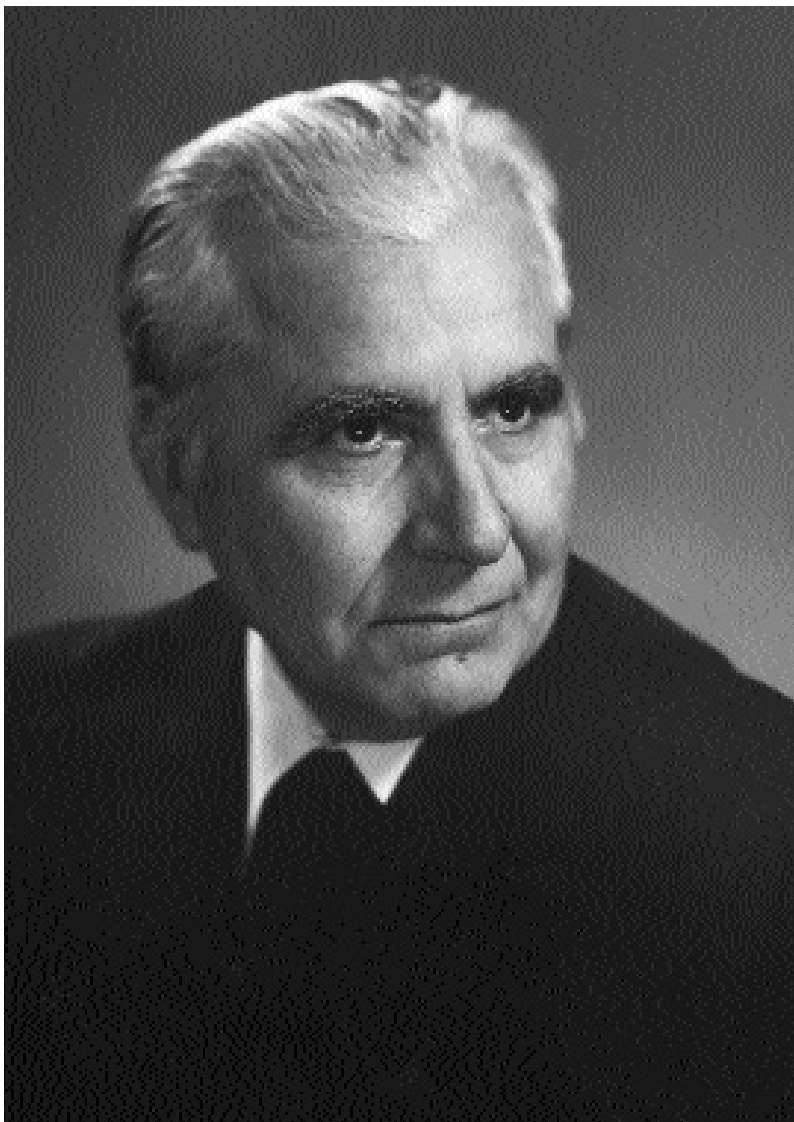

*Könlüm qapalı deyil,
Açıqdı gözüm kimi.
Sözünü üzə dedi
Şeirim də özüm kimi.
Mən varağa sıxdıqca
Ürəyimi nar kimi,
Qara saçım ağardı
Zirvədəki qar kimi.
Bəli! Sanma hər təzə
Nəğməni yazanda mən,
Yaxud da istədiyim
Lövhəni cızanda mən,
Yalnız qarşılaşdığım
Üzlərlə çarpışmışam,
Həm də üstümə yağan
Sözlərlə çarpışmışam...*

BAKI - 2016

ƏLİ TUDƏ

Azərbaycanın görkəmli şairi Əli Tudənin “Araz üstə palıd” adlı bu kitabı sənətkarın çapı nəzərdə tutulmuş 20 cildliyinin 8-ci cildidir. “Həsərət nəğmələri” üstə köklənmiş bu topluda “İllər nə tez keçir” deyən şairin “Vətən rübablari” çağlayır, “Sənətkar və tale” haqda düşüncələri, layiqli insanlara həsr etdiyi “İthaf”ları, canlı həyat lövhələri ilə zəngin olan “Poemalar”ı nəşr olunmuşdur.

Əli Tudə

T20(16) Araz üstə palıd. VIII cild. – Bakı, “Azərbaycan” nəşriyyatı, 2016. – 368 s.

T 4804000000-020(2016) Sifarişlə
M 670(07)-2016

Əslən Ərdəbilin Çanaxbulaq kəndindən olan atası Qulu və anası Şahbəyim Şimali Azərbaycana köçmüş və Əli 1924-cü il yanvarın 31-də Bakıda anadan olmuşdur. Atası Qulu neft mədəninədə fəhləlik etmiş, sonra isə buruq ustası vəzifəsində yüksəlmişdir. Əli 1 yaşında olarkən atası, 5 yaşında isə anası dünyasını dəyişmişdir. O, nənəsi Qərribin himayəsində böyümüşdür. 150 saylı orta məktəbdə oxumuşdur. Bu dövrdə Bakı Pionerlər Sarayının nəzdində Osman Sarıvəllinin rəhbərlik etdiyi ədəbiyyat dərnişininin fəal üzvü olmuşdur. Artıq 13 yaşında ikən Əlinin ilk şeirləri Heydər Rzazadə imzası ilə "Kommunist", "Yeni yol" qəzetlərində çap olunub, radioda səslənib. 1938-ci ildə həmin ədəbiyyat dərnişininin nəşr etdiyi almanaxda da şeirləri dərc edilib. 1938-ci il repressiya dövründə 7-ci sinifdə oxuyarkən o, Cənubi Azərbaycan mənşəli olduğundan nənəsi ilə birlikdə İrana sürgün edilir. Təhsili yarımçıq qalır. İranda təsərrüfat işləri və fəhləliklə məşğul olaraq ağır həyat tərzi keçirir. Lakin şəxsi mütaliəsi, ədəbiyyata güclü meyli onda yazıb-yaratmaq həvəsini söndürmür. 50 ildən artıq bir müddət ərzində bircə gün belə olsun qələmini yerə qoymayan Əli Tudə dərəli-təpəli bir həyat və yaradıcılıq yolu keçmişdir. 1940-cı illərdə Cənubi Azərbaycanda

başlanan azadlıq hərəkatına qoşulub silahı və qələmi ilə mübarizə aparır. Milli ruhlu şeirləri ilə xalqı istiqlala çağırır. 1944-cü ildə "Vətən yolunda" qəzetində Əli Tudə imzası ilə şeirləri çap olunur. 1944–1946-cı illərdə Ərdəbildə çıxan "Ziddi-faşist", "Cövdət" qəzetlərində, ədəbi almanaxlarda, Təbrizdə çıxan "Vətən yolunda", "Azərbaycan" qəzetlərində, "Şəfəq", "Azərbaycan" məcmuələrində, "Şairlər məclisi" almanaxlarında şeirləri müntəzəm çap olunmuşdur. O, "Hizbitudeyi-İran" partiyasının üzvü olur (1944). Bir ildən sonra, 1945-ci il sentyabrın 3-də Təbrizdə yaranan Azərbaycan Demokrat Fırqəsi sıralarına qoşulur. İran xalq partiyası Ərdəbil vilayət komitəsində təbliğatçı (1944–1945), Milli hökumət yarandıqdan sonra Təbrizdə Maarif Nazirliyində tədris şöbəsinin müdiri (1945–1946) işləyir. "Ana dili" kitabının tərtibi və çap olunmasında xüsusi rol oynayır. Sonra isə İran tarixində ilk dəfə olaraq Təbrizdə Milli filarmoniya yaradır, onun ilk və son müdiri olur. Mahal-mahal, kəndbəkənd gəzərək istedadları bu böyük mədəniyyət ocağına cəlb edir. Əli Tudə Cənubi Azərbaycan Demokratik ədəbiyyatının yaradıcılarından biridir. İctimai-siyasi fəaliyyəti ilə bərabər şair öz qələminin qüdrətindən inqilabın nailiyyətlərinin qorunub saxlanması üçün ustalıqla istifadə edir. Yaradıcılığını, yüksək əqidəsini, mütərəqqi fikirlərini mübarizə yollarında məşələ çevirən Əliyə Təbrizin "Şairlər məclisi"ndə müdriklər tərəfindən Tudə, yəni Xalq təxəllüsü verilir. Milli hökumət onu ali mükafat "21 Azər" medalıyla təltif edir. O vaxt şairin cəmi 22 yaşı var idi və ilk şeirlər kitabı da çap ərəfəsində idi.

Lakin tale burda da öz qəddar hökmünü verdi. Bu xoş günlər, azadlıq və səadət uzun çəkmədi. Min bir əzabla, qanlar bahasına qurulmuş Milli hökuməti İran dövləti beşikdəcə boğdu. Şairin üsyankar ruhlu şeirlər kitabı mətbəədəcə yandırıldı. Tutulduğu anda məhkəməsiz-filansız qətlə yetirilməsi barədə şahın fərmanı verildi. Şair mübarizəni davam etdirmək və qayıtmaq məqsədilə öz məsləkdaşları ilə bir daha Vətəndən Vətənə mühacirət etmək məcburiyyətində qaldı. 1946-cı il dekabrın 12-də sərhəddə yazdığı "Mən nə gətirdim" şeiri Cənubi Azərbaycan mühacir ədəbiyyatının ilk nümunəsi oldu. O taydan gələn qardaş-bacılarımızın manifestinə, həyat məramına dönməyən bu şeir tez bir zamanda dillər əzbərinə çevrildi.

Milli demokratik hökumət irtica qüvvələri tərəfindən boğulduqdan sonra Bakıya mühacirət zamanı "Ədəbiyyat qəzeti" redaksiyasında ədəbi işçi vəzifəsində işləyir. Ona ali təhsil almaq imkanı yaranır. BDU-nun filologiya fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirir (1947–1952). 1958-ci ildən Azərbaycan və SSRİ Yazıçılar İttifaqının üzvü. Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatında redaktor, Ali Partiya Məktəbində müdavim, "Azərbaycan" qəzetində (Azərbaycan demokratik fırqəsinin orqanı) ədəbi-şöbə müdiri olur (1952–1962). Sonra bütün həyatını bədii yaradıcılığa həsr edir. Ümumittifaq tədbirlərində, Moskvada Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti ongünlüyündə, Tbilisidə SSRİ Yazıçılar İttifaqının plenumunda və s. iştirak etmişdir. "21 Azər" (1946), "Əməkdə fərqlənməyə görə" (1959) medalları ilə mükafatlandırılmışdır. Azərbaycan Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri

Fərmanı ilə təltif olunmuşdur (1984). Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin İdarə Heyətinin üzvü seçilmişdir (1960-cı ildən). Əmək veteranı (1986), Əməkdar incəsənət xadimi (1987). 50 poemanın, 40-a yaxın kitabın müəllifidir. Əsərləri özbək, qırğız, hind, ukrayna, rus, ingilis və s. dillərə tərcümə olunmuşdur. Əli Tudə ömrü boyu siyasi mühacir olaraq qaldı. Sovet pasportu daşımadı. Bir çox yüksək titul və mükafatlardan məhrum oldu.

1996-cı il fevralın 26-da Bakıda vəfat etmişdir. Fəxri Xiyabanda dəfn olunmuşdur.

ZİRVƏLƏRDƏ YANAN ƏBƏDİ OCAQ

**Dilim yorulmadı Vətən deməkdən,
Yox, yalnız əridi bədənim mənim.
Uçan qaranquşdan, əsən küləkdən
Soruşdum, necədir Vətənim mənim?**

Görkəmli Azərbaycan şairi Əli Tudənin bədəni Arazın şimalında, ruhu isə cənubunda idi... 1945-ci ilin 21 azərində qələbə çalmış inqilab qanlı Pəhləvi istibdadının qollarını Azərbaycanda bağlayanda, azəri türklərinin gözünü həqiqətlərə açanda, maarifinə, mədəniyyətinə, dilinə azadlıq, bütün İran xalqlarına ümid verəndə gənc Əli Tudə də ilhamla qələmə sarılıb vətəninin xoşbəxt gələcəyini müjdələyənlərə qoşuldu.

Azadlığın baharını qışda qarşılarsa da, ürəyindəki odlu duyğular onun həyatına da, mübarizəsinə də, qələminə də bahar təravəti gətirmişdi. Vətənin çiçəkləndiyini görən şairin qələmi qızıl kimi, almaz kimi parlayır, işıq saçır. Məgər ürəyinin bütün tellərilə vətənə bağlı olan şairin vətən azadlığından da böyük bayramı ola bilərdimi? Boranların, tufanların hayqırtısına, qarın, buzun, şaxtanın ilikləri donduran soyuğuna təbəssümlə baxan Əli Tudə özünə xas bir ahənglə deyirdi:

**Qardaş! Məni Vətənim
İsidər torpağıyla,
İsidər çəmənliylə.
Üzük qaşla tanınar,
İnsansa vətəniylə.**

Əfsuslar olsun ki, irticanın qara caynaqları hələ çox qüvvətliydi. Hələ şahlığa, istibdad əjdahasına zəhər verən, güc verənlər var idi. Hələ istibdadın yaşaması üçün İranın ən yaxşı

oğullarını qurban kəsməyə hazır olanlar var idi. Dar ağacının ilgəklərində, cəllad baltalarının iti ağzında, sərbazların nizələ-rində, şahın qara zindanlarında nə qədər azadlıqsevər şirin candan keçdi. Zaman-zaman İran zülmkarlarının caynaqlarından süzülən qanla və anaların göz yaşları ilə dolan Urmiyə gölü bu dəfə aşılıb-daşdı. İnsanlıq haqqını tələb edən neçə-neçə dil susdu-ruldu. Lakin Əli Tudə susa bilməzdi. Ürəyi, əməli vətənə, adı xalqa bağlı bir şair susardısı, ədalət, həqiqət ayaqlanardı. Onun-sa lüğətində susmaq yox idi:

**Külək çəmənləri şallaqlayırsa,
Bülbül kirməsin, çiçək susmasın!
Biri həqiqəti ayaqlayırsa,
Həqiqət aşıqı gərək susmasın!**

O, Təbrizindən, Ərdəbilindən, Xoyundan, Mərəndindən... beşiyi Çanaxbulaq kəndindən gen düşdü. Ruhu, canı isə əbədi olaraq Arazın güneyində qaldı. Qalmaya bilməzdi. Axı Balıqlı çayı da, Neştəri də, Qızılözən də, Qarasu da, Ağ çay da onun damarlarından axırdı. Axı Acı çay Təbrizin acı dərdlərinə dözməyən şairin gözlərindən süzülürdü. Axı Təbrizin, Marağanın, Urmiyənin sıx-sıx bağları onun vüqarlı başında sıx, qara saçlarına çevrilmişdi. Axı sərbazların və xarici işğalçıların nallı çəkmələri altında ağır çəkən cənub torpağının sızılıtları onun ürək tellərindən keçirdi. Axı kəfənsiz qalan minlərlə şəhidin taleyi onun köksündə göynəyirdi!.. Əli Tudə Vətənin güneyindən necə ayrılı bilərdi ki, ruhu yaralı bir göyərçin tək daim Savalanın zirvəsində uçur, uçur və həzin-həzin səslənirdi.

Lakin şairin parçalanmış ürəyinin bir parçası da Vətənin quzeyində döyünürdü. Axı Vətənin hər qarışı əzizdir. Axı şairin sevgilisi də, dörd balası da Arazın bu tayında – Bakıda dünyaya göz açmışdı. Axı şairin alovlu ürəyinin bir guşəsində Gülistana bənzəyən məhəbbət bağı Bakıda boy atmışdı. Vətən sevgisinə bir sevgi də qoşulmuşdu. Bu ulu Allahın bəxş etdiyi pak, ülvi bir məhəbbət idi ki, şair özü onu belə təsvir etmişdi:

**Göz açıb insanla görmüş cahanı,
İnsanla qoşa da qalar məhəbbət.
Cahanda hər şeyə qadir insanı
Sırr dolu tilsimə salar məhəbbət.**

Tilsimli dünyanın sirlərindən xəbərdar sənətkarın ürək telləri kaman kimi çalınır, öz nəğmələrində məcnunların, fərhadların, kərəmlərin, min-min nakam aşıqlərin anasız quzu kimi mələyən vüsəlsiz eşqini dilləndirirdi.

**Uşaq, körpə uşaq yetim qalanda
Kövrələr gəncliyə çatana qədər.
Sevgi, dilsiz sevgi nakam olanda
Ağlayar əbədi yatana qədər.**

Şairin qəlbi bulaq kimi çağlayırdı. O, gah şaqraq, gah həzin, gah zil, gah bəm çağlayırdı. Axı o, Vətənin bir parçasıydı. Axı vətənin təbiəti də ilin hər fəslində bir cürə səslənir: Yazda dağ sellərinin, ildırımların dililə şaqquldayır; yayda müdrik qoca tək dərin-dərin düşüncələrə dalır; payızda leysan yağışların dililə şırıldayır; qışda qorxunc tufanlara qoşulub nərə çəkir...

Onun nəğmələrində ədalətdən, həqiqətdən, qardaşlıqdan, düzlükdən, insana qayğıdan, ayrılıqdan, həsrətdən söz açılırdı. Şair insanları düzlüyə, həqiqətə, ülfətə, sədaqətə, bir-birinə əl tutmağa çağırırdı. Şair insanları halal əməyə, zəhmətə, qurub-yaratmağa çağırırdı. Şair insanları Vətən qarşısında, duz-çörək qarşısında, sevgi qarşısında baş əyməyə, ata-ana qədri bilməyə səsləyirdi. Axı o özü də bir saflıq, paklıq, sadəlik heykəli idi. Axı onun ürəyi uşaq ürəyi qədər saf, duyğuları körpəninki qədər məsum, düşüncələri, əməlləri şairanə, gülüsləri dağ şlaləsi tək şaqraq idi. Ancaq ürəyi təmiz, qəlbi, vicdanı saf adam bu qədər ürəkdən gülə bilirdi.

Əli Tudə ömrü boyu heç kimə əyilmədi, ayaqlarda sürünmədi. Çünki o, dünyaya sürünməyə yox, uçmaq üçün gəlmişdi. Çünki o, dünyaya əl açmaqçın yox, əl tutmaqçın gəlmişdi. Çünki o, dilənənlərə, əl açanlara, sərvətə, şöhrətə satılanlara, məqam üçün əyilənlərə nifrət edirdi. Çünki o, min illərlə heç

kimə baş əyməyən, vüqarı ən dəhşətli tufanlarla döşlənən Savalanın oğluydu. Çünki o, Vətəni Azərbaycanın əzəmətindən doğulmuş, nəğmələriylə döyüşən mübariz şair idi. O, ana yurdu Ərdəbilə üz tutub deyirdi:

**Mən kiməm? Parlayan taclara qənim!
Təbriz bir qolumdur, sənsə bir qolum...
Sənin dar küçəndən başlanmış mənim
Üfüqlərdən geniş bir döyüş yolum.**

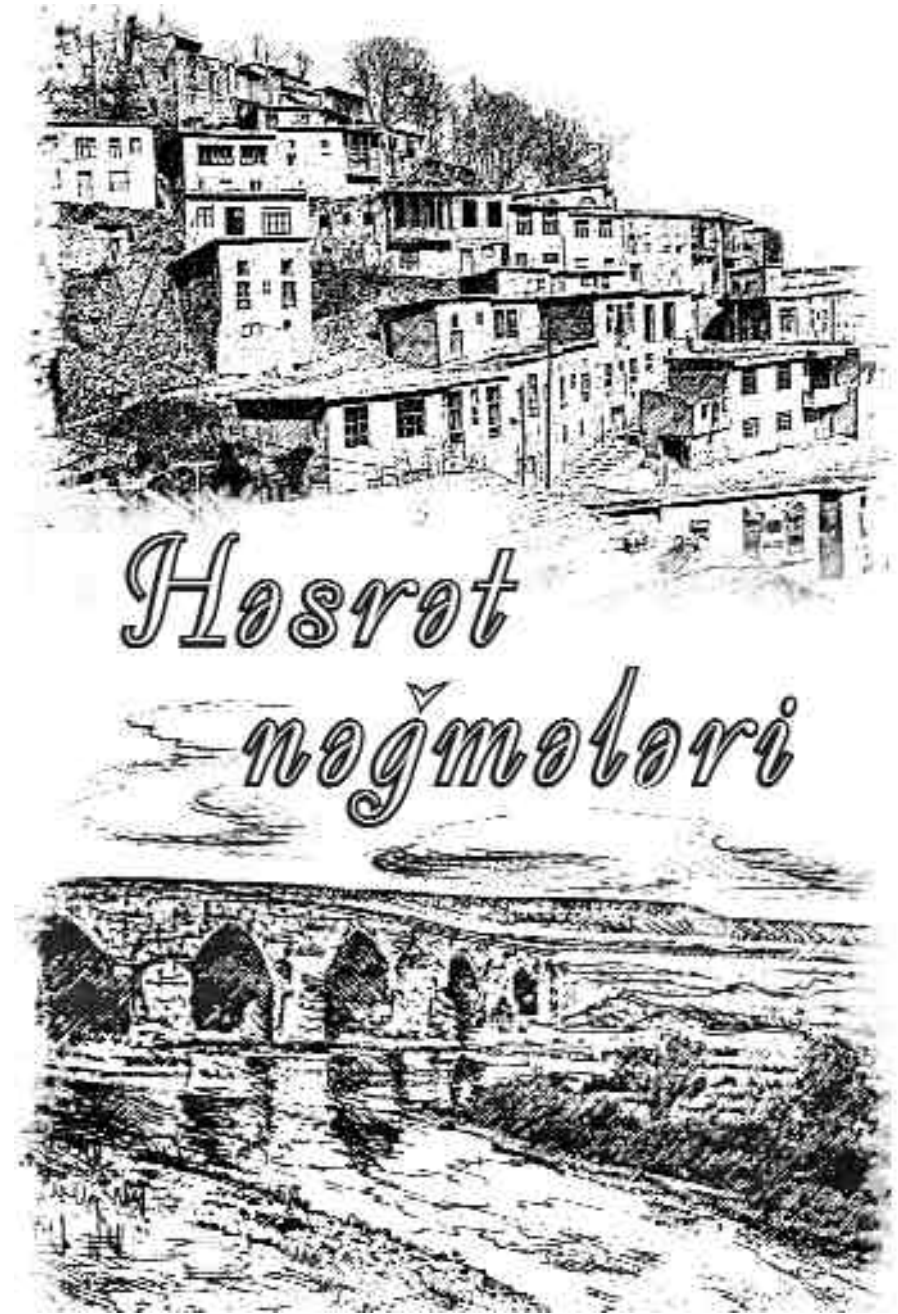
Əli Tudə qartal kimi zirvələr aşiqiydi. O, uca mənəviyyatı ilə dərələrə sığışmazdı. Uşaqlığından Savalan boyda nəhəng, əbədi kürsüyə qonan bir qartal cılız, gedəri vəzifə kürsülərinə alçala bilməzdi. Qartallar ölüm ayağında da qıy vurub yüksəklərə qalxar, sonra şığıyıb ana torpağın qucağında uyuyarlar. Şair cismani ömrünün sonuna nəzər salıb demişdi:

**Ucalıqdır hər ömrün
Hüsnü də, vüqarı da,
Uca yerdə qazılısın
İnsanın məzarı da!**

Şairin məzarı Bakının ən uca yerində qazıldı. Lakin ruhu bundan da uca bir yerə – müqəddəs Savalan dağının zirvəsinə qondu. Zərdüştün, Atropatın, Babəkin, Şeyx Səfinin, şah İsmayıl Xətəinin, Sümərili Səriyyənin ruhu ilə bir yerə. Ruhun şad olsun Vətən oğlu, odlu nəğmələr qoşan həqiqət aşiqi Əli Tudə! Sənin nə şeirlərin, nə əməllərin, nə məhəbbətin, nə Vətən eşqin ölməyəcək! Sənin Azərbaycan atəşgahlarından od almış alovlu qəlbin heç vaxt soyumayacaq. Axı özün demisən:

**Dörd fəslin dördü də qısa dönsə də,
Gözdə yaz həsrəti yaşa dönsə də,
Yerlər, buzlu yerlər daşa dönsə də,
Şairin məzarı – torpaq soyumaz!**

NAZİM RİZVAN
filologiya elmləri doktoru.

MƏNİM XALQIM

Sənin ömrün bu cahanda
Bir ümmandır mənim xalqım!
Bir dalğadır bu ümmanda
Mənim şair sinnim – xalqım!

Ləqəbisən öz oğlunun,
Mərmiləşən söz oğlunun.
Şəni olsa yüz oğlunun,
Təkcə sənsən şənim, xalqım!

Saçlarımda dən olubsan,
Gözlərimdə çən olubsan,
Döyüslərdə sən olubsan
Mənim rütbəm – çinim, xalqım!

Sən bağsansa baram mən də,
Sən dağsansa qaram mən də,
Sən varsansa varam mən də,
Mənim ömrüm-günüm, xalqım!

Sənsən adi həqiqətim,
Sənsən sadə təbiətim,
Təbəssümlü məhəbbətim,
Tələtümlü kinim – xalqım!

Haçan, kimə bərcun oldu?
Dağlar yüklü xurcun oldu...
Sənin dolu ovcun oldu
Mənim bayram sinnim, xalqım!

Bayatısan, müxəmməssən,
Xeyirxahsan, dadırəssən,
Müqəddəsdən müqəddəssən,
Qoy səcdənə enim, xalqım!

Yalnız sənə inanmışam,
Dönə-dönə inanmışam,
İnan mənə, inanmışam,
Ay imanım-dinim, xalqım!

Ürəyində yanğı vardır,
Dodağında ağı vardır,
Baxışında qayğı vardır,
Başına mən dönüm, xalqım!

Mehribandan mehribansan,
Qəhrəmandan qəhrəmansan,
Azimandan azimansan,
Hara çatmaz ünüm, xalqım!

Sən şeiriyyət çeşməlisən,
Dili Vətən kəlməlisən,
Beynəlmiləl nəğməlisən,
Sən din, mən də dinim, xalqım!

Sən zamana yolum desən,
– Mərd qızım, mərd oğlum – desən,
Qoşun-qoşun olum desən,
Milyon olar minim, xalqım!

Həm insanam, həm zirehəm,
Həm qurbanam, həm fatehəm,
Taleyinə cavabdehəm,
Düşməninə qənim, xalqım!

Günəş boyda fanarsan sən,
Mən sönsəm də yanarsan sən,
Bir səngərli çınarsan sən,
Qoy kölgənə sinim, xalqım!

Rastlaşsam da dumanla mən,
Çarpışsam da tufanla mən,
Yerisəm də gümanla mən,
Günəşədir yönüm, xalqım!

1982.

VÜSAL DONU

Qaynaqçı alovla hər səhər-axşam
Borunu boruya caladı... Ancaq,
Mən iynə timsallı qələmlə müdam
Yolu yola tikdim, ay ana torpaq!

Yeməkdə keçindim bir öynəylə də,
Yuxumu gözümdən göndərdim sənə.
Bir vüsal donunu min iynəylə də
Mən tikib qurtara bilmədim yenə.

Bildim ki, o donu tək başıma yox,
Səninlə birlikdə tikməliyəm mən!
Yuyanda o donu göz yaşına yox,
Arazın suyuna çəkməliyəm mən!

1981.

ARAZ

Hələ iki gözdən yaxın qardaşlar
İki ulduzdan da uzaq olubdur.
Ayrılan torpaqlar, ayrılan daşlar
Sinələrdə dağ-dağ fəraq olubdur.

Sanma döyüş marşı oxuyur Araz,
Gümüşlənən sazı sədəf-sədəfdir.
Yox! Hicran xalçası toxuyur Araz,
Yumrulaşan suyu kələf-kələfdir...

– 16 –

Bəlkə təlatümə gələn dalğalar
Həsərdən ağarmış yumşaq tellərdir.
Tənha qayaları dələn dalğalar
Görüşə tələsən titrək əllərdir...

Sanki varaqlayır zamanı Araz,
Oxuyan dodaqdır, duyan ürəkdir!
Elə bölübdür ki, bir canı Araz,
Ah, o yan ürəkdir, bu yan ürəkdir!

Özüm bu sahildə dayansam əgər,
Kölgəm o sahilə düşər... Vətəndir!
Könlüm istəsə də hər axşam-səhər,
Yolum düşə bilməz, bəs bu nədəndir?

Araza qılınc da vursalar düzü
Suyu aralanmaz! Axar dərindən.
Bəs iki sahili nə üçün özü
Suyuyla ayırır biri-birindən?

Araz özü boyda gözüylə sezmir
Hər iki sahildə Vətən yerləşir?
Ayrılıq yaxşısa o niyə dözmür,
Sonuncu məcrada Kürlə birləşir...

1981.

ARAZ ÜSTƏ PALID

Palıd var ki, yüksəlmişdir bir meşədə,
Palıd var ki, bir qayada ucalmışdır.
Bu dünyaya göz açdığı bir guşədə
Şaxələnilib, çətirlənib, qocalmışdır.

– 17 –

Kim bilmir ki, torpaq üstə bitər ağac?
İnsanlarsa su axıdar kökünə hey...
O böyüyər, budaq-budaq, qulac-qulac,
Rişə atar boz torpağın təkinə hey...

Bu torpaqda qeyri-adi pəlid kimi
Axar suyun sinəsində dikəlmişəm!
Mən xəyalda pərvazlanan umud kimi
Böyümüşəm, yarpaq-yarpaq yüksəlmişəm!

Gah Araza axan odlu göz yaşımı,
Gah Arazın buz suyunu içmişəm mən.
Qara bulud əyməmişdir dik başımı,
Bəxt aynamı ağ sulardan biçmişəm mən.

Fəqət rişəm bir olsa da Araz üstə
Budaqlarım iki yerə ayrılmışdır.
Hicran köklü nəğmələrim bir saz üstə
O taya da, bu taya da sarılmışdır.

Hansılardır o taydakı budaqlarım?
Doğmalarım, yoldaşlarım, qanadlarım!
Hansılardır bu taydakı budaqlarım?
Qardaşlarım, qohumlarım, övladlarım!

Qoy dünyada hər diyardan insan oğlu
İki görsün suyla qalxan qamətimi.
Dodağında təkrarlasın həsrət dolu
Yarpağımnda nəğmələşən söhbətimi.

Mən Araza göz yaşımı tökə-tökə
Duzlu axar yaradıram səhər-axşam.
Axıtdığım şor sulardan Araz bəlkə
Məcrasında duz bağlayıb dona tamam. **1981.**

BÜTÖVLÜK

Mənim doğma xalqım! Mən saz çalsam da,
Demirəm haqqımı ev-ev ver mənə.
– Vətən! – deyə-deyə payız olsam da,
Demirəm baharı şiv-şiv ver mənə.

Demirəm döyüşdə sərtləşsə ilham,
Vuruşa-vuruşa kütləşsə ilham,
İlhamlar yanında pərtləşsə ilham,
İlham itiləyən bülöv ver mənə.

Demirəm sinəmdə ulduzlar yana,
Şəfəqi ağarmış saçıma qona...
Əlvan hədiyyələr qalsın bir yana,
Sevincin özünü növ-növ ver mənə.

Nə çoxdur arzunun az-az bitəni,
İnsana yarımçıq payın yetəni...
Təkcə parçalanmış vahid Vətəni
Sən yarımçıq deyil, bütöv ver mənə!

1983.

GECƏLƏR

Elə ki, qatarla alışar göydə
İrili-xırdalı fanar gecələr,
Ürək dərddi tarda, yanıqlı neydə
Uşaqlıq çağını anar gecələr.

Gəncliyin dalınca sorağa düşər,
Harayı arana-yaylağa düşər...
Sanma bu torpaqdan uzağa düşər,
Arazdan o taya qonar gecələr.

Dolan gözlərinin baxışlarıyla,
Buludu, şimşəyi, yağışlarıyla,
Həm dayaz, həm dərin naxışlarıyla
Xan çınarlı yollar sınar gecələr.

Köməyinə möhtac yurdu düşünər,
Tanışı xatırlar, yadı düşünər,
Neçə unuduğu adı düşünər,
Dolanar sinəmdən kənar gecələr.

Bilər nə deməkdir Vətən xiffəti,
Qardaş ayrılığı, bacı həsrəti...
Baxtı, təsadüf, səbri, qisməti
Düşünə-düşünə yanar gecələr.

Yanar – Mən yer üstə günəşəm! – deyər,
Niyə parçalanmır qaranlıq, niyə?
Alov dilimləri dirənər göyə,
Ulduzlar heyrdən donar gecələr.

Nə günahı varsa, özündə görər,
Andında, işində, sözündə görər.
Vüsali hicranın gözündə görər,
Yalnız öz gücünü qınar gecələr.

Deyər təşnəsiyəm mən şad xəbərin,
Yorğun sarbanıyam uzun səfərin.
O, zəfər gününü doğan səhərin
Təzə nəfəsində sanar gecələr...

1981.

YUBANAN GÖRÜŞ

Təxəllüs deyildir insana qürbət,
Adının önünə təzə ad gələ.
– Doğma ocaq! – deyər o yanır fəqət
Oduğun üstünə yenə od gələ!

Onun kədərinə cahan da dözməz,
Onun həsrətinə zaman da dözməz,
Onun yanğısına bir an da dözməz
İstər ney, istər tar, istər ud gələ.

Vüsali aşığıdır ürək dünyada,
Vüsaldır nəğməyə bəzək dünyada!
Hicran uzandı mı, gərək dünyada
Saqqal da ağara, tük də cod gələ!

İşə bax! Hicran da aşığıdır səddən...
Gün gələ, ürək də sıyrıla dərddən...
Dönək ata yurda – şəhərdən, kənddən
Bizimlə görüşə dostlar şad gələ!

Bəzən diksinsək də qartal qıyından,
Keçməyək dağların nadir payından,
İçək Savalanın büllur suyundan
Bəlkə ağzımıza yeni dad gələ.

Dəhşətdir! Naxışı dəyişər naxış,
Vətəni gəzsək də biz qarış-qarış,
Qarşıya çıxmaya nə dost, nə tanış,
Doğma Vətənimiz bizə yad gələ...

Yox! Gərək hardasa yubanan görüş
Gözdə sevinc ola, dodaqda gülüş!..
Görüşə tək dost yox, saçları gümüş,
Arzuları qönçə bütün yurd gələ!

Təzədən Vətəndə qan-tər tökəsən,
Gah zəmi, gah bostan, gah bağ əkəsən,
Sahildən sahilə körpü çəkəsən,
Qarşıya nə hasar, nə də sədd gələ... 1981.

VƏTƏN

Vətən! Sanma ki, özüm
Görüşünə gəlmirəm.
Mən bu boyda dünyada
Bir yol tapa bilmirəm.
Nə yaxşı ki, sənətdə
Cıdır sala bilirəm.
Yanına cıdırlaşan
Misralarda gəlirəm.
Ulduz dolu göylərə
Çevirəndə üzümü,
Günəşli teleskopa
Döndərirəm gözümü,
Kirpiklərimlə ayrı
Yolları sarıyırım.
Ulduzların içində
Bir ulduz arayırım.
Ulduzlar məclisində
O mənim yalqızımdır.
Sənin bəxt ulduzundur,
Mənim bəxt ulduzumdur...
Gözlərimin nurunu
Sənə bağışlamışam.
Gözlərin qaralanda
Yenə bağışlamışam.
Sən yaxşını yamandan
Yaxşı-yaxşı seçəsən.
İnqilab yollarından
Sağ-salamat keçəsən!

İşıqsız gözlərimə
Çəşmək də taxmışam mən.
Gözlərinə çəşməyin
Dalından baxmışam mən.
Yorulmuş gözlərinə
Sən çəşmək taxmayasan.
Taleyinə çəşməklər
Dalından baxmayasan!
Üzümü yatanda da
Sənə çevirmişəm mən.
Demə yuxularda da
Səni sevirmişəm mən!
Qalxıb masa dalında
Düşünəndə söz üstə,
Qələmi antenaya
Döndərmişəm miz üstə.
Qulağımı, fikrimi
Tək sənə vermişəm mən.
Bir dalğada matəm də,
Bayram da görmüşəm mən...
Söz dolu varaqlarım
Ömür dastanının olub.
Yox! Yox! Odlu-alovlu
Döyüş meydanının olub.
Hər sözü düşməninə
Atmışam güllə kimi.
Günəşsiz üfükündə
Yanıbdır şölə kimi...
Hər kitabım çələngdir
Sənin ülvi sevginə.

Hələ toyundan əvvəl
Dönübdür bəxt güzünə.
Hər kitabım sənətdə
Həyatının əksidir.
Didərgin şairinin
Nəğmə dolu köksüdür...

1981.

QƏRAR

Sən ey mənim sayəmdə
Məqama çatan cənab,
Görüş yolumun üstə
Hələ daş atan cənab!
De, təqsirim nədədir,
Mən ki hələ bilmirəm.
Kitabım gəlir, amma
Özüm gələ bilmirəm,
Sənətimlə uğrunda
Döyüşdüyüm Vətənə,
Məsləkimlə yolunu
Dəyişdiyim Vətənə.
Qəribədir, düşün
Güllələrə gərən biz,
Zindanlara düşən biz,
Alovlara kirən biz,
Sarayı dağıdan biz,
Şahənşahı qovan biz,
Qanını axıdan biz,
Fəlakəti sovan biz,
Vüsal nəğməsinin də
Səsini batıran sən!
Hicran möhnətinin də
Ömrünü artıran sən!

– 24 –

Bilə-bilə həsrətdən
Həsrətə yol çəkən sən!
Yorğun Vətən adından
Qərara qol çəkən sən!
Sən dilsiz kağızlara
Ələyirsən imzanı.
Nə haqla Vətəninki
Eləyirsən imzanı?
Vətən naşı deyildir,
Müdrüklər müdrükdir!
Gözlərində ömür də,
Vətəndaş da ikidir!
Biri Vətənin üstə
Ulduz-ulduz yanandır.
Biri Vətəni şöhrət
Kəhkəşanı sanandır.
Dayan! Sanma ki, ancaq
Daş-divar Vətənidir.
Yox! İlk söz sənindir sə,
Sən qərar Vətənidir!
Nə zaman ki, qərarla
Döyüşəcək qərar da,
Vətən yerlərimizi
Dəyişəcək qərarda...

1982.

VƏTƏN BAYATILARI

Vətən ata hikməti,
Vətən ana şefqəti,
Vətənsizlər bilməzlər
Nədir Vətən həsrəti.

– 25 –

Qılıncda zağ Vətəndir,
Ürəkdə yağ Vətəndir!
Bir ömürdə həm xoşbəxt,
Həm bədbəxt çağ Vətəndir!

Dağ Vətən, dərə Vətən,
Qoy batsın dürrə Vətən!
İstərəm bir gül əksə,
Min bir gül dərə Vətən!

Məhəlləm Bağmeşədir,
Baxışı günəşədir.
Özüm Vətən yazıyam,
Şeirəm bənövşədir!

Sərt şeirim, incə şeirim,
Gül şeirim, qönçə şeirim,
Vətən ətirlərilə
Bağ oldu neçə şeirim.

Gül həmişə sən, Vətən!
İstiqbalı şən Vətən!
Hələ gözəlliyindən
Az yazmışam mən, Vətən!

Ağ gündən doymamışam,
Mərd ündən doymamışam,
Sən məndən doyuubsansa,
Mən səndən doymamışam!

Yandın gündə-gündə sən,
Kölgə də sən, gün də sən,
Aylar illərə dönür,
Fikrimdəsən gündə sən!

Qıyma ay çəndə qalsın,
Gül güldən gəndə qalsın,
İstərəm ürəyimi
Yollayım səndə qalsın!

Çəmən torpaq haləsi,
Lələ çəmən şöləsi,
Sən şəhli qızılgülən,
Alın tərüm jaləsi.

Şəlalən axım-axım,
Dağdan asılan salxım...
Nur dolu gilələrə
Qoy göz dolusu baxım!

Haray dağ! Haray çəmən!
Haray çay, haray çimən!
Dost dostla savaşıanda
Yol sən ol, harayçı mən!

Məğrur dilim! Mərd dilim!
Nabat dilim! Qənd dilim!
Mən nəğməli Vətənəm,
Hər şəhər, hər kənd dilim!

Dost dilim, məhrəm dilim,
Söz dilim, qələm dilim,
Şeiriyyəti bir aləm,
Özü min aləm dilim!

Od dilim, atəş dilim,
Sərt dilim, güləş dilim,
Bürküdə leysan yağış,
Tufanda günəş dilim!

Döyüşdə hünər dilim,
Sənətdə əsər dilim,
Ana Vətən uğrunda
Çarpışan əsgər dilim!

Babama heykəl dilim,
Balama təməl dilim,
Məni yaşatsa ancaq
Yaşadar gözəl dilim!

1981.

DEYİL

Güllər boylansa da yanaqlarından,
Hər gözəl baharlı gülcəmal deyil!
Sözlər bal töksə də dodaqlarından,
Hər söhbət maraqlı həsb-hal deyil!

Döyüşdə bir əsgər yolu keçməyən,
Vulkan söndürməyən, alov içməyən,
Özünə hünərdən şöhrət biçməyən,
Hər çiyini rütbəli general deyil!

Könlünü ümmanda qoya bilməyən,
Odu su sulara yaya bilməyən,
Fırtınanı öncə duya bilməyən,
Hər gözü durbinli admiral deyil!

Nurani ağsaqqal günəşdir yerdə,
İşıqlı fikriylə yarayar dərdə,
Başda görünməsə xeyirdə-şərdə,
Hər saqqal ağardan ağsaqqal deyil!

– 28 –

Deyin, quş uçarmı qanad olmasa,
İnsan yaşayarmı murad olmasa,
Vətən başdan-başa azad olmasa,
Hər sərbəst güzəran istiqlal deyil!

Vətəndir insanın məbədi, Vətən!
Nə sayğac nə də ki, növbədi Vətən...
Ağ günə çatmasa əbədi Vətən,
Hər ağ gün daimi istiqbal deyil!

1982.

AĞ GƏMİ

Yaydır, nə yağış var, nə də ki, sazaq,
Dəniz göy çəməndir, çətir ağ gəmi.
Deyirəm, bir şeir yaradım, ancaq,
Dəniz göy varaqdır, sətir ağ gəmi.

Bəli! Quzulaşan Xəzər üstədir,
Sanma ki, limanda lövbər üstədir,
Yox! Yox! Yola çıxıb, səfər üstədir,
Gedir, gözlərimdən itir ağ gəmi.

Gəzsən də dənizin göbəyində sən,
Yük olma göyərmiş kürəyində sən,
O tayın həsrətli ürəyində sən,
Ümid çiçəkləri bitir ağ gəmi!

Kəndimiz xəyalə dalır hələ də,
Məni xatirinə salır hələ də,
Gül dolu sinəmdə qalır hələ də,
Savalan ünvanlı ətir ağ gəmi!

– 29 –

Ömür gəmi olub, illərsə dalğa,
Sinə gərə-gərə hər mavi dağa,
Dalğalar içində büdrəyə-qalxa,
Gedir, səndən də tez ötür ağ gəmi!

Könlüm nigarandır Səhənd dağından,
Nəğməkar ömrümün gənclik çağından,
Babamın o boyda “Gözə” bağından
Mənə bir tək yarpaq gətir ağ gəmi!

Soraqla, axtar, tap adamlarımı,
Kim oxumayıbsa kəlamlarımı,
Barı şeirləşən salamlarımı
Sən neçə doğmama yetir ağ gəmi!

1982.

DÖZÜM

Mənim əzizlərim! Sağmısız görə
Həyan olurmusuz bir-birinizə?
Bəlkə də düşübsüz siz pərən-pərən
Dönə bilməyibsiz öz yerinizə...

Görən hansı şair demiş bu sözü:
Dünyada ölümdən yaxşıdır hicran.
Yox! Əzizi gedən yashının gözü
Yoldan birdəfəlik yığılır asan.

Hicranın könlüdə yanan gözləri
Elə sayır ki, hesaba gəlmir.
İnsanın yol üstə qalan gözləri
Qaşları altına qayıda bilmir.

Vətəndə səfərə çıxdımsa haçaq,
Vətənin hüsnünün vurğunu oldum.
Məni həyat yolu yormadı, ancaq
Mən hicran yolunun yorğunu oldum.

Sizdən ayrıldığı gəlmiş yadıma,
Yoxsa qəlb hicrandan bezə bilməzdi.
Qəlbimdə püskürən hicran oduma
Cəhənnəm özü də dözə bilməzdi.

Siz boş gözlərimə dolub axdınız,
Gah yağış oldunuz, gah da ki, şimşək.
Özünüz əlimdən yaman çıxdınız,
İndi əksinizlə ovunur ürək...

1984.

AY ÜRƏK

Ay ürək! Nə qədər düşməni atəşi
Yandıra bilmədi səni bir gilə.
Hardasa yubanan Vətən günəşi
Səni həsrətiylə çevirdi külə.

Kimin ürəyinə həsrət od salar,
Yaz ömrü qar çilər şəvə qaşına.
Vətən bulağından içdiyi sular
Dönər gözlərinin duzlu yaşına.

Yollarda olsam da külək, ay ürək,
Heç yerdə görmədim nişan vüsaldan.
Mən hardan biləydim ürək, ay ürək,
Vəfalı olmuş hicran vüsaldan.

Əzəldən vurğunam bu yerə-göyə
Min nəğmə yüksəlir dodaqlarımdan.
Vətən torpağına dəyibdir deyə
Öpmək istəyirəm ayaqlarımdan.

Deyirlər şairlər yazanda ancaq
Qələmə sarılır... Darılıram mən.
Özgəni bilmirəm, qələmdən qabaq
Sənə, yalnız sənə sarılıram mən.

Bilirəm başına od yağa-yağa,
Şimşəkdən oyanan şimşəkdən ölür.
Düşünə orden yox, söz yığa-yığa,
Ürəkdən yaradan ürəkdən ölür.

Demirəm həyatdan ləzzət almağa
Gərək sən özün də ilham olasan.
Deyirəm telində nəğmə çalmağa
Gərək sən özün də sağlam olasan.

İnciyə-inciyə dost sözlərindən
Odlu gözlərini yaşardan da var.
Hönkürə-hönkürə öz gözlərindən
Dolu ürəyini boşaldan da var!

Sən susub keçmədin buludlar təki,
Dostun səhvini də üzünə çəkdin.
Dəyanət timsalı pəlidlər təki
Çaxan şimşəyi də özünə çəkdin.

Bəli! Neçə ürək günüləşsə də,
Sən məğrur yaşadın! Günüləşmədin.
Təbii ürəklər sünüləşsə də,
Sən təbii qaldın, sünüləşmədin.

Məğrurluq lovğalıq deyil, ay ürək,
Yox! Yox! Ləyaqətin yaraşığıdır.
Vüsət əzəmətin hüsnünə bəzək,
Vüqar ülviyyətin yaraşığıdır!

Arzuların çoxdur, gözlərin sə tox,
Deyirsən minnətsiz nəğməkaram mən!
Yaxşı nəyim varsa dünyada az-çox,
Ey ürək! Tək sənə minnətdaram mən!

Axı sən həm nadir məharətinlə
Mənə həyat verən qaynaqsan, ürək!
Həm də baş əyməli qüdsiyyətinlə
Müqəddəs alovlu ocaqsan, ürək!

Hələ duyğun həssas, nəfəsin oddur,
Kim deyir, yaraşmaz vurulmaq sənə?
İnsanı sevdiyin zamandan yaddır
Tövşümək, usanmaq, yorulmaq sənə.

Hələ bir dünyalıq sözü var kimi
Dalğalan ay ürək, sellən ay ürək!
Simpləri rübabla dolu tar kimi
Silkələn ay ürək, dillən ay ürək!

1984.

BİLMƏRƏM

Əsa götürsəm də əlimə, Vətən,
Demə görüşünə gələ bilmərəm.
Yolları dolayıb belimə, Vətən,
Yorğunluq necədir, hələ bilmərəm!

Fikrimdə illərin itdi sayları,
Könlümdə qalandı hicran layları...
Sinəmə bağlansa dünya çayları,
Mən dağ-dağ layları silə bilmərəm.

Nə var ki, meşəni geyib əyninə,
Dağı qaldırasan zirvə çiyinə...
Vətən başdan-başa dolsa beyninə,
Mən o yükdən ağır şələ bilmərəm.

Minnətdar olsam da göydə günəşə,
Tay olmaz könlümdə yanan atəşə.
Ən ülvə ocağım sənə həmişə,
Odundan işıqlı şələ bilmərəm!

Danışma taleyin yol eşməsindən,
Saçıma, qaşım dən düşməsindən.
Qarlı Savalanın hər çeşməsindən
Doyunca içməyəm, ölə bilmərəm!

Sən öz ürəyimsən bütün aləmdə,
Eşitsin ilham da, söz də, qələm də...
Mən iki gözümü kimlə bölsəm də,
Ürəyim bircədir, bölə bilmərəm!

1984.

HƏLƏ UNUTMAMIŞAM

Gərək dost-tanışa müjdə yetirəm,
Gəlib “İyirmi bir Azər”im mənim!
Könlümdə əbədi şirin xatirəm,
Dilimdə həmişə əzbərim mənim!

Gəlib al günəşin şəfəqlərində,
Daş cildli tarixin vərəqlərində,
Döyüşən ömrümün üfəqlərində
Uğurla açılan səhərim mənim!

Azadlıq məşəli yandı əlimdə,
Min cəlal yaratdım bircə ilimdə...
Noğullu-şəkərli ana dilimdə
Dünyaya səs saldı əsərim mənim!

Üstümə qara da, ağ da yeridi,
Top da, təyyarə də, tank da yeridi...
Dəniz də, meşə də, dağ da yeridi,
Yalnız Vətən oldu səngərim mənim!

Nə serə əyildim, nə də ərbaba,
Bu boyda diyarı qoya xaraba...
Neçə təntənəyə, neçə rübaba,
Neçə şeirə döndü bəhərim mənim!

Mən verdim fəhləyə bəxtiyar növraq,
Mən verdim kəndliyə əvəzsiz torpaq,
Mən verdim alimə işıqlı otaq,
Kimə bəlli deyil hünərim mənim?!

Dünyanın ən uzaq ölkələrində
Düşdü dillərinə özgələrin də...
Dəmir intizamlı cərgələrində
İgidlər yetirdi zəfərim mənim!

Şah “Qəsri-mərmər”də düşdü həycana,
Qorxdu bir zəlzələ salam hər yana.
Gözündən nur saça bütün İrana
Taleyimdə doğan ölkərim mənim!

Qartalam! Az doğur zaman tayımı,
Tufanlar udsa da şaqraq qıyımı,
Hələ unutmamış haqqı-sayımı
Nə kəndim, nə də ki, şəhərim mənim!

Mən yenə Vətənin növrağındayam,
Qəlbində, gözündə, dodağındayam!
Ən gözəl günlərin sorağındayam,
Hələ qurtarmamış səfərim mənim!

1981.

SƏN DEYƏN OLSUN

Şair dost! Sabaha baxıram ki, mən,
Möhkəm addım ataq, sən deyən olsun!
Şimşəkdən qanad da taxıram ki, mən,
Arzumıza çataq, sən deyən olsun!

Gedək doğma kəndim Çanaxbulağa,
Bulaqla öpüşək dodaq-dodağa...
Savalan balını qatıb qaymağa,
Dönə-dönə dadaq, sən deyən olsun!

Duyaq tütəklərin nəvasını da,
Nəğməkar quşların sədasını da,
Təndirin tüstülü havasını da
İştahayla udaq, sən deyən olsun!

Keçək yarpaqların şabaşlarından,
Yığaq almaların faraşlarından,
Xalamın küllənən lavaşlarından
İsti dürmək tutaq, sən deyən olsun!

Enək Neştəriyə, söz karvanında,
Kədəri üyüdək dəyirmanında,
Ömrün də, günün də şən zamanında
Yalnız sevinc dadaq, sən deyən olsun!

Göydə sozalanda Ay xəyal kimi,
Qalxaq Savalana boz qartal kimi,
Zirvədə əl atıb ağ dəsmal kimi
Buludları tutaq, sən deyən olsun!

Gündüz nərildəsə nər də, maya da,
Kəkliyi dinləyək “Qatar qaya”da...
Gecə dalğalanan yaşıl dəryada
Otlar üstə yataq, sən deyən olsun!

Saçımızda şəbnəm dönəndə zehə,
Duraq sinəmizi açaq ağ mehə...
Güllə naxışlanmış yolda gah şəhə,
Gah şəfəqə bataq, sən deyən olsun!

Sərab yolu üstə qalxaq Sayına,
Söz sanı qarışsın ulduz sayına...
Gözləsək üfüqdə günəş soyuna,
Dağda ocaq çataq, sən deyən olsun!

Təbrizdə başlansın şeir gecəsi,
Dodaqda açılısın sözün qönçəsi...
Möhtəşəm kürsüyə qalxsın neçəsi,
Şeiri şeirə qataq, sən deyən olsun!

1984.

BİR DƏ

Savalan! Şəfali dizinin üstə
Bəlalı başımı qoyaydım bir də.
O qara saçımın izinin üstə
Bu ağ tellərimi yayaydım bir də.

Səhərlər yerimdən qalxıb yuxulu,
Əlimi-üzümü yarpız qoxulu,
Bəstəkar nəğməli, şair duyğulu
“Dərə bulağı”nda yuyaydım bir də.

Tez-tez görüşsək də əsərlərimdə,
Təzətər günəşli səhərlərimdə,
Yarpağı qubarlı ciyərlərimdə
Doğma rayihəni duyaydım bir də.

Bir cığır salanda uca yaylağa,
Gen yol açım deyə sısqə bulağa,
Qranit qayanı dodaq-dodağa
Odlu nəfəsimlə oyaydım bir də.

Şimşək qılıncını çəkən yayında
Bir cürət duyaydım qartal qıyında...
Neştəri çayının büllur suyunda
Qızıl balıqları sayaydım bir də.

Yarpaq titrəməmiş hələ bostanda,
Bataydım şəh dolu gülə bostanda,
Körpə “Gülburnu”nu elə bostanda
Zəncan bıçağıyla soyaydım bir də.

Mənə bəlli sənsən, sənə bəlli mən,
Nəğmə dilli sənsən, şeir dilli mən,
Tutub ətəyindən iki əlli mən,
Çətin ki, fikrimdə cayaydım bir də.

Tufan, qarlı tufan qalxıb ayağa,
Döyüşlə çəkəndə səni sınağa,
Uğrunda sinəmi verib qabağa,
Kaş şirin canıma qıyaydım bir də...

1981.

SAVALAN QARI

Kim bilir, haçandan poladlar kimi
Zirvədə donubdur Savalan qarı?
Kim deyir, ağappaq qanadlar kimi
Tufanda sınıbdır Savalan qarı?

Yox! O Savalanın naxışı olub,
Ağ əli, ağ döşü, ağ başı olub,
Qışın özündə də qu quşu olub,
Baharı anıbdır Savalan qarı.

Gah peşmək adlanıb, gah da ki, yumaq,
Bəzən şimşək döyüb, bəzən də sazaq...
Vuruşda üzüəğ saflığı ancaq
Müqəddəs sanıbdır Savalan qarı.

Ürək hiss etsə də göz yanğısını,
Qulaqsız duymamış söz yanğısını.
Ancaq ürək özü öz yanğısını
Deməmiş qanıbdır Savalan qarı.

Gözüm qaralanda axşamlar təki,
Donmuşam atəşsiz ilhamlar təki...
Həsərlə alışan ağ şamlar təki
Fikrimdə yanıbdır Savalan qarı.

Demirəm xeyirə yaramayın siz,
O qarı uzaqda aramayın siz,
Mənim ağ saçımı daramayın siz,
Saçıma qonubdur Savalan qarı.

1984.

ZİRVƏLƏR

Qışın təmiz qarından
Yoğruldu mayam mənim.
Nə gənc kənim oldu,
Nə qoca dayəm mənim.
Yox! Kənizsiz, dayəsiz
Böyütdü zaman məni.
Qucağında tufana
Döndərdi tufan məni.
Sanma Vətən ayağım
Altında boz torpaqdı.
Yox! Başımın üstündə
Ucalan bir bayraqdı!
Könlüm qapalı deyil,
Açıqdı gözüm kimi.
Sözünü üzə dedi
Şeirim də özüm kimi.
Mən varığa sıxdıqca
Ürəyimi nar kimi,
Qara saçım ağardı
Zirvədəki qar kimi.
Bəli! Sanma hər təzə
Nəğməni yazanda mən,
Yaxud da istədiyim
Lövheni cızanda mən,
Yalnız qarşılaşdığım
Üzlərlə çarpışmışam,
Həm də üstümə yağan
Sözlərlə çarpışmışam...

Nədir şairin ömrü? –
Qızıl sükutlu zəmi?
Yox! Dalğalar qoynunda
Çırpınan gümüş gəmi!
Sanma insanlar ancaq
Döyüş meydanlarında,
Yanan mərmiyə dönən
Ömrün son anlarında
Hünər bayrağı altı
Dəyişir öz yerini.
Əbədiyyət evinə
Ötürür bir-birini.
Yox! Yox! Sakit havalı
Dinçlik zamanında da,
Sözü mərmiləşdirən
Sənət meydanında da,
İnsanlar məruz qalır
Nisgilə, müsibətə.
Bir-birinin çiyində
Gedir əbədiyyətə...
İnsan – neçə arzum var!
Deyə-deyə qocalır.
Dünyanı gəncləşdirib
Özü niyə qocalır?
Sənətdə son zirvəyə
Qalxmaq istəsəm də mən,
Ətəklərə qürurla
Baxmaq istəsəm də mən,
Ömürdə son zirvəyə
Çatmaq istəmirəm mən.

Əlimi ətəklərə
Atmaq istəmirəm mən.
Hər yarpağı olsa da
Ürəyimdə təb rizi,
Mən hələ bağ hüsnüylə
Duymamışam Təbrizi.
Əlvən şəhəri ancaq
Şəkillərdə görürəm.
Könül dastanımdakı
Fəsillərdə görürəm.
Yuxumu həqiqətə
Yozmamışam Təbrizdə.
“Salam Təbriz!” – şeirimi
Yazmamışam Təbrizdə.

1984.

O GÖRDÜ...

Sanma mən sönmüş od, sən də gülümsən,
Dilimdən daha qor tökə bilmərəm.
Məni alovlarda ara gülüm, sən
Sanma oddan-oda səkə bilmərəm.

Yolum Prometey yoludur ancaq,
Məsləkim oddan da uludur ancaq,
Ölkələr işıqla doludur, ancaq
Ölkəmdən işıqlı ölkə bilmərəm.

Mizrab toxunanda telə qorxuram,
Yanğısı qalxanda zilə qorxuram,
Ayrılıq sözündən elə qorxuram,
Gözümü gözündən çəkə bilmərəm.

Səmtini Vətəndən alan qolumu,
Araza bir körpü olan qolumu,
Təbrizə uzalı qalan qolumu
Quruyub düşsə də bükə bilmərəm.

Sən də ürəyimin yarası, göynə!
Qarlı Savalanın mənə bir öynə
Otu sap olmasa, yağışı iynə,
Səni qaysağınla tikə bilmərəm.

O, gördü şahların talanını da,
Sözün düzünü də, yalanını da...
Desə ver ömrünün qalanını da
“Əgər” söyləməyəm, “bəlkə” bilmərəm.

1984.

PROMETEY

Tarix yaranandan üz-üzə gəlib
İşiq qaranlıqla, sevinc kədərlə.
Ah, nəfəs-nəfəsə, göz-gözə gəlib
Məharət müşküllə, cürət xəterlə.

Prometey dünyanın qəhrəman oğlu
Zevsin ocağından götürüb odu.
İşıqlansın deyə bəşərin yolu,
Mənzildən-mənzilə ötürüb odu.

Ancaq əziyyətlə zəncirlənib o,
Qayalar içində qəsbkar kimi.
Soyuq buludlarla çətirlənib o,
Yağışda, yağmurda günahkar kimi.

Acıyan qartallar havalı olub,
Diri qəhrəmanın söküb bağrını.
İnsan cəfakeşlik timsalı olub,
Tablaşa-tablaşa udub ağrını.

Qalib Prometey zülmət içində
Dırnaq boyda oda özü tamarzı.
Tək-tənha çırpınıb zillət içində
İsti nəfəsində od ehtirası.

Qəlbindəki arzu parıltısıyla
Qaranlıq gecəni üstələyibdir.
Boynundakı zəncir şaqqıltısıyla
İşıq simfoniyası bəstələyibdir.

Görüb insandakı dəmir inadı
Qartallar unudub məğrurluğunu...
Yox! Göylərə yazıb qartal qanadı
Yerlər övladının cəsurluğunu.

Qayalar dinləyib heyrdə qalan
Qartal dəstəsinin qışqırığını.
Bir yol eşitməyib qəhərdən dolan
Mübariz insanın hıçqırığını.

Qayalar o mərdin baxışlarında
Nə tərəddüd duyub, nə peşimanlıq.
Sənətkar zamanın naxışlarında
Nə yaxşılıq itir, nə qəhrəmanlıq.

Fəqət, kim bilmir ki, hələ dünyada
Neçə zəncirlənmiş Prometey var.
Könlünü üşüdür yalçın qayada
Çiyindəki duman, başındakı qar.

Nələr pıçıldayır odun aşiqi
Dustaq saxlansa da yalqızlar təki.
İti gözlərinin şəffaf işığı
Yanır vətən – deyə ulduzlar təki...

Mahnısı ilhamla yoğrulmasaydı
Hansı bayramımız xoş görünərdi?
Min-min Prometey doğulmasaydı
Dünyanın özü də boş görünərdi.

1979.

SİMURQ QUŞU

Ömrü nağıllara bənzəyən insan
Bilir ömrün yazı, ömrün qışı var.
Bir də nağıllarda həmişəcavan
Dəyanət timsalı simurq quşu var.

O bir tük qoparıb öz lələyindən
Kimə bağıqlasa, bir tufan olar.
Tufan gileylənsə öz köməyindən
Dalında hər həyan min həyan olar.

Haçan təhlükəyə uğrayan igid
Simurqun tükünü tutarsa oda,
O nə sərhəd bilər, nə də ki, keçid,
Buludlar üstündən yetişər dada...

Yalnız torpaq deyil Vətən gözümdə,
Çəkilər içində çəkimdir mənim.
Əlvan xatirələr dolu izim də
Vətəndə qoyduğum tükümdür mənim.

Döyüş günlərində gur ocaq kimi
Yandı! Kömək marşı çaldırdı Vətən.
Alovlu izimi bir bayraq kimi
Başının üstünə qaldırdı Vətən!

Gözüm görə-görə başdan-ayağa
Vətən orda yandı, mən burda yandım.
Övlad köməyiçin düşüb sorağa,
Mənə əl uzadan o yurda yandım.

Hər şey, hər şey oldum Vətənçin, ancaq
Bir simurq quşusa ola bilmədim.
Qoşa qanadımla havada şaqraq
Vüsal tərənəsi çala bilmədim.

Yox! Yox! Bu təəssüf nəyə gərəkdir,
Düşmən yaranmışdır kədərə Vətən!
Övlad harda olsa yenə köməkdir,
Övladlarla gedir zəfərə Vətən!

Azadlıq yolunda addımlar atan
O mərd övladlardan biriyəm mən də!
Qoy bilsin güncıxan, bilsin günbatan,
Hələ ölməmişəm, diriyəm mən də!

1981.

DƏDƏ QORQUD

*Təbrizdə çıxan
“Dədə Qorqud” məcmuəsinə*

Çal telli sazını, çal, “Dədə Qorqud”,
Üfüqdən-üfüqə səsin yayılsın!
Sən intizar çəkən Arazı oxut,
Hicranlı nəğməndə vüsal duyulsun!

Çal, südlə boyanmış saç-saqqalından
Zülmətli qəlblərə nur səpələnsin!
Sazda söz açıdığca sən amalından
Gümüş tellər üstə söz təpələnsin!

Çal, xalqa ünsiyyət bağlayıb səsin,
Vətən torpağına bərəkət yağsın!
Sazın həmişəyaz naxışlarından
Dağlara-daşlara tərəvət yağsın!

Çal, xalqa ünsiyyət bağlayıb səsin,
Qəlblərin səsinə qarışsın, Dədə!
Yerdə çeşmə-çeşmə çağlayıb səsin,
Göydə ulduz-ulduz alışınsın, Dədə!

Çal, Dədə, gələcək nəsillərə də
Bütün hikmətilə çatsın tərənən!
Sinəsi sazaqlı fəsillərə də
Odlu nəfəsini qatsın tərənən!

Çal, uşaq sevinsin, böyük düşünsün,
Notlar təntənəli xallara dönsün!
Tellər də nə donsun, nə də üşüsün,
Günəşli zirvədə yollara dönsün!

1984.

ÜLKƏR

*Təbrizdə çıxan
“Ülkər” məcmuəsinə*

Danış! Mərd səsini qoş mərd səslərə,
Sanki sözlə dolu sinəsən, “Ülkər”!
Ana dilimizi danan kəslərə
Sən sübut, etiraz, tənəsən, “Ülkər”!

Danış! Şirin-şirin kəlmələrinlə,
Çağla! Büllür-büllür çeşmələrinlə,
Sən odlu-alovlu nəğmələrinlə
Günəşli sabaha binəsən, “Ülkər”!

Danış! İstərəm ki hər səhər-axşam
Təşnə ürəyində qaynasın ilham...
Qartal xəyalında ucalsın inam,
Özün də zirvədən dinəsən, “Ülkər”!

Səsində Sərdarın qədri duyulsun,
Sözündə Təbrizin ətri duyulsun,
Şöləndə inqilab bədri duyulsun,
Səngərdən-səngərə sinəsən “Ülkər”!

Yada doğma xalqın həyatı gəlsin,
Dilə laylay, qoşma, bayatı gəlsin,
Dada Koroğlunun Qıratı gəlsin,
Düşməni Qıratla yenəsən, “Ülkər”!

Ulduzlar sayrışa vərəqlərində,
Arzular parlama şəfəqlərində,
Sən ana Vətənin üfüqlərində
Sənət günəşinə dönəsən, “Ülkər”!

1984.

QOCA ŞƏRQİN GÜNƏŞ HƏSRƏTİ

Sanma qoca Şərqi günəş həsrəti
Ətalət içində sönükləşibdir.
Yox! Yox! Şölələnən zəfər niyyəti
Daha da, daha da müdrikləşibdir.

Dünyanın təlaşlı köksündə hələ
Afrika qəzəblə yanan ürəkdir.
Qara gözlərdəki qırmızı şölə
O yanan ürəkdən qopan şimşəkdir!

Döyüş meydanında əzilmək, əzmək
Bir oyun deyildir! Kim ki, mətindir,
O da anlayır ki, zərbəyə dözmək
Zərbə endirməkdən daha çətindir.

Tarixin məşhursa iqtidarı da,
Ağır yük altında yaşayır tarix.
Axı cəlladı da, xilaskarı da
Çiyində yanaşı daşıyır tarix.

Aydın görsün deyə istiqbalını
Göz yaşıyla yuyur gözlərini Şərq.
Himnə salsın deyə istiqlalını
Kürədə bişirir sözlərini Şərq.

Sanma bir arzuya çatdığı zaman
Əsgər vidalaşır öz silahıyla.
Arzular uğrunda hər yerdə, hər an
Əsgər səfərbərdir yüz silahıyla...

Sanma tüstülənsə döyüşdə torpaq
Düşmənlə dostu heç seçməz əsgər.
Düşmənin önündə diz çökməz... Ancaq
Dostun qarşısından düz keçməz əsgər.

O bilir çağlayıb qaynayan həyat
Dünyada riskdir başdan-ayağa.
Döyüşdə baxtıyla oynayan həyat
Qələbə tacında dönər bayrağa!

O bilir vuruşda göz yaşına yox,
Rəşadət tərinə batasan gərək!
Dilədiyin günə təkbaşına yox,
Xalqınla birlikdə çatasan gərək!

1981.

TƏBRİZ XALÇASI

Sanki o boyaqsız bir xalça deyil,
Əlvan çilçıraqdır, yanır otaqda!
Sanki hər ilməsi bir qönçə deyil,
Ulduz dolu tağdır yanır otaqda.

Tağlarda alışan şimşəklər ki, var,
Təbriz qızlarının baxışlarıdır.
Tağlarda sayrışan çiçəklər ki, var,
Doğma Azərbaycan naxışlarıdır!

Dünyaya Təbrizdə gələn nəsillər
Görüşür, danışır o xalı üstə.
Bir ildə qol-qola verən fəsillər
Addımlayır, gedir dağ yolu üstə...

Sənət çiçəkləri çətirlərilə
Çimdikcə ilhamın yağışlarında,
Saib Təbrizinin sətirlərilə
Hikmətlər parlamış baxışlarında...

Gör necə qaldırmış tilu yerinə,
Qartal qanadında ilham sənəti.
Gör necə yaraşır biri-birinə
Şair sənətilə rəssam sənəti!

Fırtınadan keçər insan hünəri,
Vətəndə yaranan Vətənə dönsün!
İki sənətkarın sənət əsəri
Sənət ümmanında yelkənə dönsün!

Qaldırın xalçanı qoşa əsərtək
Təbrizin başının üstündən asın!
Qoşa taledəki əlvan səhərtək
O xalça hüsnünü bəzəsin yazın!

1984.

TELEFON DƏFTƏRİ

Məndə bir dəftər var, ovcum boydadır,
İçində nömrələr sıralanıbdır.
Kağız üstündə də bu nə qaydadır,
Dostlar bir-birindən aralanıbdır.

Sanardım hərfləri şam-şam alışan
Bu dəftər qapısı açıq otaqdır.
Telefonda belə şirin danışan
Dostlar otağında əziz qonaqdır.

Sanardım bir dəftər kiçik kəhkəşan,
Nömrələr işıqlı ülkərləridir.
Bu dəftər günəşə gedən xiyaban,
Dostlar rəsmi-keçid əsgərləridir!

Deyərdim uğurlu addımlarıyla
Hər dost bir zəfərdən verəcək soraq.
Hayıf şah qaçanda adamlarıyla
Neçə dost o günü görmədi ancaq.

Sən təsirsiz sanma kədəri, qardaş,
Şax-şax varaqlar da kədərdən solub.
Dünənki telefon dəftəri, qardaş,
Bugünkü xatirə dəftəri olub.

O sanki ağacdır qədim torpaqda
Varaqlar görünür budaqlar kimi...
Könlümü üşüdən neçə sazaqda
Neçə ad düşübdür yarpaqlar kimi...

1984.

BADAM AĞACI

Gənclikdə sevərdim Təbrizdə mən də
Sənin süd işıqlı çiçəklərini.
Ağ xətlə başında yazdın sən də
Ürəyindən keçən diləklərini...

Sənin ağ başına baxdıqca yazda
Deyərdim hər ağ saç qocalıq deyil!
Ancaq hansı aşıq çalmaz ki, sazda
Ağ saç ağ zirvəli ucalıq deyil?

Sonra da deyərdim saçı ağappaq
Adama bənzədir adam ağacı.
İndi heç kimə yox, sən yazda ancaq
Mənə bənzəyirsən badam ağacı!

1984.

XİDMƏTLƏR

Gizləne bilməmiş haqqı unudub,
Gözdən pərdə asan yalan xidmətlər.
Müşkülə düşəndə xalqı unudub,
Özünü yadına salan xidmətlər.

Duymayıb – Dur! – deyən vicdanını da,
Tapdayıb əhdini-peymanını da,
Qapayıb min ömrün dastanını da,
Hər sazda bir hava çalan xidmətlər.

Ancaq hər yol üstə bir ünvan yatıb,
Haqq nə unudulub, nə də ki, batıb,
Gümüş abidətək günəşə çatıb,
Tozlu arxivlərdə solan xidmətlər.

Bayraqlara dönüb başların üstə,
Sətirlərə dönüb qaşların üstə,
Səngərlərə dönüb daşların üstə,
Döyüşdə kamala dolan xidmətlər.

Bəli! O xidmət ki, xeyirxah olub,
Hökmündə nə qüsür, nə günah olub,
Vətənə bir dayaq, bir pənah olub,
Dünyada qərəzsiz olan xidmətlər.

Ulduzlar dünyanın gözü deyilmi?
Tarix insanların sözü deyilmi?
Məgər azadlığın özü deyilmi
Nəsildən-nəsilə qalan xidmətlər?

1982.

SƏN DƏ ÜMMANSANSA...

Ey tez-tez Təbrizdən nəğmələr yazan,
Mən özüm Təbrizin nəğməkarıyam!
Ey tez-tez Səhəndi nəhəngə yozan,
Mən özüm Səhəndin iftixarıyam!

Çiynimin üstündən uzağa baxma,
Təbriz də özüməm, Səhənd də özüm.
Sən də ümmansansa, kənara axma,
Yanıram, bir içim su gəzir gözüm...

1984.

TALE ÜLKƏRİM

Babalar dedilər ki,
Dünya sirlə doludur.
Kəhkəşan ki ağarır,
Baxtımızın yoludur...
Hərənin göy üzündə
Bir tale ülkəri var.
Axı qışın baharı,
Gecənin səhəri var...
O ülkərə bağlıdır
İnsanın səadəti.
Həm aydın istiqbalı,
Həm odlu məhəbbəti.
Mənim tale ülkərim,
Necə də dərindəsən!
Bilmirəm uzaq göyün
Sən hansı yerindəsən.
Bilirəm nə anlayıb,
Nə də duyubsan məni.
Gözümü açan zaman
Yetim qoyubsan məni.
Qaranlığa düşsəm də
İzləməmişəm səni.
Yolumda parla deyə
Gözləməmişəm səni.
Böyümüşəm, arzumun
Dalınca getmişəm mən.
Bıg yerim tərləməmiş
Kişilik etmişəm mən.

Kürəyimi döyəndə
Yağış, külək, qar, sazaq,
Günəşli məsləkimə
Arxalanmışam ancaq.
Mən Şərqdə azadlığın
Əsgərinə dönmüşəm.
Yerdə özüm bir tale
Ülkərinə dönmüşəm.
Deyirlər guya mənə
Sən veribsən ilhamı.
Yoxsa kimdən alardım
Bu qiymətli ənamı?..
Mən ki, şairliyimlə
Döşümə döyməmişəm.
Sənə minnətdarlıqla
Başımı əyməmişəm!
Gecə masa dalında
Gözümü yummamışam.
Şeir yazanda səndən
İşartı ummamışam.
Könlümün işığında
Yazmışam hər şeirimi.
Vətənin nıcatında
Axtarmışam xeyrimi.
Eh, yazdığım sətirlər
Düzülsə qatar-qatar,
Nəinki xan Araza,
Ana Təbrizə çatar.
Ancaq özüm nədənsə
Çata bilmirəm ona.
Qorxuram uzun yolda
Öz ömrüm çatsın sona.

Heç nə diləməmişəm
Səndən dünənə qədər.
Bu gün isə umuram,
Səxavətini göstər!
Elə alış ki, yan ki,
Sağım-solum parlasın!
Sinəsi yaralanmış
Döyüş yolum parlasın!
Elə alış ki, yan ki,
Nurun ev-ev içilsin.
Yaxşılıq yamanlıqdan,
Mərd namərddən seçilsin.
Elə alış ki, yan ki,
Nə çən qalsın, nə kölgə.
Sabahkı sədəti
Bu gündən görüm bəlkə...

1975.

ƏN UCA

Hələ də havada barıt iyi var,
Gərgin əsəblərim tarımdır mənim.
Qapımı döyməsin nə külək, nə qar,
Sənət gülüstanım varımdır mənim.

Şeirim yanıqlıdır, ancaq ney deyil,
Odu içməlidir, çox da mey deyil,
Hər təzə-tər misram başqa şey deyil,
Bağrımda yetişən barımdır mənim.

Böyük azadlıqlar yoludur sinəm,
Gözəl istiqbalıdan halıdır sinəm,
Demirəm nəğməylə doludur sinəm,
Hələlik söz çeşməm yarımdır mənim.

Fəqət şam-şam yanır odum-atəşim,
Eşitsin Arazım, Kürüm, Viləşim,
Qəşəng bir tərənə qışda günəşim,
Yayda od söndürən qarımdır mənim.

Bir əsrin yükünü daşıyan nəğmə,
Bütün zamanlarda yaşayan nəğmə,
Duyan ürəklərə aşiyən nəğmə
Kamanım, qavalım, tarımdır mənim.

Kiminsə səfərdə yoldaşı olan,
Kiminsə təklikdə sirdaşı olan,
Kiminsə çətində qardaşı olan,
Mahnılar tükənməz varımdır mənim.

Bəşərə dil olun, əsrə beyin siz,
Cahana ümidli şeir deyin siz,
Şəhidlər qəbrinə bayraq əyin siz,
Nisgillər sinəmdə ağırdır mənim!

Döyüşdə fırtına qoparan şeir,
Döşü hücumlara qabaran şeir,
Məni zirvələrə aparən şeir,
Dünyada ən uca tanrımdır mənim!

1982.

ETİRAF

Günəşin işığı, hüsnü, ülfəti
Müjdəylə açılan səhərlərdədir.
Torpağın ünvanı, rəngi, hikməti
Zəhmət rayihəli bəhərlərdədir!

Xalqın iradəəsi, əzmi, qeyrəti,
Qüruru, inamı, gücü, cürəti,
Arzusu, hünəri, şanı, şöhrəti
Özü qazandığı zəfərlərdədir!

Kim deyir, ulduzlar gözümdə deyil?
Sabahın nəfəsi üzümdə deyil?
Ancaq öz ürəyim özümdə deyil,
Oduyla yazdığım əsərlərdədir!

1982.

YAŞIL İŞIQLAR

Ey doğma, ey mehriban,
Ey cəsur şeirlərim!
Həm kövrək, həm dözümlü,
Həm məğrur şeirlərim!
Siz ilhamlı gecəmdə
Yandıqca çıraq-çıraq,
Qanadlı şölənizdə
Ömrüm əridi ancaq...
Yox! Yox! Gecə nədir ki,
Mən dadı baldan şirin,
Özü quş səksəkəli,
Yuvası göydən dərin,

Sübh yuxumu könüllü
Sizə qurban vermişəm.
Özüm bir evə sığıb
Sizə cahən vermişəm...
Ayı yola salmamış
Günə salam vermişəm,
Şeirləşən ömrümü
Sizə tamam vermişəm.
Həm uğurum hopubdur,
Həm də nisgilim sizə.
Yaxşı ki, qısqanmayıb
Məni sevgilim sizə.
Mən sizi dönə-dönə
Səliqəyə salmışam,
Özüm söz yağışında
Səliqəsiz qalmışam.
Demişəm əməyimdən
Siz qaldınız bəlkə də.
Bir həyatın davamı
Siz oldunuz bəlkə də?..
Axı mən çalışmışam
Məslək qüdsiyyəti də,
Əsgər qətiyyəti də,
Fəhlə cəsarəti də,
Kəndli ünsiyyəti də,
Alim ləyaqəti də,
Aşıq dəyanəti də,
Ata məsləhəti də,
Ana məhəbbəti də,
Övlad sədaqəti də,
Günəş hərarəti də,

Bahar təravəti də,
Torpaq bərəkəti də,
Zirvə ülviyyəti də,
Sənət şeiriyyəti də,
Sizə yaraşlıq olsun.
Yolunuzda hər sözü
Bir yaşıl işıq olsun!

1982.

MƏNİM ÜRƏYİM

Axşamlar duyğusu çözlənəndə
Çibinən* yumaqdır mənim ürəyim!
Səhərlər günəşi təzlənəndə
Şeirli otaqdır mənim ürəyim!

Savalan döşündən şəfəqlə sızan,
Nə yazda bulanan, nə qışda azan,
Hər yerdə qüdsiyyət nəğməsi yazan
Dumduru bulaqdır mənim ürəyim!

O bir xaldan dolar, bir sözdən sınıar,
Bir mehdən titrəyər, bir qordən yanar,
Həsəddən aralı, riyadan kənar,
Yalandan uzaqdır mənim ürəyim!

Səadət diləyir hər kəsə dilim,
Həm dolayı yolla, həm kəsə dilim,
Haçan, harda, kimə nə desə dilim,
Dilimlə ortaqdır mənim ürəyim!

* çözlənmək

Ürək ki, gülməyir yetən güləndə,
Gülür keşməkeşli Vətən güləndə,
Bəzən ağlayanda, bəzən güləndə
Sanma ki, şıltaqdır mənim ürəyim.

Xoşbəxt balaların telindən öpən,
Yanağında açan gülündən öpən,
– Ana! – Vətən! – deyən dilindən öpən
Yanğılı dodaqdır mənim ürəyim!

Toyda genişlənmiş, yasda nazılmış,
Qoynunda səngər də, arx da qazılmış,
Bir şair ömründən notlar yazılmış
Rübablı varaqdır mənim ürəyim!

Ürəyim nə güldür, nə də ki, qönçə,
Gah soyuq yumruqdur, gah isti pəncə...
SİNƏMƏ SİĞINAN DUYAR KI, NƏCƏ,
İpəkdən yumşaqdır mənim ürəyim!

Bilirəm, ən ağır hallarda məni,
Ayağım qoymamış yollarda məni,
Fəqət zirvələşən yallarda məni
Gəzdirən ayaqdır mənim ürəyim!

Ağ zirvə ağ yollu dumana qalsın,
Ağ gün ağ taleli insana qalsın,
Saçımın ağılığı bir yana qalsın,
Daim üzü ağdır mənim ürəyim!

1984.

DÖNMÜŞƏM

Mən sakit səhrada yanğın görəndə
Tələtümə gələn çaya dönmüşəm.
Çayda fəlakətli daşqın görəndə
Nəfəsi yanıqlı yaya dönmüşəm.

Bir gözəl kövrəlmiş umudlar kimi,
Dolub-boşalanda buludlar kimi,
Mən yağışda çimən palıdlar kimi
Göz yaşı önündə suya dönmüşəm.

Ömrün fəlakətli zamanında mən,
Gəzmişəm səadət ünvanında mən,
Vətənin inqilab dastanında mən
İlhamla yazılmış boya dönmüşəm.

Düşmən istəyəndə sədləri yıxa,
Doğma gülzarıma burnunu soxa,
Sözlərim ucları ovxarlı oxa,
Özümsə dartılan yaya dönmüşəm.

Pəncərəmdəki ay düşüb heyrətə,
Çəkilib gedəndə uzaq qürbətə,
Özüm günəş-günəş yanan sənətə
Pəncərədən baxan aya dönmüşəm.

Xəyalım dumanda boz qartal olub,
Mənzili günəşli istiqbal olub,
Ağ gün görməsəm də ağsaqqal olub,
Gah yasa, gah da ki, toya dönmüşəm.

1984.

SU

Mənə mübariz ömrü
Gəncliyim bağışlayıb.
Yolumu güllərlə yox,
Odlarla naxışlayıb.
Savalanın suyuyla
Yumuşam üzümü mən.
Daim təmizdən təmiz
Sanmışam özümü mən.
Yalqızlıq ucbatından
Haçan dara düşmüşəm,
Sadəlik ucbatından
Haçan tora düşmüşəm,
Kimsənin qabağında
Belimi bükməmişəm.
Üzümün savalanlı
Suyunu tökməmişəm.
Saxlamışam ilk bahar
Yağışının nurutək.
Ağsaçlı Savalanın
Baxışının nurutək...
Gərək nə qədər sağam,
Bu suyu hifz edəm mən.
Dünyadan gedəndə də
Üzüsulu gedəm mən...

1984.

TƏKİ

Adam var, bir artist məharətilə
Ağlaya-ağlaya gülmək istəyir.
Adam var, bir tacir mənfəətilə
Varlana-varlana ölmək istəyir.

Adam var, nəşəyə dalan könlündə
Nə Vətən dərdi var, nə xalq möhnəti.
Vətən! Xalq! Nəğməsi çalan könlündə
Vətəni evidir, xalqı külfəti...

Qəribə zamandır, bilmirəm nədən
Sözü ucalsa da baş əyənlərin,
Meyarlar meyarı Vətən, ay Vətən,
İşi düz getməyir düz deyənlərin.

Mənim ki, xəzinəm sənət meydanım,
Daşım da, qaşım da alın tərindir.
Mirvarim meyarda uzun dastanım,
Gövhərim dəyərdə qısa şeirimdir!

Ömrüm çağladıqca çeşmələr kimi,
Büllurdan yoğrulur arzularım da!
Nə qədər səsım var, nəğmələr kimi
Həqiqət dinəcək yazılarımda...

Axı büllurlaşan çeşmələr dolu
Məğrur Savalanda boy atmışam mən.
Axı rübabləşən nəğmələr dolu
Çayların suyuna söz qatmışam mən.

Düzdür, Savalanda bilmirəm nədən,
Yazın yaşıl çağı ağ qar yağardı.
Ancaq mənim saçım Vətən, ay Vətən,
Sənin ucbatından vaxtsiz ağardı...

Fəqət darılmadım ağ tellərimdən,
Sanmadım qocalıq əlamətidir.
Dəmətlər hördükcə söz güllərimdən
Sandım ağ rəng ömrün qüdsiyyətidir.

Bir zaman dağlarım-düzlərim üstə
Nə gülüşüm donuq, nə saçım qardı.
Yox! Günəşlə dolu gözlərim üstə
Şəvədən də şəvə qaşlarım vardı!

Gülüslü gözləri şəvə qaşların
Qələbə tağları bəzəyirdilər.
Qaşlar yaz müjdəli qaranquşların
Qara qanadına bənzəyirdilər.

İndisə ömrümün payız çağında
Sanki buz qılıncı dallanıb qaşlar.
Döşü qızılıgüllü sənət bağında
Nisgil qırovuyla çallanıb qaşlar.

Qaşlar – arasından keçib şimşəyin,
Döyüşən qartalın boz qanadları...
Çallar – Vüsal! – deyə yanan ürəyin
Odu boz tüstülü son fəryadları...

Hər sözün ömrünü uzatdıqca mən,
Demə öz ömrümü qısaltmışam.
Hər sözə könlümdən od qatdıqca mən,
Demə öz odumu azaltmışam.

Demirəm ağ saçım başına sərgi,
Mükafatım bir yox, bir düzüm olsun!
Deyirəm, ay ana Vətənim, təki
Ağ saçım yanında ağ üzüm olsun!

Arzum parladımı dan ulduzutək
Ya alın tərimdə, ya göz yaşımda,
Qalib maralların şax buynuzutək
Zəfər çələngləşsin qarlı başımda...

1982.

İLLƏR NƏ TEZ KEÇİR?

İllər nə tez keçir, sanıram dünən
Könlümü nəğməli ud eyləmişəm.
– Günəşli yaz! – deyə qışda da dinən
Hər sözü yandırıb od eyləmişəm.

Dünən “Gülqasım”ın gülündən seçib,
“Qecəl bulağı”nın suyundan içib,
“Xoşgəriburnu”nun ucundan keçib,
Qədim Ərdəbildə yurd eyləmişəm.

Dünən al üfüqdə qaralanda çən,
Qara tellərimdə ağaranda dən,
Narahat Təbrizin keşiyində mən
İkicə gözümü dörd eyləmişəm.

Dünən – Vətən! – deyə döyüşəndə söz,
Düşmənlər sərhəddə ağardanda göz,
Ürəyimi şan-şan, sinəmi köz-köz,
Barmaqlarımı da cod eyləmişəm.

Dünən ayaq açan körpə şeirimi,
Dənizlər içində ləpə şeirimi,
Mərmilər yanında qəlpə şeirimi
Sənət sınağında mərd eyləmişəm.

Dünən neçə-neçə igid dostumu,
Sirr dolu ürəyi kilid dostumu,
Vətən yolundakı şəhid dostumu
Odlu göz yaşımıla yad eyləmişəm.

Dünən için-için yandıqca könlüm,
Ata ocağını andıqca könlüm,
Təmizdən də təmiz sandıqca könlüm,
Hicranın əlindən dad eyləmişəm.

Dünən qardaşımın hünərlərilə,
Qələbə bayraqlı zəfərlərilə,
Dodağı gülüslü səhərlərilə
Qüssəli könlümü şad eyləmişəm.

Ömrümə ömürlər qatmışam düzü,
Yuxumu daşlara satmışam düzü,
Ancaq nə vüsala çatmışam düzü,
Nə də tək oğlumu ad eyləmişəm.

Zəfərdən tək bircə mahnı çalmamış,
Zirvədən tək bircə hüsnə dalmamış,
Zamandan tək bircə töhfə almamış,
Altıncı onluğu xırd eyləmişəm.

1984.

DEDİM

Şeirə gətirəndə həyat ətri mən,
Yazdım yerin-göyün öz aşiqiyəm!
Aləmdə sevmədim odsuz şeiri mən,
Dedim, söz isidən köz aşiqiyəm!

Əlləri qabarlı ellər içində,
İnqilab dalğalı sellər içində,
Yazıb-yaratmadım güllər içində,
Dedim, təmtəraqsız miz aşiqiyəm!

Nə yağışda sönən şimşəyə döndüm,
Nə qayada sınan küləyə döndüm,
Yox! Neçə daxmada dirəyə döndüm,
Dedim, bükülməyən diz aşiqiyəm!

İnsanın düşməni bildim kədəri,
Kədər daşıyanla böldüm kədəri,
Baxışdan sevinclə sildim kədəri,
Dedim, təbəssümlü üz aşiqiyəm!

Nə dərədə itdim sısqə bulaqtək,
Nə meşədə sındım quru budaqtək,
Yox! Hücuma keçən uca bayraqtək
Dedim, gözişləməz düz aşiqiyəm!

Miz dalında keçdi ömrün gecəsi,
Sözlərdə açıldı baxtın qönçəsi...
– Fəxri adın hanı? – dedi neçəsi,
Dedim, təmənnasız söz aşiqiyəm!

Bu gündən alsam da ilhamımı mən,
Sabaha bağladım inamımı mən,
Günəşə döndərdim məramımı mən,
Dedim, zirvədəki iz aşiqiyəm!

Fəqət düz sözümü əyən də oldu,
Həssas ürəyimə dəyən də oldu,
Sabahı kim görür, deyən də oldu,
Dedim uzaqgörən göz aşiqiyəm!

1984.

BAŞQA

Silah götürdüm ki, doğma ocağım
Bir yad üz görməsin üzümdən başqa.
Elə ki, döyüşdə düşdü yarağım,
Silahım olmadı sözümdən başqa.

Mən vüsal istədim, nisgilə düşdüm,
Gəzdim, dünya boyda mənzilə düşdüm...
Hardasa, nə zaman müşkülə düşdüm,
Bir kömək tapmadım dözümdən başqa.

Kim deyir, hər izim təmiz deyildir,
Çox da çay, şələlə, kəhriz deyildir.
Mənə heç bir izim əziz deyildir
Savalanda qalan izimdən başqa.

Döydü yağış, külək, qar, sazaq məni,
Tanıdı həm yaxın, həm uzaq məni...
Fəqət isitmədi bir ocaq məni,
Şair könlümdəki közümdən başqa.

Ömrün çalarları gündə dəyişdi,
Bürküdə, sazaqda, çəndə dəyişdi,
Bəli! Nə vardısıa məndə dəyişdi,
Bu sərraf baxışlı gözümdən başqa.

Hər gələn bayrama dedim al geyin,
Zirvəyə baş oldum, ətəyə əyin...
Hər şeyin qeydinə qaldım, hər şeyin,
Tək özünə laqeyd özümdən başqa.

1983.

BİR QƏDƏR DƏ ÖZÜMDƏN

Bir həyan da tapmamış
Külfətdə tək qaldım mən.
Kimsədən nə təsəlli,
Nə hədiyyə aldım mən.
Üstün məğrurluğumun
Altını çəkdim, dostlar.
Sanki məğrurluqda da
Dünyada təkdim, dostlar.
Yalnız Vətən önündə
Unutdum qürurumu.
Bəli! Həm nöqsanımı,
Həm də ki, uğurumu
Vətənin keşməkeşli
İqbalında aradım.
Öz hüsnündən yoğrulmuş
Cəlalında aradım.
Öyrənib öyrətməklə
Kamala doldum ancaq.
Özümə, özgəsinə
Tələbkar oldum ancaq.
Dedim mənə əzizdir
Vətən dayağı torpaq.
Çörək tabağı torpaq,
Şəhid yatağı torpaq.
Dedim Vətən, bələdsən
Sən sənətkar oğluna,
Nə olar, icazə ver
Sən nəğməkar oğluna,

Həmişə gözlərimi
Növrağıma dikim mən.
Qarşında məmnun-məmnun
Torpağa diz çöküm mən.
Gördüm heyran qaldığım
Növraq Vətənin deyil,
Ayağımın altdakı
Torpaq Vətənin deyil.
Mən Vətənə əbədi
İstiqlal arayarkən,
Dodağı təbəssümlü
İstiqbal arayarkən,
Özünü də itirdim
Qaranlıq bir gecədə.
Xatirəm notda qaldı,
Arzum isə qönçədə...
Hikkəli vətəndaşın
Ömrü varaqlananda,
Haçansa, haradasa
Haqqı ayaqlananda,
Yumruğunu şişirdir
Siqlətli toppuz kimi,
Kiminsə təpəsini
Partladır qarpız kimi.
Zavallı qəribinsə
Ömrü varaqlananda,
Haçansa, haradasa
Haqqı ayaqlananda,

Ürəyini şişirdir
Məhrum saz çanağı tək.
İçərisi ağlayır
Gizli dağ bulağı tək.
Mənim nemətlə dolu
Öz evim olmayıbdır.
Səhər-axşam yazsam da,
Söz evim olmayıbdır.
Yox! Yox! Dünyanın özü
Olubdur mənim evim.
Qızılla yox, şeirlə
Dolubdur mənim evim.
Gah şimşək, gah yağışla
Göy gurlar yer üzündə.
Oddan kül, küldən isə
Od parlar yer üzündə.
İndi nəyim vardırsa
Sözlərimdədir mənim.
Yaxşı ki, ürəyim də
Gözlərimdədir mənim.
Baxanlar gözlərimdə
Oxuyur ürəyimi.
Dostlar da, düşmənlər də
Anlayır diləyimi.
Mənim şeirim nə dərə,
Nə də çaylaq suyudur.
Qayadan damla-damla
Sızan bulaq suyudur.
Bəli! O coşmasa da
Ya Kür tək, ya Araz tək,
Vicdanın işığında
Parıldayır almas tək...

Nə mən, nə o, heç kimə
Borclu qalmamışıq, yox!
Utanıb yolumuzu
Ayrı salmamışıq, yox!
Qoşa rübablaşmışıq
Titrək dodaqlarda da.
Yanaşı dayanmışıq
Məhrəm varaqlarda da...
Yaxşı ki, günü deyil
Sənətim ilə sevgim.
Yoxsa məni harayla
Salardı dilə sevgim.
Nə deyərdi? Hər şeydir
Mənə bir varaq şeir.
Gözümdə yer də, göy də
Şeirdir ancaq, şeir.
Sanma mərd ürəyimdə
Alışan ilhamımla,
Günəşə bənzəməyə
Çalışan ilhamımla,
Yandırdığım ocağın
İstisi mənim oldu.
Yox! İstisi özgənin,
Tüstüsü mənim oldu.
Sərvət düşkünlərini,
Şəhvət düşkünlərini,
Şöhrət düşkünlərini,
Qeybət düşkünlərini
Damğaladım! İncidi
Damğamdan gileyliyə.
Ancaq məğlub mən oldum,
Qalibsə tufeylilər.

Dedilər bal kəsənlər
Barmaq yalar dünyada.
Damaqda hər nemətdən
Bir dad qalar dünyada.
Mən də bal kəsdim... Ancaq
Başqaları yedilər.
Yaxşı ki, arabir də
Mənə sağ ol dedilər.
Şair nə çox... Məbadə
Tək biri düşsün dəbə.
Yoxsa ehtiyac qalmaz
Nə fikirə, nə təbə.
Deyərlər: “O təpədən
Dırnağadək hikmətdir.
Ağzından söyüş çıxsın
Qəbahət yox, ibrətdir.
Hələ öz sağlığında
Ustadlar ustadıdır,
İlhamlar ilhamıdır,
Qanadlar qanadıdır.
Sən də gözünü yumub
O şairi dahi san!
Əvəzsiz dühasına
Ya qibtə et, ya da yan!
Dalına götürsən də
Şələnin ağırını,
Haqqını tapdasalar
Çıxarma cıncırını”
Deyənlər bilməyirmi
Yaranan gündən bəri,
Misin mis yeri vardır,
Qızılın qızıl yeri.

Özünü düşünənlər
Başqalarını duymaz.
Bəli! Təpələr dağı
Təpə qədər də saymaz.
Axı vicdanı yoxlar
Vicdan əzabı çəkməz.
Duyğusu quruyanlar
Gözlərindən yaş tökməz.
İndi nəflərə görə
Tarixlər də dəyişir.
Dünən dost rəylər bu gün
Bir-birinə əyişir.
Eh, yaxşı ki, tarixdə
Nəsə gəzsə də gözüm,
Kitabdan yox, həyatdan
Gəlib hər canlı sözüm.
Ona görə hər sözüm
Ömrümün bəzəyidir.
Mənim yox, öz xalqımın
Alovlu ürəyidir
Sinəmdə səhər-axşam
Qürurla döyünən də,
Əyninə yalanı yox,
Doğrunu geyinən də.
Atalar dedi yolda
Asta gedən çox gedər.
Mən nə deyirəm? Yalnız
Usta gedən çox gedər.
Mən ölümdən qorxmuram
Həyansız uşaq kimi.
Yox! Ölümü ən əziz,
Ən məhrəm qonaq kimi,

Ürəyimin başında
Gəzdirirəm hər zaman.
Yoxsa ki, ölüm qoymaz
Uğur qazanam, inan!
Məni yeni sınaqdan
Keçirsə lovğa zaman,
Təkəbbürlə deməsin
Bax, bu meydan, bu şeytan.
Mən inama, düşmənsə
Şeytana güvənəndə,
Hər ikimiz imkanlı
Meydana güvənəndə,
Şeytanın hiylə dolu
Gözünü ovmuşam mən.
Sonra da birdəfəlik
Meydandan qovmuşam mən.
İndi düşmən xəyallı
Şeytanın barəsində,
Yox! Yox! Şeytan əməlli
İnsanın barəsində
Daha şeir yazmasam,
Dilə düşməsə sözüm,
Nə qəm, başdan-ayağa
Elə şeirəm özüm.
Kitablarım həyatda
Yeganə uğurumdur.
Zirvə qarından təmiz
Ailəm qürurumdur.
Sanma unudum deyə
Mən ağrımı-acımı,
Havada ağ bayrağa
Döndərrəm ağ saçımı.

Təslim ollam zamanın
İnsafsız fərmanına.
Yox! Yenidən atıllam
Mən döyüş meydanına.
Kim bilmir qürrələnmək
Sənətkara nöqsandır?
Ancaq öz qüdrətini
Duymayan da nadandır.

1984.

SOYUMAZ

Bəli! Dörd yanını tufan döysə də,
Öz içindən yanan ocaq soyumaz!
Nəhayətsiz yolda leysan döysə də,
Nəğməylə isinən dodaq soyumaz!

Yolu kirpiyimlə daraqlayırım,
Dostu baxışımla soraqlayırım,
Hər yanda Vətəni qucaqlayırım,
Vətən hərarətli qucaq soyumaz!

Sinəm bir bulaqdır, ünvanı inad!
Çağlayan suları ərimiş polad...
Poladdan yoğrulur uçuşda qanad,
Poladı suvaran bulaq soyumaz!

Dünyaya hay-haray salsa da külək,
Təkcə öz ritmini çalsa da külək,
Masanın üstünü alsa da külək,
Qəlb odunda çimən varaq soyumaz!

Şair d yüşcüdür, qələmsə yaraq,
Gah dolur, gah da ki, boşalır daraq...
Nə qədər d yüş var, sükutdan uzaq
D yüşc  əlində yaraq soyumaz!

Dörd fəslin dördü də qışa dönsə də,
Gözdə yaz həsrəti yaşa dönsə də,
Yerlər, buzlu yerlər daşa dönsə də,
Şairin məzarı – torpaq soyumaz!

1984.

BAYATILAR

Ürəklərdə yoğrulan
Muraddır bayatılar.
Dodaqlarda doğulan
Övladdır bayatılar.

Nə tikədir, nə şaqqa,
Daim sığınar haqqa...
Gəlmə yox, doğma xalqa
İsnaddır bayatılar.

Gah not olar, gah ilmə,
Nə səd bilər, nə bölmə.
Elə anadan gəlmə
Azaddır bayatılar.

Salınarsa zindana,
Səpələnər cahana...
Dərs keçməyən çobana
Savaddır bayatılar.

Bəzən bələnər ətrə,
Bəzən də dönər çətrə.
Dörd yangı dolu sətrə
Qanaddır bayatılar.

Bəli! Qan-tərə batan,
Yolu da yola qatan,
Qürbətdə haya çatan
İmdaddır bayatılar.

Çörək yoxsa, yeyilər,
Paltar yoxsa, geyilər,
Nə sınar, nə öyilər,
Poladdır bayatılar.

Gah kişidir, qürrəli,
Şəstlə gedir irəli...
Gah da aslan nərəli
Arvaddır bayatılar.

Dağı düzə döndərən,
Səsi közə döndərən,
Yaşlı gözə döndərən
Fəryaddır bayatılar.

Gül yox, insan qoxlayan,
Rəy yox, vicdan yoxlayan,
Sinələri oxlayan
Səyyaddır bayatılar.

Açılar qönçə kimi,
Satılmaz külçə kimi,
Gündüzlə gecə kimi
Təzaddır bayatılar.

Söz nazəndə-nazəndə
Saz üstündə gəzəndə,
Bəzən təqdir, bəzən də
İraddır bayatılar.

Ləzzət də çəkər, ah da,
Rəiyyət də dinlər, şah da...
Gah üzü yola, gah da
İnaddır bayatılar.

Gülüstandır, lək deyil,
Həqiqətdir, şəkk deyil,
Zülmə qarşı tək deyil,
Cihaddır bayatılar.

Şimşəkdən su gətirən,
Daş üstə gül bitirən,
Sənətkarlar yetirən
Ustaddır bayatılar.

Sanma ki büllur sulu
Çeşmədir... Bir az ulu...
Yox! Yox! Möcüzə dolu
İcaddır bayatılar.

İsti aran boz tüllü,
Nə otludur, nə güllü...
Sısqə yağış yox, selli
Gurşaddır bayatılar.

Həm yaxın, həm uzaqdır,
Bakıdır, Qarabağdır,
Təbrizdir, Qaradağdır,
Bağdaddır bayatılar.

Hikmətləri daş binə,
Sipəri hər mərd sinə...
Nə qədər uçsa, yenə
Abaddır bayatılar.

Gah sovqat, gah məktubdur,
Gah qalib, gah məğlubdur,
Gah tilu, gah qürubdur,
Hər zaddır bayatılar.

1981.

AZƏRBAYCAN MUSIQISI

Möcüzələr aləmidir
Azərbaycan musiqisi.
Ürəklərin həmdəmidir
Azərbaycan musiqisi.

Vətənimin özəyidir,
Güneyidir, quzeyidir,
Nadir səslər muzeyidir
Azərbaycan musiqisi.

Hikmət dolu muğamatdır,
Yanğı dolu xatiratdır,
Ulduz dolu kainatdır
Azərbaycan musiqisi.

Şikəstədir, bayatıdır,
Dastanların büsatıdır,
Qır atıdır, Dür atıdır
Azərbaycan musiqisi.

Təbiətdir, ünsiyyətdir,
Məhəbbətdir, sədaqətdir,
Hekayətdir, şeiriyyətdir
Azərbaycan musiqisi.

O həm tardır, həm də kaman,
Zildə tardır, bəmdə kaman,
Dəmdə tardır, qəmdə kaman,
Azərbaycan musiqisi.

Heyratı nə zaman çağlar,
Qulağını tutar dağlar.
Daim pəsdən dinsə dığlar
Azərbaycan musiqisi.

Rahab sakit alışar da,
Həzin-həzin danışar da,
Küsüşər də, barışar da
Azərbaycan musiqisi.

Şur dinəndə tərənədə,
Şura gələr biganə də,
Şam da olar, pərvanə də
Azərbaycan musiqisi.

Şüştər alov saçsa tarda,
Yanıb külə dönər qar da...
Harda çiçək açmaz, harda
Azərbaycan musiqisi?

Qatar susar tətik kimi,
Sonra mələr əlik kimi.
Yox! Qaqqıldar kəklik kimi
Azərbaycan musiqisi.

Segah yanan tonqal olar,
Uzaq-şirin xəyal olar,
Gah hicran, gah vüsəl olar
Azərbaycan musiqisi.

Zabul göydə məskən salar,
Neçə-neçə zirvə alar...
Uçuşundan məmnun qalar
Azərbaycan musiqisi.

Cəngisiylə cəbhə yarar,
Ağ saçını mehlə darar,
Sərvət deyil, sənət arar
Azərbaycan musiqisi.

Dönər nəğmə boğçasına,
Girər yarın bağçasına...
Notlar düzər taxçasına
Azərbaycan musiqisi.

Söz qoşar bağ almasına,
Qubanın ağ almasına,
Yol açar dağ almasına
Azərbaycan musiqisi.

– Görüş! – deyib haray təpər,
Küçələrə su da səpər...
Yar gələndə yol da öpər
Azərbaycan musiqisi.

Pəncərədən daş gətirər,
Xumar gözdən yaş gətirər,
Üzük nota qaş gətirər
Azərbaycan musiqisi.

Qeyrət dolu dalğaları
Düymələdər yaxaları,
Başdan sovar qovğaları
Azərbaycan musiqisi.

Udub yolun tozunu da,
Oxuyar hər arzunu da,
“Çoban qaytar quzunu” da
Azərbaycan musiqisi.

Sızlayanda sərhəd çaylar,
Susar nəğmə dolu toylar.
Yalnız “Qara gilə” haylar
Azərbaycan musiqisi.

Sevənlərin məhrəmidir,
Gözlərinin şəbnəmidir,
Yarasının məlhəmidir
Azərbaycan musiqisi.

Bacıların qardaşdır,
Qardaşların sirdaşdır,
Yolçuların yoldaşdır
Azərbaycan musiqisi.

Uşaqların gülüşüdür,
Cavanların öpüşüdür,
Qocaların görüşüdür
Azərbaycan musiqisi.

Barmaqlarda yarış olar,
Salonlarda alqış olar,
Tarixlərdə naxış olar
Azərbaycan musiqisi.

Neçə-neçə bəstəkardır,
Neçə-neçə nəğməkardır,
Neçə-neçə fədakardır
Azərbaycan musiqisi.

Yana-yana, coşa-coşa,
Dolmuşsa da neçə yaşa,
Tərəvətdir başdan-başa
Azərbaycan musiqisi.

1981.

DOĞMA MUĞAMATIM

Doğma muğamatım! Sən millətimə
Rübab xəzinəsi bağışlayıbsan.
Çəşmə-çəşmə hopub səs sənətimə
Oduyla nəğmələr naxışlayıbsan.

Dadlı sarıbuğda çörəyi kimi
Sən də millətimə ruzu olubsan.
Saçın qışın dümağ birçəyi kimi,
Özün musiqinin yazı olubsan.

Zərif bülbül nədir? Nəhəng nəğməkar!
Sonsuz nəğmələri muğamatıdır!
Notu bilməsə də bu ilk bəstəkar,
Şaqraq cəh-cəhləri nəqəratıdır!

Sən arı şanısan! Hər gözünün də
Öz rayihəsi var, şirinliyi var!
Sən xalq dastanısan! Hər sözünün də
Öz tərəvəti var, dərinliyi var!

Səndə ulduz gözlü çəşmələrimin
Günəşi əks edən bülluru yaşar!
Səndə qartal qıylı zirvələrimin
Təmkini, siqləti, qüruru yaşar!

Doğma muğamatım! Sən sənətimin
Enişli-yoxuşlu yolu olubsan.
Ürəyinə dönüb mərd millətimin,
Fərəhlə, ələmlə dolu olubsan!

İşrət axtaranlar deyirlər guya
Ələm karvanıdır notların sənin.
Fərəh bənzəsə də çağlayan suya,
Yanğıya döndərir odların sənin.

Doğma muğamatım! Eşitsin aləm,
Səni duymaq üçün məharət gərək!
De, kimi sarsıdar sısqa bir ələm,
Ələmin özündə əzəmət gərək!

Nə avazsız not var, nə mənasız səs,
Fərəh də, ələm də canlı aləmdir!
Əgər varlığını duymursa bir kəs,
O necə fərəhdir, necə ələmdir?

Sən anasan! Qadir, nəcib, xeyirxah...
Zabul, Mənsuriyyə, Dilkəş, Çahargah,
Şüştər, Əbüəta, Humayun, Segah
Sənin öz nəğməkar övladlarıdır!

Sən ürəksən! Coşğun, mübariz, həssas...
Qatar, Səmayi-şəms, Heyratı, Şahnaz,
Şur, Rahab, Rast, Mahur, Bayatı-Şiraz
Sənin öz çağlayan muradlarıdır!

Sən ümmənsən! Gərək başa düşələr,
Oxuyan dənizlər, çalan meşələr...
Xallar, zəngülələr, rənglər, guşələr
Sənin öz sayrışan qanadlarıdır!

Qatarın ötəndə dağlar dalında
Yorğun dəvələrin qatarı gedir.
Qərib Füzulinin Vətən yolunda
Qatara düzülmüş əşarı gedir.

Yanıqlı ləngəri asta Humayun
Tərpədir çiyində donan başı da.
Nə deyir tanışa-dosta Humayun?
Sev doğma torpaqda adi daşı da!

Ömrün payızının küləklərində
Həm yanan, həm də ki, yandıran Şüştər,
Həssas insanların ürəklərində
Bəzən məlhəm olur, bəzən də neştər...

“Əbu əta”n udda həzin ötsə də,
Uzaqlar da duyur hərərətini.
Hər dağa bir vüqar əta etsə də,
Yenə itirməyir əzəmətini.

Hikmətli ağzını açanda Dəşti
Uğurlu-uğursuz çağlar oxuyur...
Döşündən incilər saçanda Dəşti
Nəğməli-nəğməsiz bağlar oxuyur...

Şurun, şaqraq Şurun bəstələriylə
Dilsiz suları da şura gətirir.
Sarı bülbülləri dəstələriylə
Harda özü dinsə, ora gətirir...

Şahnaz nə küskündür, nə pərişandır,
Hər dərdli ürəyə bir təsəllidir!
Sənətdə həm günəş, həm kəhkəşandır,
Nurunda yol nədir, iz də bəllidir!

Rastın çağlayanda dəyanətilə
Dönür sədaqətli dostun dostuna.
İnsan gümrahlaşır tərəvətilə
Qəmlər yox, fərəhlər çıxır rastına...

Çahargah Qarabağ xalçası təki
Sanki çıraç-çıraç alışır tarda.
Sözün həmişəyaz bağçası təki
Dörd fəslin hüsnündən danışır tarda...

Zabul əlvan-əlvan rübablarıyla
Nə həsrət, nə giley, nə də fəğandır!
Yox! Yox! Təntənəli xitablarıyla
Ətəkdən zirvəyə qalxan insandır!

Hər nadir gülünün tərəvət ilə
Bir simfoniyanı ətirlədin sən.
Adi bir qarğının məharət ilə
Müdrək bir dünyanı sehirlədin sən!

Sənin çalarların istilahiyla
Məğrurluq, cəsurluq, pəhləvanlıqdır!
Hər kamil muğamı dəm-dəsgahiyla
Oxumaq özü də qəhrəmanlıqdır!

Şeiri məbəd sandım, özülü səni,
Gah kamana döndün, gah da ki, neyə.
Sənət dünyasında Füzuli səni,
Sən də Füzulini qaldırdın göyə!

Doğma muğamatım! Rübab ümmanın
Deyir sən tükənməz ehtiyatımsan!
Könlümdən keçsə də ulduz karvanın,
Sən hələ sirr dolu kainatımsan!

1984.

MUĞAMAT SƏSLƏNİR

Muğamat səslənir... Sanıram ki mən
Ömrün qışı dinir, yazı danışır.
Sanıram ki qalın saqqalında dən
Dədəmiz Qorqudun özü danışır.

O səs dalğa-dalğa gəzir canımda,
Sahillər heyrətdən qayalanıbdır.
Mənim iliyim də, mənim qanım da
Muğamat səsiylə mayalanıbdır.

Muğamat səslənir... Sən sənətə bax!
O dağ şələləsi deyildir məgər?
Yanıqlı səsində əzəmətə bax,
Hər xalı nə qədər nəğməyə dəyər.

Muğamat səslənir... Ana vətəndə
Qışın özündə də çiçək görünür.
Bulağı dumduru yaşıl çəməndə
Savalan qamətli Babək görünür.

Fərhad bəhsə girir neçə sərrafla,
Məhəbbət axtarır inci yerinə.
Sonra ən səmimi bir etirafla
Sevən ürəyini açır Şirinə...

Muğamat səslənir... Atıb qürbətini
Füzuli qayıdır öz vətəninə.
Uzun intizarı, ağır həsrəti
Yaxın buraxmayırsöz çəmənində.

Vətən torpağına, vətən daşına
Səpilən gül deyil, sanki qəzəldir.
Koroğlu dostları yığıb başına
Sanki Çənlibeldə məclis düzəldir.

Bilməsə də nədir dünyada ilham,
Çayın üstündəki söyüd oxuyur.
Bir muğam dəstgahı başlayıb axşam,
Gün doğana qədər Seyid oxuyur.

Vahidin daima gözən xəyalı
Dinləyə-dinləyə ilhama gəlir.
Qəzəl dünyasında süzən xəyalı
Muğamın səsini salama gəlir.

Muğamat səslənir... Dalğın xəyalla
De, kim istəməz ki, baxıb sevinə?
Neylə, kamançayla, tarla, qavalla
Nə qədər qız köçür oğlan evinə.

Həsret də qalmışığı arabir ona,
Nə qədər könülçün arzuya dönüb.
Bəli! Yarandığı gündən bu yana
Muğamat bizimçün ruzuya dönüb.

Vaxtsız fərmanıyla, buz nəfəsiylə
Bir gün udmuş olsa kainat məni,
Şüştəri, Segahı, Şikəstəsiylə
Qoy yerdən qaldırsın muğamat məni.

1973.

ONA GÖRƏ...

Sanma muğamat ancaq
Siqlətilə böyükdür.
Yox! Həm də ecaz dolu
Hikmətilə böyükdür.
Musiqilər dinlədim,
Hər biri gözəl əsər.
Ancaq düşündürmədi
Məni muğamat qədər.
Düşüncələr deyilmi
Xəyalın qanadları?
Xəyal gəzdirməyirmi
Tərkində muradları?
Muğamat bir ümmandır,
Hər dalğası bir muğam.
Küləklə yox, ləngərlə
Çağlayır səhər-axşam...
O, muğamlar yazanda
Neçə yurdun adına,
Yanğı dolu segahı
Yazıb Odlar yurduna.
Segah ürəklərdəki
Dərdi işıqlandırıb.
Segah dözümlərdəki
Həddi işıqlandırıb.
Ona görə nə susub,
Nə də ki, sönüb segah.
Dərqli ürəklərdəki
Sirdaşa dönüb segah.

1982.

SEGAH

Kim deyir kükrəyib çağlamaz segah,
Yox! Yox! Yana-yana çağlayar ancaq.
Kim deyir hönkürüb ağlamaz segah,
Yananda ürəkdən ağlayar ancaq.

Sevməkdə ürəyi təndən ayırar,
Yanmaqda tüstünü çəndən ayırar,
Sənin özünü də səndən ayırar,
Sirli tilsimində saxlayar ancaq.

Muğamat ümmandır cahan içində,
Segah bir ləpədir ümman içində...
Qəm dolu səs ilə bir an içində
Mın nisgilli kitab bağlayar ancaq.

Hər məşəl havanı, şölə çırağı,
İldırım buludu, vulkan torpağı,
Qığılıcım zindanı, alov ocağı,
Segah ürəkləri dağlayar ancaq.

Məğrur dayansa da dağların başı,
Segahı dinlərkən axar göz yaşı...
Yerə dirənsə də bünövrə daşı,
Büllur göz yaşında laxlayar ancaq.

Segahın bir həzin yelsə də səsi,
Dərdini dərdliylə bölsə də səsi,
Daşlaşmış tarixdən gəlsə də səsi,
Uçuşda illəri haqlayar ancaq.

1981.

KƏSMƏ ŞİKƏSTƏM

Neçin yanaqların yaşıdır yenə də,
Yoxsa ağlamısan “Kəsmə şikəstə”m?
Qısıлма! Qanad aç məhrəm sinədə,
Hər şeyin üstündə əsmə, şikəstəm!

Kim sevmir hikmətlə dolu qəzəli,
O gah ciddi olur, gah da məzəli...
Sən yalnız özün ol! Dünya gözəli
Muğamın qaşında vəsmə şikəstəm!

Yaşadın bir zirvə həvəsilə sən,
Dindin hər mahalın şivəsilə sən,
Fatmanın yanıqlı nəfəsilə sən,
Təzə ruh gətirdin cismə şikəstəm!

Bilirəm sinəndə yaran dərinidir,
Yanıb-yandıрмаğın nadir sirrindir.
Ancaq həyat gözəl, ömür şirindir,
Gözəldən, şirindən küsmə şikəstəm!

Qadının ürəyi nədir? Bir qönçə,
İstər pardaxını gülüşdən biçə...
Bir də hönkürməsin qoy neçə-neçə
Sara, Leyla, Həcər, Məsmə şikəstəm!

Vətənin günəşi sönəndə çəndə,
Saçına boz kül də qondu, ağ dən də...
Şimala, Cənuba bölündük... Sən də
Bölünmə bir neçə qismə şikəstəm!

Yox! Sən nə kəsməsən, nə də şikəstsən,
Daim bütövpərəst, tamampərəstsən.
Bəli! Yananda da süst deyil, şəstsən,
Şəstliklə aranı kəsmə şikəstəm!

Dinsən də dünyanın harasında sən,
Sızlama bir rübab parasında sən,
Gözəl nəğmələrin arasında sən,
Dön hörmətlə dolu ismə şikəstəm!

1984.

QARABAĞ ŞİKƏSTƏSİ

Tarixin yarpağıdır,
Qarabağ şikəstəsi.
Rübabın növrağıdır
Qarabağ şikəstəsi.

Hər tarın varı simdir,
Adi yox, sarı simdir.
Yarı od, yarı simdir
Qarabağ şikəstəsi.

Özü xanəndə olar,
Oxuyub qaval çalar...
Gah boşalar, gah dolar
Qarabağ şikəstəsi.

Şairdir, bəstəkardır,
Həm gənc, həm ixtiyardır.
Bir müdrik sənətkardır
Qarabağ şikəstəsi.

Həm memar, həm rəssamdır,
Məharətdir, ilhamdır,
Qətiyyətdir, inamdır
Qarabağ şikəstəsi.

Buludlu, şimşəklidir,
Meyvəli, çörəklidir.
Nehrəli, pətəklidir
Qarabağ şikəstəsi.

Torpaq yansa ocaq tək,
Su diləsə uşaq tək,
Axıb gələr bulaq tək
Qarabağ şikəstəsi.

Gah yağış, gah küləkdir,
Gah kaman, gah tütəkdir,
Duyğu dolu ürəkdir
Qarabağ şikəstəsi.

Xına yaxar telinə,
Şəkər qatar dilinə,
Dönər təzə gəlinə
Qarabağ şikəstəsi.

Mey dolu piyalədir,
Çağlayan şələlədir,
Sanki bir sülalədir
Qarabağ şikəstəsi.

Qaya-qaya səngərdir,
Meşə-meşə əsgərdir,
Zirvə-zirvə hünərdir
Qarabağ şikəstəsi.

O Ağdamdır, Şuşadır,
Muğamla baş-başadır.
Öz-özünü yaşadır
Qarabağ şikəstəsi.

İtən oğul fəna tək,
Tapsın deyə ana tək,
Uçub gedir durna tək
Qarabağ şikəstəsi.

Vətəndə qayğı olub,
Qürbətdə yanğı olub,
Gah marş, gah ağı olub
Qarabağ şikəstəsi.

Gül üzük, şəbnəm qaş tək,
Gəzsə hər şeydən baş tək,
Gözdə parlayar yaş tək
Qarabağ şikəstəsi.

Bir yox, min saz bağladar,
Su yox, alov çağladar,
Yeri-göyü ağladar
Qarabağ şikəstəsi.

Sanma təklikdə solub,
Xan, Şövkət, Sara olub,
Səhnədə yaşa dolub
Qarabağ şikəstəsi.

Hər yerdə xətirlidir,
Məhəbbət sətirlidir,
Qarabağ ətirlidir
Qarabağ şikəstəsi.

Dünyanı gəzib gələr,
Ehtiram sezib gələr,
Həsərdən bezib gələr
Qarabağ şikəstəsi.

Daim əlvən zirehdir,
Məğlub deyil, fatehdir.
Sanki qövsi-quzehdir
Qarabağ şikəstəsi.

1982.

XALQ HAVALARI

Nəğmələr də doğular,
Nəğmələr də döyüşər,
Nəğmələr də yorular,
Nəğmələr də dəyişər...
Gecələrin ömrünü
Uzadar bəstəkarlar.
Neçə-neçə tərənə
Yaradar bəstəkarlar.
Nəğmə var ki, yandıqca
Od səpər dağa-daşa...
Uzun simfoniyanı
İsidər başdan-başa.
Nəğmə var ki, soyuyar
Sönən ocaqlar kimi.
Dillərdə səslenməmiş,
Susar dodaqlar kimi.
Kim deyir ki, ürəkdən
Qopmaz o tərənələr?
Ancaq min-min ürəyə
Hopmaz o tərənələr.

Nəfəsi duyulmayan
Cansız bir kölgə olar.
Ləzzəti bilinməyən
Yavan bir tikə olar.
Kim deyir ki, mən ancaq
Kitablara vuruldum.
Həm də insan nəfəsli
Rübablara vuruldum.
Ulduzlar dolu göydən
Əngin muğamatımda,
Əlvan muğamatımda,
Zəngin muğamatımda,
Tarlı, kamanlı, dəfli,
Bütün dəsgahı sevdim.
Ancaq zildə “Qatar”ı,
Bəmdə “Segah”ı sevdim!
Müdrək xalq notlarsız da
Nəğmələr bəstələyib.
Əbədilik duyğular
Zamanı üstələyib.
Hopubdur çobanların
Yanıqlı tütəyinə.
Axıbdır insanların
Şəfqətli ürəyinə...
O nəğmələr udubdur
Məsafənin özünü.
Sənət ünsiyyətilə
Gəzibdir yer üzünü...
O nəğmələr düşsə də
Neçə-neçə tufana,
Səslənəndə yenə də
Təzə gəlir insana...

Nə qədər başındadır
Şah dağının çalması,
Ağızlarda dolaşar
“Qubanın ağ alması”...
Nə qədər daşlı yolda
Düşməyibdir ayaqdan,
Kuzəylə su daşıyar
“Sürməli qız” bulaqdan...
Nə qədər dağlar durar,
Yaşar kürdün gözəli.
Hava buludlaşanda
Gəzər başı şəlməli.
Nə qədər yer üzündə
Araz axar lil ilə,
Yar yarını əzizlər
“Şirin-şirin dil ilə”...
Nə qədər ülvyyətdən
Doymamış ilhamımız,
Müğənnimiz oxuyar
“Dam üstədir damımız”...
Nə qədər qızlar donu
Yaxası açıq geyər,
Sevənlər sevənlərə,
“Yaxan düymələ” deyər...
Nə qədər gözəllərdə
Möhkəm etibar olmaz,
Hardansa bir səs gələr:
“Səndən mənə yar olmaz”...
Nə qədər görüş qalar,
Pəncərədən daş gələr.
Yar yolunu gözləyən
“Xumar gözdən yaş gələr”...

Nə qədər qız evinin
Razılığı alınar,
Gəlinin qapısında
“Vağzalı”lar çalınar...
Nə qədər döyüşlərin
Odlu köksü qabarar,
Bizi “Cəngi”nin səsi
İrəliyə aparar...

1973.

MAHNILAR

Yarandığı zaman qalmaz guşədə,
Kiçik bir otaqdan çıxar mahnılar!
Dənizdə, səhrada, dağda, meşədə
Küləkdən qanadlar taxar mahnılar!

Nə qiymət itirər, nə də ki, qədir,
Bilməz sərhəd nədir, məsafə nədir.
Günəşdən hərarət, çəməndən ətir,
İnsandan məhəbbət yığar mahnılar!

Neçə naxış salar öz köynəyinə,
Yarayar insanın hər diləyinə...
Qarışar düzlərdə yaz küləyinə,
Ürəkdən-ürəyə axar mahnılar!

Yol boyu yolçunun yoldaşı olar,
Çətinə düşənin qardaşı olar.
İş üstə insanın sirdaşı olar,
Qabarlı əlini sıxar mahnılar!

– 104 –

Yol olsa qaranlıq sıldırım kimi,
Yanar, səpələnər qığılıcım kimi...
Düşmənin başında ildırım kimi
Gurlaya-gurlaya çaxar mahnılar!

Gedər təntənəyə, toya, būsata...
Daim çalışar ki, ömrü uzada!
Dünyaya, ruzgara, dövrə, həyata
İnsanın gözüylə baxar mahnılar!

1974.

TƏRANƏLƏR

Sanki hərarət dolu
Ürəkdir təranələr.
Sanki təravət dolu
Diləkdir təranələr.

Ey dərə, təpə, düzən,
Bəzən rübabla, bəzən!
Bəzən kamança, bəzən
Tütəkdir təranələr.

Duyğuları ələyən,
Üstünə not çiləyən,
Gah ağlar, gah güləyən
Ələkdir təranələr.

Yanğılı xatirədən,
Qayğılı xatirədən,
Acılı xatirədən
Kövrəkdir təranələr.

– 105 –

Torpağa sıǵal çəkən,
Yanaǵa sıǵal çəkən,
Növraǵa sıǵal çəkən
Küləkdir tərənələr.

Düşüb iki sahilə,
Xətt də çəkər nisgilə...
Dünya boyda mənzilə
Bəzəkdir tərənələr.

Göz qoyub gözəllərə,
Söz verər qəzəllərə...
Üşüyən xəzəllərə
Köynəkdir tərənələr.

Qara düşənlərə də,
Tora düşənlərə də,
Dara düşənlərə də
Köməkdir tərənələr.

Düşsə də tufanlara,
Od paylar ünvanlara...
Həmişə insanlara
Gərəkdir tərənələr.

Düşmənlərlə əyişən,
Nə dönən, nə dəyişən,
Qətiyyətlə döyüşən
Məsləkdir tərənələr.

1981.

BƏSTƏKAR MUSIQISI

Aǵbirçəkli ana əzəmətilə
Səslənir bəstəkar musiqisində.
Büllur dalǵalı Kür şeiriyyətilə
Səslənir bəstəkar musiqisində...

Füzuli sənəti şah vüqarıyla,
Zirvə buludları öz axarıyla,
Vaqif durnaları sıx qatarıyla
Səslənir bəstəkar musiqisində...

Bu tayım öz şaqraq gülüşləriylə,
O tayım öz odlu döyüşləriylə,
Dövrən istiqbala yürüşləriylə
Səslənir bəstəkar musiqisində...

1981.

“KOROǴLU”NUN UVERTÜRASI

Ölməz “Koroǵlu”nun uvertürası
Böyük Üzeyirin sənət himnidir.
Nadir yola dönən notlar sırası
Zirvələrə qalxan cürət himnidir.

O himni eşitcək ana torpaqda
Sanki nəhəngləşir daǵlar daha da!
Sanki günəşləşir odlar ocaqda,
Sanki vüsətlənir bağlar daha da!

Sanki doğmalaşır kaman daha da,
Sanki əzizlənin tütək daha da!
Sanki ülviləşir insan daha da,
Sanki zənginləşir ürək daha da!

Sanki şirinləşir ruzu daha da,
Sanki cəlvələnin dəniz daha da,
Sanki pərdəxanır arzu daha da,
Sanki fərəhlənir bəniz daha da.

Sanki büllurlaşır göllər daha da,
Sanki nəğmələşir çaylar daha da,
Sanki cəlləllənir ellər daha da,
Sanki zinətlənir toylar daha da.

Sanki əlvənləşir rübab daha da,
Sanki gümrəhləşir bədən daha da,
Sanki mənalənir kitab daha da,
Sanki genişlənin Vətən daha da...

1982.

MƏQAMLAR

Həyatda hər insanın
Özünün məramı var.
Məqamlar tünlüyündə
Ayrıca məqamı var.
Notların da içində
Hər notun öz səsi var.
Bir ruhlu orkestrin
Həm zili, həm pəsi var.

– 108 –

Sanki zili zirvəyə
Qaldırır dinləyəni.
Pəsi düşüncələrə
Daldırır dinləyəni.
Sifarişlər əlsə da
Neçə-neçə ağızdan,
Gərək tar yazdan desin,
Kamançasa payızdan.
Yaz təntənəylə gəlir,
Payız isə sükutla.
Biri yanar günəşlə,
Biri soyuq buludla.
Nəyə gərək calaqlıq,
Quramalıq, tələqinlik?
Tara şaqraqlıq yarar,
Kamançaya həzinlik.

1983.

TAR-KAMAN

Gah nəşəli-nəşəli,
Gah yanğılı-yanğılı,
Gah rıqqətli-riqqətli,
Gah qayğılı-qayğılı
Nə zamandır yanaşı
Dinir tar da, kaman da.
Hikmət dolu səsinə
Heyran qalır ümman da.

– 109 –

İkisi də sənətin
Nadir tacıdır! Ancaq -
Bilinmir hansı qardaş,
Hansı bacıdır ancaq.
Bilinir! Tar qardaşdır,
Kaman isə bacıdır.
Əlvan təranələri
Həm şirin, həm acıdır.
Qardaş ilə bacını
Ayrı salanda həsrət,
Simlərə şimşək-şimşək
Axıb dolanda həsrət,
Elə simlər qarışıq
Yanır tar da, kaman da.
Sanki alova düşür
Qulaq asan insan da...
Hayıf tar da, kaman da
Yağdıranda odunu,
Neçəsi solo qoyur
Bu yanğının adını...

1983.

TAR

Demə bir taxtadır, bir də ki, teldir,
Sənət ümmanının ləpəsidir tar.
Ağ saçlı tarixin neçə yüz ildir
Qabarıb-boşalan sinəsidir tar.

Sözünü zamandan zamana deyir,
Bir xalda nə qədər təranə deyir.
Fəqət nə deyirsə insana deyir,
Çünki insanlığın nəğməsidir tar.

Əlvan olmasa da simlərin rəngi,
Bəzən laylay çalır, bəzən də cəngi.
Dinir şair təki, bəstəkar təki,
Qoca Füzulinin nəfəsidir tar.

Könül guşəsidir hər kiçik guşə,
Bəzən qəm gətirir, bəzən də nəşə...
Arxa tapmayanda sığınır döşə,
Axı, babaların töhfəsidir tar.

Quzudur, yanıqlı mələyir simlər.
Aslandır, toz-torpaq ələyir simlər.
Susur, öz-özünü dinləyir simlər,
Min gənc sənətkarın həvəsidir tar.

Vaxt olur, üstündə karvan görünür,
Yarpağı saralmış xəzan görünür.
Vaxt olur, bəxtiyar insan görünür,
Anamız həyatın lövhəsidir tar.

Musiqi hər ömrün baharı kimi,
Dodağı nəğməli dildarı kimi,
Sənətin boynunda mirvari kimi
Ən parlaq, ən nadir dənəsidir tar.

Nə qədər yerində boy atsa dünya,
Bir səslə min ulduz oyatsa dünya,
Milyonla simfoniya yaratsa dünya,
Yenə öz dilində dinəsidir tar!

1962.

SARI SİM

Sanma xoşlanmayıb çılğın nərədən
Yalnız sızıldayan teldir sarı sim.
Yox! Yox! Yana-yana çıxıb kürədən
Ürəklər dağlayan mildir sarı sim.

Bəli! Od saçmaqçın buzlaşmış qəmə,
O mizrab vursa da yanğılı bəmə,
Sən o nəğməkara hünərsiz demə,
Şimşək hərarətli zildir sarı sim.

Bəlkə uda, saza, tara, kamana
O sirrini açır mərdi-mərdana...
Yox! Bütün dünyanı duyan insana
Hicrandan danışan dildir sarı sim.

Əsli həsrətlisi yazıq Kərəmin,
Könlü bir keşişdən sınıq Kərəmin,
Döşü başdan-başa yanıq Kərəmin
Başından sovrulan küldür sarı sim.

Düzdür, şölələnən bir ilhamdır o,
Fəqət nə təntənə, nə bayramdır o.
Kim deyir nisgilli bir adamdır o,
Bəlkə bir obadır, eldir sarı sim.

Mehriban bir dostdan xəbər gətirən,
Vaxtsız ölümündən kədər gətirən,
Yox! Fəryadla dolu qəhər gətirən
Həzin-həzin dinən yeldir sarı sim.

Hardasa başlayıb, hardasa batıb,
Nə gündüz dincəlib, nə gecə yatıb,
Ömrünü bir qaya ömrünə qatıb,
Damcı-damcı sızan seldir sarı sim.

Hüsnünə mat qoyub o tay-bu tayı,
Mavi qoynundakı ləpələr sayı,
Gecələr şəfqətlə çimdirib ayı,
Gündüzlər itirən göldür sarı sim.

Ceyran zinətidir yaşıl talanın,
Müşkülü çox olur yalqız qalanın,
Ananın dalınca qaçan balanın
Ağzıyla mələyən çöldür sarı sim.

Boz dumandan geyib səfər paltarı
Üçbucağa bənzər durna qatarı,
Haçan tərək edəndə doğma diyarı,
Düzlərə səpilən teldir sarı sim.

Qarla ağaranda dağların başı,
Sazaqlar sancanda torpağı, daşı,
Bahar müjdəçisi günəşə qarşı
Ümidlə boylanan güldür sarı sim.

Nə qədər ucalsaq bayraqlar kimi,
Gülsək tərənəli dodaqlar kimi,
Payızda tökülən yarpaqlar kimi
Ömrümüzdən düşən ildir sarı sim.

Haçansa günəşə dönən tonqalın,
Ülvi şölələri sönən tonqalın,
Göylərdən yerlərə enən tonqalın
Odundan yaranan hildir sarı sim.

Həyatın anları gəlməyir sana,
Fəqət hər birində başqadır mənə...
Anlar dənizində mayak bir ana
Həsərlə uzanan əldir sarı sim.

1982.

KAMANÇA YANGISI

*Kaman ağlatdı məni,
Yaman ağlatdı məni...*

Kamançaçı! Unudub
Bu boyda dünyanı da,
Çalırsan! Yandırırısan
Dağı da, qayanı da...

İnsan dağ deyil! Yanan
Heyranlarını yoxla!
Kamançanın üstündə
Barmaqlarını saxla!

Sanki barmaqlarından
Od yağır kamançaya.
Bəsdir! Yazığın gəlsin
O fağır kamançaya.

Yox! Yox! O fağır deyil,
Bir nəğməkardır ancaq.
Nə ürəkdən yanırsa,
O fədakardır ancaq.

– 114 –

Bəli! Kim unutsa da
Şimşəkdən yananları,
Haqqı yoxdur unuda
Ürəkdən yananları.

O yananlar olmasa,
Buz bağlayar dünyamızı.
Daha nə rübəbləşər,
Nə çağlayar dünyamızı.

Kamança nədir? Həsərlər!
Kamança nədir? Yanğı!
Kamança nədir? Təmas!
Kamança nədir? Qayğı!

Yaşa dolmuş yanğısı
Nə tükənir, nə itir.
Notda həşəm olsa da,
Sində təzədən bitir.

1982.

NEY TƏBİƏTİ

Ney sakit-sakit axan
Bulaq deyil dünyada.
Həzin-həzin yandıran
Sazaq deyil dünyada.
Yanğısı bəzən elə
Tələtümə gəlibdir,
Öz alov dalğaları
Öz köksünü dəlibdir.

– 115 –

Yoxsa ney o təkandan
Çatlaya da bilərdi.
Elə səsi qarışıq
Partlaya da bilərdi.
Yaxşı ki, ancaq köksü
Dəlik-dəlik olubdur.
Ney həsrətlə mələyən
Körpə əlik olubdur.
Yanğısı hər dəlikdən
Bir mahala çıxıbdır.
O dağı da, daşı da
Yandırırbdır, yaxıbdır.
Özü necə? Yansa da
Külə dönməyib əsla!
Yox! Sənət dünyasını
Ağlatmayıb o, yasla.
Gözlərini toplayıb
Sənətkar huşu kimi,
Təzədən bütövləşib
Səməndər quşu kimi...

1982.

NEY

Səni bir qayanın başında bəzən
Yanıqlı-yanıqlı inləyən gördüm.
Vətən diyarını qarşında bəzən
Döyüş tərənəni dinləyən gördüm.

Zümrüd meşələrin, yaşıl çöllərin
Dərin qulağında sən sən var.
Ayna bulaqların, şəffaf göllərin
Büllur dodağında sən sən var.

Körpələr bir ana laylası qədər
Səni dinləmişdir öz beşiyində.
Vüsalla ayrılıq, sevinclə kədər
Baş-başa yatmışdır hər deşiyində.

Sənin boğazından axdı ilk dəfə
Yerlərə, göylərə cəngi sədası.
Durnalar nizamla düzüldü səfə,
Oynadı Şah dağı, Gəlin qayası...

Səsini qürbətdə eşidən adam
Doğma məmləkətə gəlmək istədi.
Nəğmənlə könlünü isidən adam
Vətən torpağında ölmək istədi.

Səsləndi payızın xəzəllərində
Alovlu qəlbindən qopan nalələr.
Dahi Füzulinin qəzəllərində
Misradan-misraya hopan nalələr...

O dedi, doğransam mən bənd-bənd əgər,
Göz yaşımı yusam söz sarayımı,
Sevgimin uğrunda vüsala qədər
Kiridə bilmərəm öz harayımı.

Sən dindin... Tonqallar alışınsın deyə
Duyğular isindi, hisslər qaynadı.
Səs-səsə, od-oda qarışınsın deyə,
“Dəlilər” qol-qola yallı oynadı...

Sən dindin... Təranən çağlasın deyə,
Avazının altda meydan sulandı.
Gücünü o ki var, yoxlasın deyə,
İgidin başına igid dolandı...

Sən dindin... Taledə bayramdır deyə,
Ata gülümsəyə, ana sevinə.
Vüsəlın vədəsi tamamdır deyə,
Gəlin ayaq basa bəyin evinə...

Şaqrəq təranəli çeşmələr kimi
Sənin gözəlliyin odlu səsindir!
Yox! Dünya şöhrətli nəğmələr kimi
Mənalı bəmin də elə bəsindir!

Gəzdin şəhəri də, gəzdin kəndi də,
Sədlər sığalınla hamarlanıbdir.
Cəngavər görkəmli dağlar indi də
Havana müntəzir qatarlanıbdir.

Bəli! Ya toyumuz, ya mağarımız
Hələ də vətəndə sənsiz deyildir.
Günəşli keçsə də hər baharımız,
Nəğməmizin yolu çənsiz deyildir.

Deyirəm hər yanda gileydən uzaq
Fərəhli, arzulu, hikmətli neysən!
Araz qırağında haçandır ancaq
Qəmli, düşüncəli, həsrətli neysən!

1983.

BALABAN

*Mən aşiq bala banu,
Asta çal balabamı!
Hamının balası gəldi,
Bəs mənim balam hanı?
Köşkü balaban Araza baxar,
Arazın suyu gözlərdən axar...
(Xalq ədəbiyyatından)*

Göyə qaldıranda kəhkəşan kimi
Segahı, Şahnazı, Rastı balaban,
Suları çağlayan Savalan kimi
Gözümdə ucaldı yastı balaban.

Günəş, ulduz, vulkan, şimşək odunu,
Tar, qaval, kamança, tütək odunu,
Yox! Yox! Neçə-neçə ürək odunu
Göz-göz yaxasından asdı balaban...

Ayazlı gecədə muğam çalanın,
Bəzən boşalanın, bəzən dolanın,
Ömür günəşinə həsrət qalanın
Soyuq əllərini qarşdı balaban.

Gileyli-gileyli danışan zaman,
Dərdini səsindən anladı insan.
Kimsə yangısından bilmədi inan
Azəridi, türkdü, farsdı balaban.

Yozdu məclislərdə hərə bir yana,
Sindədəki sazla əkizdi, ya nə?
Özümü dodaqda az qaldı yana,
Yoxsa alovlanan sazdı balaban?

Odlu mahnısında dinəndə kədər,
Yerdə gül kövrəldi, göydəsə ülkər...
Gəzməyə ayağı yoxdusa əgər,
Səsilə sərhədlər basdı balaban...

Asta din! Səsindən şikayət damır,
Qayalar mum oldu, təpələr xamır...
Hicran körpüsünün daşları mamır,
Dəmirləri isə pasdı, balaban!

Kim deyir, hər notun nəğmə deyildir,
Ürək parçalayan qəmə deyildir,
Sənin su içdiyən çeşmə deyildir,
Göz yaşı çalxanan tasdı balaban!

Asandır, yanasan bir atəş təkə,
Yaxud yandırasan sən küləş təkə...
Yanıb-yandırmaqsa al günəş təkə
Bəlkə də tək sənə xasdı balaban!

Mənsə inanıram öz bayramıma,
Həsət qalmaqcaq göz bayramıma,
Baxanda dağ, dərə, düz bayramıma
Min mahnı qoşsan da azdı balaban!

1984.

KLARNET

Klarnet! Sən mehrinlə
Vüsətisən toyların,
Ləngərisən toyların,
Siqlətisən toyların.

Gah həsrət dolu səsin
Od ələyir ürəyə,
Gah da leysan nəfəsin
Su çiləyir ürəyə.
Sehrli dodağında
Bir nəğmə dastan olur.
Hüduzsuz xəyalında
Bir muğam ümman olur.
Sənin göz-göz sinəndə
Ürəyin baxışı var.
Nağaranın harayı,
Tütəyin alqışı var.
Kamançanın yanğısı,
Tarın zəngüləsi var.
Neçə fikir zirvəsi,
Duyğu şələləsi var.
Sən Vətəni Vətəndən
Uzaqda tanıdıbsan.
Tələtümə gəldiyin
Torpaqda tanıdıbsan!
Uçan tərənələrə
Möhkəm qanad veribsən.
Zirvələri aşmağa
Dönməz inad veribsən.
Alətlər arasında
Musiqi bölünəndə,
Hənsinin nəyi yaxşı
Çaldığı bilinəndə,
Təntənəli “Vağzalı”
Sənin payına düşüb.
Güzarın neçə-neçə
Gəncin toyuna düşüb.

Ona görə özün gənc,
Səsin şaqraq qalıbdır.
Zaman keçsə də hələ
Sənə maraq qalıbdır.
Demirəm bir dəfə də
Qəmli hava çalma sən.
Deyirəm arzu dolu
Ürəyə qəm salma sən.
“Vağzalı” çal! “Vağzalı”
Səslənsin vüsət ilə!
O neçə-neçə qəmi
Dağıtsın qüdrət ilə!
Hərərəti yayılsın
Mahaldan mahalacan.
İki gənci aparsın
Həsərdən vüsalacan!
Üzü duvaqlı gəlin
Ayağı altda o dəm,
Zərlərlə naxışlanan
Boşqabı qırsa, nə qəm,
Təki ayağı düşsün
Gəldiyi təzə evə.
Dəyanəti dağ sansın,
Sədaqətisə zirvə...
Öz kövrək sevgisinin
Yolu qırılmasın, yox,
Boy atan ümidinin
Boynu vurulmasın, yox.
“Vağzalı”nın odundan
Bir kəhkəşan yoğrulsun.
Səsindən neçə-neçə
Körpə səsi doğulsun!

1981.

NAĞARA

Dedilər özgəyə güvənən adam
Döşünə döyməsin bir avaratək.
Öz sakit könlündə yoxdursa inam,
Qoy guruldamasın boş nağaratək.

Dedilər hər işi məqamında gör,
Boş ovuc sakinsiz mağara olar.
Sən divar hörsən də öz vaxtında hör,
Yoxsa toydan sonra nağara olar.

Nağara dinsə də odu-közüylə,
Uzaqdan xoş gəlir sədası ancaq.
Yaxına gedənlər görər gözüylə
O nazik dəridir, girdə sağanaq.

Yox! Yox! Nağara da ilhamlar kimi
Daim hikmətlərlə dolu olubdur.
Mərdliklə döyüşən adamlar kimi
Yolu qəhrəmanlıq yolu olubdur.

Odur bax! Az qalır üfük ağara,
Qaralan şiş dağın yamaqlarıdır.
Yaxındakı təpə nəhəng nağara,
Qoşa cığır isə ağaqlarıdır...

Birdən duman gəlir... Göysə hirsələnir,
Xəlbirdən ələyir büllur dolunu.
Nağara o ki, var, yerdə səslənir,
Düşmənin basqınının kəsir yolunu...

Bəli! Qulaq asıb Vətən dünən də
Qayalar titrədən nağaralara.
Qeyrət qığılcımı səpib Vətən də,
Qaranlığa batan nağaralara.

İçi boş nağara ülviyyətilə
Zirvəni qaldırıb çiyinlərində.
Ağ günəşə dönüb hərərətilə
Döyüşən mərdlərin əyinlərində.

İndi o ölkələr gəzir uğurla,
Köksündə sənətin xəzinələri.
Odlu nəfəsində dinir qürurla
Şaqraq Azərbaycan təranələri...

Nağara dindikcə əks-sədası
Dönür nəğməyə də, dönür sözə də.
Uzaq ölkələrdən doğma nəvası
Qanad açıb uçur, çatır bizə də...

Yer kürəmiz nədir? Nəhəng nağara!
Uzun sülh yolları ağaclarıdır...
Xalqlar ki, səpilmiş neçə diyara,
Sülhün, yalnız sülhün möhtaclarıdır!

Yollar sülh nəğməli ağaclar təki
Dəyir nağaraya hər səhər-axşam.
Dünya xalqlarını möhtaclar təki
Sülhə, yalnız sülhə çağırır tamam...

1981.

TOY

Toy sevib-sevilənin
Bəxtinin bayramıdır.
Ata-ana toyunun
Nəsildə davamıdır...
O toy daha əzizdir
Bir yol səslənir ancaq.
Ürəklərdə o toya
Hörmət bəslənir ancaq.
Unuda bilmir insan
İlk eşqi, əzəl toyu.
O şirin xatirəni
Yaşadır ömrü boyu...
Hər toy nəğməyə dönür
Məhəbbət rübabında.
Bəxtiyar övladların
Ömrünün kitabında,
İlhamlı misraların
Dərin mənası kimi,
Ata-ana toyunun
Əks-sədası kimi...
O toya dalğa-dalğa
Gənclik havası gəlir.
Ata-ana toyunun
Xeyir-duası gəlir.
Yada düşür atanın
Anayla öz görüşü,
Alınacaq, üzüağ
Vüsəlin ilk gülüşü...

Sevənlərin başına
Dəstə-dəstə gül yağır.
Bir toydan neçə-neçə
Təntənəli toy doğur...

1978.

HƏM DƏ

Müğənni! Könlünə qonmasın nisgil,
İstər zildə oxu, istərsə bəmədə.
Üzünü ağ edən tək səsin deyil,
Ağ saçlı şairin şeiridir həm də...

1984.

ORQAN

Orqan öz hüsnüylə, öz zinətilə
Gözümdə canlanır bir hana kimi.
Məni düşündürür öz hikmətilə
İki misradakı bir məna kimi.

Dodağı nəğməli olan gözəllər
Hanada ilmələr toxuyur ancaq.
Xəyalı sükuta dalan gözəllər
Orqanda nəğmələr toxuyur ancaq.

Birinin tilsimli baxışlarında
Əlvan güllər açır günəşli bağlar.
Birinin ləngərli axışlarında
Möhtəşəm dalğalı dənizlər çağlar!

– 126 –

Doğma muğamatım özgə orqanın
Dilində dindikə tanış notlarla,
Təzə nəfəsini duyan insanın
Könlünü isidir məhrəm odlarla.

Bəli! Muğamatım naxışlarıyla
Orqanı bəzəyir gülüstan tək.
Gözümdə rübablı baxışlarıyla
Orqan da ucalır Savalan tək.

Muğamat sayrışır əzəmətilə
Ulduzlarla dolu kəhkəşan olur.
Orqan yaxınlaşır ünsiyyətilə
Mənə doğma, əziz, mehriban olur!

1982.

“GÜLBAĞÇALAR KƏNARINDA”

Mən uşaqdım, nəğməkarlar bülbül kimi
Oxuyardı “Gülbağçalar kənarında”.
Mən dinlərdim, pardaxlanan bir gül kimi
Boy atardım bu nəğmənin axarında.

Bir gün özüm arzu dolu rübab tək
Pərvazlandım ömrün yaşıl baharında.
Uşaqlığım yola hopmuş gülab tək
Qaldı uzaq “Gülbağçalar kənarında”.

Neçə-neçə şeir yazdım, nəğmə dedim
Gülbağçalar baharının növrağına.
Hər qətrəsi ilham dolu çeşmə dedim
Bülbüllərin nəğmə dolu dodağına.

– 127 –

Çalışdım ki, hər şeirimdə, hər nəğməmdə
Həm gül ətri, həm də bülbül səsi olsun!
Ürəyimdən axıb gələn söz çeşməmdə
Ürəklərin öz çağlayan hissi olsun!

Neçə-neçə nəğməkarın dodağında
Yenə dinir "Gülbağçalar kənarında".
Mənsə gümrah uşaqlığın sorağında
Yol gedirəm bu nəğmənin axarında...

Nə gizlədim. Gülbağçalar həsrətilə
Ürək ömrün payızında kövrəkləşir.
Hələ məsum uşaqlığın xiffətilə
Mənim dəmir iradəm də ipəkləşir...

1983.

MAHİR BARMAQLAR

Dünyadan xəbərsiz uzanmış xəstə,
Qara gözlərində qaralır sabah...
O kimdir dayanmış başının üstə,
Tanınmış tarzəndir, hörmətli cərrah.

Sanki əməliyyat aparmır həkim
Mizrabını vurur tarın telinə.
Rübabı mehriban, tarixi qədim
Bir həyat nəğməsi gəlir dilinə.

Yaman narahatdır kövrək gümanla
O xəstə cavanın gözəl dilbəri.
Ağır intizarla, dərin həycanla
Qapı arasından baxır içəri...

Qaynar həyatdakı yalqızlar kimi
O gəlin qapıya qısılib indi.
Sanki iki tale ulduzlar kimi
Bir soyuq bıçaqdan asılıb indi.

Sürətlə işləyən tiyənin üstə
Bəxtlər ya birləşər, ya da ayrılar.
Yolun ayrıcında dayanmış xəstə,
Ömür ya uzanar, ya da qırılar.

İntizar müxtəlif eyham gətirir,
Yorur siqlətilə insan beynini.
Bəzən baxışında inam gətirir,
Bəzən təəssüflə çəkir çiyini.

Fəqət qalib gəlir tarın nəğməsi
Danışan həyatdır, susan ölümdür!
O nədir kəsilmiş axır nəfəsi?
Ömrü addım-addım pusan ölümdür!

Gəlinin açılır düyünlü qaşı,
Ütülü donunun həşyəsi təki.
Sevincdən parlayır gözünün yaşı
Cərrah bıçağının tiyəsi təki.

... Tarzən konsertdədir... Məharətilə
Mizrabı simlərə endirir indi.
Sanki o tar çalmır. Məhəbbətilə
Bayaqkı xəstəni dindirir indi.

Bir təbəssüm gəzir dodaqlarında,
Deyəsən cavanın yaxşıdır halı.
Cərrahın hikmətli barmaqlarında
Dinir muğamatın nə qədər xalı!

Muğamat çalınır! Əzəmətini
Zirvəsi buludlu dağlardan alır.
Muğamat çalınır! Tərəvətini
Sinəsi çiçəkli bağlardan alır.

Muğamat çalınır! Qulaq asanı
Salonda isidir hərarətilə.
Sevilən insanı, sevən insanı
Həyata çağırır şeiriyyətilə...

TARZƏN

O görmürdü... Qolundan
Yapışaraq bir nəfər,
Səhnədə, stul üstə
Əyləşdirdi birtəhər.
Öz sakit görkəmiylə
Ah, nələr demirdi o?
İşıq şələləsinin
Altında çimirdi o.
İşıq yoxdursa əgər
İnsanın öz gözündə,
Nəyə gərək, istəyir
Günəş yansın üzündə.
Bəli! Tarzən görmürdü
Baxışları, üzləri.
İki qara çuxuru
Andırırdı gözləri.
O gözlər elə bil ki,
Qitəsiydi ömrünün.
O gözlər elə bil ki,
Nöqtəsiydi ömrünün.
Salon ona baxırdı
Dərin sükut içində.
Gözlər yaşarmışdı da
Xəfif bulud içində.
Ancaq elə ki tarzən
Pərdələri yoxladı,
Sinəsi üstündə tar
Həzin-həzin çağladı,

Tardan axdı, töküldü
“Çahargah” şələlə tək.
Gözlər açıla qaldı
Heyrətdən piyalə tək.
Mizrab bəlkə də qəsdən
Sarı simə dəyirdi.
Ağ saçlı bir millətin
Tarixindən deyirdi.
Gah döyüş, gah təntənə
Havası dinləyirdik.
Gah intizar, gah vüsəl
Nəvası dinləyirdik.
İnanırdıq, deyirdik
Gözlər barmaqlardadır,
Hisslər barmaqlardadır,
Sözlər barmaqlardadır.
Tarzən gözəl çalırdı,
Deyən naşı deyildi.
Daha gözlərdə donan
Kədər yaşı deyildi.
Xeyr! Xeyr! İşıqlı
Qürur damcılarıydı.
Şələlə “Çahargah”ın
Büllur damcılarıydı.
Tarzən xəyalda idi,
Qapanmışdı gözləri.
Yalnız öz aləmində
Görürdü o üzləri.
Hələ çalır, çalırdı,
Sənətinin aşiqi.
Dodağına qonmuşdu
Gözlərinin işığı.

Tar susdu... Nəfəs aldı
Dərin duyğulu kimi.
Salonsa tərənəmədi
Bir an yuxulu kimi.
Birdən sıralar üstə
Alqış gurladı, qalxdı.
Sanki dağın başından
Bahar selləri axdı.
Tarzən qalxdı, baş əydi,
Nə dindi, nə danışdı.
Qolundan kimsə deyil,
Öz sənəti yapışdı...

1974.

SONSUZ TARZƏN

O, mat qala-qala tarın sirtinə,
Yanan ürəyini simlərdən asdı.
Övladı olmadı... Övlad yerinə
Öz doğma tarını bağına basdı.

Nəqqaş dərin mənə daşımasa da,
Naxışı bir qədim daşda da açır.
Çiçək yaşasa da, yaşamasa da,
Yalnız baharda yox, qışda da açır.

Mən dana bilmərəm nadir muğamın
İlhamdan yoğrulmuş şeiriyyətini.
Ancaq zəngin qəzəl qadir muğamın
Bir az da artırır əzəmətini.

Gecə toranlıqla dostlaşırsa da,
Muğam zülməti də döndərir nura.
Rast möhkəm sərhədlə rastlaşırsa da,
Şur yorğun dünyanı gətirir şura.

Şahnaz simlər üstə qanad açanda
Bülbül heyran-heyran susub dinləyir.
Şüştər dağa-daşa alov saçanda
Şaqqaşla axan su da inləyir.

Zabul siqlətilə, müdrikliyiylə
Cılız xəyalı da sanballaşdırır.
Qatar ləngərilə, böyüklüylə
Kiçik torpağı da mahallaşdırır.

Düğah dırnaq boyda mizrabla yenə
Gah zildə, gah da ki pəsdə köklənir.
Bütün millətlərə xitabla yenə
Öz ulu ruhunun üstə köklənir.

Humayun həyalı bir gözəl təki
Nə fəryad qoparır, nə hay qaldırır.
Yox! Yox! Hikmət dolu bir qəzəl təki
Dərsiz adamı da fikrə daldırır.

Rahab gözişləməz yolları süzüb
Bir yara almayın deyir duayla.
Təzadlı günləri cərgəyə düzüb
Arxivə göndərir xeyir-duayla!

Segah yangı dolu xatirə kimi
Dinib danışdıqca rıqqət içində,
Saplaqdan başlamış çətirə kimi
Çiçəklər də donur heyrət içində.

Mahur nə biganə, nə də naşdır,
Ağrıyan, toxdayan canıdır şəxsin.
Sanki bir danışan məhək daşdır,
Özünü özünə tanıdır şəxsin.

Heyratı zənciri qırıb boynunda
Atı məhmizləyir ayaqlarıyla.
Şahə qalxan atsa dağlar qoynunda
Qaya parçalayır dırnaqlarıyla.

Dilkəş haradasa biganələşən
Yaşıl qamışları gətirir dilə.
Parlaya-parlaya tərənələşən
Büllur yağışları gətirir dilə.

Çahargah hakimdir! Sevmir yalanı,
Oxumağı çətin, çalmağı çətin...
O, həm oxuyanı, həm də çalanı
Mətin öyrəşdirir sənətdə, mətin.

Tarzən yorulmayır... Ömrünün varı
Bir tara min qayğı bəsləyir hələ.
Özü qarlı qışa düşsə də, tarı
Qarlı zirvələrə səsləyir hələ.

Xəyal ümmanında gedib dərinə
Bilir ki, övlad da, tar da nədir? O.
Tamarzı qaldığı övlad yerinə
Tarını qayğıyla sirab edir o.

Tar da məhrəmləşən sədaqətilə
Yaşlı sahibinə övladlıq edir.
Tarzən də ecazkar məharətilə
Sənət dünyasında ustadlıq edir.

Həm tikan, həm də gül bitirən kimi
Həm dərd, həm də dərman yetirir Vətən.
Hardasa, nəyisə itirən kimi
Hardansa, nəyisə gətirir Vətən.

1982.

QOCA TARZƏN

O cavankən sevmişdi
Sənətdə ucalığı.
Bir an da salmamışdı
Yadına qocalığı.
Ömrü su deyil, dünya
Musiqisi içmişdi.
Tarın telləri üstədən
Addımlayıb keçmişdi.
Sənətkar nə az, nə çox,
Əlli il tar çalmışdı.
Toyları, məclisləri
Tarla yola salmışdı.
Daim qiblə sanmışdı
Tarzən tarın özünü,
O yatanda da tara
Çevirmişdi üzünü.
Sanma o tarda yalnız
Tellərin səsi vardı.
Yox! Şirinli-acılı
İllərin səsi vardı.
İnsan özü birinci
Yaraşıqdır cahana.
Cavanlıqsa birinci
Yaraşıqdır insana.
Haçandı ki tarzənin
Titrəyirdi əlləri.
Sözünə baxmayırdı
Köhnə tarın telləri.

O yanğılı nisgillə
Düşünürdü, “əzəllər,
Toylarda, məclislərdə
Cazibəli gözəllər
Əlini süfrədəki
Nemətlərdən çəkərdi,
Baxışını tarzənin
Mizrabına dikərdi...”
İndi tarixə dönüb
O nəğmə dolu çağlar.
Sanki gülsüz bağçada
Yalnız bir bülbül ağlar.
Yox! Meydan oxumaqçın
Neçə-neçə rübaba,
Tarzən kirpiklərini
Döndərirdi mizraba.
Qəribədir, sənətkar
Baxmayırdı yaşına,
Tarı bərk-bərk sıxırdı
Ürəyinin başına.
Sanki məbəd bilirdi
Öz tarını sənətkar.
Az qalırdı üzünü
Tara sürtsün ixtiyar.
Sanki hərdən arada
Tar da nəşə deyirdi.
Sənətkarın burnunun
Ucuna da dəyirdi.
Bəli! Ustad tarını
Daha yaxşı çalırdı.
Üstəlik dinləyəni
Heyrətə də salırdı.

Sanki acıq verirdi
Qocalığa sənətkar,
Qalxırdı ucalıqdan
Ucalığa sənətkar.
Sən demə o tarından
Gənclik ətri alırmış,
Tarı əlləriylə yox,
Ürəyiylə çalırmış.

1983.

ÇƏLİKLİ RƏQQASƏ

Həyat insanı əziz
Uşağa da döndərir,
Qəddini bükə-bükə
Yumağa da döndərir.
Bir kölgəsiz küçədə
İstidən daş əriyir.
Bir qarı səki üstə
Asta-asta yeriyir.
Bir şirmayı çəlikdən
Yaxın dayağı vardır...
Yox! Yox! İndi üç əli,
İki ayağı vardır.
Bir zaman gümrəh qızlar
Oyunu xoşlayanda,
Qaçdı-tutdu oyunu
Qaçışla başlayanda,
Qızlar çata bilməmiş
Onun kölgəsinə də.
Bir qız gülmüş qızların
Məhrəm cərgəsinə də.

O nəğməli toylarda
Süzəndə kəklik kimi,
Bir məclis yırğalanmış
Laylalı beşik kimi.
Yaraşlıq qıçlara
Heyran-heyran baxmış toy.
Sanki şux rəqqasəyə
Baş əyməyə axmış toy.
İndi o doymuşmudur
Toy dolu gecələrdən?
Yox! Yox! İstidə daşı
Əriyən küçələrdən
Özü baş əyə-əyə
Keçir hər səhər-axşam.
Yaşın qalıblarında
Tamam dəyişir, tamam.
Hanı öz sənətindən
Doymayan gözəl, hanı?
Bir anlıq da yorğunluq
Duymayan gözəl hanı?
Vətəndən uzaqda da
Neçə-neçə səhnədə,
İpəkdən yox, şimşəkdən
Bir don biçə səhnədə.
Rəqsiylə neçə-neçə
Salona əl çaldıra.
Məğrur kralları da
Ayaq üstə qaldıra.
Eh, o daha həyatla
Başqa oyuna girir.
Bir az yeriir... Sonra
Əyləşib nəfəs dərir.

Bəli! Göydə açılan
Qanadları andıran,
Havada daş sükutu
Qəlpə-qəlpə sındıran
Əllər indi çəliyə
Sığınır möhtac kimi.
Daha çırpına bilmir
Havada turac kimi.
Ömrünün hər anını
Keçirsə də büsatla,
Tarixdə hələ kimsə
Bacarmamış həyatla.

1983.

KOR RƏSSAM

Adi adam kor olsa,
Bəlkə acı qismətdir.
Rəssamın korluğuysa
Qaşlar altda dəhşətdir.
Hələ qönçəsi tamam
Açılmamış ilhamın,
İri qara gözləri
Tutulmuşdu rəssamın.
Ulduzlu gözlərilə
Yerə baxanda axşam,
Gözlərini yuxuda
Görürdü dərddə rəssam.
Dik atılırdı... Sanki
O, gözlərsiz qalınca,
Tez özünü atırdı
Gözlərinin dalınca.

Gözləri ulduzlaşıb
Göyə uçurdu, göyə.
Rəssam pıçıldayırdı:
Niyə uçursuz? Niyə?
Gözləri ulduzların
İçində yox olurdu.
Ulduzlar isə göydə
Bir az da çox olurdu.
Bəs yerdə? Neçə-neçə
Şah əsər azalırdı.
Bəli! Az möcüzələr
Bir qədər azalırdı.
Əllərində sıxdıqca
O fırçanı hiddətlə,
Boyalar damla-damla
Yaşa döndü həsrətlə.
Yalnız gündüzlər deyil,
Hətta gecələrdə o,
Fəhmilə dolaşırdı
Tanış küçələrdə o.
Yox! Rəssam ürəyini
Yanan günəş edirdi.
Hər yerə ürəyinin
İşığında gedirdi.
Çəliyini fırçaya
Döndərüb ayaq üstdə,
Taleyinin şəklini
Çəkirdi torpaq üstdə.
Sonra da təəssüflə
Andıqca cüt gözünü,
Hirsle qaralayırdı
Taleyinin üzünü.

Axı dönük taleyi
Daha duymurdu onu.
Zəngin təxəyyüliyə
Darda qoymurdu onu.
Yenə də xəyalında
Şəkillər çəkirdi o.
Sənət gülüstanında
Gül yox, gün əkirdi o.
Neçə-neçə loğmandan
Rəssam şəfa istədi.
Bəs ilhamdan? Ondansa
Yalnız vəfa istədi.
Sanki sənəti güldü
Sənətkarın üzünə.
İynə ulduzu boyda
İşıq gəldi gözünə.
Ünsiyyətdə o özü
Girdi öz qılığına.
Arzusunu duymayan
Taleyin acığına,
Soyuq boyalarına
Günəşi yaxa-yaxa,
Zövqünün gözlərilə
Həyata baxa-baxa,
Məna dolu əsərlər
Yaratdı əlvən-əlvən.
Tamaşaya gələnlər
Baxdılar heyran-heyran..

RƏSSAMIN TALEYİ

Dünyaya gələndə nə sənət duyur,
Nə fırça gətirir özüylə rəssam.
Dünyadan gedəndə bir aləm qoyur
Sənətdə alıcı gözüylə rəssam.

Hikmətlərlə dolu öz fırçasıyla
O da neçə-neçə əsər yaratdı.
Bildi, öyünsə də yüz fırçasıyla,
İstedad istedad, həyat həyatdı.

Döşünə qalxsa da baharın otu,
Zirvəyə ucalan yolu olmadı.
Yox! O ac yaşadı, hətta bir qutu
Siqaret almağa pulu olmadı.

Çay içdi, pulunu vermədi, ancaq
Müştəri yerinə çayçı utandı.
Rəssamın gözündə pul quru yarpaq,
Yerlərsə, göylərsə bom-boş kətandı.

Bəli! O vicdanı rəngsiz sənətkar
Rənglərlə doyurdu əsərlərini.
Aşkarlığı sevən xofsuz nəğməkar
İçində gizlətdi kədərlərini.

Sənətdə bir dünya çəkən adamın
Mahir fırçasına hörmət etdilər.
Özünü çəkməkçin böyük rəssamın
Televiziyyaya dəvət etdilər.

Ancaq paltarını nimdaş görəndə
Qapıçı içəri qoymadı onu.
Yuxusuz gözləri çaş-baş görəndə
Bir naşı qapıçı duymadı onu.

Bilmədi rənglərdən çələng hörən kəs
Geyimi özünə şöhrət etməyib.
Nadir sənətinə fikir verən kəs
Üstünə-başına diqqət etməyib.

Bu an yanlarından keçən baş diktör
Rəssamla görüşüb hörmət içində.
Sonra tükü tükədən seçən bir diktör
Qapıçıya baxıb heyrət içində.

Dünyada ən iti təmas çeviklik,
Ən iti çeviklik xeyirxahlıqdır.
Dünyada ən yüksək elm müdriklik,
Ən yüksək müdriklik xeyirxahlıqdır.

Rəssamın adını bilən qapıçı
Öz yerində donub buz heykəl kimi.
Təzəcə özünə gələn qapıçı
Qızarıb, qaralıb bir məşəl kimi.

Qapıçı neyləsin? Göz ecazıyla
Adi kağızı da pula çevirir.
Günah sənətdədir! Öz ecazıyla
Dahi rəssamı da qula çevirir.

Qərbi Avropadan bir yaz səhəri
Bir milyon gəlib, könlündə sözü...
Rəssamın çəkdiyi neçə əsəri
Qonağa göstərib rəhbərin özü.

Taybatay açılıb təravət dolu
Sənətin günəşli pəncərələri.
Qonağı mat qoyub şeiyyətdə dolu
Zəngin Azərbaycan mənzərələri.

Şəkillər içində bir şəklə ancaq,
Qonaq heyranlıqla baxdıqca baxıb.
Sanki bulaq olub bir arzu, bulaq,
Qonağın könlündən axdıqca axıb.

Rəssam məmnun-məmnun baxıb qonağa,
Deyib zövqünüzü alqışlayıram.
Sonra o şəkili qoyub qırağa,
Deyib bunu sizə bağışlayıram.

Tərəddüdlə baxıb şəkilə qonaq,
Deyib belə əsər görməmiş zaman.
Şəkil qiymətlidir! Mən onu ancaq,
Bəxşeyiş götürə bilmərəm, inan.

Bəs rəssam nə deyib? Mən bir kətanı
Ucuz boyalarla naxışlamaram.
Əziz bir qonağa ülfət zamanı
Qiymətsiz şəkili bağışlamaram.

Sanma qapıları açıq dünyada
Məqam da, şöhrət də, dövlətdir ancaq.
Üzü üzlər görmüş sırtıq dünyada
Dövlətdən vəfalı sənətdir ancaq.

Gözləri daş-qaşdan qamaşan dövlət
Aydın havada da azdırar səni.
Varlığı günəşdən yoğrulmuş sənət
Tufan içində də qızdırar səni.

Gərək öyünməsin dövlətlə bəşər,
Deməsin gün keçər... Dövlət yaşayar.
Dövlət əl çirkidir! Yuyulub gedər,
Əbədi yaşasa sənət yaşayar.

Rəssam boğa-boğa qəhərlərini
Öldü... Ağır zərbə dəydi sənətə.
Öz dahi oğlunun əsərlərini
Sərvətə çevirdi Vətən, sərvətə.

Babalar hardasa üyüdəndə dən,
Kiməsə ağrısız çıxırma deyib.
Üstümü-başımı unlu görüb sən,
Məni dəyirmançı çağırma deyib.

Sən demə könlü tox, gözü tox rəssam,
Neçə dövlətlidən dövlətli imiş.
Bəlkə də dünyada tayı yox rəssam,
Neçə şöhrətlidən şöhrətli imiş.

1984.

SƏNƏTKARIN FƏCİƏSİ

O, sözünə qatdı alın tərini,
Bir dünyanın fikri başında gəzdi.
Hər yana piyada getdi... Şeirini
Oxuyan müğənni maşında gəzdi.

Yox! Şair maşına minmədi, düzü,
Masa arxasında əyləşdi ancaq.
Sözü təzə doğan ulduzdu... Özü
Batmağa tələsən günəşdi ancaq.

Haçan müğənninin səsi çağladı,
Başına pul yağdı xəzəllər kimi.
Qulaq asanlarsa güldü, ağladı,
O gülən, ağlayan qəzəllər kimi...

Canlı müğənnini unutdu məclis,
Başqa adam gördü öz qabağında.
Şair qonaq gəldi məclisə səssiz,
İlham ürəyində, söz dodağında...

Ustadın sərvəti zəngin dünyada
Təbriz mirvarisi qəzəlləriydi.
Acı həqiqət də, şirin rəya da
Vətən torpağının gözəlləriydi.

O gizli sevmədi... Yarla hər dəfə
Könül otağında görüşdü aşkar.
Sevdiyi gözəlin hörüyü şəvə,
Öz dalğalı saçı gümüşdü aşkar...

Gündüzlər "yar!" deyə min cəfa çəkən
Bircə gecəlik də vəfa görmədi!
Sözlərdən məhəbbət sarayı tikən
Yoxsul bir daxmada səfa görmədi.

Qədri sağlığında bilinmədi, yox,
O öləndən sonra yeri göründü.
Titrəyən əllərdə əklillərdən çox
Nəğməsi, qəzəli, şeiri göründü.

Böyük sənətkarın dəfni zamanı
Nə orkestr dindi, nə marş çalındı.
Sənət dünyasının mahnı sarbanı
Sükut karvanında yola salındı.

Dövrən susdurdusa söz nəhəngini,
Şeirini əzbərdən oxudu dostlar.
Məzarı başında gül çələngini
Əlvan misralardan toxudu dostlar.

1976.

AŞIQ ABBAS

Tufarqanda yaşa doldu
Sənin ömrün, aşiq Abbas!
Gözlərində Gülgəz oldu
Ümid, sevinc, işiq, Abbas!

Tək sevginə sən baş əydin,
– Gülgəz! – deyə ayaq döydün...
Sən buluddan papaq geydin,
Dəmirənsə çarıq, Abbas!

Mizrab vurdun çöllər üstə,
Səslər uçdu əllər üstə...
Barmaqların tellər üstə
Oldu yarıq-yarıq, Abbas!

Könlün yara heyran oldu,
Sinən sözə meydan oldu...
Məhəbbətin ümman oldu,
Sən qoynunda qayıq, Abbas!

Gedişini izlədilər,
Gəlişini gözlədilər,
Quyuda da gizlədilər
Səni yadlar, yazıq Abbas!

Sənə dəydi yad daşları,
Silkələndi dağ başları,
Gülgəzinin göz yaşları
Axdı muncuq-muncuq, Abbas!

Sən bir mahnı dedin pəsdən,
Danışmadı Gülgəz qəsdən,
Hiçqırığı quyu üstən
Gəldi qırıq-qırıq, Abbas!

Görməsə də göz yarını,
Soraqladı söz yarını...
Quyuda da öz yarını
Sən tanıdın, sayıq Abbas!

Alovlandı dilində söz,
Dözümünə dedin ki, döz!
Dərddən oldu sinən köz-köz,
Könlün oyuq-oyuq, Abbas!

Sən Gülgəzə sərt dövranda
Heykəl qurdun bir dastanda...
Ancaq özün min tufanda
Qaldın eşqə sadıq, Abbas!

1981.

SARI AŞIQ

Bülbülsən! Daş qəfəsindən
Dinlə məni Sarı Aşiq!
Bəlkə hicran nəfəsindən
Sən olubsan sarı aşiq!

Ömrün nisgil dolu kitab,
Dilə gəldi rübab-rübab...
Bir saz oldu, bir də mizrab,
Bir insanın varı aşiq!

Qəbrində də yanırsan sən,
Öz Yaxşını anırsan sən,
Qibləgahın sanırsan sən,
Nakam gedən yarı aşiq!

Az yan! Ahın çəkilsin qoy,
Qəbrin güldən tikilsin qoy,
Sinən üstə tökülsün qoy
Zirvələrin qarı aşığı!

Sən məhəbbət carçısıydın,
Sən sədaqət carçısıydın,
Sən dəyanət carçısıydın,
Dünya bilsin barı aşığı!

Min ozan var xəyalımda,
Min dastan var xəyalımda,
Bir insan var xəyalımda,
Yarı hikmət, yarı aşığı!

1982.

SƏRKƏRDƏ

Həzi Aslanova

O dünən cəbhələrdə
Döyüşən əsgərləri,
– Vətən! – Azadlıq! – deyə
Çarpışan nəfərləri
Səngərlərdən dalınca
Hücuma aparırdı.
– Ura! – səsi az qala
Dağları qoparırdı.
İndi nə səngər vardı,
Nə hücum, nə də ura.
Ordu sükut içində
Gədirdi sıra-sıra...

– 152 –

Bəli! Dünən döyüşdə
Qalib çıxmış bir ordu,
Neçə-neçə zirvəyə
Bayraq taxmış bir ordu,
Dinc torpağın üstündə
Aram-aram gedirdi,
Taxta tabut dalınca
Dəmir nizam gedirdi.
Fəqət həm çağırışsız,
Həm fərmansız gedirdi.
Sanma ki ya fikirsiz,
Ya həycansız gedirdi.
Yox! Yox! Yanan ürəklər
Tələtüm qoparırdı.
Sərkərdəni sonuncu
Mənzilə aparırdı.
Bir insanın dalınca
Məhəbbət də gəlirdi...
Sədaqət də gəlirdi,
Əzəmət də gəlirdi.

1983.

SƏNƏT FƏRHADI

Mehdi Hüseynə

Könlümdə həsrətdən nəğmə toxudum,
Dedim Vətən boyda torpaq itirdim.
Kiçik bir otaqda sənə oxudum
Gələndə özümlə “Mən nə gətirdim”.

– 153 –

Mənim gözümdəki qəm buludumdan
Odlu damcı düşdü sənin gözünə.
Şeiri qoparıb bloknotumdan
Dönə-dönə baxdın məhrəm sözünə.

Bayrağa çevrilən ehtişam kimi
Əlində qürurla yelləndi varaq.
Bütün zülmələrə ittiham kimi
Qəzəbli səsilə dilləndi varaq.

Qarşında durmadı dağ-dərə, qardaş,
Sən yardım müşküllər əhatəsini.
Bu tayda yazdığım ilk şeirə, qardaş
Sən verdin ilk həyat vəsiqəsini.

Sonra Moskvada önlük sözünlə
İlk kitabım çıxdı gözəl baharda.
Sanki sən əlimdən tutub özünlə
Məni də gəzdirdin böyük diyarda...

Sən nə Ərdəbilin, nə də Təbrizin
Hüsnünə baxmadın heyranlar təki.
– Təbriz! – deyiləndə açıq bənizin
Tutuldu – qaraldı dumanlar təki...

Bahar təbəssümlü munis üzündən
Sanki buz qanadlı bir ayaz keçdi.
İsti yaşla dolan iki gözümdən
Lillənən – durulan bir Araz keçdi.

Sevdin ana dilli şeirimizi sən,
İkiyə bölünmüş bir Vətən kimi.
Duydun qəlbimizdə sırımizi sən,
Neçə həssas qəlbli bir bədən kimi.

Həyat aşiqiydin! Sevdinin sənəm
Gülündən öpdüyün torpaqlar idi.
Sənət Fərhadıydın! Külüngün qələm,
Dağın qalaq-qalaq varaqlar idi.

İnqilab bayraqlı sənət əsrində
Günəşli nəfəsin ətir kimiydi.
Hərərətlə dolu mərdlik nəsrin də
Günəşlə yazılmış şeir kimiydi.

Nəsrində dağ-daşın zینəti deyil,
Canlı insanların nəfəsi vardı.
Nə qazanc, nə şöhrət niyyəti deyil,
Yaratmaq-yaşatmaq həvəsi vardı.

Sən əlvən gülşənli sənətimizin
Doğma havasıyla nəfəs alırdın.
Hər təzə yaranan sərvətimizin
Tale ulduzuna nəzər salırdın.

Tək işimizin yox, arzumuzun da
Sənət dünyasında bir timsalıydın!
Uğurlu-uğursuz yazımızın da
Zirvədə car çəkən mərd qartalıydın!

Kim deyir qüdrətli bir nəğməkarı
Sən açıq ürəklə alqışlamazdın?
Ancaq zəif yazan bir sənətkarı
Qardaşın olsaydı, bağışlamazdın!

Qəribə insandın! Bilirdim ki, mən
Gecə oxuduğun hər təzə əsər,
Xoşuna gəlsə də, gəlməsə də sən
Narahat yatırsan səhərə qədər.

Telefonla kimisə iş üstə səhər
Ya tənqid edirsən sən cəsərlə,
Ya da ki, kiməsə istəyin qədər
Xoş sözlər deyirsən səmimiyyətlə.

Surətin getməzdi dost gözlərindən,
Tənqidin, tərifin ibrət olardı.
Mən də xoşbəxtəm ki, xoş sözlərindən
Arabir mənə də qismət olardı.

Özgəni bilmirəm! Sinən qızanda
Elə təriflərdin bir yaxşı şeiri,
Sənin tərifinə qulaq asanda
Bir çeşmə açardı üzümün təri.

Dəstəyin üstünə süzülərdi tər,
Parladı işıqlı gözlərin kimi.
Dəstəyin üzündə düzülərdi tər
Səmimiyyət dolu sözlərin kimi.

Su içib Vətənin axarından mən
Möhkəm dayansam da palıd sayağı,
Bir vəfasız dostun rəftarından mən
Dolub-kövrələrdim bulud sayağı.

Sən deyərdin: – Dolma! Axı bir xalqın
Bağrından qopubsan sən atəş təki.
Sinənə çal-çarpaz çəkilən dağın
Fövqündə həmişə yan Günəş təki!..

Deyə bilmərəm ki, məhrəm duyğular
Sənin ürəyində yeganə olub.
Deyə bilərəm ki, ötkəm duyğular
İndi ülfətə də biganə olub.

Bir zəka olsan da öz dünyamızda
Sən ürəklə duydun, ürəklə yazdın.
Həyat tərənəli söz dünyamızda
Sanki ürək üstə köklənmiş sazdın.

Yanına dostların gələndə, qardaş,
Ürəklə çağlardın çağlayanda da.
Ürəklə gülərdin güləndə, qardaş,
Ürəklə ağlardın ağlayanda da!

Zamanın, sənətin, ömrün siqləti
Yalnız bir ürəyin üstə düşərdi.
Bəzən kükrəyərdi həyat neməti,
Bəzən yorulardı, xəstə düşərdi.

İllərə yazdıqca diləyini sən,
Günlər saçlarında dondu qrov tək.
Məşələ döndərib ürəyini sən,
İlham ocağında yandın “Alov” tək.

Sən ana Vətənin yağılarıyla
Döyüzdün qəhrəman “Komissar” kimi.
Qardaş vüsəlinin duyğularıyla
Getdin bu dünyadan intizar kimi.

Sən baxtı uğurlu müsafir təki
İlləri illərə daşıyacaqsan!
Sən cəngavər baban “Cavanşir” təki
“Nizami” yurdunda yaşayacaqsan!

1982.

O ELƏ GÖVHƏRDİR...

*Ustad folklorşünasımız
Əbülqasım Hüseynzadəyə*

Dürlü bir ümmandır, güllü bir fəsil
Sənin topladığın “Atalar sözü”.
Sanki öz gözlərim kifayət deyil,
Ona qəlbimin də dikilib gözü.

Sanki mən kitab yox, qürurla dolu
Qəlbləri əks edən ayna görürəm.
Ağılla, hünərlə, uğurla dolu
Hər sözdə bir kitab mənə görürəm.

Atalar ac-susuz yaşamış, ancaq
Əsla yaşamamış dilsiz-ağızsız.
Şairlər dünyaya gəlməzdən qabaq
Şeiriyət yaradıb qələm kağızsız.

Atalar sözünün şeiriyəti də
Dərin hikməti tək cavan qalıbdır.
Sənin uzun ömrün bərəkəti də
Atalar sözündən töhfə alıbdır.

Sən bir kəhkəşansən! Atalar sözü
Sinəndə parlayır ulduzlar kimi.
Adamla danışır hər sözün özü
Xeyirə açılan ağızlar kimi.

O elə gövhərdir dünyaya dəyər,
Ancaq gözə soxmaz şan-şöhrətini.
Neçə başqa dilə çevrilsə əgər,
Özündə saxlayar öz qiymətini...

1984.

SƏNİ ANANDA

A.P.Makuliyə

Haçan təəssüflə səni ananda,
Mehriban üzünü xatırlayıram.
Ucalıq eşqilə ürək yananda
Qanadlı sözünü xatırlayıram.

Dostum, müdrik sözün səhərə qədər
Şirin yuxumu da gözümdən qovur,
“Dadaşım deyərdi: Başına əgər
Külü sovursan da, ucadan sovur!”

Sözə bax! Hikmətdir başdan-ayağa,
Nə olsun, deyəni bir dahi deyil,
Adı düşməmişsə dilə-dodağa,
Nə zərər, özünün günahı deyil.

Haqqın ətəyindən tutan dadaşın
Dünyada ülviyyət aramış ancaq.
Aranı yaylağa qatan dadaşın
Dünyada əzəmət aramış ancaq.

Demiş gözlərini sıxanlara da,
Qışda qış, baharda bahar görünsün!
Mənə uzaqlardan baxanlara da
Sevincim, kədərim aşkar görünsün!

Nəgməli şələlə qaya başında
Çağlaya-çağlaya coşmasa əgər,
İlin baharında, ilin qışında
Səsi uzaqlara gedərmə mägər?

Çinar ucalmasa ən uzaq yolu
Şehli gözlərilə seyrə dalarmı?
Mehriban sinəsi yanğıyla dolu
Torpağın başına kölgə salarmı?

Dalğalar içində alışan mayak
Dalğalar üstünə qalxmasa əgər,
Yükü insan olan, mənzili torpaq
Gəmilər salamat keçərmə məgər?

Şair qaldırmasa söz bayrağını
Qaldıra bilərmə döyüşə xalqı?
Səhəndə taxmasa öz bayrağını,
Apara bilərmə günəşə xalqı?

Zəngin düşüncəli məğrur başını
Qələm dik tutmasa ağ varaq üstə,
Heyrətə salarmı neçə naşını,
İncilər səpərmə bu torpaq üstə?

Dağ buludu yarıb ala-toranda
Qalxmasa, zirvəsi parlarmı müdam?
Cürətli qartala dönüb aranda,
Yaylaq həsrətilə uçarmı adam?

Günəş öz xeyirxah təbiətilə
Səmada açmasa al bayrağını,
İsidə bilərmə hərərətilə
Bu boyda dünyanın hər bucağını?

Dostum, müdrək sözün səhərə qədər
Şirin yuxumu da gözümdən qovur.
“Dadaşım deyərdi: – Başına əgər
Külü sovuşsan da, ucadan sovuş!”

Bəli! Zirvələrə can atmayan kəs
Özünə yer tapmaz ətəklərdə də!
Mürğülü insanı oyatmayan səs
Batar quş nəfəsli küləklərdə də...

Döyüşə-döyüşə qocalanları
Zirvədən-zirvəyə hücumda gördüm!
Alçala-alçala ucalanları
Sonra zirvədə yox, uçrumda gördüm!..

1981.

“DÜNYA”LI DÜNYA

*Məşhur İran inqilabçısı
Tağı Əraniyə*

İran başı üstə yarıb toranı
Səni ucaltdıqca bir bayraq kimi,
Möhtəşəm çiyində sən də Əranı
Göylərə qaldırdın məğrur dağ kimi.

Vətənə baş əyib təşəkkürünlə
Min insan taleli dastan oxudun,
İnqilab şəfəqli təfəkkürünlə
Topa, topxanaya meydan oxudun...

Sən ana Vətənə inanan təkisi,
O da inanırdı etiqadına.
Berlində dindikcə sən loğman təkisi,
Avropa mat qaldı istedadına.

Dərbarı* titrətdin cəsarətinlə
Günahsız günahın düşdü qanuna.
Sən dustaq Tehrandə məharətinlə
Zindanı döndərdin darülfünuna...

Kim deyir döyüşdə dəyanətinlə
Sən təkçə mübariz bir alim oldun.
Yox! İnqilab fənli məharətinlə
Sən neçə alimə müəllim oldun!

Elə kəhkəşəndin saysız ülkərin
Bir yerdən min yerə səpələnirdi.
Elə carçısıydın doğan səhərin,
Sinəndə şəfəqlər ləpələnirdi...

Yeni sözlər yazdın ulu həyatda,
Yazında sual da, nida da oldu!
Odlu döyüşlərlə dolu həyatda
Hələ fırtına da, ada da oldu!

Sən qılınc kəsməyən, güllə batmayan
Dəmir istehkamlar aldın sözünlə.
Təyyarə qalxmayan, mərmə çatmayan
Zirvəyə zəlzələ saldın sözünlə...

Dizinə mətanət verməsin deyə,
Quru çörəyi də səndən aldılar.
Gözlərin dünyanı görməsin deyə,
Adi çeşməyi də səndən aldılar.

Düşmən bilmədi ki, sən ürəyinin
Gözüylə görürsən bütün dünyanı.
Ürək carçısıdır öz diləyinin,
Göz duya bilməyir ürək duyanı.

Sən buz döşəmədə yasdıq yerinə
Başmağının üstə qoydun başını.
Ürək hərərətin keçdi dərinə,
Əritdi zindanın təməl daşını.

Başının üstündə qılınca dönən
Varaqlarını da səndən aldılar.
Başının altında balınca dönən
Başmaqlarını da səndən aldılar.

Düşmən bilmədi ki, sən yasadığın
Dəməvənd, Savalan, Büzgüş, Səhənddir!
Zindanda nəbzinə qulaq asdığın
Tehran, Rəşt, Mahabad, Təbriz, Mərənddir!

Sevdiyini dünyadan sən getdin... Fəqət
Dünyada öz "dünya"n* qaldı yadigar.
Qaynar ürəyində çağlayan niyyət
Dünyada bir dünya saldı yadigar.

Sən ey istibdadın daş zindanında
Kəhkəşəna dönən sətirlər yazan,
Böyük azadlığın ilk dastanında
Yenə də ulduzlar saçacaq imzan...

1982.

* saray

* jurnal adıdır

DAN ULDUZU

Mən Vətən deyəndə mənim yadıma
Ulduzlarla dolu kəhkəşan gəlir.
Zülmətə düşəndə mənim dadıma
Mənim dan ulduzum Heydər xan gəlir.

Harada doğmuşdu o dan ulduzu?
Qədim Urmiyyənin üfüqlərində!
Günəş olacaqdı böyük arzusu
Vətən səhərinin şəfəqlərində!

O keçdi Vətənin ər oğlu kimi
Zamanın şimşəkli yağışlarından.
O keçdi... Babası Koroğlu kimi
Mərd kişilik yağdı baxışlarından.

Döyüş yaratsa da ulu həyatı
Özü nə bayramdır, nə təntənədir.
O mərdin möcüzə dolu həyatı
Həqiqətdən doğmuş bir əfsanədir!

Elə əfsanə ki, sətirlərində
Acı tale də var, şirin nağıl da!
Elə əfsanə ki, sətirlərində
Uca vüqar da var, dərin ağıl da!

Elə əfsanə ki, sətirlərində
Böyük arzu da var, təşnə ürək də!
Elə əfsanə ki, sətirlərində
Açan qönçə də var, solan çiçək də!

Tarix də bilir ki, o xan deyildi,
Özü dövrünün rəiyyətiydi.
Məqsədi nə şöhrət, nə şan deyildi,
Zəhmətkeş insanın səadətiydi.

Elə ona görə sadə Heydərə
Fəhlə də, kəndli də “Əmoğlu” dedi.
Günəş sorağıyla çıxıb səfərə,
Heydər in yoluna öz yolu dedi.

O ləqəb, o məqam, o şan, o şöhrət
Xalqın hörmətindən bir yadigarı.
İnqilab oğlunun öz ömrü fəqət
Elə ləqəbsiz də bir iftixarı...

Ata dərmanı ilə tək-tək insanın
Xəstə canındakı dərddə yaradı.
Oğul məsləkilə bütün İranın
Ağır mərəzinə çarə aradı...

Ana xatırlatdı dağ başlarını,
Ucaldı bir dostluq qalası tək.
Oğulun əqidə qardaşlarını
Öz bağına basdı balası tək.

Heydər bir sevinci, bir işığı yox,
Doğma ellərinin mühəndisiydi.
Fəqət elektrik tellərindən çox
Ürək tellərinin mühəndisiydi.

Adi mühəndislər zülmətlə dolu
Evlərə adi nur payladı ancaq.
Heydər ağ günlərə həsrətlə dolu
İnsan ürəyində yandırdı çıraq.

Adi mühəndislər qaranlıqlarda
Nurla yolçulara adi yol açdı.
Heydər qatılaşmış dumanlıqlarda
İnqilab yoluna şəfəqlər saçdı...

Yolu qasırgalı nur tellərilə
Qəsrə ağ şamlar alışı gecə.
Pəncərədən dolan dağ yellərilə
Ağ güllər otaqda qarışdı gecə.

Sanma çilçıraqlar şölələndikə
Parıltılı hüsnü yaraşdı qəsrə.
Yox! Büllur salxımlar halələndikə
Sanki ildırımlar daraşdı qəsrə.

Divarlar yıxıldı təməllərindən,
Yanan ildırımlar tacda dolaşdı.
Heydər od saçan əməllərindən
Şahın buz baxışlı gözü qamaşdı!

Heydər natiq oldu, Bakı da kürsü,
Dedi qardaşına həsrətlərini.
Xəzərin səsinə qarışan səsi
Aşdı qoca Şərqi sərhdərlərini...

Heydər azadlığın dəyanətini
Gördü qardaşının əməllərində.
Qardaş əllərinin hərərətini
Vətənə apardı öz əllərində.

Heydər alovlu çıxışlarında
Zərdüşt torpağının mayası vardı!
Ümidlərlə dolu baxışlarında
Müdrək siyasətçi ziyası vardı!

O saysız-hesabsız mərd qəhrəmanın
Döyüşdə sınınmış xələfi oldu!
Səttarxan şöhrətli Azərbaycanın
Vidanı, qüruru, şərəfi oldu!

Heydər hünər dolu dastan olsa da,
Hayıf ki, sonadək varaqılandı.
Heydər dünya görmüş bağban olsa da,
Bağında açan gül pardaxlanmadı.

Kim deyir qaranlıq cəngəlliklərin
Sınəsində batdı o dan ulduzu?
Ömrünü əbədi gözəlliklərin
Tarixinə qatdı o dan ulduzu!

Gilanda ucalan yaşıl palıdlar
Heydər möhətşəm heykəlləridir.
Başları üstündə dolan buludlar
Gilanın yaylıqlı gözəlləridir!

Fəqət, yenə doğur o dan ulduzu
Qədim Urmiyyənin üfüqlərində.
Günəşə dönəcək böyük arzusu
Vətən sabahının şəfəqlərində...

1981.

ZEYNƏBPAŞA*

Sınəsində günəş yanan həqiqətin
Yanğına heyrtləndi Zeynəbpaşa.
Dodağında sözü donan həqiqətin
Susmağına hiddətləndi Zeynəbpaşa.

*
Təbriz üsyançılarının başçısı

Varlıların anbarına dən dolanda,
Yoxsulların balaları ac qalanda,
Neçə kişi öz ağzına su alanda,
Kişilənib qeyrətləndi Zeynəbpaşa.

Örpeklə yox, kəmərlə yox, başmaqla yox,
Əlcəklə yox, saatla yox, sancaqla yox,
Üzükə yox, sırğayla yox, qolbaqla yox,
Dəyənəklə zinətləndi Zeynəbpaşa.

Qadınlarla anbarları taladı o,
Kimi dedi varlılara bələdi o,
Kimi dedi yoxsullara qaladı o,
Arxasıyla cürətləndi Zeynəbpaşa.

– Çörək! – deyən uşaqların gözü doydu,
Şamsız yatan böyüklər də düzü doydu,
Təbriz boyda bir şəhərin özü doydu,
Könüllərdə himmətləndi Zeynəbpaşa.

Döyüşlərdə gurlasa da şimşək kimi,
O qadındı, mehribandı ipək kimi,
Yana-yana qayğı dolu ürək kimi
Baxışlarda şəfqətləndi Zeynəbpaşa.

Kim bilməyir paşalar da zülmkardı,
O nə paşa, nə şah, nə də hökmdardı,
Mübarizdi, xeyirxahdı, fədakardı,
Əməliylə qüdrətləndi Zeynəbpaşa.

Bəli! Xalqın ürəyinə yatan paşa,
Xalqa dedi öz adına layiq yaşa,
Sadə adı paşalarla durdu qoşa,
Nəğmələrdə sənədləndi Zeynəbpaşa.

İpək nədir, qumaş nədir, atlas nədir,
Yaqut nədir, zümrüd nədir, almas nədir,
Külçə nədir, yatar nədir, miras nədir,
Hörmətlərlə sərvətləndi Zeynəbpaşa.

Ana Təbriz ölkər dolu şəhər kimi,
Yaxasında Zeynəbpaşa ölkər kimi...
Tomris kimi, Nigar kimi, Həcər kimi
Hünəriylə şöhrətləndi Zeynəbpaşa.

1982.

TƏBRİZ HƏSRƏTİ

Aşıq Hüseyn Cavana

Sən odlu nəğməni mavi ekranda
Ağlaya-ağlaya oxudun, aşıq!
Təbrizin başına əlvən cahanda
İlhamdan bir çələng toxudun, aşıq!

Sən elə ağladın insan önündə
Dərə də, təpə də, düz də ağladı.
Kim bilir, bu zaman ekran önündə
Nə qədər həsrətli göz də ağladı.

Sənin nadir səsin şimşəkdi qışda
Təbrizin başında çaxıb keçdi o...
Yazda şələləydi, çağlayıb qışda
Təbrizin döşündən axıb keçdi o...

Bəlkə nəfəsində o şimşək çaxdı,
Sonra o şələlə göründü aşıq.
Səhəndin başına al günəş qalxdı,
Sonra boz buluda büründü aşıq?

Gözündən axdıqca Təbriz həsrəti
Aşığı! Sən yandın da, sən yandırdın da!
İki damla yaşla bütün milləti
Bir ümman dərdinə inandırdın da!

1981.

İKİ KƏND

Dostum Abdulla Faziliyə

Dünya mehman dolu bir mehmanxana,
Ən düzgün hesabı xatirələrdir.
Dünya kitab dolu bir kitabxana,
Ən canlı kitabı xatirələrdir.

Doğrusu bu qədər növraqıla dolu
Həyat cırlaşanda mat qalırım mən.
Hələ də təzə-tər maraqla dolu
Xatirələrimdən zövq alıram mən.

Bizim kəndimizin parlaq şöhrəti
“Çanaqlı bulaq”la yarı olubdur.
Sizin kəndinizin zəngin neməti
İnsan zəhmətinin “barı” olubdur.

Rəssamlar içində heyranam yalnız
Mahir təbiətin sonsuz sirrinə.
Onun yaratdığı saysız-hesabsız
Surətlər bənzəmir biri-birinə...

İki kənd cavandır zaman yanında
Demə alınları qırıq-qırıqdır.
Ana Savalanın atlas donunda
İki kənd hələ də iki naxışdır.

Kim zirvəyə qalxıb yorulmaz kimi
Gecə mehman olmaq istəsə aya,
Gümüş şəlaləni payəndaz kimi
Yoluna sallayar qranit qaya...

Sən ki, tanıyırsan mənim kəndimi,
Nəstəri* arada ülfət çayıydı.
Mənim sevincimi, mənim dərdimi
Sənə tez çatdıran sürət çayıydı.

Novruzda zirvələr gündə min kərə
Çoban bıçağıtək ovxarlanardı.
Ağ dumanla dolu nə qədər dəre
Plov qazanıtək buxarlanardı.

Damla ulduzların ümmanında göy
Mirvari-mirvari çisəkləyərdi.
Yazın hikmətindən danışdıqca ney,
Sanki boz daşlar da çiçəkləyərdi.

Bərəkət yağardı bağlara çayda
Savalandan gələn karvan buludla.
Bəhsə girişərdi günəşli yayda
Uzunboğaz armud hülü armudla.

Nazik qabığıni deşən alçalar
Şəfəqlərlə dolu gözə bənzərdi.
Şehli çəmən üstə düşən alçalar
Yaşıl manqaldakı közə bənzərdi.

* Cənubi Azərbaycanda çay adıdır.

Yarpaqlar günəşi tel-tel əməndə
Dinərdi tilsimli nağıllar kimi.
Tutlar ağarardı atlas çəməndə
Zümrüd sinidəki noğullar kimi.

Muzeyə verilən bayrağa dönüb
Dağların dalında qalanda günəş,
Almalar alışan çırağa dönüb –
Gözə nur saçardı, ürəyə atəş...

Sanma ki, yarpaqsız qalan budaqlar
Xəzan döyüşünün məğlublarıydı.
Yox! Yolda uçuşan sarı yarpaqlar
Bir kəndin bir kəndə məktublarıydı.

Büllur Neştərinin qaynar sinəsi
Qışda bənzəyərdi gümüş güzgüyə.
Necə dəyişərdi həyat səhnəsi,
Su buza dönərdi, doğma özgəyə!

Bizsə iki evli qardaşlar təki
Sanma qış gələndə dalğınlaşardıq.
Yox! Bir-birimizə sirdaşlar təki
Daha da, daha da yaxınlaşardıq!

Çimməyə gələndə suda yanardım
Sizin kəndinizin hamamında mən.
Geri qayıdanda yolda donardım
Qışın buz nəfəsli axşamında mən.

Sən də üyütməkçin dən gətirərdin
Bizim kəndimizin dəyirmanına.
Savalan baxardı... Göz yetirərdin
Sən də o döyüşlər qəhrəmanına...

Mən cavan şairdim... Od ilhamımı
Kəndim alışdırdı gur ocaq kimi.
Müşkülə düşəndə öz inamımı
Göylərə qaldırdım bir bayraq kimi.

Sandım ki, Savalan göy yallarıyla
Dadıma, düşündə qərənfil gəlir.
Sizin kəndinizin daş yollarıyla
Bizim kəndimizə Ərdəbil gəlir...

Gəlir dəstə-dəstə adamlarıyla
Sizin arxanızda dayağam – desin.
Gəlir, əzəmətli addımlarıyla,
– Sizə döyüslərdə yarağam – desin!

“Xoşgəri burnu”da, “Dizağaran”da
Ayaq izlərimiz qalır hələ də.
Neştəri, həsrətdən göz ağaranda
Gənclik nəğməmizi çalır hələ də.

İndi gəncliyimdən yadigar qalan
Kəndimçin burnumun ucu göynəyir.
Qardaş! Bəs kəndindən intizar qalan
Sənin sinəndəki ürək neyləyir?

Bəlkə pərvazlanıb qalxmaq istəyir
Qartallar uçuşan zirvələrə o?
Bəlkə Savalandan baxmaq istəyir
Muğanda yol gedən dəvələrə o?

Ucalmaq istəsən özün də əyil,
Hörmətlə səcdə qıl doğma torpağa!
Bil ki, bu əyilmək heç ayıb deyil,
O torpaq çevirər səni bayrağa...

SƏS

*Sənət yollarında ömür-gün qoymuş
qocaman sənət dostlarıma.*

Payız axşamının boz sazaqları
Pəncərə dalında son yarpaqları
Göyə sovururdu qızıl pul kimi,
Ağacsa baxırdı bir yoxsul kimi.
Yarpaq yağışında çimirdi torpaq,
Sanki zəfəranlı xəmiri torpaq,
Sarı yarpaqlardan kündə salırdı,
Ağacsa həm çılpaq, həm ac qalırdı.
Borcunu alırdı torpaq ağacdən,
Borcsa əl çəkmirdi ancaq ağacdən.
Bir dostu zəng edib dedim necəsən,
Mənim günahımdan gərək keçəsən.
Səni yoxlamıram... Dostum eyhamla
Hələ səsim gəlir – dedi – inamla.
Bu səs adi deyil, qayğılı sədi,
Həsətli, gileyli, yanğılı sədi...
Dedim dost, həyatda əsas da sədi,
Qələm də, əsər də, təmas da sədi.
Anaya özündən övlad əzizdir,
Sevgisi bir şirin sulu dənizdir...
Qundaqda səsinə güc verməmiş o,
Doğma anasından süd görməmiş o.
Səs özü dünyada varlıq deməkdir,
Onu eşitməmək karlıq deməkdir!
Torpağı donduran tufan da sədir,
Torpağı yandıran vulkan da sədir,
Gözdə yaşa dönən çişək də sədir,
Göz yaşını silən külək də sədir,

Qayaları sökən qəlpə də sədir,
Sahilləri qucan ləpə də sədir,
Göylərdən ələnen yağış da sədir,
Yerlərdən sovrulan alqış da sədir,
Gözləri dalayan sazaq da sədir,
Yanaqları öpən yarpaq da sədir,
Suyu dadılmayan çeşmə də sədir,
İştahla içilən nəgmə də sədir,
Ucalanı yıxan güllə də sədir,
Yatmışı oyadan sillə də sədir,
Baxışlarda çaxan şimşək də sədir,
Sinəndə kövrələn ürək də sədir,
Dərədə çırpınan fəryad da sədir,
Zirvədə toxdayan qanad da sədir,
Sənət rübabında ötən də sədir!
Dil də, söz də, xalq da, Vətən də sədir!
Sanma tək həqiqət nəfəsli rəydir,
Hər şeyli dünyada o da hər şeydir!
Fəqət neçə-neçə səslər içində,
Həm sərt, həm də incə səslər içində
Qadirdən qadirdir səsi insanın;
Unutma ki, udun, tarın, kamanın
Tellərindən qopan səs qəşəngsə də,
Hər əlvən rübabı bir çələngsə də,
Boğaz tellərinin səsinə çatmaz,
Oduna, ritminə, hissənə çatmaz.
Qulaq as sən tara, kamana, uda!
Tellər mizrablardan od uda-uda
Birləşdirsə belə üç sazəndəni,
Müşayiət edir bir xanəndəni.
Bəli! Ən nadir səs insan səsidir,
Bir damlaya sığan ümman səsidir.

Adam var, dünyaya hay-küylə gəlir,
Nə məqsəd, nə istək, nə rəylə gəlir,
Yaşayır hər şeyi yerli yerində,
Yaraşığı üzdə, sirri dərində...
Hayıf ki, nə səsi, nə sözü olur,
Demək nə həyatı, nə özü olur...
Dünyadan gedəndə səssiz gedir o,
Zil bir yana qalsın, pəssiz gedir o.
Məlum olmayır ki, nə zaman gedir,
Yaxşımı, yamanımı bir insan gedir.
Adam var, gedəndə susmur nidası,
Dünyada gur qalır əks-sədası,
Varağa baxırsan varaqdan gəlir,
Bulağa baxırsan bulaqdan gəlir,
Sümbülə baxırsan sümbüldən gəlir,
Bülbülə baxırsan bülbüldən gəlir,
Bənizə baxırsan bənizdən gəlir,
Dənizə baxırsan dənizdən gəlir,
Ormana baxırsan ormandan gəlir,
Hayana baxırsan o yandan gəlir...

1984.

ÇOBANBAYATI

*Qurban Pirimovun
lent yazısına qulaq asarkən...*

Səid* ilhamını odla yoğurdu,
Ulduz-ulduz yandı sənət qönçəsi.
“Qılınc və qələm”də heyrət doğurdu
“Sirlər xəzinəsi”, Bağdad gecəsi.

*M.S.Ordubadi

Mənsə söz açıram səyyar xəyallı
Ustad sənətkarın doğma yerindən.
Bakı gecəsində real cəlallı
Nadir lövhələrin mində birindən.

Yenə Zığ burnunda yanan çıraqlar
Ulduzların altda uzanıb-gedir.
Sahilə səpilən əlvən çıraqlar
Manqalda parlayan közlərdir, nədir?

Sanki bir parçacıq təzə ət kimi
Üfüqdən manqala sallanır ay da.
Çıraqlar yandıqca altda od kimi
Qanlı kabab olur ay özü boyda.

Sanki çıraqlarla çıxıb dənizə
Zığ burnu hardansa qonaq gözləyir.
O necə qonaqdır? Baxıb dənizə,
Sahil, çəmən, ağac, çırağ gözləyir?

Bilinmir! Sualın nə mənası var?
Bakının bir günü qonaqsız olmur.
Axı, hər ürəyin öz dünyası var,
Bakının bir yolu növraqsız olmur.

Bir səs çeşmə açır odlu ürəkdə,
Efirdə bu gecə tar çalan kimdir?
Ay nurunda çimən xəfif küləkdə
Dəniz mavi tardır, ləpə ağ simdir!

Qurbandır! Sənətin binəsi üstə,
Çanaq – bir ürəkdir qızıl teliylə.
Tələtümə gələn sinəsi üstə
Ürəyini çalır tarzən əliylə.

Bir tar orkestrdir bəstəkarsız da!
Demə kimlər çalır, kimlər oxuyur?
“Çobanbayatı”nı nəğməkarsız da
Elə simlər çalır, simlər oxuyur!

O dilsiz barmaqlar məharətilə
Simləri gör necə dilə gətirir?
Zümzüməli bəmi ülviyyətilə
Ucalda-ucalda zilə gətirir...

Hardan bu məharət? Nədir illəti?
Yer heyrətə düşüb, göy çaşbaş olub.
Biləyin qüvvəti, tarın hikməti,
İlhamın vüsəti üç qardaş olub!

Hər sim tar üstündə dönür bir yola,
Uzanır rübablı yol dağa qədər.
Sənət qarşısında zirvə az qala
Səcdəyə düşəcək torpağa qədər.

Odlar diyarının yaylaq yolları
Sanki varaqlanır simlərin üstə.
Çoban tütəyinin əlvən xalları
Sanki pardaxlanır simlərin üstə.

Keçə alaçıqlı, insan nəfəsli
Çəmən ətir saçır simlərin üstə.
Uçuş ehtiraslı, zirvə həvəsli
Qartal qanad açır simlərin üstə.

Bulaq sularının şırıltıları
Nəğmə-nəğmə dinir simlərin üstə.
Quzu dişlərinin xırıltıları
Kəlmə-kəlmə dinir simlərin üstə.

Gülün həsrətilə yanan bülbülün
Ürəyi soyulur simlərin üstə.
Günəşdən nur əmən körpə sünbülün
Nəfəsi duyulur simlərin üstə.

Ətəyi yellənən bəyaz buludlar
Karvana düzülür simlərin üstə.
Günəşə dönəcək zərrə umudlar
Ürəkdən süzülür simlərin üstə.

Qüسسə də danışır tarda, fərəh də,
Xalları xallardan seçir insanlar.
Ay nuruyla dolu gümüş qədəhdə
Meylər yox, rübablar içir insanlar.

Doğma musiqimiz təlatümüylə
Sükutu coşdurur ürəyimizdə.
Doğma musiqimiz tərənnümüylə
Duyğunu daşdırır ürəyimizdə.

Doğma musiqimiz məhəbbətilə
Qəzəbi kövrəldir ürəyimizdə.
Doğma musiqimiz dəyanətilə
Tələşi dincəldir ürəyimizdə.

Doğma musiqimiz həqiqətilə
Həsrətə ümidir, sevincə inam!
Doğma musiqimiz ülviyyətilə
Nəğməyə qanaddır, sənətə məqam!

Sanki mavi üfüq süd bulağıdır,
Çimir qara gecə bəyaz şəfəqdə.
Üfüq elə aydın, elə parlaqdır,
Dan yeri ağarır sanki üfüqdə...

Bu gecə mat qoyar aşıqlərilə
Sevdalı Əndəlis gecəsini də!
Parisdə al-əlvan işıqlarıyla
Öyünən gecənin neçəsini də!

Bəli! Tarixləşən Bağdad gecəsi
Rəvayətdən doğan bir əfsanədir!
Gəncləşən Bakının azad gecəsi
Həqiqətdən doğan bir əfsanədir!

Səhərdir... Toranı boğsa da günəş,
Gözündə bir dünya qayğısı vardır!
Dənizin qoynundan doğsa da günəş,
Təşnə dodağında yanğısı vardır!

Bilinmir al günəş bir sənətkarın
Könlünün alovlu bulağıdırımı?
Yoxsa tar deyilən bir nəğməkarın
Simləri közərən çanağıdırımı?

Qurban ürəyinin bütün odunu
Yalnız sənətinə qurban elədi!
Sənət də Qurbanın sadə adını
Ecazkar rübablı dastan elədi!

1981.

UD

Əhsən Dadaşovun xatirəsinə

İnsan daş tarixin sərt illərilə
Döyüşdü... Sanma ki, qayğı duydu o.
Bir alət yaradıb öz əllərilə
Sinəsinə sim yox, ürək qoydu o.

Dərd-qəmini çaldı həmin alətdə
– Harayımı dinlə! Ancaq ud! – dedi.
Bəlkə ona görə böyük sənətdə
Hamı o alətə elə “ud” dedi.

Udsa bilmədi ki, udduğu dərd-qəm
Soyuq duyğu deyil, yandıran oddu.
Səsindən yağdıqca həzin-həzin bəm,
Kükreyən dərd-qəmi təmkinlə uddu.

Boğazını qarsan odlu dərd-qəmin
Uddu yüngülünü, ağırını o.
Şimşək yağışına düşdüsə simin
Yandı, çıxarmadı cıncırını o.

Ancaq çanağından ucalan tüstü
Udun təmkinini faş elədi, faş.
Elə ki, açıldı sirrinin üstü,
Udun gözlərində selə döndü yaş.

Ud! Səsini bəmdən qaldırıb zilə
Udduğun dərd-qəmi car çəkdi özün.
Sən bir tonqal oldun, simlərin halə,
Zamandan-zamana səpildi közün...

Ay gecə ağ güllər səpəndə çölə,
Bir çinar altında yalnız Məhsəti,
Titrək əllərilə gətirdi dilə
Sənin simlərinde susan həsrəti.

O qərib həsrətdə təşnə xitabtək
Oğlundan nigaran ana da dindi.
Bir simin üstəki neçə rübabtək
Başqa-başqa dərin mənə da dindi...

O çaldı... Şərqinsə boz çöllərinin
Döşündən aramla keçdikcə karvan,
Ayağı altında qum sellərinin
Dəniz arzusunu eşitdi insan...

Səni o nəğməkar elə çaldı ki,
Nəğməni nəğməyə qatsın nəfəsin!
Hər nota elə bir haray saldı ki,
Nəsildən-nəsilə çatsın nəfəsin!

Urmu bağlarının göy yarpaqları
Sənin avazınla rəqs etmədimi?
Bir kövrək nəğmənin səs qaynaqları
Min dəmir axına bəs etmədimi?

Səhərlər yananda el qayğısıyla
Səni Səfiəddin* bağına basdı.
Odlu rübablarn öz yanğısıyla
Hətta günəşin də gözünü qarşdı.

Sənin fəryadını bir tufan kimi
Zirvədən-zirvəyə qaldırdı ustad!
Bu boyda dünyanı bir insan kimi
Dərin xəyallara daldırdı ustad!

Haçan göz yaşıyla doldu çanağın
Sərtləşən simlərin kövrəlmədimi?
Sənin həzin-həzin axan bulağın
Tarda şələləyə çevrilmədimi?

Arada nədənsə nəfəsin batdı,
Səni tar aradı haraylarıyla.
– Ud! – deyə gecəni gündüzə qatdı,
Sənətin rübablı dolaylarında...

Uzağa düşdüsə qərib güzərin
Dönüb öz evində axşamladın sən.
Sənət dediyimiz qədim gülzarın
Əlvən dəmətini tamamladın sən.

Daha həm Qatarı, həm Çahargahı
Tarın tellərinə tapşır inamla!
Sən kövrək Şüştəri, Yetim segahı
Məsud simlərində dindir ilhamla!..

Sənin həzinləşən rübablarından
Qərib Füzulinin nəfəsi keçsin!
Ancaq zənginləşən rübablarından
Nə həsrət, nə kədər nəğməsi keçsin!

1983.

YANĞILARDAN DOĞAN GÜNƏŞ

Sabir Əmirova

Bir vaxt Savalanda meynələr kimi
Yolları yollara düzərdim, qardaş!
Göydən od yağanda təşnələr kimi
Yerdə bir ovuc qar gəzərdim, qardaş!

Mehriban nəfəsli dağ qılığında
Məhəbbət duyardım, isti məhəbbət!
Ovcumda parlayan qar işığında
Ülviyyə arardım mən, ağ ülviyyə!

* Şərqi böyük musiqişünas alimi Səfiəddin Urməvi

Baxardım... Dalğalı saçında inan
Qara bir günəşə dönərdi şövə.
Hüsnün özündə də könlüm bu zaman
Zirvə axtarardı! Bir qarlı zirvə!..

İndi həsrət dolu sinəmi yar ki
Məni incitməsin alovu-közü.
Nəyimə gərəkdir bir ovuc qar ki
Bir qarlı zirvədir saçımın özü.

Ancaq həsrət odu hər səhər-axşam
Zirvədə qarı da yandırar inan!
Ağ saçı alovla qızaran adam
Həsrət məşəlini andırır inan!

Bəli! Bu zirvənin peşmək qarı da
Həsrət yangısını söndürə bilmir.
Vüsal! – Vüsal! – deyən canlı tarı da
Zillərdən bəmlərə endirə bilmir...

Xeyr! O tar özü dönüb gur selə
Həzinləşmir! Sən də duy nəfəsini!
Necə həzinləşsin? Ayrılıq hələ
Zillərdə oxuyur öz nəğməsini.

Fəqət o dindikə güclü atəş tək
Yatmış həsrətlər də oyanacaqdır.
Vüsal yangılardan doğan günəş tək
Zirvələrdə qarla yuyunacaqdır.

1987.

ÇINAR

Mustafa İsgəndərzadəyə

Çinar! Sən canlısan, dilin yoxsa da,
Qolun olmasa da, əlin yoxsa da,
Budaqlar qolundur, yarpaqlar əlin,
Nəsim pıçıltıyla danışan dilin...
Demirəm əlini uzat adam tək,
Saçımı sığalla yaşıl ilham tək.
Yox! Əlini yalnız sinəmə çək sən,
Sən ki, dəyanətdə dünyada təksən!
Çək! Bəlkə toxdasın göynəkli sinəm,
Yazda da, qışda da şimşəkli sinəm.
Çək! Yarpaqlanmasa da əməlim mənim,
Kökünə bənzəsin təməlim mənim!
Həsrətə dözməkdə sənə oxşayım,
Mən ki oxşamışam, yenə oxşayım!
Nəğməni-nəğməyə qatım sənin tək,
Bahardan-bahara çatım sənin tək.
Ayağım altında yananda torpaq,
Mən sənin kölgəndə dincəldim ancaq.
Dinlədim nənəmin nağıllarını,
Babalar öz igid oğullarını
Sənə bənzədibdir, sənə dünyada.
Oğullar çinara dönə dünyada!
Sərin kölgə sala yanan torpağa,
Meh mehə qarışa, yarpaq yarpağa...
Dünyada qayğıya nə möhtac deyil,
Mənim gözlərimdə sən ağac deyil,
Cənublu-şimalı Azərbaycansan!
Əbədi vüsallı Azərbaycansan!
Bəlkə ona görə ömrün uzundur,
Vüqarla yaşamaq ilkin arzundur!

1987.

SAVALAN BALI

*Əriyərik gilə-gilə,
Əriməz Savalan qarı.
Müzəffər Şükür*

Onu sınamayın nadan ağızda,
Ən gözəl nemətdir Savalan balı.
Tamından bir damla dadan ağızda
Ömürlük ləzzətdir Savalan balı.

Hələ tərifi deməmiş aşıq,
Dilin də ballaşar yesən bir qaşiq.
Ürəklərə təpər, gözlərə işiq,
Dizlərə qüvvətdir Savalan balı.

O varkən, başqa bir ünvan nə lazım,
Ya həkim, ya da ki, loğman nə lazım,
Xəstəyə de, acı dərman nə lazım,
Şəfali şərbətdir Savalan balı.

Gündüzlər bulağın üzündən duru,
Gecələr ulduzun özündən duru,
Savalan qızının gözündən duru,
Nadir bir qismətdir Savalan balı.

Nur dolu əlinə çırağ dəyməmiş,
Xurmayı saçına daraq dəyməmiş,
Şirin dodağına dodaq dəyməmiş,
Həyalı ismətdir Savalan balı.

Kim büllur şəhdindən bir barmaq alar,
Kəhrəba salxım tək asılıb qalar,
Gah ətir səpələr, gah işiq salar,
Sanarsan dəmətdir Savalan balı.

1987.

KÖRPÜSALAN

Abbas Zamanova

Tarixdə ağacdən, kərpicdən, daşdan
Körpüsalan olub ulduzlar sayı,
Körpü birləşdirib binadan-başdan
Bir çayla ayrılan hər iki tayı.

Sən yaz günəşinin işığı kimi
Dəmir körpü üstədən körpü salansan!
Gecikmiş vüsəlin aşığı kimi
Sazında ümidli nəğmə çalansan!

Şikayət yazsa da qələm nisgildən,
Vüsəl yollarıdır tellər sazında...
Gör necə birləşir iki sahildən
Vüsəla uzanan əllər sazında!

Çal könül nəğməni fədakarlıqla,
Ay doğur, ulduzlar çıxır sazında.
Birləşən əllər də minnətdarlıqla
Sənin əllərini sıxır sazında.

Bəli! Ayrı düşmüş çöllər boyunca
Torpaq deməyəni tellər danışır...
Qatara düzölmüş illər boyunca
Ürək deməyəni əllər danışır...

Danışsın! Nə sussun, nə də dincəlsin,
Əli isindirsin əlin atəşi!
Saldığın körpünün üstədən yüksəlsin
Birləşən əllərin vüsəl günəşi!

1981.

GƏLSİN

*Kitablarımızın nəşrinin cəfəkeşi
Güldanə Pənahovaya.*

Sənət meydanında zirvə də bitər,
Təki söz ürəkdən mərdanə gəlsin!
Yanğılı həsrətdən çox yazdıq, yetər,
Bir görüş müjdəli təranə gəlsin!

Biz bahardan biçdik köynəyimizi,
Günəşdən yoğurduq diləyimizi...
Elə yandırdıq ki, ürəyimizi,
Bəlkə işığına pərvanə gəlsin!

Biz güllər suvardıq göz yaşımızla,
Şimşək parçaladıq dik başımızla.
Dedik ki, tarixə gənc yaşımızla
Həqiqət nəfəsli əfsanə gəlsin!

Sevərmi hər cürə qılığı ürək?
Vicdanından alır işığı ürək!
Əzəldən abadlıq aşığı ürək
İstəmir yadına viranə gəlsin!

Deyirəm sevinsin anamız torpaq,
Təbriz saray olsun, Qızıl dağ çıraq...
Doğmadan da doğma qoynuna ancaq
Nə özgə, nə də ki, biganə gəlsin!

Təbrizin işığı düşsün bənizə,
Çay çaya qarışsın, kəhriz kəhrizə...
Gün o gün olsun ki, xoşbəxt Təbrizə
Bakılı bacımız Güldanə gəlsin.

1981.

ÇANAXBULAQ DASTANI

*Yayda yaylaq ətri var,
Qışda qışlaq ətri var.
Mənim də sözlərimdə
Çanaxbulaq ətri var.*

Proloq

Başı ağ çalmalı Savalan indi
Əlvan yaylaqlara nəhəng dayaqdır.
Atamın-anamın sevimli kəndi
Çanaxbulaq* özü sanki yaylaqdır.

Ayağı uğurlu mehmanlar kimi
Səyahətə gəlsən Çanaxbulağa,
Nadir gözəlliyə heyranlar kimi
Torpaqda gülə bax, daşda bulağa!

Yayda da, qışda da köksü dastanlı
Bulaq, sazlı bulaq şaqqaşaq axır.
Ayağı yarpızlı, başı insanlı,
Nə iti qaynayır, nə parlaq axır!

Kəndin kənarından keçən yolçular
O büllur bulağın suyundan içir.
İncini çınqıldan seçən yolçular
O məşhur bulağın suyundan içir...

Mənim doğma kəndim, mehriban kəndim
Dünyaya gəlsə də bir bulaq üstə,
Mənim cəsur kəndim, qəhrəman kəndim,
Ərsəyə çatıbdir min ocaq üstə...

Mənim mərd babamın mərd babası da
Burda alışdırıb ilk ocağını!
Mənim sərt babamın sərt babası da
Qayalardan qurub öz növrəğini...

Yazda Neştərinin* coşğun ürəyi
İlhamlı, tərərli, muradlı olur.
Qışda dəyişilir əlvan bəzəyi,
Büllur məcrası da təzadlı olur.

Bilinmir göyərçin ləpələr üstə
Göyün, dərin göyün qarı çilənib,
Yoxsa ağarışan tərələr üstə
Zirvə dəyirmanının unu ələnilib.

Nəğmələr dil açır bu torpaq üstə
Yer-göy notlarını tutmayır ancaq.
Sevdalı quşların göy budaq üstə
Səhər nəğməsinə çatmayır ancaq.

Bulaq başındakı daş yolun üstə
Kimsə, nə zamansa salmış qəbristan.
Min quş oxusa da hər kolun üstə,
Ölüm sükutuna dalmış qəbristan.

Burda yazılmamış baş daşlarının
Bəzisi nidadır, bəzisi sual.
Daşlarda parlayan göz yaşlarının
Bəzisi bədrdir, bəzisi hilal...

* Cənubi Azərbaycanda kənd adıdır.

* kəndin yanından axan çay

Babam da burdadır, nənəm də burda,
Dayım da burdadır, əmim də burda,
Təzəm də burdadır, köhnəm də burda,
Dərdim də burdadır, qəmim də burda...

Demə xatirədən daha az yazım,
O keçən axşamım, səhərim olmuş.
Bəlkə də ən gözəl, ən canlı yazım
Xatirəylə dolu əsərim olmuş.

Dövran zərbəsiylə bilmədim haçaq
Dişimi sındırdı, tükümü yoldu.
Möhkəm xatirələr mənimlə ancaq,
Zərbəyə də dözdü, yaşa da doldu.

Xatirələr yoldur! Hər parçasını
Keçmişəm, duymuşam, yaşamışam mən.
Yolun həm gəncini, həm qocasını
Daş ayaqlarımla daşımışam mən.

Demə yazdıqlarım şeiriyyət dolu
Lövhe sayılsa da xatiratımdır.
Yox! Yox! Hər naxışı həqiqət dolu
Hisslər öz ömrümdür, öz həyatımdır!

Baba ocağını diləyən insan
Duyar gülünün də doğma ətrini.
Kim ki, baba deyil dünyada, inan,
Baba ocağının bilməz qədrini!

Aranda, yaylaqda qalsa da qonaq,
Önündə sərgiyə dönsə də torpaq,
Nadir gözəlliyi sevmişdir, ancaq
Kamalda, ilhamda nadir babalar.

Baharda şırhaşır yağış yağanda,
Gül təbəssüm ilə gülə baxanda,
Bir göy yeddi rəngdən qurşaq taxanda,
Tamaşaya çıxmış şair babalar.

İti gözlərindən qaçmamış bahar,
Nədənsə könlünü açmamış bahar,
Səadət işığı saçmamış bahar,
Düşünmüş sabaha dair babalar.

Od yağmış ağanın bəbəklərindən,
İstəmiş öpələr ətəklərindən...
Nahaq qan tökəndə, biləklərindən
Vaxtında yapışmış qadir babalar.

Babam! – Həqiqəti tanı! – deyəndə,
Su deyil insanın qanı, deyəndə,
Kəndin kişiləri hanı, deyəndə
Dayanmış dalında sair babalar!

– Azad dövran! – deyə çarpışan insan
Yerlərə, göylərə oxumuş meydan...
Gözəl həyatını hələ o zaman
Xəyalında qurmuş mahir babalar!

Əlvən fəsillər

Dünyada bir dəniz səxavətilə
Görə bilməsəm də hampa babamı,
Yazıram bir nəvə sədaqətilə
İstəyən şeirimdə tapa babamı.

Cavadın məhsuldar torpaqlarında
Min nemət yetirən beş mərd oğlu var.
Ömür kitabının varaqlarında
Zeynal, Səlim, Qulam, Mirzə, Qulu var!

Doğma ata evi isti yuvatək,
İki qız həm məhrəm, həm də qəribtir.
Həlim anaları nənəm Həvvatək
Qızpəri mehriban, Gülsüm nəcibtir.

Tər dürrə çevrilir münbit torpaqda
Kəndə sığışmayır kənd nemətləri...
Səlim təkbaşına aranda-dağda
Məharətlə yığır bu sərvətləri...

Xırman sovuşanda Mirzəylə Qulu
Bakının yolunda səfərdə olur.
Gələndə, dilində maraqla dolu
Söhbət də, mahnı da, xəbər də olur.

Zeynal oxuduğu kitablarıyla
Sanki təzələyir beynini kəndin.
Qulam, zəhmətinin əzablarıyla
Al-əlvan bəzəyir əynini kəndin.

Həyatda dağ boyda əzəmətilə
Görə bilməsəm də katda babamı,
Zəhmətkeş kəndliyə məhəbbətilə
Daim saxlayıram yadda babamı.

Öz Qərib nənəmin hekayətilə
Mənim xəyalımda yaşayır Əkbər.
Bir kəndin yükünü dəyanətilə
İki tunc çiyində daşıyır Əkbər.

Nə anbar doldurur, nə saray açır,
Nə qızıl toplayır, nə pul basdırır.
Geniş qapısını taybatay açır,
Süfrə döşətdirir, qazan asdırır.

Yayda da, qışda da yoldan keçənin
Qəlbinə qəlbindən ünsiyyət saçır.
Halal süfrəsində yeyib-içənin
Gözünə gözündən bərəkət saçır.

Bir həzin laylalı bulağa dönür,
Dörd qız yetişdirir, dörd oğlan nənəm.
Səkkiz gül nəfəsli yaylağa dönür,
Mənim Səhənd nənəm, Savalan nənəm!

Nəğillü ömrünün günəşli fəslü
Aslan, Cavad, İbiş, İsmayıl olur.
Göyçək, Gəlinxanım, Şahbəyim, Əslü
İncisiz boynunda həmayıl olur.

Babam əzizləyib öz uşağını,
Məhəbbətlə dolu qılıq sevərmiş.
Zəriflik timsalı qız uşağını
Oğlan uşağından artıq sevərmiş.

Tanrı da ürəyi yumşaq insanın
Başından tökərmiş qız uşağını.
Babam, munis babam təzə mehmanın
Uğurlu sanarmış gül ayağını.

Babama bənzədim təbiətimdə,
Gülməsin nə tale, nə ruzgar mənə!
Zərif qızlarıma məhəbbətim də
Babamdan qalıbdır yadigar mənə.

Ay babamın evi-eşiyi kəndim,
Ay nənəmin əhdi-ilqarı kəndim,
Ay ilkin sevgimin beşiyi kəndim,
Ay ilkin sevgimin məzarı kəndim!

Kim deyir, kim deyir, sən mənə ancaq
Canlıdan da canlı bir mənzərəydin.
Yox! Yox! Gözlərimdə hər şeydən qabaq
Dünyaya açılan bir pəncərəydin!

Günəşli Savalan uca saraydı,
Sən də ətəyində eyvandı kəndim!
Kim deyir, torpağın-daşın qolaydı,
Mənə inci dolu ümmandın kəndim!

Sənin gözişləməz örüşlərindən
Keçdikcə xəyalım ənginləşərdi.
Saçında parlayan gümüşlərindən
Yazdıqca ilhamım zənginləşərdi.

Sənin zirvələnmiş tayalarında
Dağınq saçım da ətirlənərdi!
Sənin heykəllənmiş qayalarında
Kövrək iradəm də dəmirələnərdi!

Durulan çeşməyə baxdığım zaman
Sanki durulardı öz gözlərim də!
Gülsüz də gülşənə dönərdi inan
Günəşli dağ, dərə, düz gözlərimdə!

Özüm yetim idim... Ancaq arxamda
Sabahıma zəmin Savalan vardı!
Sanki dağ çayıydım! Hər bir dalğamda
Mən nəğmə oxuyan, saz çalan vardı!

Sənin qara saçlı gecələrinə
Ulduzlar səpərdi gözlərim mənim.
Sənin toz-torpaqlı küçələrinə
İncilər paylardı sözlərim mənim.

Sənin düyünlənmiş qönçələrində
Alova dönəcək atəşim vardı.
Sənin zülmətlənmiş gecələrində
Sabah qızaracaq günəşim vardı!

Sənin hislə dolu daxmalarında
Poladdan yoğrulmuş səhhətim qalır.
Doğma, əziz, ulu daxmalarında
Təzə pöhrələnmiş sənətim qalır...

Bilmirəm nə üçün həyatı boyu
Sənə Çanaxbulaq demiş babalar.
Bilirəm müqəddəs sanmış ağ suyu
Munis saç-saqqalı gümüş babalar.

Savalandan gələn dərin bulağın
Mərmərdən yonulmuş çanaq kimiydi.
Ulduz-ulduz axan sərin bulağın
Nəğməsi bitməyən dodaq kimiydi.

Sanki qara mərmər büllur suyunda
Yuyuna-yuyuna ağa çalırdı.
Günəşli daşın da, aylı suyun da
Buludlu gözlərə şəfəq salırdı.

Yazsam da evlərin növraqlarından,
Demirəm xalısı-xalçası çoxdu.
Yolların bozaran pıtraqlarından
Bağların qızaran alçası çoxdu.

Nəştəri axardı... Yola salardı
Zamanın al-əlvan fəsillərini.
Kövrək nəğməsiylə oda qalardı
Bir kəndin mübariz nəsillərini.

Ağacdan yonulmuş heykəllər kimi
Bu tay da bağlardı, o tay da bağlar.
Yaşıl paltar geymiş gözəllər kimi
Əksinə baxardı bu çayda bağlar.

Axşam tüstülənən palçıq bacalar
Meyvəli bağlarda bozarışardı.
Şehli budaqlardan düşən alçalar
Zümrüd çəmən üstə qızarışardı.

Sanardım ki, kimsə alovu-közü
Bu zümrüd çəmənə yıgıb bu axşam.
Yox! Yox! Sanardım ki, günəşin özü
Bu zümrüd çəməndən doğub bu axşam.

Günorta alçalar əriyən zaman
Çəməndə şehlər də şirinləşərdi.
Öz odunda yanan günəş də inan
Ağac kölgəsində sərinləşərdi.

Bağlarda nəğmələr oxuyan qızlar
Səs-səsə verərdi bülbüllər təki.
Güllərdən çələnglər toxuyan qızlar
Saçını hörərdi sünbüllər təki.

Yarpaqlar tellərə, budaqlar saza,
Küləklər mizraba dönərdi burda.
Çay gümüş lentinə səs yaza-yaza
Səhər də, axşam da dinərdi burda.

Nəğmə var, təmaslı baxışlarıyla
Gözdə donub qalan yaşı tərpedir.
Nəğmə var, şimşəkli yağışlarıyla
Qayada kövrələn daşı tərpedir.

Eh! Nəğmə o qədər vüsətlidir ki,
Həm böyük, həm kiçik sözü oxuyur.
Dünyada o nəğmə qiymətlidir ki,
Hər sözdə ürəyin özü oxuyur.

Bu bağda bir nəğmə ilhamlanardı:
“Almadan, heyvadan nar şirin olur”.
O bağda mabədi tamamlanardı:
“Atadan, anadan yar şirin olur”.

Hardansa nəğməylə uçub gələndə
Göydə arta-arta ötərdi quşlar.
Lələklər çətirlər açıb gələndə
Günəşin üzünü örtərdi quşlar.

Döşdə qaynayırdı bağın bulağı,
“Gözə”^{*} deyərdilər çağlayan suya!
Şəffaf ulduzdan da parlaq qaynağı
İnsanın gözünə bənzəyir guya!

Özü kükrəsə də döşdə dəmadəm,
Sığındığı qaya səngindi hələ.
Hamıya mehriban, hamıya məhrəm
Sinəsi sirlərlə zəngindi hələ.

---

* bulaq adı

Bəli! “Gözə” yayda buzla dolurdu,
İçənin dişləri donurdu tamam.
Qışda daşları da isti olurdu,
Buğlu sularında çimirdi adam...

Mən sevdiyim qızın atəşlə dolu
Yaqut dodağından hələ çox qabaq,
O dilbər bulağın günəşlə dolu
Büllur yanağından öpmüşəm ancaq.

Su quyusu yoxdu, ağzı pəlçıqlı
Sarıbuğda dolu quyular çoxdu.
Mehriban gözləri sudan işıqlı
Mərd əmilər çoxdu, dayılar çoxdu.

Sənin yaxın, gözəl, mehriban qonşun
Xoşgəridə vur-tut bir Alı vardı.
Sən Alı sarıdan boldun... Bir qoşun
Gül Alı, Nur Alı, Dürr Alı vardı!

Əməl sinəmizdə cığır açanda
Arzuyla şişərdi ürəklərimiz.
Bu damdan o dama quşlar uçanda
Qırılıb-düşərdi ürəklərimiz.

Sanardıq davadır kənddə... Aramsız
Bu damdan o dama kimsə daş atır.
Biçin zamanında qalıb adamsız
Biçənəklər yanır, zəmilər batır...

Yox! Bu sakit yerə kim gəlsə qonaq,
Pişvazına çıxar sakinlər tamam!
Gələn dünyagörmüş kəndliyə ancaq
Naşı ürəyində deməsin əvam!

Yox! Yox! O müdrikdir! Daş yumruğuyla
Min zərbə endirmiş hər cəllada o!
Doldurub çəkdiyi çirt çubuğuyla
Dirijorluq edər bu həyata o!

Gümüş Neştərinin çaldığı sazda
Hər fəslin çağlayan əsəri vardır!
Namuslu qadında, ismətli qızda
Qeyrətli kişinin hünəri vardır!

Bir gəlin bir evin nəsil özülü,
Zəmidən gəlirmiş öz başağıyla.
Başındakı dərzin qızıl sünbülü
Yolda öpüşürmüş gül yanağıyla...

Birdən öz bətnində ağrılar duyub
Divarın dibinə qoyur başağı.
Kərmə qalağında nadir iz qoyub
Dünyaya göz açır ilkin uşağı...

Yazda günəş dolu ürək coşanda
Hisslər pardaxlanır çiçəklər kimi.
Həvəs qaynayanda, dilək coşanda
İllər də tez keçir küləklər kimi.

Bəlkə ona görə odlu-alovlu
Gənclik illərindən doymayır adam.
Başı qarlı olsa, qaşları qırovlu,
Yenə xatirəylə yaşayır müdam.

Səndən söz karvanlı bir sarban təki
Yazmaya bilmərəm! Yazmasam əgər,
Püskürüb səngiyən bir vulkan təki
Tələtömlü ürək toxdayar məgər?

Demə gənclikdəki şən illər üçün
Ömrün payızında insan neyləyir?
Gənclik yazındakı al güllər üçün
Saralmış burnunun ucu göynəyir.

Novruz əlvan xonça, yaşıl çıraqla
Peşmək qarlar üstə izlər salınca,
Kişilər qatırla, atla, ulaqla
Arana gedərdi düyü dalınca...

Otlar biçiləndə həvəskardan da
Kişilər ehtiyat götürərdilər.
Gedib səbət-səbət Bulqavardan da
Kəhrəba gilaslar gətirərdilər...

Bəzzaz dükəninin parçaları tək
Göydə boz buludlar alışardılar.
Xalça dükəninin xalçaları tək
Yerdə al çəmənələr sayrışardılar...

Əlimizdə bıçaq, kisəməzdə duz,
Yığışb gedərdik biçənəklərə.
Neçə qaragözlü, əlvan donlu qız
Bənzərdi rəngbərəng kəpənəklərə...

Lalələr, yarpızlar, güllər içindən
Az qala dizədək qalxardı yemlik.
Bizə şəh naxışlı tüllər içindən
Gömgöy gözlərilə baxardı yemlik.

Yemlik toplayardıq baş barmaq endə
Özü heç dəyməmiş dodağımıza.
Ovcu ətir dolu günəşli gündə
Südü damcılardı barmağımıza.

Bəli! Hər çiçəyə rəng verir torpaq,
Xalı naxışlayan hanalar kimi.
Yemliyi südüylə doydurur ancaq
Uşaq əmizdirən analar kimi.

İnəklər doğanda Savalan tək
Sinələr fərəhdən qabarardılar.
Bulama payını ərməğan tək
Evlərdən-evlərə aparardılar...

Nehrə çalxayanlar köhnə inamla
Bulağa gedərdi daim sübh çağı.
Guya rastlaşsaydı yolda adamlar
Azala bilərdi nehrənin yağı.

Təndirin üstəki dovğa qazanı
Olardı bir qaynar ayran çeşməsi!
Tüstülü evmizə nahar zamanı
Dolardı yarpızlı yazın nəfəsi!

Eh! Dağ kəvəri də, qaz ayağı da
Bir evdən yüz evə ətir saçardı.
Pay bölən nənəmin boz yanağı da
Ömrün payızında güllər açardı.

Küləklər dərədən qalxan zamanda
Güllərin boynunu qatlayardılar.
Döşü körpə otları böyük xırmanda
Südəmər quzular otlayardılar.

Yağışlar yuduqca xınalarını
Əlvan daşlı yollar ağarardılar.
Quzular yamacdan analarını
Mələyə-mələyə çağırardılar.

Uzaqda bir insan qılıqlı tütək
Zəngin rübablarla dolu aləmdi!
Şehli dodağı da yanıqlı tütək,
Sanki güllələnmiş qarğı qələmdi.

Döşündə hər sönən güllə yerindən
Sanki çuxurlanmış bir göz baxardı.
Hər nalə çəkdikcə tütək dərinədən,
Gözlərdən yaşlar yox, odlar axardı.

Tütək yana-yana yerdə dinəndə
Göydə buludlara alov salardı.
Yana-yana bir də, bir də dinəndə
Yanğısına günəş heyran qalardı.

Abad bir keçmişdən intizar kimi
Xaraba “Daş qala” baxardı döşə,
Qədim bir şəhərdən yadigar kimi
Gah saxsı toplardıq, gah dakı şüşə.

Bir neçə peşənin, neçə insanın
İzini tapdıqca duman içində,
Neçə boz tülkünün, ala dovşanın
Ləpiri itərdi bir an içində...

Damları “yığılmış” şəhər yerində
Qoyun sürüləri səpələnərdi!
Torpaq dinc olsa da sanki dərinə
Ürəyi təkandan qəlpələnərdi!

Qəbristanlıq yoxdu... Qoyunlar ancaq
Sanki ölənlərin baş daşlarıydı.
Çağlaya-çağlaya durulan bulaq
Dağılmış ocağın göz yaşlarıydı.

Qoyunun südünü sağıb mis cama,
Qoyardıq üç daşlı ocağın üstə.
Təzə süd ətrilə dolardı səmə,
Təzə gül ətirli yaylağın üstə.

Ocaqda qızarmış çay daşlarını
Atardıq ağ buğlu camın içinə.
Duyub könlümüzün təlaşlarını,
Sanki tam qatardıq tamın içinə.

Bulağın başında balla yuyardı
“Qovurtmac” acılı dodağımızı.
Yeməkdən könül də, göz də doyardı,
Bizsə yalayardıq barmağımızı.

Qoyun sürüsünün yanından ötən
– Bərəkətli olsun! – deyib keçərdi.
Bərəkət önündə bilmirəm nədən
“Məğrur” da başını əyib keçərdi...

Araz qırağından köçən obalar
Yuxunu gözündən yola tökərdi.
Sənin ətəyindən keçən obalar
Savalan döşünə karvan çəkərdi.

Sürülər keçəndə, başının üstə
Yolun boz dumanı çətir açardı.
Günəş Savalanın qaşının üstə
Gözündən gözünə şəfəq saçardı.

Bir həsrət doğardı işıqsız gözdə
Dağın ulduz-ulduz bulaqlarına.
Obalar ardınca yığılıb biz də
Köçərdik Savalan yaylaqlarına...

Keçə alacıqlar “Qızılbərə”də
Atlas çəmənləri “naxışlayardı”.
Arandan gələndə dağ da, dərə də
Yaylaq çiçəkləri bağışlayardı.

Yaşmaqsız gözəllər mis səhənglərdə
Büllur bulaqlardan su daşıyardı.
Qara ayılar da, boz pələnglər də,
Ala qabanlar da dinc yaşayardı.

Qartallar hələ xam çolpalarına
Uçuş, ov, cəsarət, qıy öyrədərdi.
Kişilər dövəli obalarına
İpə-sapa yatmaz day öyrədərdi.

Göydə buludları bir qızıl qamçı
Oduyla yandırır-yaxıb tökərdi.
Yerdə qoyunları bir gümüş qayçı
Oxşaya-oxşaya qırxıb tökərdi.

Bəli! Od şimşəyin qızıl əlində
Bulud dağılardı, göy talanardı.
Qayçı qızısqıca davar belində,
Yerdə bulud-bulud yun qalanardı...

Hələ burnumdadır bəyaz çətirli
Dərələrdən qalxan duman qoxusu.
Təndir hərərətli, çörək ətirli
Daxmalara axan duman qoxusu.

Yaxşı yadımdadır, göy yatağında
Şirin yuxusundan doymazdı yaylaq.
Büllur təbəssümlü al dodağında
Sübhün nəfəsini duymazdı yaylaq.

Quş yuxulu nənəm deyərdi, bala,
Adam da yaylaqda bu qədər yatar?
Bir heyvan nəfəsi dəyməmiş yola,
Apar quzuları xamlıqda otar!

Qalxardım... Ocaqda titrək şölələr
Mənə yol göstərən əllər olardı.
Toranda qızaran çiçək şölələr
Mənə – uğur! – deyən dillər olardı.

Qalxardım... Ütüsüz pal-paltarımı
Əynimə taxardım evdə birtəhər.
Deyinə-deyinə yun şalvarımı
Yolda çırmayardım dizimə qədər.

Çəməndə üzümü yalayan mehlər
Dən-dən düzülərdi kirpiklərimdə.
Yalın ayağımı üşüdən şəhlər
Sanki çağlayardı iliklərimdə!

Duyardım soyuqda donan sinəmdə
Odlu qəzəbim də çağlayır ancaq.
Bilməzdim hər dərddən məni aləmdə
Yaylaq, loğman yaylaq saxlayır ancaq.

Lalələr dizini şəhdə açanda,
Ayaqyalın gəzmək dizə faydadır.
Zanbaqlar üzünü mehdə açanda,
Səhərin nəsimi üzə faydadır.

Hələ gül təndirdə yanan təzəyin
Acı tüstüsü də gözə xeyirdir.
Dağda ağ zirvənin, yaşıl ətəyin
Yazı da, qışı da bizə xeyirdir!

Özüm görə-görə öz gözlərimlə,
Sonralar eşitdim bu hikmətləri.
Dedim axı niyə öz sözlərimlə
Hələ yazmamışam bu nemətləri.

Eh, gənclik! Qaranlıq ömrün yolunda
Sənin günəşin də od nəfəsidir!
Qartal qanadın da, qəvvas qolun da
Sənin öz marağın, öz həvəsidir!

Bir yolda açardığ dağarcıqları
Sərin bulaq üstə süfrə salardığ.
Gözəllərlə dolu alaçıqları
Ovçu gözümüzlə nişan alardığ.

Bir parça göy idi bir gözəl deyən
Güllər ağ donunda ulduz kimiydi.
Ayın şəfqətini əyninə geyən
O gözəl, yer üstə yalnız kimiydi.

Birdən peşmək qara ehtiyac duyub,
Qıymazdıq bir an da vaxt itirməyə.
Sürünün yanında bir nəfər qoyub,
Gedərdik zirvədən qar gətirməyə.

Zirvədən-zirvəyə qalxardığ, bəlkə
Tamam görə bilək axar-baxarı.
Yüksəyə qalxdıqca bizimlə birgə
Üçqulaq qalxardı dizdən yuxarı.

Ağzımızı göyə dirəyərdik ki,
Keçək adam boyu otlar içindən.
Elə biçənəkdən yeriyərdik ki,
Yol sala bilməzdi atlar içindən.

Qayalar dağların şah əsərləri
Durardı qranit dəyələr kimi.
Qayalar əlində dağ kəvərləri
Qalxardı yam-yaşıl tiyələr kimi.

Buludlar içində dalbadal çaxan
Sanma həmişəki qızıl şimşəkdi.
Yox! Yox! Buludları yandırıb-yaxan
Göyün köksündəki odlu ürəkdi.

Alovlu şaxələr al zolaqlar yox,
Göyün ürəyinin damarlarıydı...
Atəşlə dağılan boz qalaqlar yox,
Göyün buludlardan paltarlarıydı...

Bəli! Çaxnaşanda bulud qatarı
Alov da, işıq da, səs də axardı.
Partlardı dinc göyün ürək damarı,
Qanı qayaların üstə axardı...

Eh! Bir zirvəsində qərar tutmamış,
Başqa zirvəsinə qalxardığ dağın.
Bu üzdə doyunca hava udmamış,
O biri üzünə baxardığ dağın.

Savalan! Mübariz ömrümə növraq!
Demirəm ya dahi, ya ustadam mən.
Tək sənin, tək sənin sayəndə ancaq,
Sənətdə göyərən bir muradam mən!

Döşündən su deyil, süd içmişəm mən,
Sənin şəfqətini dana bilmərəm.
Döşündən su deyil, od içmişəm mən,
Sənsiz günəş olsam, yana bilmərəm.

Məğrur Savalanım! Görkəminlə sən
Vətəndə vətənin abidəsisən!
Ülvi Savalanım! Aləminlə sən
Ucada ucanın ifadəsisən!

Hüsnün nə töhfədir, nə dəki, vergi,
Nadir gözəlliyin təcəssümüdür.
Zirvəndə parlayan nəğməli güzgü
Göl deyil, qüdsiyyət təbəssümüdür.

Sən şəffaf güzgünü saxlayıbsan ki,
Ərməğan verəsən qızına sabah.
Bəlkə də kədərdən ağlayıbsan ki,
Sevinclə çatasan arzuna sabah.

Ürək nə soyudu, nə rahat oldu,
Yuyunduq gölünün qarlı suyunda.
Şaqraq gülüşümüz nəqərat oldu –
Başımız üstəki qartal qıyında...

Mən yaşa dolanda oxudum ancaq
İqlimdən-iqlimə keçirmiş quşlar.
Çox yaşasın deyə bahardan qabaq
Şimalda qar suyu içirmiş quşlar.

Sənin kəkotulu güneylərində
Yayın nəfəsindən şehlər torlanır.*
Şəfəqə tamarzı quzeylərində
Selolar boyunca qarlar xarlanır...

Ay nənəm Savalan! Anam Savalan!
Yazda göz açmırsan şimşək əlindən.
Leysana dönsə də bütün asiman,
Sellər yol tapmayır çiçək əlindən.

Ürək dalğa-dalğa niyə çağlayır,
– Savalan çiçəyi! – deyə çağlayır.
Dönür bir yanıqlı neyə çağlayır,
Aman, dil bilməyən ürək əlindən.

Eşikdə hönkürür, evdə ağlayır,
Əzabda hıçqırır, kefdə ağlayır...
Oxşa da, dindir də, sev də, ağlayır,
Bəs hara, bəs hara köçək əlindən?

Səhər dan yerində şəfəqdən qabaq
Buludun qoyduğu iz ağaranda,
Dizi ağarmamış üfüqdən qabaq,
Zəmi ağarardı “Diz ağaran”da.*

Ay aydan, il ildən mübah gələndə,
Boz torpaq gülərdi gül dodaq kimi.
Hər insan həyatı “Pələng öləndə”də**
Qaynayıb çağlardı buz bulaq kimi.

Yaşıl ətəyində “Pələng öləndə”in
Lalələr, nərgizlər həmxana idi.
Yanıq kürəyində “Pələng öləndə”in
Qanqallar gümüşü antena idi.

* Buzlanmaq mənasında işlənmişdir.

* Cənubi Azərbaycanda yer adıdır.
** Cənubi Azərbaycanda yer adıdır.

Qızlar, ceyran qızlar “Dəlikli daş”ın*
İçindən baxardı öz taleyinə.
Bir ulduz olsa da altında qaşın,
Bir ayna olmazdı göz taleyinə.

Günəş quzeydəki “qiblə daşı”nın
Fövqündə duranda günorta idi.
Əlini üstünə qoyub qaşının
Vaxtı qət etməkdə kənd usta idi.

İstidə yerimiz sərin havalı,
Üçqulaq ətirli “Dilik-dilik”**di.
Kəklik sığnacaq, turac yuvalı
Döşü başdan-başa dəlik-dəlikdi.

“Qəcəl” bulağını necə unudum,
Nazik cığırına şərid deyərdik.
Buzlu sularından bir neçə qurtum
Dalbadal içənə igid deyərdik.

“Çınqıllı bulağ”ın dindi nağılı,
Dinlədim səsini! Dindi sinəm də!
Sanki dibindəki soyuq çınqılı
İsti mirvariyyə döndü sinəmdə!

Üstünə günəşdən zərlər yağdıqca
Qamışlı “Lığəndə” xoşhallanardı.
Ay göydə əriyib yerə axdıqca
Bataqlıq doşabsız xaşillanardı.

* Cənubi Azərbaycanda yer adıdır.

** Cənubi Azərbaycanda yer adıdır.

Ülkər nur saçardı ülkərə qədər
Yer də parlayardı gecə göy kimi.
Min hava çalardı səhərə qədər
Göldəki qamışlar yaşıl ney kimi.

Savalan yolunda qoca Gülqasım
Cavan Gülqasımın abidəsiydi.
İnsanın özündən uca Gülqasım,
Tarixdə insanın iradəsiydi.

Başı buludlara qalxan Gülqasım
Yazda çəmənlərin keşikçisiydi.
Zirvədən ətəyə baxan Gülqasım
Yayda insanların yelpikçisiydi.

Deyirlər bu kənddə Gülqasım adlı
Bir qoruqçu varmış neçə il qabaq.
O gözləri nurlu, ürəyi odlu,
Halal zəhmətilə yaşarmış ancaq.

Bir gün də Gülqasım təpə başında
Heykələ çevrilib məğrur durubdur.
Cəsur qoruqçunu cavan yaşında
Odlu qamçısıyla şimşək vurubdur.

Səhər günəş düşüb mavi atından
Şimşəyin izini pozub təpədə.
Qızıl tellərilə kəndin adından
Gülqasım sözünü yazıb təpədə.

Bəli! Gülqasımın xətrinə ancaq
Ünvansız bir təpə abidələşib.
Yanıq sinəsində bilinmir haçaq
Qışla görüşməyə yaz vədələşib.

Abidə önünə əklil qoymağa
Kimsə gül yığmasın öz əllərilə!
Yox! O təpə özü başdan-ayağa
Nəhəng bir əklildir al güllərilə...

Yayda bərəkətin gen dünyasında
Buğda dərzlərindən taya qurardıq.
Alın tərimizin ağ dəryasında
Qızıl laylarından qaya qurardıq.

Xırmanda həvəslə sovruc atanda
Şümşad şanaları döyüşdürərdik.
Bizə də mirvari üzüm çatanda
Kəhrəba buğdayla dəyişdirərdik.

Göydə boz köynəkli durnalar kimi
Harasa köçəndə bulud düzümü,
Yerdə qızarardı xınalar kimi
Şüylü səbətdəki kişmiş üzümü.

Ağızda əriyən qara xurmanı
Dəyişə bilsək də sarı buğdayla,
Yaddan çıxartmazdıq quru yarmanı,
Nə forsla yaşardıq, nə də ədayla.

Günəş susayanda bostanda səhər
Nə qədər xiyar var, yığardıq tamam.
Tağlara sonuncu damlaya qədər
Arxın sularını bağlardıq axşam.

Səhər ilk şəfəqlər giləslər kimi
Düşərdi üfünün göy donu üstə.
Zümrüd üstə yanan almazlar kimi
Şəhlər parlayardı gülburnu üstə.

Bəli! Tağlar üstədən cərgəbəcərgə
Xiyarlar baxardı qonşu bağlara.
Axşam toranında sanardıq bəlkə
Yaşıl quşlar qonub yaşıl tağlara.

Saman daşınanda, qonaqlar təki
Üzü sarıköklü bozbaş yeyərdik.
Lavaş ağarardı varaqlar təki
Süddə yoğrulubdur bəlkə deyərdik.

Kömək çox olanda qəm azalar da,
Ulduz-ulduz parlar insanın gözü.
Üzü sarıköklü mis kasalar da
Bədirlənmiş Aya bənzəyər düzü.

Payızın nəfəsi yovuşan kimi
Su qırov bağlardı parçın içində.
Gül kənd qırağında sovuşan kimi,
Buğda güllənərdi saçın içində.

Çöl soyuq olsa da tay-tay cibimiz
İsti qovurğayla dolu olardı.
Yaza pərvazlanan kiçik qəlbimiz
Böyük arzuların yolu olardı.

Səhər əyri xışla keçib düz yolu
Tək-tək səpilərdik çöllərimizə.
Arası dənəvər buğdayla dolu
Dəstərxan bağlardıq bellərimizə.

Bəli! Yarpaq boyda ovcuyla insan
Dəng-dəng torpaqları toxumlayardı.
Payız günəşini içdiyi zaman
Xəsillər zəmidə buğumlayardı.

Əzbər bildiyimiz mənalı şeiri
Yarpağa yazdıq bıçağımızla.
Əlvan yerköküsü yığılmış yeri
Təzədən qazardıq çomağımızla.

Biri-birimizi üstələyərdik,
Yerkökü yağmaq da hünərmiş guya!
Neçə yerkökünü dəstələyərək
Bulağın gözündə çəkərdik suya...

Sazaq mizrab vuran tellərimizdə
Payız təranəsi guruldayardı.
Çəhrayı yerkökü əllərimizdə
Günəş şəfəqitək parıldayardı.

Dostlar yerkökünü talvarın altda
Çeynəyə-çeynəyə qaqqıldayardı.
Sanki sədəf dişli mişarın altda
Büllur yerkökülər şaqqıldayardı.

Dənçi dəyirmanda gecələyəndə,
Yeməyə evindən bişmiş gələrdi.
Gecə ulduz-ulduz qönçələyəndə,
Naxışlı xurcunda kişmiş gələrdi.

Bəli! Son baharın ilk çərəzi də
Rayihəylə dolu xoşgəbər idi.
Ağ un-qara kişmiş həm tərəzidə,
Həm qiymətdə iki bərabər idi.

Novda su, çalovda dən azalanda,
Daş daşı yaxardı odu var kimi.
Qara taxçadakı şam sozalanda,
Ağ un uçuşardı narın qar kimi.

Daşı da, odu da, qarı da duyub,
Tayların üstündə oyanardıq biz.
Şirin yuxumuzu yarımçıq qoyub,
Bəyaz bərəkətə boyanardıq biz.

Kənddə toy dönərdi nəğmə selinə,
Zurnanın səsindən qulaq batardı.
Bəy köhlən belində gələn gəlinə
Damdan üç qırmızı alma atardı.

Gəlin duvaq altdan baxardı bəyə,
Nələr etdiyini aydın görərdi!
Almalar üzünə dəyməsin deyə,
Əlini üzünə dayaq verərdi!

Hansı cürətliydi, gələn almanı
Xınalı əliylə göydə tutardı.
Hansı utancaqdı, atın yalmanı,
Özünün hörüyü qana batardı.

Yox! Yox! Bəy vardı ki, nişan alanda
Havanı güllətək biçərdi alma.
Gəlinin qəlbinə qorxu dolanda,
Başının üstündən keçərdi alma.

Bəli! Bəy qıyardı sadıq əlinin
Beş barmağını da bir qılinc kəsə,
Qıymazdı sevdiyi təzə gəlinin
Ətirli saçında tək bir tel əsə!

Nənəm zəhmətkeşdi! Dəstəkdən tutub
Hey yarma çəkərdi əl daşında o.
Daşların ritmində səsini udub,
Xatirə dartardı* yaddaşında o.

Bəzən büllurlaşan gözünün yaşı
Daşlara ələnən şəbnəm olardı.
Bəzən üyütdüyü yarmanın aş
Göynəkli döşlərə məlhəm olardı.

Abbas, bir halalca zəhmətin tacı,
Səbət toxuyardı söyüd şüyündən.
Sanki çətirlənən çörək ağacı
Qalxardı ovcunda bitən düyündən.

Biri öz evində hana quranda,
Qapını uğurla döyərdi gələn.
Hər gülə bir təzə naxış vuranda,
– İşiniz irəli! – deyərdi gələn.

Nəhəng bir xalçanın şeiriyətini
Qızlar toxusa da iməciliklə,
Hər gözəl öz nadir məharətini
Yadigar qoyardı bir incəliklə.

Mən də çalışdım ki, öz sənət yolum
O naxışlar qədər uğurlu olsun!
Sənət dünyasında mən yaşa dolum,
İlhamım həm əlvan, həm nurlu olsun!

Kəndə buz nəfəsi dəyəndə qışın,
Gündüz də, gecə də qar yağardı, qar!
Görərdik ki, gözün zirvəsi qaşın
Qara cığırında qar ağardı, qar!

Kim görmüş Savalan küləklərini?
O nəyə bənzəyir? Çağlayan neyə!
Qar yağır... Badamın çiçəklərini
Sanki kimlər isə sovurur göyə...

Eh, qonşu qonşudan od götürməyə
Tufanda cəsarət edə bilməzdi.
Bulaqdan nehrəyə su gətirməyə
On addımlıq yolu gedə bilməzdi.

Yolu bağlayanda qar yüklü sazaq,
Biz qapı dalında qalardıq naçar.
Yola baxan nənəm deyərdi ancaq
Bir yandan bağlayan, bir yandan açar!

Qarıya dəydikcə küləyin əli,
Buz cəftə saattək çaqqıldayardı.
Təndirdən qalxdıqca alovun dili,
Qazanda səməni pıqqıldayardı.

Səmənilə günlər şirindi... Zaman
Aradan daş pərdə salıbdır ancaq.
Sözümdə şirinlik vardırısa inan
O da səmənidən qalıbdır ancaq.

---

*üymək

Paltoluq bir şalı dörd şümşad qol da
Ovardı sıx dişli vəlin üstündə.
İnsan nəfəsinin oduyla şal da
Bişərdi çəhrayı əlin üstündə...

Deyərdik hardasan ay günəş, parla!
Baxardıq gözümüz qaralanadək.
Ağ pambıqla dolu nəhəng bir tarla
Baqrovdan * qalxardı Savalanadək...

Sanki ağ dəniz də, həvəsimiz də
Qaynardı, coşardı, dənizləşərdi.
Tüstülü-qurumlu nəfəsimiz də
Ayazda yuyulub təmizlənərdi.

Səhərin nəsimi quş olanadək
Mən özüm quş olub dama qalxardım.
Kürəyə söykərib Savalanadək
Durulmuş üfəqə bir də baxardım.

Sanardım həyətdə bir dəstə quş da
Yarpaqsız ağacın qonaqlarıdır.
Yox! Sanardım quşlar sazaqlı qışda
Çılpaq budaqların yarpaqlarıdır.

Sonra da üzümü döndərib yana,
Ağaran Baqrova nəzər salardım.
Baxışında alov, saçında xına,
Dilruba günəşə heyran qalardım.

Dağda yaşmaq tutub mavi atlasdan
Gəlinə dönsə də özü günəşin,
Sanki mavilikdən qalxan ayazdan
Daha da pörtərdi üzünə günəşin.

O qızıl iynələr səpərdi göyə,
İynələr yağardı başımın üstə.
Gözümü iynədən qoruyum deyə,
Əlimi qoyardım qaşımın üstə.

Qar üstə getdikcə, izimin altda
Nəğmə yaranardı xarıltılardan.
Azca zığ sürtdim gözümün altda,
Bəlkə qamaşmaya parıltılardan.

Fəqət yaz gələndə durna düzümü
Avazı avaza calaşdırardı.
Qarın işığıyla dolu gözümü
Yanan lələlərin qamaşdırardı...

Epiloq

Surət gəzməsinlər söz ünvanımda,
Daş-torpaq deyilsən niyyətimdə sən.
Ürəklə yazdığım bu dastanımda
Süjetim də sənsən, surətim də sən!

Sənin surətini ay ana kəndim,
Mən fırçayla deyil, qələmlə çəkdim.
Hüsnündə duysam da min mənə kəndim,
Kövrək ilhamımla qoynunda təkdim.

* Cənubi Azərbaycanda dağ adıdır.

Hərərətlə dolu qayğılarla
Məni od-alovlu şair yetirdin!
Həyatda təzətər duyğularınla
Özünü tapanda, məni itirdin!

Sənin pardaxlanmış hər uğurundan
Üzümdə açıldı çiçəyim mənim.
Keçib neçə-neçə dar cığırından
Geniş yola döndü diləyim mənim!

Sinəndə yandıqca Babək ürəyi,
Savalandan aldın sən çəkini də!
Yerin zəlzələsi, göyün şimşəyi
Tərpədə bilmədi bir tükünü də!

Bildin bəylə-xanla çarpışmaq azdı,
Sən şahın özüylə döyüzdün kəndim!
Həyat simfoniyanı Ərdəbil yazdı,
Sən ömür yolunu dəyişdin kəndim!

Taledə sən mənim adıma düşdün
Vətən tarixindən bir varaq kimi.
Haçan uzaqlarda yadıma düşdün,
Ağladım anasız bir uşaq kimi.

Kim deyir ağlamaz şair heç zaman,
Daim təmkinini saxlayar, kəndim!
Səbrli könlündə daşlaşsa hicran,
Allahın özü də ağlayar, kəndim!

Sən gənclik aynamsan qoca dünyada,
Mənsə zaman görmüş şairəm indi.
Öz kitablarımdan “Qatar qaya”da
Bir sərgi açmağa qadirəm indi.

De görüm yarımçıq söz dastanını
Haçan, necə başa yetirəcəksən?
Kim bilir, bəlkə də öz dastanını
Sənətdə sən mənsiz bitirəcəksən.

Torpağın köksünə baş əyənlərin
Çiyi zirvələrlə durar yanaşı!
Torpağın şəninə söz deyənlərin
Köksünə orden yox, günəş yaraşır!

Demərəm səhərin dönsə qızıla
Köksündə heykəlim dayana kəndim!
İstərəm şəfəqlə adım yazıla
Tək bircə qartallı qayana kəndim!

1981.

HƏQİQƏT NOTLARI

Proloq

Siz ey yaşa dolan xatirələrim,
Kim deyə bilər ki, ixtiyarsınız?
Ey daim gənc qalan xatirələrim,
Siz məndən min dəfə bəxtiyarsınız!

Kükürəyən selsiniz, qaynayan bulaq,
Siz bu məharəti hardan alıbsız?
Məni qocaldınız... Özünüz ancaq
Necə vardınızsa elə qalıbsız.

Kəhrəba buğda

Buludlar payızın əlvan yorğanı,
Salır gah günəşin, gah ayın üstə.
Yollarda artdıqca zumar karvanı,
Evlərdə atılır tay tayın üstə.

Soyuq dalğalara dizəcən girib
Zumar buğda yuyub qəhrəman nənəm.
Sanki taxıl deyil, kəhrəba sərib
Boz palazlar üstə mehriban nənəm.

O mənə deyir ki, dənimizi sən
Apar "Qara hündür dəyirmanı"na.
Orda, yalnız orda üyüdülmən dən
Dönür dəyirmançı ərməğanına...

Nənəmin qaranlıq gözlərinə mən
Buğda işığında diqqət edirəm.
Bərəkət ətirli sözlərinə mən
Etiraz etmirəm, heyrət edirəm.

Neçə dəyirman var kənddə deyirəm.
Bənzəyir daşlaşmış pəhləvanlara.
Neçə-neçə qonşu kənd də deyirəm
Gəlmirmi bu abad dəyirmanlara?

Bir insan nəfəsli daş aşıyanın
Ağ unu evlərə ərməğanıdır.
Bəs onda nə üçün o dəyirmanın
Adı "Qara hündür dəyirmanı"dır?

Neştəri döyüşür sanki sahillə,
Döşü ulduz dolu kəhkəşan olur.
Nənəm dəyirmanı baxıb nisgillə
Sanki dediyindən peşiman olur.

– Nə bilim, dünyadan qocadır zaman,
Nə torpaqda dil var, nə asimanda.
Haçansa bir qərib, bir hündür oğlan
Dəyirmançı olub bu dəyirmənda.

Dörd divar içində öz ülfətilə
Hörmət də qazanıb, məhəbbət də o.
Gündüzlü-gecəli öz zəhmətilə
Bir timsala dönüb dəyanətdə o.

Qartaltək şığıyan, şimşəktək çaxan
Dəyirmançı sonra əfəlləşibdir.
Yayın qızmarında önündən axan
Arxdan su içməyə tənbelləşibdir.

Könlünün alovu qalxsa da göyə,
Yaşlı gözlərində sönübdür işıq.
Suya baxa-baxa – su! – deyə-deyə
Suyun qırağında qaralıb yazıq.

O gündən dəyişib əsil adı da.
Qara hündür qalıb adı oğlanın.
Neçə yaxını da, neçə yadı da
Yandırır-yaxıbdır odu oğlanın.

Nə deyim... Doğrusu elə bir adam
Gözünün yaşını içərdi... Ancaq
Bu ləqəb şöhrətə dönsəydi tamam,
Üstündən adlayıb keçərdi ancaq:

Büllur ünsiyyət

Axşam gəlmiş olsan dəyirmanə sən,
Əyləş sahildəki bir daşın üstə.
Elə vüsətlə bax Savalana sən,
Qalxıb bədirlənsin ay başın üstə.

Təzə qərarının altında əsrin
Köhnə möhürünü bassın təbiət.
Qızıl ulduzları sayrısan qəsrin
Şəvə divarından assın təbiət.

Sonra Ay yanıqlı bir həsrət kimi
Əriyə-əriyə çaya tökülsün.
Çağlayan ləpələr bir dәмət kimi
Qaranlığa deyil, nura bükülsün.

Bu axşam əyləşib bir daşın üstə
Uca Savalana baxıram mən də.
Neştəri boyunca daş-qaşın üstə
Ucadan-ucaya qalxıram mən də.

Yox! Yox! Vüqarına heyranlar tәki
Uca Savalana baş əyirəm mən.
Sözü ulduzlaşan ozanlar tәki
Gör dağlar dağına nə deyirəm mən!

Bir yerdə tarixə çox qulaq asdıq,
Görüşdük baharla, görüşdük yayla.
Buludlar yorğandır, qayalar yastıq,
Çəmənlər döşəkdir, bulaqlar layla...

Sən haçan oduna düşdün yayların
Baxdım... Çınar qəddim büküldü mənim.
Sənin çeşmələrin, sənin çayların
Yaşlı gözlərimdən töküldü mənim.

Parlayan ağ qardır, ya ağ kədərdir?
Üst-üstə qalanır məğrur başında.
Danış! Yaşın bəlkə dünya qədərdir?
Bəlkə qocalıbsan cavan yaşında?

Oxu! Dağ rübablı çeşmələrinlə
Çağlasın söz dolu sinəm, Savalan!
Mən sussam... Əbədi nəğmələrinlə
Sanki sənin özün mənəm, Savalan!

Nurani üzündən nur alır ölkə,
De, ulduzsan, aysan, günsən, Savalan!
Ən böyük şair də özünsən bəlkə
Səsin şeirləşər dinsən, Savalan!

Şairsən! Yazırsan hər axşam-səhər,
Güllərin qələmdir, ətəyin dəftər...
Hansı şair yazıb de, sənin qəder,
Bir dünya şairə tənsən, Savalan!

Sən elə şairsən, gözlərin toxdur,
Hikmətli nəğmənin əvəzi yoxdur.
Demə ki sənətdə ustadım çoxdur,
Birinci ustadım sənsən, Savalan!

Ətəyin yamyaşıl, saçların dümağ,
Nəğməndə dörd fəslin naxışı parlar...
Uca zirvələrdə şəfəqsən... Ancaq
Dərin dərələrdə çənsən, Savalan!

Dağa da həyəndir mehriban ülfət,
Payız da hikmətdir, bahar da hikmət.
Payız tərənəndə qəmlisən... Fəqət
Bahar tərənəndə şənsən, Savalan!

Gözlərin dalğındır, qaşların çatıq,
Suların rübabdır, qarların işıq...
Mən sənənin zirvəndə oxuyan aşığı,
Sən mənim sazımda ünsən, Savalan!

Buz taclı zirvədən sürüşüb gözüm
Dür xoşçalı çayın köksünə düşür.
O qərib oğlanın hələ də bizim
Nəstəridə qalan əksinə düşür...

Dəllək – İsgəndərdə buynuz var! – deyə,
Bir quyuya açdı ürək sirrini.
Sonra qamışları döndərüb neyə,
Bir dünyaya yaydı külək sirrini.

Qərubsə sahilə iz sala-sala,
Sirrini bu çaya danışmış ancaq.
Nəstərinin suyu buz ola-ola,
Dinlədiyi sözdən alışıb ancaq.

Qəribin günlərlə danışdığını
Nəstəri bir gündə danışır mənə.
Duyub əhvalımın qarışdığını
Nadinc ləpələr də alışıb mənə...

Sanki nəğmə-nəğmə axan dastanda
Büllur ünsiyyəti varaqalayırım.
Sakini olduğum məlum ünvanda
Naməlum ünvanı soraqlayıram...

Dəyirmanda çarxtək hərlənir daşlar,
Novda şələlətək sular çağlayır.
Nə yastı təpələr, nə uca qaşlar
Məni gedəcəyim yoldan saxlayır.

Canlı məşəl

Ülvi Savalanın sağ ətəyində
Gözəl mənzərəli bir kənd də vardır.
Gözləri şəbnəmli hər çiçəyində
Günəş nəğməsindən bir bənd də vardır!

O kəndin qoynunda Sünbül adında
Bir dilbər naməhrəm gözdən yayınır.
Yaqut dodaqları günəş odunda,
Mərmər çiynləri süddə yuyunur...

Yolu bağlansa da haçan sevginin
Qanadlı vüsalı diləyindədir.
Sünbülün dilindən uçan sevginin
Yuvası Sahilin ürəyindədir...

Sahil şirin-şirin xəyala gedir,
O yalnız Sünbüllə sevir dünyanı.
Deyir ki, Sünbülsüz bu dünya nədir?
Sünbülün başına çevir dünyanı...

Sünbül şaxələninib hər səhər-axşam,
Sünbül dənizinə dönübdür axır.
Sahil sahilləşib sahildə tamam,
Sünbül dənizinə qürurla baxır...

Nəfəsiylə qızın evdə-eşikdə,
Sünbül sağ əlidir öz anasının!
Körpəsi yoxsa da hələ beşikdə,
Ana şəfqəti var su sonasının!

Yuxudan oyanır dan yellərilə,
Haçan dara düşdün, köməyə çağır!
O kiçik, mehriban, ağ əllərilə
Xalça da toxuyur, inək də sağır!

Hələ bişirdiyi çörəklərə bax,
Məşhurdur kənddən də xeyli uzaqda.
Hələ bəslədiyi diləklərə bax,
Özü qönçədədir, ətri pardaxda.

Analar – mahirsən – deyir – işində,
Sonra ərklə açır öz ürəyini.
Mənim də balamın xeyir işində
Sən bişir ay Sünbül, toy çörəyini!

Nə xəyal küsdürüb, nə könül qırıb,
Nə dəki dəyibdir xətirə Sünbül.
Əmək gülşənindən haçan gül qırıb,
Batıbdır qiymətli ətirə Sünbül.

Doymayıb zəhmətlə ünsiyyətindən,
Sevgi nəğməsinin şeiriyyətindən.
Sevda könlünün hərərətindən
Od-alov tökübdür təndirə Sünbül.

Qorlar ağarıbdır qara qaşında,
Sanma qocalıbdır cavan yaşında.
Bir qızıl şöləli təndir başında
Dönübdür bir qızıl çətirə Sünbül.

Yuyunub sevginin yağışlarıyla,
İsinib Sahilin baxışlarıyla...
Torpaq himni yazıb naxışlarıyla
Lavaşa, qoğala, fətirə, Sünbül.

İstəyib xətirli çörəyin üstə,
Ağ, isti, ətirli çörəyin üstə,
Min əlvən sətirli çörəyin üstə
Çevrilə bir əlvən sətirə Sünbül...

Yaylaq isti yayı yola salsa da,
Yaylağa köçənlər geri dönməmiş.
Bəyaz zirvələrdə günəş solsa da,
Yaşıl ətəklərdə ocaq sönməmiş.

Sünbülsə, daşını atmış yaylağın,
Köçləri yaylaqda, özü kənddədir.
Gözəlsiz xəyala batmış yaylağın
Sanki çeşmələnməmiş gözü kənddədir.

Kəndin qızıl tozlu xırmanlarında
Sonuncu dərzləri döyür kəndlilər.
Könlünün fərəhli zamanlarında
Bərəkət nəğməsi deyir kəndlilər.

Sümbül yaman sevir dostu Humayı,
Qızın təntənəli toyudur sabah.
Demək, gümüş telli sazın harayı,
Qara zurnanın da qıyıdır sabah.

Öz yaxın dostuna öz köməyini
Dəyərli hədiyyə bilib Sümbül də.
Özü bişirməkçin toy çörəyini,
Yaylaqdan arana gəlib Sümbül də.

Axşamdır... Günəşli təndir yanında
Lavaşlar qalanır ağ təpə kimi.
Günəş yuyunduqca tərlə canında,
Sümbül fərəhlənir bir körpə kimi.

Bəli! Çörək yapır Sümbül yenə də,
Sanki xıncalanmış əlləri oddur.
Qırmızı mərmərə dönmüş sinədə
Sanki şəfəqlənmiş telləri oddur.

Qız bilir, sonra da sazla-zurnayla
Sahillə özünün toyu başlanır.
Həyəcanla dolu gizli mənayla
Dodağı quruyur, gözü yaşlanır.

Bilir, toy şəfəqlər çiləsin deyə,
Ürəyini məşəl edibdir Sahil.
Yaxşı bir bazarlıq eləsin deyə,
Tezdən Ərdəbilə gedibdir Sahil.

Gündüz vulkan gücü duyub canında,
Xırmanda sovuruq atır qardaşı.
Gecə şəh ələnmiş əmbiz yanında
Yorğana bürünüb yatır qardaşı.

Qız bir də təndirə çörək yapanda
Gərmə qalağına qarışır saçı.
Təndirdən alov da, qor da qopanda
Qızıl şələlə tək alışırsa saçı.

Kimsə nə gəlmədə, nə də baxmada,
Yaxında nə tanış, nə yad görünür.
Bəs tüstüylə dolu məhrəm daxmada
O, qızıl çadraya niyə bürünür?

Dartınır, çırpınır, əlləşir, aman,
Çadranın içindən çıxma bilməyir.
Müşkülə düşəndə de, hansı insan
Qardaşı özünə arxa bilməyir?

Kəndin yollarıyla canlı bir məşəl
Qaçır – Qardaş! – deyər xırmana sarı.
Gənclər, igid gənclər hamıdan əvvəl
Qaçır alovlanan insana sarı...

Möcüzə baş verib sanki bu gecə,
Bu kənddə həm günəş, həm də ay yanır.
Dalğa-dalğa axan sədada necə?
Nə çağrış, nə fəryad, nə də hay yanır.

Yox! Qızıl çadraya bürünən gözəl
Bir möcüzə deyil, bir faciədir.
Tindən-tinə dönmən o canlı məşəl
Öz odunda yanan qızıl qönçədir.

Bəlkə, qızıl güldür? Şölələrilə
Ətrini saçmamış pardaxda yanır.
Bir qız ürəyinin halələrilə
Bir ana ürəyi yaylaqda yanır...

...Dünyanın işindən xəbərsiz Sahil
Şəhərdən al-əlvan sovqatla gəlir.
Yox! Təkcə al-əlvan sovqatla deyil,
Həm də toy xoşçılıq muradla gəlir.

Sahil üzməsə də firavanlıqda,
Yolunda nə duman, nə ruzgar görür.
Kəndin yanındakı qəbristanlıqda
Təzəcə örtülmüş bir məzar görür.

Sahilin ağlına gəlməyir ancaq
Bu məzar öz sevgi baharınıdır.
Yollar ayrıcında iki gün qabaq
Sağ qoyub getdiyi dildarınıdır.

Kənddə dünyagörmüş müdrik ağsaqqal
Bu müdhiş xəbəri deyir Sahilə.
Sanki dövrünün da, baxtın da dərhal
Ən ağır zərbəsi dəyir Sahilə.

Demə mərd ağlamaz! Mavi ümmantək
Çalxanar, çırpınar, coşar, çağlayar.
Mayakı çeynəyən qara tufantək
Dövrün namərd olsa, mərd də ağlayar.

Sanma ürəyini qəzəb dağlayan
İnsan ümman olub çağlaya bilmir.
Sahil gözlərində zar-zar ağlayan
Səllərin önünü saxlaya bilmir.

Yığır gəncləri də, qocaları da,
Yatmış taleyini haylayır Sahil.
Sümbülə aldığı parçaları da
Yalavac qızlara paylayır Sahil.

Nakam məhəbbəti qalan kəndində
Özü istəsə də qala bilməyir.
Ömrünü tufana salan kəndində
Xəyalı ağ yelkən ola bilməyir.

Öz doğma kəndindən xəbərsiz gəlir
Mənim baba yurdum Çanaxbulağa.
Nə qəm, Qərib aşığı əsərsiz gəlir,
Su telə çevrilir, bulaq çanağa...

Nakam məhəbbətin nəğməsinə də
Mizrabsız gah bəmdə, gah zildə çalır.
Ancaq bir nisgilli kəlməsinə də
Nə torpağa yazır, nə dilə salır.

Sahilin könlünü yaxanda fəraq,
Bir sərinlik duyur telli çanaxda.
“Çörəkçi” Sümbülün xətrinə ancaq
“Dəyirmançı” olur Çanaxbulaxda...

Məhəbbət yağışı

Bağda göy yarpaqlı, bulud çətirli
Ağaclar səmadır, almalar ulduz...
Bahar tərəvətli, çəmən ətirli
Güllərin başında çalmalar ulduz...

Elə bil məhrəban ünsiyyətilə
Nəsə pıçılda yır titrək yarpaqlar.
Yox! Nadir musiqi şeiriyyətilə
Əlvan nəğmə deyir yaşıl dodaqlar.

Gərəkdi ümmanın dürrü çeşmədə,
Qışın da ağ üzü yazda olaydı!
Bəli! Qızılgülün ətri nəğmədə,
Şimşəyin də səsi sazda olaydı!

Zorun iqtidarı incə biləkdə,
Qayanın dözümlü zərif çiçəkdə,
Günəşin ülfəti tənha ürəkdə,
Çoxun da dəyəri azda olaydı!

Söyüdü hürüü saçsız gözəldə,
Küləyin nəfəsi cansız heykəldə,
Şöhrətin sorağı küysüz əməldə,
Sahilin də hüsnü qızda olaydı!

Bir qız alma çırpır...

Bir dəstə qız da
Ağacın altında alma gözləyir.
Sahil yaxınlığa gəlib bir az da
Budaq-budaq gözən qızı izləyir.

Yox! Əldən nə qədər iti olsa da,
Oğlan elə oğlan, qız elə qızdır.
Dünya başdan-başa nurla dolsa da,
Yenə günəş günəş, ulduz ulduzdur!

Sahil danışmayırsan inan bir kərə
Qımışa-qımışa baxır ağaca.
Qızı nəzakətlə düşürüb yerə,
Özü, yalnız özü qalxır ağaca.

Ülfətdə tacına dönüb köməyin
Dağ boyda ağacı kılqələyir o.
Sanki alma çırpır... Zalım fələyin
Yaxasından tutub silkələyir o.

Deyir sevdiyimi aldın əlimdən,
Ömrümü sevgisiz necə sürüm mən?
Qoymursan bir "hə" də çıxsın dilimdən,
Başqa bir gözələ könül verim mən.

Fələk yalnız bu gün düşünür bəlkə
O gün törətdiyi fəsadlarını.
Qorxur ki, Sahil də sındırıb tökə
Daim yaşıl qalan qanadlarını.

Fələk çapalayır... Bəlkə ya dayaq,
Ya arxa, ya kömək, ya həyan gör.
Sahil silkələyir... Ağacdən ancaq
Alma ulduz-ulduz ələnin yerə...

Alma zərbəsindən yayınan qızlar,
Kənara sıçrayır əliklər kimi.
Alma yağışında yuyunan qızlar
Gülür, qaqqıldayır kəkliklər kimi...

Bilinmir ağacın şabaş içində
Viran qalmasına gülüşür qızlar,
Yoxsa ki, fələyin təlaş içində
Təslim olmasına gülüşür qızlar.

Gülyaz – kəndimizin nadir gözəli
Hüsnüylə seçilir qızlar içində.
Sussa da hünərin qadir gözəli,
Gizli bir məhəbbət sizlər içində.

Bəli! Bağın əlvən yağışlarından
Qızların başına bərəkət yağır.
Sahilin alovlu baxışlarından
Gülyazın könlünə məhəbbət yağır...

Qərib axşam

Soyuq pəncərəsi şam-şam alışan
Doğma mənzilinə dönür hər adam.
Bağlı qapılarda tənha dolaşan
Sərgərdan yolçuya bənzəyir axşam.

O dünyanın üstə qonduğu zaman
Kövrək qanadını gərib deyirlər.
Yollar ayrıcında donduğu zaman
Ünvansız axşama qərib deyirlər.

Ev-eşiksiz qalan yetim uşaqtək
Çıraq da axtarır, halə də axşam.
Qara çeşmək taxan naşı qonaqtək
Dünyada dolaşır hələ də axşam.

Sahil də sığınıb yad dəyirmanı,
Yolda nə gələn var, nə dəki, gedən...
Bu qərib axşamda qərib insana
Neşteri qonşudur, dəyirman Vətən!

Gözünə nur düşsə özgə yarpaqdan,
Doğma bir hənirti gələr uzaqdan...
Hədiyyə gülü də başqa budaqdan
Əli əsə-əsə dəribdir qərib.

O palaz sərtliyi duyar atlasda,
Yolunda alova dönər ayaz da...
Mehriban, xeyirxah, nəcib təmasda
Şəfqət yox, mərhəmət görübdür qərib.

Həyat bəzənərmi bayram olmasa,
Sənət sevinərmi ilham olmasa,
Könlü istədiyi adam olmasa,
Doğma yanında da qərirdir qərib.

Dicvicinli* Şirin düşür yabıdan,
O, nə şahsevəndir, nə də köçəri.
Unla “ağardılmış” taxta qapıdan
Dolu xurcunuyla girir içəri.

Şirin tərəzinin qara gözündə
Ağ una dəyişir sarı səbzəni.
Dağın ətəyində, çölün düzündə
Dənçilər sevməzmi şirin məzəni?

Tayların yanında köhnə tanıştək
Tək-tənha Sahillə görüşür Şirin.
Söhbət uzandıqca eniş-yoxuştək,
Mövzudan-mövzuya girişir Şirin.

O sonra bir Hatəm səxavətilə
Naxışlı xurcunun ağzını açır.
Marağa səbzəsi tərəvətilə
Dəyirman dolusu rayihə saçır.

Bəli! Çərçi Şirin, işçi Sahilə
– Götür şirin elə – deyir ağzını.
Sahil pəncərədən baxır sahilə,
Sanki ac eyhamlar yeyir ağzını.

* Cənubi Azərbaycanca kənd adıdır.

– Sağ ol! – deyir – Şirin! Gözəl insansan!
İnan ki, razıyam səxavətindən.
Sən elə mehmansan, elə həyansan
Daşlar da danışar ünsiyyətindən.

Nemətlər içində unutma fəqət
Kişmiş ruzu deyil, çərəzdir, qardaş!
Kim deyə bilər ki, bir ovuc nemət,
Bir ürək arzuya əvəzdir, qardaş!

Ürək od alıbsa öz məşəlindən,
Yanğısını buz da sərin eləməz.
Ömür acıdırsa öz təməlindən,
Dadını heç bal da şirin eləməz.

Sahil susur... Ancaq çərçi Şirinin
Gözünə soyuqmu görünür Sahil?
Yox! Ağ dəyirmanın qara tirinin
Altda isti-isti düşünür Sahil!

Hər dost ürəyini bir ümman bilib
Açma öz sirrini, qoy qalsın pünhan!
Axı bir tufanda tüğyana gəlib
Əks-səda verər o sirli ümman...

Mənzillər qət edən kəhərlər kimi
Söz də ayaqlıdır! Oylaqda gəzir!
Sevincli-kədərli xəbərlər kimi
Qulaqdan adlayıb dodaqda gəzir.

Dili ağız saxlar, hikməti də söz,
Gözü kirpik saxlar, sirri də ürək.
Odu ocaq saxlar, istini də köz,
Bağı bağban saxlar, ətri də çiçək!

Bəs dildən də şirin, gözdən də əziz,
Min hikmətlə, odla, ətirlə dolu –
Sevgini nə saxlar? Daim tərtemiz
Sədaqət çeşməli bir ömür yolu...

Unlu əllərilə baharlı-qışlı
Dənçinin dadına çatar dəyirman.
Növdanının suyu əlvan naxışlı,
Özünün dodağı cadar dəyirman.

Bilinmir anadır, yoxsa qaynana,
Ağarmış başından düşməz ağ cuna...
Dörd fəsildə yaşar, üçündə una,
Birində qara da batar dəyirman.

Sanma nov səsləri xoş ünlər deyil,
Demə un tozları ağ çənlər deyil,
Nəhəng daşlarında tək dənələr deyil,
Günlər, ağır günlər dartar dəyirman.

Ağzı boş qalanda mələyər daşlar,
Gah toz, gah qığılcım ələyər daşlar,
Yalnız bildiyini ələyər daşlar,
Nahaq boğazını yırtar dəyirman.

Qəribə yaranmış sirr dolu dağlar,
Fərəhdən də ağlar, qəmdən də ağlar...
Nə zaman Neştəri çağlarsa çağlar,
Neştəri yatarsa, yatar dəyirman.

Buludda parlarsa bahar şimşəyi,
Yağış suya çəkər gülü-çiçəyi...
Əynindən çıxarıb unlu köynəyi,
Günəşli çəmənə atar dəyirman.

O yaşar dağların astanasında,
Şirinli-acılı macərasında...
Əbədi bir nemət simfoniyasında
Notları-notlara qatar dəyirman.

Dəyirmanın suyu azalır birdən,
Aclıqdan daş-daşı gəmirir, nədir?
Sahil gümüş beli qaldırıb yerdən,
Qızıl ulduzların altıyla gedir...

Gülyaz ay tək doğur... Sahilə enən
Doğma kənd yolundan uzaqlaşır qız.
Yağışdan qabaqkı şimşəyə dönən
Sahillə çəməndə ayaqlaşır qız!

Sahilin kefini sorsa da Gülyaz,
Sahil danışmayı... Qımışır ancaq.
Sahillə üz-üzə dursa da Gülyaz,
Sahillə xəyalda danışır ancaq.

– Yer güllə, göy isə ulduzla dolu,
Hara tələsirsən? Əyləş bir hovur.
Onsuz da qısadır həyatın yolu,
Yarıya çatmamış səni kim qovur?

Gülməsə gözləri yaşaran ülfət,
Bir evin özü də bir uçurumdur.
Hələ təzə-təzə işaran ülfət
Aralığa düşmüş bir qığılımdır.

İnsan nəfəsilə qızıışanda o,
Həm hissə çevrilir, həm hərərətə.
Alovlu ürəklə danışanda o,
Gah hörmətə dönür, gah məhəbbətə.

Bizim bu qığılıcım ülfətimiz də
Məhəbbət deyildir, hörmətdir hələ.
Bəlkə də həyalı söhbətimiz də
Qızışa bilməyən cürətdir hələ.

Mənmi cürətsizəm? Sənmi cürətsiz?
Məndəmi, səndəmi yoxlansın günah?
Yox! Mənəm cürətsiz! Mənəm qüvvətsiz,
Mənəm təvazökar, mənəm xeyirxah!

Görüşürük... Tüstüm ucalır göyə,
Yanıram... Ocaqsa ola bilmirəm.
Bu boyda ürəyə bilmirəm niyə
Tək bir qığılıcım da sala bilmirəm.

Sanır ki sevgisi çağlayan Gülyaz
Əmək bərəkətin keşiyindədir.
Bilmir ki, baxtına ağlayan Gülyaz
Vəfa sədaqətin keşiyindədir!

Gəzsən də dünyanın sən harasında,
Günün gah ağında, gah qarasında,
Görərsən hər iki qəlb arasında
İlqar məhəbbətin keşiyindədir!

Çaylar, şəlalələr, göllər axışa,
Gül gülə qarışmaz, naxış naxışa!
Günəş baş qoysa da gecə balışa,
Vidən qüdsiyyətin keşiyindədir!

Qız duymur sirləri pünhan Sahili,
Məhəbbət yolunda qurban Sahili,
Nə qədər döysə də ümman Sahili,
Sahil dəyanətin keşiyindədir!

Tar üstə rəngiylə xallar ayrılır,
Gözlərə günəş də görünür, çən də...
Yollar qovşağında yollar ayrılır,
Sahil bəndə gedir, Gülyazsa kəndə...

Gümüş yuxu

Eşqi qapansa da bir dastan kimi,
Alışb-sönsə də bir vulkan kimi,
Nəgməsi susmayan bir ümman kimi
Hələ də yaşadır canında Sahil.

Al günəş sönəndə məşəllər təki,
Ulduzlar saralır xəzəllər təki...
Dayanıb nəfəssiz heykəllər təki,
Düşünür sahilin yanında Sahil.

Düşünür... Ay üzlü bir insan görür,
Yox! Çöllərə düşmüş bir ceyran görür,
Nə insaf, nə mürvət, nə vicdan görür
Taleyin yazdığı qanunda Sahil.

Sevgidən tökülmüş xəncərdi dünən,
Poladın özünü kəsərdi dünən.
Təpədən-dırnağa hünərdi dünən,
Bu gün paslanmışdır qımında Sahil.

Sanma ki, meylini mala salıbdır,
Kənd-kəsəkdən uzaq qala salıbdır.
Dən dolu karvanlar yola salıbdır
Başının tükləri sanında Sahil.

Bəhərsiz həyatı əzab sanıbdır,
İnsana xidməti savab sanıbdır.
Vicdanı günəşli rübab sanıbdır
Qəlbində çağlayan qanında Sahil.

Nə zaman gözləri axar yuxudan,
Hərlənən daşlara baxar yuxudan.
Birdən səksəkəli qalxar yuxudan
Daşların yeyilən anında Sahil.

Yatsa da təzədən oyanıb qalxar,
Əlilə divara dayanıb qalxar,
Bəyaz bərəkətə boyanıb qalxar
Xoruzun birinci banında Sahil.

Dünyada hər şeyin mənzili vardır,
Həyatda hər şeyin meyarı vardır!
Dərin ümmanın da sahili vardır,
Uca sarayın da hasarı vardır!

Yoxsa bu dünyada mənzil olmasa,
Yoxsa bu həyatda meyar olmasa,
Ümman da dağılar sahil olmasa,
Saray da uçular hasar olmasa.

Elə yorulur ki, Sahil də düzü,
Sözünə baxmayıb ayaqları da.
Bir daşın üstünə çökəndə özü,
Torpağa mıxlanır barmaqları da.

Ayaqlar deyir ki, dəyazlar kimi
Biz dərinləri də keçib gəlmişik.
Ağzı ovxarlanmış dəryazlar kimi
Ömrün yollarını biçib gəlmişik.

Ayaqlar dinməyir! Üzlü dünyada
Ayaqlar nə sırtıq, nə pərişandır.
Təpədən-dırnağa sözlü dünyada
Bir aləm iş görüb, az danışandır!

Tanış qapıları mən döyürəm, mən,
Həqiqət qatıram inamlarına.
Doğma məhəbbətlə mən deyirəm, mən,
Doğma kəndimizin adamlarına:

Tərəvət axtarma yaraşıqlarda,
Nə qəm, izlər salsa zaman alnında.
Büllur tərlər axan qırışıqlar da
Bahar çaylarıdır insan alnında.

Təki insanların alın tərləri
Daim təmiz olsun özləri təki.
Ulduz-ulduz yanan qalın tərləri
Könül nurlatsınlar gözləri təki.

Göydə ay bənzəyir qızıl bir nala,
Sanki Qoç Koroğlu – Azadlıq! – deyə,
Qıratı dördnala çapanda yola,
Qor saçan bir nalı sıçramış göyə.

Kəndin qara saçlı düzləri kimi
Həm böyük yatmışdır, həm də ki uşaq.
Marıdan cırtanın gözləri kimi
Göydə ağ ulduzlar parlayır ancaq.

Dəcəl ay işığı yorğun Sahilin
Gah saşında gəzir, gah qıyığında.
Gözləri qapanmış vurğun Sahilin,
Gümüş yuxu görür ay işığında...

Yox! Sahil yuxuda öz gözlərini
Dikibdir Gülyazın dodaqlarına.
Nur seli yusa da kənd düzlərini,
Qızın səsi gəlir qulaqlarına.

Bir canlara dəyən gözəli əgər,
Ürəkdən sevməsən, aşiq olma sən!
Sevsən, yan uğrunda axıra qədər
Od ol, köz ol, kül ol, yazıq olma sən!

Kim deyir məhəbbət yolunda insan,
Silahlı əsgər tək səfərbər olmaz?
Fəqət bahadıra dönsə də inan,
Məhəbbət cürətsiz müzəffər olmaz!

Qarlı zirvəsində odlu şimşəyi
Dağ qızıl qanadlı bir qartal sanır.
Sanki ürəyində ülvi diləyi
Qartal döyüşlərdə alışıb-yanır.

Gülyaz da məhəbbət yolunda fəqət
Ürəyini açır mərdi-mərdanə.
Arzusu naminə döyüşən cürət
Ya vulkana dönə, ya da leysana...

– Deyirsən ki, Gülyaz! Gözəldir həyat,
Gözəl də adın var adlar içində.
Demirsən ki, nədir qənd, şəkər, nabat,
Sən daha şirinsən dadlar içində.

İstəsən odun de mənə... Ocaqda
Yelləyə-yelləyə yandırma ancaq.
İstəsən kuzə de mənə... Bulaqda
Oxşaya-oxşaya sındırma ancaq...

Desən dağ yolunu keçək bir yerdə,
Özümə qıyaram, sənə qıymaram!
Desən çeşmələrdən içək bir yerdə,
İçərəm, içərəm, yenə doymaram!

Qəfil bir sədadan diksinsə bülbül,
Qönçənin qorxudan dodağı çatlar.
Odunda tək özü isinsə bülbül,
Gülün sinəsində alışar odlar!

Odlu göz yaşımndan yarandı irmaq,
O axdı... Mən isə içimə uddum.
Dedim yanaqlarım yanmasın ancaq,
Təpədən-dırnağa tamam od tutdum.

Dedim qəlbə ocaq çatan məhəbbət
Üzdə alışmasın bir atəş kimi.
Bilmədim dənizdə batan məhəbbət
Dalğalardan çıxır al günəş kimi.

Günahım vardırsa gizləmə nahaq,
Ya cəza ver! Ya da bağışla məni!
Gözlərim yandırır-yaxmasın ancaq
Alovlı-atəşli yağışla məni.

Demirəm bütövlük axtarsan əgər
Atını hər yana çapa bilməzsən.
Ancaq bu dünyada ləkəsiz gövhər,
Nöqsansız gözəllik tapa bilməzsən.

Demə qəhqəhəylə açıb ağzını
Gülsən, ovqatına çoxdur faydası.
Yox! Yox! Unutma ki, ömür uzununu
Yalandan gülməyin yoxdur faydası.

Demə çox uzadır ömrü zarafat,
Qəmli çağında da şənlənir ürək.
Madam ki, belədir süni ixtilat,
Bəs neçin yüzə il yaşamır təlxək?

Demə incə-incə qayğılarım
Əvvəlki deyiləm, kobudlaşmışam.
Mən ki, kövrəkləşmiş duyğularım
Ovula-ovula qovudlaşmışam!

Dürr saflıqda xoşdur, su duruluqda,
Ürəyi həqiqət yarıda bilər.
Quruluq gözəlsə, çox quruluq da
Ülfət bulağını quruda bilər...

Sahil dinlədikcə nisgillərindən
Qopub qətrə-qətrə tökülür Gülyaz.
Yuxu dənizinin sahillərindən
Gileylə harasa çəkilir Gülyaz...

Başqa bir mənzərə canlanır indi
Sahilin sahilsiz baxışlarında.
Yuyunur günəşdə isinən kəndi
Ayın gümüşləşən yağışlarında...

Sahil... Qaya üstü... Ay dağa-daşa
Gözündən nur saçır gözəllər kimi.
İki sevgili də öyləşmiş qoşa,
Gümüşdən tökülmüş heykəllər kimi.

Ayın ürəyində artdıqca meyl,
Çayın yaxasına düzülür işıq.
Sanki suya ayın gözündən deyil,
Gümüş heykəllərdən süzülür işıq...

Sanki neçə şahın daş-qaşlı tacı
Çayın sinəsində təpələnibdir.
Mehriban Sünbülün xurmayı saçı
Sahilin çiyinə səpələnibdir.

Sanki günəş özü doğmamış hələ
Qayanın üstünə qonub şəfəqi.
Dərin dərələrə axmamış hələ
Sahilin çiyində donub şəfəqi.

Sanki daradıqca külək telləri
Yayılan güllərin ətirləridir!
Sevda Sünbülün ipək telləri
Sevgi dastanının sətirləridir.

Elə sığınıb ki, Sünbül Sahilə,
Sanki aralansa yıxıla bilər.
Sevginin dastanı düşər sahilə,
Xurmayı sətirlər dağıla bilər.

Sahil düşüncəyə elə dalıb ki,
Nə dili tərənir, nə də dodağı.
Sünbülün ürəyi elə dolub ki,
İlhamla danışır şair sayacağı...

Sahil! Bu sahilə bayram axşamı
İlk dəfə yanaşı gəldiyimizi,
Gizli məhəbbəti, əhdi, eyhamı –
Kənddə bir qəbahət bildiyimizi
Mən unutmayıram, sən də unutma!

Qayanın başında tonqal yerinə
Şiddətlə alışan nəfəsimizi,
Əriyə-əriyə biri-birinə
Havada qarışan nəfəsimizi
Mən unutmayıram, sən də unutma!

Çayın qalaylanmış dodaqlarında
Parıldayıb sönən ışıltıları,
Arabir kol-koslu qıraqlarında
Bizi diksindirən xışıltıları
Mən unutmayıram, sən də unutma!

Ulduzlar gördüsə görüşümüzü,
Ay işığı yudu günahımızı.
Həm gümüş qanadlı gülüşümüzü,
Həm qızıl köynəkli sabahımızı
Mən unutmayıram, sən də unutma!

Günəşi çırtlamış iqbalımızda
Təzə qönçələnmiş baharımızı,
Dünyanı dolaşan xəyalımızda
Həyata gələcək nübarımızı
Mən unutmayıram, sən də unutma!

İsti şəfqət

Günəş çoxdan solub bir qızılgültek,
Göy nədir? Tərsinə çevrilən manqal!
Üstünü buludlar örtə də kültek,
Altda ulduzlar var, közərər xal-xal!..

Yollar tənqidicə buz nəfəsini
Dağları-daşları döyür tufan da.
Sanki var səsilə öz nəğməsini
Sazının zilində deyir tufan da.

Sanki ağ kəfənə bürüyüb çayı
Torpağa basdırıb qış əllərilə.
Bəs hardan ucalır o buxar layı
Havada döyüşür dağ yellərilə.

Yox! O buxar deyil, buzun altında
Diri Neştərinin od nəfəsidir!
Üşüsən, çəkinmə, qızın altında,
O, səni qayğıyla isidəsidir!

Çay yazda qalxacaq! Qışa kin saça
Tələtümə gələn dalğalarıyla!
Sahildə daş-qaşlar dükanı açsın,
Gülləri bəzəyə sırğalarıyla.

Zirvədə dəstəylə uçur qartallar,
Qayada kəkliklər dəstəylə səkir.
Ağır qar altında qalsa mahallar,
Yalnız təklər bilər təklər nə çəkir.

Kənddə Ülfət adlı bir qadın vardır,
Gecələr dolsa da qorla yatağı,
Evində nə təzək, nə odun vardır,
Nə təndiri yanır, nə də ocağı.

Nə kara gələn var, nə yada salan,
Sanki ülfətdə də kasıbdır Ülfət.
Soyuq gecələrdə övladsız qalan
Köksünə yastığı basıbdır Ülfət.

Yox! Ülfət tək deyil! Axı tək Sahil
Ülfəti yadında saxlayır müdam...
Qapıdan ülfətlə girərək Sahil
Ülfətin yanına gəlib bu axşam.

Dənəvər buğdanı mirvari kimi
Sahil ovuc-ovuc yığır çuvala.
Sanki bir insanın zumarı* kimi
Ömrü də, günü də sığır çuvala.

Sonra da Ülfətə söz verə-verə
Çuvalı götürür dalına Sahil.
Tufanın oxuna döş gərə-gərə
Düzəlir dəyirman yoluna Sahil.

Tufan məharətlə soyuq qaşlarda
Qarını gah pambıq, gah yun eləyir.
Bəs Sahil neyləyir? İsti daşlarda
Sarı buğdasını ağ un eləyir.

Eh! Qar ələnsə də kəndin yoluna,
Un yığır sevinə-sevinə Sahil.
Yenə ağır tayı alıb dalına,
Qaytarır Ülfətin evinə Sahil.

Geriyə dönəndə tufan pambıqtək
Qar təpir Sahilin qulaqlarına.
Yox! Yox! Buz ələyir ağ-ağ muncuqtək
Ömrünün-gününün yarpaqlarına.

---

* azuqə

Sahil, xəstə Sahil yatağa düşüb,
Nə gələnə vardır, nə də gedənə.
Elə bil, tüstüsüz ocağa düşüb,
Od-alov içində yanır bədəni.

Yüngülləşsin deyə dözümlü insan
Dərdini kimləsə bölməz dünyada.
Ölüm neçə yandan gəlsə də hər an,
Məğrurun eyninə gəlməz dünyada.

Daş sükut olsa da donmuş bir ümman,
Ürəyə fırtına calayar ancaq.
Sükutdan bayquş da xoflanıb inan,
Bir səs sorağında ulayar ancaq...

Bir nəğmə oxusan kövrək pəslə sən,
Duyğusuz kədərən olsan dustağı,
Elə qəhqəhə çək şaqraq səslə sən,
Uçsun lal zindanın daşı-torpağı.

Bulaqda kimdənsə Gülyaz bilir ki,
Sahil xəstələnib... Gözləri dolur.
Gülyaz elə gəlir, elə gəlir ki,
Ayaqları altda daşlar un olur.

Demə ki, o gözəl açıq-saçıqdır,
Bu necə təmasdır, necə qılıqdır?
Yox! Sevgisiz ürək susuz balıqdır,
Haçandır çırpınır həsrətdə Gülyaz.

Nə vaxt kirpik çalır o gözəl afət,
İri gözlərindən ələnir ismət...
Eşqini qızlara desə də, fəqət,
Yenə də yalqızdır ülfətdə Gülyaz.

Qız açır könlünü bir kitab kimi,
Ancaq Sahil susur bir rübab kimi...
Dinmir min suala bir cavab kimi,
Donur, heykəlləşir heyrətdə Gülyaz.

O güldür! Bülbüldən ətir çəkəndir,
Leysanda başına çətir çəkəndir.
Qayğıya qalandır, fikir çəkəndir,
Bir kəndə timsaldır qeyrətdə Gülyaz.

Sahilin sevgisi yağışdan sərin,
Gülyazın sevgisi ümmandan dərin!
Fəqət nə Leylidir, nə də ki, Şirin,
Təzə bir surətdir sənətdə Gülyaz.

Sərinlik! Alovlu ürəyə yağma,
Bu körpə sevgini bələkdə boğma,
Nənədən mehriban, anadan doğma,
Bacıdan əzizdir şəfqətdə Gülyaz.

Dəyirman önündə məbədə dönən
Tava daş üstündə nə görür Gülyaz?
Bir ana surəti! Könlündə dinən
Bilmir odlu ahdır, ya qarlı ayaz.

Kimsə övladından soraq almayan
Bir ana surəti qazıb daş üstə.
Gözlə oxunası mümkün olmayan
Bir ana ünvanı yazıb daş üstə.

Yağan qar xəyala dalan ananın
Pərişan saçında dən-dən qalıbdır.
Can evi tarimar olan ananın
Ürəyində tufan cığır salıbdır.

Bu ana vətənin yolları üstə
Yaşıl çinarları anar analar.
Fəqət yarpaqlar yox, qolları üstə
Övladlar böyüdər çinar analar.

Təzə yaş gəldikcə yaşının üstə,
Tale yollar salar qaşının üstə...
Yatan övladının başının üstə
Sübhədək sozarar fanar analar!

Çalışar dəyməsin göz övladına,
Nadir sərvət olsun söz övladına...
Həzin laylasını öz övladına
Alovlanan cəngi sanar analar.

Tufanlar önündə durar dağ kimi,
Günəşi qaldırar al bayraq kimi...
Övladın üstündə bir yarpaq kimi
Elə əsə-əsə sınar analar...

Demə söz ananın, cansa övladın,
Əlinə qığılcım qonsa övladın,
Tək bircə barmağı yansa övladın,
Təpədən-dırnağa yanar analar.

Titrək əllərini qaldırar göyə,
Övladı zavala gəlməsin deyə,
Gəlsə, əllərini bərk düyə-düyə
“Gözə görünməz”i danar analar.

Mehrindən çələng də hörər övlada,
Gözündən ulduz da dərər övlada,
Bütün qəlb odunu verər övlada,
Ömrün payızında donar analar.

Analar durna tək haçan köç elər,
Dərdi övladlara yaman güc elər...
Qərrib göyərçinə dönüb gecələr,
Şirin yuxulara qonar analar.

Nəyi əkdiyini bilməsə özü,
İnsan ya ot biçər, ya da ki, alağ.
Daşda ana şəkli çəkəni düzü,
Gülyaz soruşmayır Sahildən ancaq.

Bilmir ki, sənətdə ustad görməyən
Sahilin ustadı təbiət olub!
Çağlayan ürəyə dinclik verməyən
Əllərdə çırpınan məharət olub!

Bilmirəm bu doğma torpağın üstə
Kimə bənzəyibdir ürəkdə Gülyaz?
İti əllərilə ocağın üstə
Çay da hazırlayır, çörək də Gülyaz!

Ah! Dilə bir loxma dəyməsə əgər,
Ürək də yorular, göz də yaşarar.
Kimsə nahaq yerə deyibdir mägər
Hardasa bir tikə bir dağ aşırar.

Məhəbbət ətirli gül əllərilə
Yedirir, içirir, Sahili Gülyaz.
Gün gələ, bəzəyə dağ güllərilə
Bir körpə nəfəsli mənzili Gülyaz.

Sahili çevirib üzə üstə qız
Meydan kürəyinə küpələr qoyur.
Bu hörüyü uzun, boyu bəstə qız
Mərmər boğazında isti tər duyur.

Gözəllər boynundan axıb-süzülən
Damla tər sapsız da bir inci olur.
Parlaya-parlaya sapa düzülən
İncilər içində birinci olur.

Gülyaz çalışdıqca təbiətində
Şəfqət şəfqət üstə yığılır ancaq.
Yaxından da yaxın ünsiyyətində
Utanır, çəkinir, sıxılır ancaq.

Təmiz bir libasdır namus cahanda,
Dəbi əbədidir, parçası parlaq!
Gərək bu libası geyən insan da
Üstünə bir ləkə salmasın ancaq!

Gülyazın çağlayan sözü dünyada
Çox da çeşməlikdir, dənizlik deyil.
Kəndli sadəliyi özü dünyada
Məgər başdan-başa təmizlik deyil?

Düzdür, bir ismət var hər təmizlikdə,
Hüsnünü nə yaxın, nə yad unudar.
Ancaq bir şey deyil çox təmizlik də,
Ləklər içində tez ləkə tutar.

Könlünün odunu qatıb yorğana
Sahilin üstünü basdırır Gülyaz.
Kəndin qucağından düşüb yarığana,
Sanki çapalayır həzin bir avaz.

O tütək səsidir! Çırpınır quştək,
Qanadı sahildən-sahilə dəyir.
Gülyaz dinlədikcə donsa da daştək,
Kövrək ürəyində tütəyə deyir:

– Sən döşü söz dolu canlı insansan,
Yoxsa ki, bir dilsiz qamış, ay tütək?
Mən dərdədən yanırım... Dərdə inansan,
Sən də korun-korun alış, ay tütək!

Qınama danışib-gülmürəmsə mən,
Üzümdən kədəri silmirəmsə mən,
Nəyi açıb deyə bilmirəmsə mən,
Sən aç, həzin-həzin danış, ay tütək!

De ki, intizartək üzücü çağ yox,
Nə gülsüz, nə də ki, bülbülsüz bağ yox...
Gərək sevdiyimə tük dolu ağ yox,
Dizlərim olaydı balış, ay tütək!

Adı daş sükutlu Sahil olsa da,
Özü təlatümlü ümmandır Sahil.
Hələ bir gözələ nisgil olsa da,
Günəşi doğacaq gümandır Sahil.

Ömrünün sükutlu sahillərində
Hönkürə-hönkürə ağlayır Sahil.
Eşqinin buludlu sahillərində
Ağlaya-ağlaya çağlayır Sahil...

“Sanma haraylasan dada gəlmərəm,
Qolum qüvvətlidir, dizim mətindir.
Tək fikir yükünə girə bilmərəm,
Pəhləvan olsam da mənə çətindir.

Sanma məni laqeyd böyütmüş külfət.
Yox! Hər ahın üstə quş tək səkirəm.
Məndən həssas adam tapmazsan... Fəqət
Öz fikir yükümü zorla çəkirəm.

Yayda da, qışda da atəşlə dolu
Ürəyim açıqdır gözlərim kimi.
Cürətlə, hünərlə, günəşlə dolu
Məqsədim aydıdır sözlərim kimi...”

Al günəş yananda ən son atəşlə
Yaqut çələnginə dönəndə zirvə,
Gülyaz ürəyində doğan günəşlə
Məhrəm dəyirmandan qayıdır evə...

Qısqanc ürək

Ana günəş boyda məhəbbətilə
Hər iki övlada olsa da məhrəm,
Bir evdə təzadlı təbiətilə
Çovğun bir aləmdir, Gülyaz bir aləm.

Bir damın altında danışanların
Özləri doğmadır, hissləri ögey.
Bəli! Bir ocaqda qızısanların
Birisü güneydir, birisi quzey.

Çovğun bir cürətli nəğməyə dolub
Nə qədər qulaqda saqraqlanıbdır.
Gülyaz rayihəli bir qönçə olub
Nə qədər xəyalda pardaxlanıbdır.

Bir qohum toyunda qaval çalanın
Qavalını pulla doldurur Güman.
Çovğun kasıbları gözdən salanın
Özünü qiymətdən salır bu zaman.

Güman da Çovğuna deyir ki, nahaq
Sən də öz adını kişi qoyubsan.
Sahil əl çəkməyir bacından... Ancaq
Sənsə nə görübsən, nə də duyubsan.

Güman deyə bilmir nə zamandır ki,
Sənin bacın sevir Sahili düzü.
Yox! Dilinə gəlmir nə zamandır ki,
Tək Gülyazı sevir bu kənddə özü.

Önündə qınında lal yatan Güman
Dalınca doğrayıb-tökür Sahilin.
Başını həmişə dik tutan Güman
İndi ayağından çəkir Sahilin.

Qafil! İnsana yan, insana tək sən,
İnsan həm qalibdir, həm də qurbandır!
İnsanın nəyindən çəkirsən, çək sən,
Ancaq ayağından çəkmə, amandır!

Qısqanlıq xəzandır! Küləklərilə
Gülü qonçəsində solğunlaşdırır.
Qısqanlıq tufandır! Şimşəklərilə
Həlim təbiəti çılğınlaşdırır.

Yataqda dil açan bir balınc kimi
Döyür qulağını neçə mələyin.
Sevgidə sıyrılmış bir qılınc kimi
Arasına girir iki ürəyin.

Qısqanlıq dəhşətdir! Gücünə baxın,
Bəzən yanğın olur, bəzən də daşqın.
Kimini oduyla yandırır yanğın,
Kimini suyunda aparır axın...

Sən məğrur Çovğuna laqeyd demə, yox,
Gümanın sözündən yaman alınır.
Ürək tellərində adi nəğmə yox,
Bir qeyrət himninin özü çalınır.

Çovğun elə asır, elə kəsir ki,
Sanırsan kənd viran qalacaq indi.
Çovğun elə coşur, elə əsir ki,
Sanırsan Gülyaz da solacaq indi.

Qəfil daş atılmış bulaqlar təki
Bulana-bulana çağlayır Çovğun.
Söyüşü sıxılmış dodaqlar təki
Dilinin ucunda saxlayır Çovğun.

Bəli! Tək söyüşü saxlayır ancaq
Özünü saxlaya bilməyir Çovğun
Kim deyir içində çağlayır, ancaq,
Sahilin yanına gəlməyir Çovğun?

Gəlir! Uçan qartal nədir sürətdə?
Uçuşda o daha sürətlə gəlir.
Dalda qalır kənd də, toy da, zülmət də,
O könlündə yanan hiddətlə gəlir.

Deyirlər həyatda cılığın oğlundan
Ananın payına ağırılıq düşər.
Bəli! Ağır başın yüngül ağlından
Yüngül ayağa da ağırılıq düşər.

Çovğun iki əlli qərib Sahilin
Unlu yaxasından bərk-bərk yapışır.
Özü də, işi də nəcib Sahilin
Gözünün içinə nələr danışır?

– Sən gəldin bu kəndə bir özgə kimi
Biz də məskən verdik qərubsən deyə.
Sən hardansa düşmüş bir kölgə kimi
Niyə izləyirsən bacımı, niyə?

Danışmaz ya haqdan, ya da nahaqdan
Dalına yıxsalar dağı qəribin.
Qaməti ucada dursa da dağdan,
Dili qısa olar axı qəribin.

Yox! Yox! Qəriblər də lal doğulmayı, r,
Sözü natiqləri heyrətə salır.
Bəli! Öz suyunda sel boğulmayı, r,
Yalnız sahilləri dəhşətə salır.

– Çovğun! Qərək gözde dumanlananda
Adam yanlışı görər həqiqəti də!
Adi görüşdən də həycanlananda
Məhəbbətə yozar ünsiyyəti də!

Yanılib səni də göndərən adam,
Həyatda hörmət də, sevgi də olar.
Hörməti sevgiyə döndərən adam
Bacımı arvadla dəyişik salar.

Hörmət kölgəsində nə bacın, nə mən
Elan etməmişik öz sevgimizi.
Qara saçımızda ağarsa da dən,
Təmiz saxlamışıq baxt güzgümüzü.

Sahilin gözünə baxdıqca Çovğun
Sanır o güzgünün bir parçasıdır.
O qədər parlaqdır, o qədər dalğın,
Deyirsən harasa nur saçasıdır.

Şübhələr yatdıqca gecələr kimi,
İnamlar ürəkdə günəş oyadır!
Yağışda islanmış cücələr kimi
Çovğun yavaş-yavaş kəndə qayıdır.

Qəfil daşqın

Yolunda sədd dursa ilk sual kimi
Nə susar, nə donar buz xəyal kimi.
Qayalar içindən bir qartal kimi
Çırpına-çırpına çıxar Neştəri.

Kim deyir yumular örtüklü ağzı,
Yosunlu, alaqlı, kötüklü ağzı.
Yox! – Azadlıq! – deyər köpüklü ağzı,
Gurlaya-gurlaya axar Neştəri.

O yalnız azadlıq istəyər, bəli,
Həyat himni çalar sazının teli...
Günəşdən şəfəqi, sahilədən gülü
Qoparıb döşünə taxar Neştəri.

Torpağın köksündə coşar ürəktək,
Daşar sahilini aşan diləktək...
Aydın işığında gümüş şimşəktək
Dalğalar üstündə çaxar Neştəri.

Yolunu hardasa bağlasa sədlər,
Azad axarını saxlasa sədlər,
Gücünü döyüşdə yoxlasa sədlər,
Sədləri döşüylə yıxar Neştəri.

Bilsə ki, quraqlıq gəlir çöllərə,
Budud köynəyini silir çöllərə,
Şimşək qəhqəhəylə gülür çöllərə,
Yerindən ayağa qalxar Neştəri.

Çağlayar, nə duman, nə meh gözləməz,
Nə növbə, nə vədə, nə beh gözləməz.
Göydən nə rütubət, nə şəh gözləməz,
Sağa da, sola da yağar Neştəri.

Ancaq kim rast gəlsə hirsli çağına,
Düşər doğma suda özgə axına...
Nə uzağa baxar, nə də yaxına,
Yolları köksündə boğar Neştəri.

Dilsiz təbiət də sanki insandır,
Şəfəq təbəssümlü baxışlarıdır!
Kədəri-sıxlaşan qara dumandır,
Göz yaşsı çağlayan yağışlarıdır!

Göydə yanır, sönür odlu halqalar,
Təbiət ağlayır, Neştəri daşır.
Birdən təlatümlə gələn dalğalar
Çayda bir gözəlin başından aşır.

Göydən nə qədər çox keçsə şimşəklər,
Göydən nə qədər çox yağsa leysanlar,
Yerdə o qədər çox parlar çiçəklər,
Yerdə o qədər çox gülər insanlar.

Yox! Keçməsin şimşək, yağmasın leysan,
Bəli! Yer də, göy də ağlayar indi.
Gülyazdır daşqında çırpınan ceyran,
Dalınca haraylar çağlayar indi.

Bağdan Neştəriyə enib o ceyran,
Arxayın-arxayın kəndə gedirdi.
Bir ovuc ürəkdə sanki bu zaman
Günəş də gedirdi, çən də gedirdi...

Demə su qəlbini döysə sinəndə
Qorxma! Sudan yumşaq nə var dünyada?
Yox! Yox! Su kükrəyib selə dönəndə
Önündə dayana bilmir qaya da!

Bəli! Həlim suyun sərt olur əmri,
Kim bilmir insana həyat verir su?
Ancaq bozaranda, bir anlıq ömrü
İnsandan almağı rəva görür su!

Daşqının səsindən uçan yağınlar
Tökülür... Qarışır nəhəng axına.
Sahildən təlaşla baxan insanlar
Övladları batsa, gəlməz yaxına.

Ətdən hasar çəkmiş canlı təpələr,
Daşqının əlləri çatmasın kəndə!
Çiyində daş atıb-tutan ləpələr
Daşla özlərini atmasın kəndə!

Qətran səpilibdir soyuq axşama,
Yerlər qaranlıqdır, göylər qaranlıq.
Ümidi tufanda itən adama
Qara çırağıyla neylər qaranlıq?

İti hərlənəndə çarxı dövrənin,
Laqeyd ehtiyacdən çalışan olur.
Könlü qaranlıqla dolan insanın
Gözü qaranlığa alışan olur!

Odur! İgid Sahil atılır çaya,
Qorxunc dalğaların bağı sökülür.
Sanki sahiləki qranit qaya
Uçub qəlpə-qəlpə suya tökülür.

Dalğalar qabarıb balıncılar kimi
Sahilin başında haçalanırlar.
Yox! Gümüş tiyəli qılınclar kimi
Sahilin döşündə parçalanırlar.

Daşqın, quduz daşqın buz nəfəsilə
Kəndi aparsa da öz məcrasında,
Sahil o gözəli öz qüvvəsilə
Tutacaq qaş ilə göz arasında!

Gümüş qalxanını başına çəkən
Soyuq dalğalarla qarışır Sahil.
Tələtömlü çayın dibinə çökən
Gülyazın belindən yapışır Sahil.

Ah! Gözdən kirpiklə silib dumanı
Sahilin belindən yapışır o da!
İşə bax! Oduyla yanan oğlanı
Suda qucaqlayır Gülyaz da, suda!

Ürəyi əsdikcə qorxu içində
Azmi istidə də üşünən olub?
Ayıqlıq bir yana, yuxu içində
Azmi taleyini düşünən olub?

Hüsnünü sarsıdan dəhşət içində
Yenə də füsunkar görünür Gülyaz.
Kim bilir, bəlkə də həsrət içində
Yenə də Sahili düşünür Gülyaz.

Sahil təlatümdən köynək biçəndə
Dalğanı əyninə geyir Gülyaz da!
Yanğılı döşündən sular keçəndə
Könlündən keçəni deyir Gülyaz da!

“Biri-birimizi dar ayaqda da
Belə dalğa-dalğa soraqlaşaydıq.
Qoşa qarıyaydıq... Son fəraqda da
Elə bu həsrətlə qucaqlaşaydıq!”

Gülyazın könlündən qopan kəlmələr
Qonur dalğaların dodaqlarına.
Ah! İki sahilə hopan kəlmələr
Çatmır tək Sahilin qulaqlarına.

Bir əllə Gülyazı çiyinə alır,
Daşqınla çarpışır tək əlli Sahil.
Gör necə ölümün ağzından salır
Bu elin qızını yad əlli Sahil.

Gəlişi salsa da duyuc buludu,
Nəfəsi partlatmış qovuq buludu,
Yanar qılıncıyla soyuq buludu
Göydə neçə yerdən bölmüşdür şimşək.

Bulud dalı-dalı harasa axıb,
Gözündən leysan yox, yaşıl nur yağıb...
Ağlayan buludun ardınca baxıb,
Şaqraq qəhqəhəylə gülmüşdür şimşək.

Göylər varaqlanmış qədim dastantək,
Ulduzlar cücərmiş təzə fidantək...
Qıvrıla-qıvrıla qızıl ilantək
Odlu yuvasında ölmüşdür şimşək.

Sahil dəyirmanı gətirib qızı
Yumşaq dəri üstə uzadır dərhal.
Gülyazın başına yağın un tozu
Qara saçlarında ağarır xal-xal...

Köksü varaqlanmış təbiətin də
Hələ oxunmamış nə qədər sirri.
Demə təbiətdə fəlakətin də
Həm zərəri varmış, həm dəki, xeyri.

Gülyazın daşqında islanmış donu
Şümşad bədəninə yapışmış tamam.
Sanki heykəltəraş ilhamla onu
Sahildə mərmərdən yonub bu axşam.

Gör qızın döşləri necə qabarıb
Daşın Neştərinin ləpələritək.
Özü bilmir... Onu huşmu aparıb
Kəndin sakit yatan körpələritək?

Gülyazın daşqında yuyulan saç
Daha da, daha da şəvələşibdir.
Ağ yastıq üstünə yayılan saç
Zülmətin gözündə zirvələşibdir.

Sahil ayaq üstə durub qıraqdan
Gözləri qapalı Gülyaza baxır.
Qara saç yaşarır... Qara bulaqdan
Sanki büllür-büllür muncuqlar axır...

Muncuq kölgəsində qaralan dodaq
Leysan altda sönən közə bənzəyir.
Titrəyən döşlərin giləsi ancaq
Hüsnə keşik çəkən gözə bənzəyir.

“Qonaq” handan-hana gözünü açır,
Görür Sahil durub başının üstə.
İsinmiş damlalar sanki dürr saçır
Yamyaş xilaskarın qaşının üstə.

Gülyaz gülümsəyir... Öz gülüşünə
Sanki Sahili də qonaq eləyir.
Qızın bir dünyalıq göz gülüşünə
Sahil da gözündən gülüş çiləyir.

Sən də bax! Qarada tək matəm görən,
Özün de, bu fikrin para deyilmi?
Təbəssümlü üzə yaraşlıq verən
Gözlər, nurlu gözlər qara deyilmi?

Qurudur islanmış hörüklərini
Gecə dörd şəfəqli göz arasında.
Pərdəyə döndərir kirpiklərini
Sahil “qonağı”yla öz arasında.

Cumculuq olsa da özü Sahilin,
Əvvəlcə Gülyazın hayına qalır.
Çır-çırpı axtarır gözü Sahilin,
Xırdaca təndirə tezcə od salır.

Sahil dəyirmandan harasa çıxır,
“Qonaq” axı niyə utansın, niyə?
Gülyaz da soyunub donunu sıxır,
Sonra oda verir qurusun deyə.

Tüstü də xoş gəlir Gülyaza inan
Bir toy ocağının tüstüsü kimi.
Canına yayılır qapqara duman
Sahilin könlünün istisi kimi...

Qız baş-başa çatır qaşlarını da,
Vüsal taxta çıxır həsrət yerinə.
Qız hisli gözünün yaşlarını da
Damla-damla içir şərbət yerinə.

Dinlə tarixlərin şimşəyini də,
Azmi gözəl gedib xilaskarına?
Sevgili, sevgisiz ürəyini də
Verib dəyanətin ixtiyarına...

Bu haşiyə nədir? Bu ricət nədir?
Gülyaz ki onsuz da sevir Sahili.
Təki sən Sahili insafa gətir,
Sən Gülyaza sarı çevir Sahili.

Gülyaz dəyirmanda, Sahil eşikdə
Elə bil həm qoşa, həm yalnız yatır.
Dağlar dayansa da gecə keşikdə,
Yataqda nə oğlan, nə də qız yatır.

Möhürlü səhər

Dağılmış gecənin qara növrəği
Dağıdan səhərin odlu zərbindir.
Bəli! Mavi üfüq döyüş bayrağı,
Qızaran günəşsə zəfər gerbindir.

Günəş diyar-diyar həyat çiləyən,
Ömürlər uğrunda yanan ömürdür.
Həyatın qədrini təsdiq eləyən
Mavi varaqdakı qızıl möhürdür.

Yaquət çələngidir günəş cahanın,
Yerlər də, göylər də hüsnünə vurğun!
Günəşi görməyən yazıq insanın
Könlü soyuq olur, çöhrəsi solğun!

Çovğun başılovlu gəlir bu taya,
Gülyazı önündə yenə sağ görür.
Yox! Dağ parça-parça axanda çaya,
Daşqından salamat çıxan dağ görür.

Çayın sinəsində coşan dalğalar
Günəş doğanadək əl-qol atıbdır.
Zülmətlər üstündən aşan dalğalar
Şəfəqlər altında təzə yatıbdır.

Sanki Çovğunun da qəzəbi yatıb,
Dalğaları yatan Neştəri kimi.
İki yalın qaşı baş-başa çatıb
Barışan gənclərin xəncəri kimi.

O deyir, tələsmək təbiətilə
Həvəsli, rıqqətli, təkənlı olur.
Ancaq öz uğursuz aqibətilə
Hətta kecikməkdən ziyanlı olur.

İnsanın siqlətli düşüncəsi də
Dəyərli nemətdir! Tələsmək nədir?
Tələsik bir işin nəticəsi də
Nədənsə aradan tələsik gedir.

Bəli! O ürəkdə cəsəratilə
Qasırga harayı qoparır bəzən.
Fəqət şimşəkləşən fəlakətilə
İnsanı ölümə aparır bəzən.

Tələsən, zirvənin cığırclarını
Pillə-pillə deyil, birbaşa gedir.
Sonra ağ bayraqlı taxsırlarını
Özü qara üzlə etiraf edir.

Peşmançılıq nədir? Sönən niyyətdir,
Əriyən inamdır, susan vicdandır,
Tapdanan köməkdir, kəsən ülfətdir,
Ağlayan ürəkdir, yanan insandır!

Peşmançılıq nədir? Yalnız nəzərdir,
Aldanan ömürdür, solan gülşəndir,
Donan cəsəratdir, batan hünərdir,
Uzaqlaşan xalqdır, itən vətəndir!

Çovğun, qaynar Çovğun minnətdar kimi
Öz məğrur başını əyir Sahilə.
Məhkəmədə dinən günahkar kimi
Utana-utana deyir Sahilə:

– Təşəkkür edirəm sənə ürəkdən,
Gülyazı ölümdən qurtarmısan sən.
Mən kömək istərkən zalım fələkdən,
Bacımı yalnız sən qaytarmısan, sən!

Sənə tənəli söz demişəm nahaq,
Onsuz da tənəli günündə sənin.
İndi dediyimdən peşmanam ancaq,
Mən üzr istəyirəm önündə sənin.

Könlündə hiddətdən alışan Sahil
Deyəsən hörmətə yer də saxlayır.
Bəli! Daim açıq danışan Sahil,
Bu dəfə arada pərdə saxlayır.

Həyatda dumanlı gecədir pərdə,
Odlu baxışınla açasan gərək!
Sənətdə düyünlü qönçədir pərdə,
Duyğu yağışınla açasan gərək.

Sorsan məhəbbətdə pərdə nədir bəs?
Deyərəm arzunun butasıdır o!
Sorsan siyasətdə pərdə nədir bəs?
Deyərəm mahirin xatasıdır o!

Pardaxsız butanın incəliyini
Sən gərək duyasan böyük ürəklə!
Uğursuz xatanın necəliyini
Sən gərək duyasan müdrik ürəklə!

Sahil danışmayı... Şüurla baxır
Çovğunun gecikmiş sözlərinə o.
Dəyanətlə dolu qürurla baxır
Gülyazın minnətdar gözlərinə o.

Sanki bacısının baxışlarında
Yuyur qardaşının suçunu Sahil.
Sanki əməlinin alqışlarında
Yerinə yetirmiş borcunu Sahil.

– Əvvəl öz bacından üzr istə!.. Bəlkə
Keçə günahından... Uda acını...
Məgər bilməyirsən mənimlə birgə
Sən təhqir edibsən doğma bacını?

Çovğun bir də əyib məğrur başını
Öpür bacısının gül əllərindən.
Gözlərində donan sevinc yaşını
Gizləyir kədərli əməllərindən...

Sonra əllərini qaldırıb göyə,
Dualar oxuyur... Köksü qabarır...
Bir kənd intizardan qurtarsın deyə,
Gülyazı tələsik evə aparır...

Təzadlı düşüncələr

Axşamdır... Sahildə oturub Sahil,
Ay sakit dolanır, çay sakit axır.
Dənsiz dəyirmanı yatırıb Sahil
Çayın ulduz dolu köksünə baxır.

Sanki dünən Sahil tufan içində
Tək əllə Gülyaza açanda yollar,
Hansı cibindənsə bir an içində
Çayın sularına düşüb mis pullar.

Düşüb! Sular üstə qalıbdır yalnız,
Odur! Ulduz-ulduz yanır hələ də.
Gülyazın gözüylə baxan hər ulduz
Sahilə sevgi də saçır, şölə də...

Sahilin yadına hisin basdığı
Sümbülün nur dolu gözləri düşür.
Bir də haradasa qulaq asdığı
Hansı aşığınsa sözləri düşür...

Dağın yaraşığı qardır dünyada,
Bağın yaraşığı bardır dünyada,
Yarın yaraşığı yardır dünyada,
Bilsin bilməyən də, bilsin bilən də!

Ülvi duyğusa da insanda sevgi,
Qoşa qanad olur hər canda sevgi,
Tək qanadla uçmaz bir an da sevgi,
Bilsin bilməyən də, bilsin bilən də!

Daha axtarışa yarayar gözü,
Yolu kirpiyiylə darayar gözü,
İtmiş qanadını arayar gözü,
Bilsin bilməyən də, bilsin bilən də!

– Yox! Vicdan kor olar kirpik döyəndə,
Munisdir, həssasdır, nəcibdir Gülyaz.
Dilim buz yataqda – ana! – deyəndə,
Mənə neçə dəfə dəyibdir Gülyaz!

Zəngindən zəngindir gözəllik sözü
Sanma ya əzəmət, ya ülvyyətdir.
Dünyada bəlkə də nəciblik özü
Nadir gözəllikdən bir əlamətdir.

Düzdür, minnətsizdi qızın köməyi,
Ancaq unudulmaz bərcdu boynumda.
İki kiçik əlin böyük əməyi
Bu Savalan boyda tuncdu boynumda.

Coşğun bir çay olar, sərin bir bulaq
Yanıqlı dodağa bərc sızan gilə.
Sonra o geriyə axmasa ancaq
Gözə kölgə salar, ürəyə şölə...

Nə yaxşı özüm də daşqında axdım,
Mənim də köməyim dəydi Gülyaza.
Bəli! Mən dalğalar içində qalxdım,
Dalğalar başımı əydi Gülyaza...

Dağ əzəməti

Sahil biçənəkdə otlar içində
Sürətlə dolaşır bir külək kimi.
Sanki yaşıl-yaşıl odlar içində
Dəryaz parıldayır ağ şimşək kimi.

Zənn etmə Sahilin biçənəyi var,
O, Vahid kişinin otunu biçir.
Zavallı insanın nə köməyi var,
Nə dəki gözləri qaraltı seçir...

Mərdlik də, düzlük də, qəhrəmanlıq da
İnsanın ömrünə gözəl zinətdir.
Ancaq bir damlacıq mehribanlıq da
Piyalə gözlərdə böyük nemətdir!

Qadın kişisindən yarımadaqansa
Keşikçiyə dönür özü dünyada.
Eh! Biz qadınları qorumaqda
Qadınlar qoruyur bizi dünyada.

Ya sərt tufan əssin, ya xəfif külək,
Kişidir qadının dəyanəti də.
Ancaq qadınlardan öyrənsin gərək
Kişilər həmişə nəzakəti də...

Günəş, odlu günəş qaşda yananda
Bulud da bir yanıq çələnglə gəlir.
Günorta istidən daş da yananda
Gülyaz biçənəyə səhənglə gəlir.

Sanır öz mehriban ünsiyyətilə
Qızın kölgəsini geyəcək Sahil.
Sanır öz səmimi məhəbbətilə
Etiraf naminə deyəcək Sahil:

“Bulağın başında yanan lalələr
Xonçada alışan şamlar kimidir.
Yox! Güllər içinə qonan lalələr
Cərgəylə qızaran camlar kimidir.

Sanki kim hamıdan düşüb qabağa
Bulağın yanından tez keçəcəkdir,
Camlardan birini basıb bulağa
İçində şəfalı su içəcəkdir.

Yanıram! Bilmirəm bu hal nə haldır,
Aman alovlanan ürək əlindən!
Apar bu səhəngi “Gözə”dən doldur,
Bir fincan sərin su içək əlindən”.

Ancaq yenə susur dilsiz heykəltək
Heç nə, heç nə demir Sahil Gülyaza.
Yaman ağır gəlir vaxtsız əcəltək
Dodağı kilidli nisgil Gülyaza.

Sanki zəncirlənir xəyalı qızın,
Saralır ömrümün çiçəyi deyir.
Vəfalı, namuslu, həyalı qızın
Dili deməyəni ürəyi deyir!

“Sanma sevgi odu şiddətli deyil,
Sən də yan! Çalış ki, qor olmayasan!
Gözün kor olmağı dəhşətli deyil,
Çalış ki, ürəkdən kor olmayasan!

Sərraf məharətli baxışlarıyla
Yaxşını, yamanı duyan ürəkdir!
Sevgi ünsiyyətli baxışlarıyla
Vüsali, hicranı duyan ürəkdir!”

Gülyaz yaxşı görür laqeyddir Sahil,
Sahilin yanına bəs neçin gəlir?
Qızlar bu laqeydə heç laqeyd deyil,
Həssas Gülyaza da bu çöçün gəlir.

Eh! Gülyaz çiyinə qoyub səhəngi
Sanki taleyindən kəsülü gedir.
Sevgi dənizində yuyub səhəngi,
Əlləri Sahildən üzülü gedir...

Yox! Mehriban Gülyaz çatmamış hələ
Sevgi dənizinin sahillərinə.
Bir gilə sevinc də qatmamış hələ
Gözdə salxımlanan nisgillərinə.

Sanki hərərətdən Sahil əriyir,
Gedir, tez-tez atır ayaqlarını.
Döşdə əllərini yerə dirəyir,
“Gözə”yə söykəyir dodaqlarını...

Həyat çeşməsinin sərin suyundan
Dönə-dönə içir minnətdar kimi.
Sonra da çağlayan şirin suyundan
Bir nəğmə yoğurur nəğməkar kimi:

– Bəxtəvər başına, a yalnız bulaq,
Hüsnünü duymadım mən əzəl sənin.
Adam var, bir gözəl tapmayırsən... Ancaq
Dövrənə yığılır min gözəl sənin...

Yalqız yaranmayır quşun qanadı,
Eh! Yalqız nə dalğa, nə çiçək olsun!
Deyirəm hardasa insan övladı
Yalqız olanda da sənin tək olsun!

Sahil buz bulağın duru gözündən
Bir dəstə ətirli yarpız qoparır.
Yox! Atəş söndürən suyun özündən
Bir dəstə yamyaşıl ulduz qoparır.

Burnunu yarpızlar üstə dayayır,
İştahla qoxlayır yarpaqlarını.
Yarpızlar yamyaşıl nura boyayır
Sahilin soluxmuş yanaqlarını.

Harda, hansı nemət hikmətli olar,
Sahilin dəyirman çörəyi kimi?
Harda, hansı nemət ləzzətli olar
Pendirlə yarpızın dürməyi kimi?

Sahil aralanır yalqız bulaqdan
Dəyirmanə gedir... Şər də qarışır.
Sahilin əlində sanki bayaqdan
Bir yaşıl alovlu məşəl alışır...

O günəş aşiqi, zəhmət yolçusu
Toranda tək dağa bir nəzər salır.
Yolu tükənməyən həsrət yolçusu
Dağa baxa-baxa xəyala dalır...

Deyir çoxaltdıqca diləyimizi
Nələr yaratmırıq bu cahanda biz?
Uğurdan qabaran ürəyimizi
Dağa bənzədirik hər dövrandə biz!

Ancaq könlümüzdə desək də bəzən
Dağ nə möhtəşəmdir, nə füsunkardır!
Demirik şöhrəti dillərdə gəzən
Dağ cahanda yaman təvazökardır!

Dağın ülviiyyətlə dolu növrəği
Göylərə qalxsa da bir bayraq kimi,
Yarandığı gündən nəhəng ayağı
Torpağa bağlanmış bir dustaq kimi.

Cahanı sərhədsiz gəzib qürurla
Dağ göstərə bilmir özünü tamam.
Əzəmət vurğunu cahan uğurla
Dağa deyə bilmir sözünü tamam.

Bəlkə ona görə cüssəli dağın
Şaqqaq nəğməsi də sükuta dönür?
Bəlkə ona görə qüssəli dağın
Yanıqlı ahı da buluda dönür.

Yox! Yox! Dağ timsaldır bayraqlara da,
Bu həsrət nahaqdır, bu qüssə hədəf.
Ünvanından çox-çox uzaqlara da
Dağ bütün hüsnüylə görünmür mägər?

Tək ocaq

Gülyazın sevgisi cavabsız qalıb,
Minnət bu təmasdan heyrətə gəlir.
Sanki arxasınca bir kəndi salıb
Minnət dəyirmanə minnətə gəlir.

Qatardan ayrılmış bir durna kimi
Sahil həm dərd çəkir, həm də ki, həsrət.
Mehriban nəfəsli bir ana kimi
Düşünə-düşünə danışır Minnət:

– Kimsə deyibdir ki, dünyada əgər
“Gözəllik ondursa, doqquzu dondur”.
Belə gözəlliyin kim bilmir məgər
Zinəti daş-qaşdır, boyası “undur”...

Hər hansı bəzəkdən-düzəkdən uzaq
Gözəllik ən canlı bir həqiqətdir!
Hər hansı qanadlı mələkdən uzaq
Gözəllik ən ülvi bir səadətdir!

Elə gözəl var ki, sinəsi mərmər,
Şümşad barmaqları ağ şam kimidir.
Dodağı qızılgül, gözləri ülkər,
Dili acı dadan badam kimidir.

Elə gözəl var ki, mehriban sözü
Yaxındır, istidir, şirindir ancaq.
Sevib-sevilənlər içində özü
Uzaq dağ gölündən sərindir ancaq.

Elə gözəl var ki, enib aşağı
Yeriyir sadəlik xiyabanında.
Günəşlə yarışan uca bayrağı
Yellənir məğrurluq asimanında.

Elə gözəl var ki, ilk məhəbbəti
Dünyada az qala bir möcüzədir.
Bəlkə ilk vüsali, ilk ünsiyyəti
Keşməkeşlə dolu mübarizədir!?

Elə gözəl var ki, öz sevgisinə
Öz şirin ömrünü qurban da verir.
Toxunmasın deyə söz sevgisinə
Könlündə nisgilə meydan da verir...

Elə gözəl var ki, dilbər gözəldir,
Təpədən-dırnağa tamam gözəldir!
Gözlərində doğan səhər gözəldir,
Gözlərində batan axşam gözəldir!

Ömür gülşəninin şux güllərilə
Belə bir gözəldir Gülyaz da düzü!
Sanki təbiətin öz əllərilə
Alınına yazılmış gözəllik sözü!

Belə gözəlliyə baxıb – görməmək
Bəlkə də dünyada bir cinayətdir.
Belə gözəlliyə qiymət verməmək
Bəlkə də dünyada bir xəyanətdir!..

Qız var, görkəmindən razı qalsa da
Gözündən qoymayıb gözəlliyini.
Qız var, iti gözü həssas olsa da
Nədənsə duymayıb gözəlliyini.

Ən böyük sevgiyə layiqdir Gülyaz,
Qaş onda, göz onda, qamət ondadır!
Ən şıltaq sevgiyə sadıqdır Gülyaz,
Səbr onda, güc onda, qeyrət ondadır!

O sevgi yolunda ölümə gedən
Başına dolanır pərvanə kimi.
Sən isə ay oğul, bilmirəm nədən
Gülyaza baxırsan biganə kimi.

Özün də bilirsən kənddə qız çoxdur,
Ancaq Gülyazdadır gənclərin gözü.
Səndənsə hələ də bir cavab yoxdur,
Sanki tükənmişdir dilinin sözü.

Demə sakitlikdə təklik yaxşıdır,
Yox! Yox! Daş sükutlu təklik yamandır.
Yer var, üzü dönməz bərklik yaxşıdır,
Yer var, sözə baxan bərklik yamandır.

İnsanın gözləri iki olsa da,
Sevəndə hüsnüylə bölünür yarı.
İnsan düşünür ki, harda qalsa da,
Bir gözü özüdür, bir gözü yarı!

Tək ocaq bir gözə bənzəyər inan,
İkinciyə nə od, nə işıq salar.
Dolu xırmanında darıxan insan
Qonşu zəmisində başaqçı olar.

Gözlərim ömrümün payındadır,
Baxıram nə oğlum, nə gəlinim var.
Nə olsun ki, evim yol ağzındadır,
Yolda nə gedənim, nə gələnim var.

Yatmışsa könlündə oyansın meyl,
Sabah bazarlığa gedək özümüz.
Qayıdıb təkə qız toyunu deyil,
Oğul toyunu da edək özümüz.

Eh! İstər bürküdə, istər kölgədə
Durum ikinizin xidmətində mən.
Alagöz bir nəvə tapım bəlkə də
Sizin baxtınızın qismətində mən.

Dünya görmüşləri dinləyib gərək
Sonra deməyəsən sözdür məsləhət.
Yox! Zirvə eşqilə çırpınan ürək,
Uzağa zillənən gözdür məsləhət.

İlləri pillələr bilmə ki, sən də
Cavan qala-qala ucalacaqsan.
Düşən qocalara gülmə ki, sən də
Elə qalxa-qalxa qocalacaqsan...

Giley eləsən də, eləməsən də,
Nə oda, nə suya yarayacaqsan.
Özün diləsən də, diləməsən də,
Özünə bir həyan arayacaqsan...

Ah! Minnət desə də öz diləyini
Neçə sim üstündə bir rübab kimi,
Sahilin söz dolu gənc ürəyini
Oxuya bilməyir bir kitab kimi.

Sahil danışmayı... Könlü nisgilli
Qadına da açmır gizli sirtini.
Minnət, həssas Minnət sakit sahilli
Dənizə girsə də görmür dərini.

Ey üzdəki yara! Sızlama nahaq,
Görkəmin aşkardır, əlacın asan.
Dərində göynəyən yaranı ancaq,
Görüb sağaltmağa acizdir insan!

Haçan dövrən zalım, həyat sərt olur,
Fəlakət atını dörd nala çapır.
Qapalı ürəkdə elə dərd olur
Nə rentgen göstərir, nə loğman tapır.

Kim sirli ümmanı öyrənsə tamam,
Bəlkə də ən böyük bir mükafatdır.
Adamı dərk etmək müşküldür! Adam
Qapısı kilidli bir kainatdır!

Demə ki, bu namərd dünyada mərđi
Tanıdan bir müdrük qəhrəmanlıqdır.
Bir ovuc ürəkdə bir dünya dərđi
Gizlətmək ən böyük qəhrəmanlıqdır!

Minnət susur... Sanki danışır bir tar,
Dolur bir yanıqlı səs dəyirmanına.
Yaxında nə çalan, nə oxuyan var,
Bu səs hardan gəlir bəs dəyirmanına?

Eh, çalan yoxsa da oxuyan vardır,
Oxuyan Gülyazdır, bağlar içində.
Sanki dik sinəsi canlı bir tardır,
Sevda bülüllər ağlar içində...

– Bilsəm ki, günəşin tellərindəsən,
Günəşi sıxaram öz ağrımaya mən!
Görsəm ki, zülmətin əllərindəsən,
Zülməti basaram öz bağrımaya mən!

Başın qılınc altda qalxana dönsə,
Yolunda başımı verərəm inan!
Könlün məşəqqətli zindana dönsə,
Könlünə könüllü girərəm inan!

Minnət gəlişinə peşiman olub,
Gedir... O taydakı təpə üstədir.
Sahilin gözləri Minnətdə qalıb,
Qulaqları xal-xal yanan səsdədir:

– Bəlkə də hüsnünlə sən bu cahanda
Bir surət deyilsən, zəngin muzeysən.
Yolumuz ayrılır dağda, aranda,
Sevgidə mən güney, sənsə quzeysən!..

Əlvən güllər

Sahil bir daş üstə naxışlarıyla
Çəkdiyi güllərə baxır bayaqdan.
Gülyaz da heyrətli baxışlarıyla
Bu canlı lövhəni süzür qıraqdan.

– Nə gözəl güllərdir! Kimin əlləri
Gülləri daş üstə qoyub gedibdir?
Nə üçün unudub əlvən gülləri,
Təzətər ömrünə qıyıb gedibdir?

Öpür asta-asta gülləri yellər,
Nə qönçə tərənir, nə dəki, yarpaq.
Həssas qız – Yox! – deyir – şəkildir güllər,
Hüsnüylə canlıdan seçilmir ancaq.

Bəlkə də Sahilin işidir elə
Gülün qıt zamanı atılmış güllər.
Göztək irilənmiş daş üstə belə
Hiddətli qaşlartək çatılmış güllər.

Əgər sənətkarsa, əyin-başında
Ağaran tozlara bəs necə dözüür?
O günəşli – aylı təpə qaşında
Sanki ağ buluda bürünüb gəzir.

O yanan ürəkdən qalxan tüstümü?
Deyir məni nahaq odlandırmayın!
Zahirdə siz unlu görüb üstümü,
Məni dəyirmançı adlandırmayın!

Canlıdan da canlı şəkillər çəkir,
Sanki yaz yaşadır qış üstə Sahil.
Gah surət yaradır, gah güllər əkir
Adidən də adi daş üstə Sahil.

Yox! Dayana bilmir Gülyaz uzaqda,
Gəlir yavaş-yavaş Sahilə sarı.
Sanki dalgaları döyən sazaqda
Bir gəmi yan alır sahilə sarı...

– Bu daş üstündəki əlvan gülləri
Sən çəkibsən? –

– Bəli! Qüsürmə qalıb?

– Eh! Dəmət yaradan insan əlləri
Dəyirman daşını hərlədən olub.

O daş üstündəki qadını necə?
Sən çəkibsən?

– Bəli!

– O qadın kimdir?

– Anamdır!.. Dodaqda sarsılan qönçə
Titrəyir... Deyirsən bir sarı simdir!

– Sən ki, bir rəssamsan! İlhamla hünər
Necə dəyişiblər öz yerlərini...
Xəsis deyilsənsə sənətdə əgər,
Sən mənə də öyrət öz sirrlərini.

– 288 –

Sahil razı olur! Gülyaza müdam
Öyrədir əlinin məharətini.
Bəli! Məhəbbətdə xəsis bir adam
Sənətdə göstərir səxavətini...

Qoşa şəkil

Zirvələr şəfəqdə yuyulan kimi
Şəbnəmdə çimsə də ot ehramları,
Yayın ilk nəfəsi duyulan kimi
Yaylağa köçübdür kənd adamları.

Hana qabağında əyləşib Gülyaz
Bir vəfa timsalı xalça toxuyur.
Sazlaşıb, udlaşıb, neyləşib Gülyaz,
Sevgidən gah çalır, gah da oxuyur.

Bəlkə də dünyada ilk orqan elə
Ərişli, arğaclı, hana olubdur.
Hər incə naxışlı butada belə
Dastana sığmayan mənə olubdur.

Tarıma çəkilmiş tellərin üstə
Ürək nəğməsini çalıbdır qızlar.
Al-əlvan açılmış güllərin üstə
Sənət şöləsini salıbdır qızlar.

Gülyaz da xalçada bir rəssam kimi
Sahillə özünün şəklini çəkir.
Ürəyi nur dolu bir adam kimi
Gah şamlar yandırır, gah güllər əkir...

– 289 –

Sahilin əlindən tutmayan Gülyaz
Sahilin çiyindən tutubdur indi.
Həyatda kamına çatmayan Gülyaz
Deyəsən şəkildə çatıbdır indi.

Gülyaz gülümsəyir xoşbəxt ilhamtək,
Təzətər naxışlar nura bürünür.
Ancaq şəkildə də aysız axşamtək
Sahil, dalğın Sahil tutqun görünür.

Gülyazın çırpınan barmaqlarında
Günəş alışıdıqca gözü qamaşır.
Məhəbbətlə dolu dodaqlarında
Şikayətlə dolu sözlər dolaşır:

– Günəş dağ dalında batanda inan
Mənim ürəyimdə ulduzlar doğub.
Dağlar da baş-başa çatdığı zaman
Məni tək əliylə yalqızlıq boğub.

Yanına gəlmişəm! Deməyibsən heç
Sən necə gedirsən? Necə gəlirsən?
Məndən bezibsənsə nəzakətdən keç,
Birdəfəlik de ki, becə gəlibsən!

Dalınca gəzməkdən yumşaq çəməndə
Yalın ayaqlarım qabar olubdur.
Nə ağac əkməmişəm ancaq çəməndə,
Nə də budağında nübar olubdur.

Sənin ülfətinə qısılsam da mən,
Saçıma bir gül də sən taxmamısan.
Sənin kirpiyindən asılısam da mən,
Sən mənim gözümə dik baxmamısan.

Bəli! Qoymamısan bilə-bilə sən
Sirlə üreyini gözümdən görüm.
Belə qovuşarsan mənə, belə sən,
İndi ayır məni özündən görüm.

İsti həsrətindən usanmasam da,
Soyuq ülfətindən usanmışam mən.
Hələlik sevgini qazanmasam da,
Nə qəm, sənətini qazanmışam mən.

İndi ki sən özün məni cahanda
Yaraqlandırmısan öz növrəğınla,
Gərək sən nə qədər məğrur olsan da,
Səni məğlub edəm öz yarağınla.

Sanma pardaxlanmış güllər içində
Elə başdan-başa şəkildir xalçam!
Yox! Sevib-sevilən ellər içində
Sevgimdən danışan vəkildir xalçam!

İnsan yaradanda köksü qabarıq,
Ürək də istəyir sevilə-sevə.
Gülyaz da Sahili qonaq aparır
Əlvən zəhmətilə bəzənmiş evə.

Görüş yeri olsa sevgi məbədi
Nə sahil gərəkdir, nə baxça indi.
Yox! Yox! Bu dünyada bəlkə əbədi
Görüş timsalıdır bu xalça indi.

Qız dinmir... Xalçaya dikir gözünü,
Sükut – xoş gəlibsən ay qonaq! – deyir.
Yaz ömrün bir kitab ürək sözünü
Xalçada hər qönçə, hər yarpaq deyir.

Sahil də xalçaya rıqqətlə baxır,
Sənətə baş əyir baş rəssam kimi.
Xalça şimşək-şimşək gözündə çaxır,
Üzünə oxunan ittiham kimi...

Sahilin gözündə elə bu zaman
Xalça dalğa-dalğa alova dönür.
Köməksiz Sünbülü çulğayır aman,
Daha nə səngiyir, nə də ki, sönür...

Yox! Yox! Baxa bilmir xalçaya Sahil
Özü də alışır alov içində.
Yalnız Gülyaz baxır... Birdən elə bil
Ürəyi üşüyür qırov içində...

Dəyirman yiyəsiz qalıbdır deyə,
Sahil bəhanəylə qayıdır geri.
Bu yenə nə üçün dolubdur deyə,
Gülyaz yoza bilmir bu təzə sirri.

Sahil dəyirmanı qayıdan kimi
Könlündə dil açır dərddli bir tütək.
Yel yuxulu gülü oyadan kimi
Yatmış xatirəni səsləyir ürək.

Sahil fırçayla yox, adi kömürlə
Sünbülün şəklini çəkir divarda.
Yalnız sevgi acı olan ömürlə
Bir sevgi zəmisini əkir divarda.

Deyir ömür yolum tamam olsa da,
İlhamdan yadigar bir əsər qalsın!
Ömrümün sünbülü vaqam olsa da,
Sevgimin sünbülü təzətər qalsın!

Şəkil tamamlanır... Zavallı Sahil
Baxır boynubükük bənövşə kimi.
Ürəyindən gələn sözlər elə bil
Dilində qırılır saf şüşə kimi:

– Gülüm! O gün səni bürüyən alov
Sanma təkcə elə səni yandırır.
Yox! Səni ölümə sürüyən alov
Əvvəlcə səni yox, məni yandırır.

Niyə dar ayaqda gəlib köməyə
Səni od ağzından almamışam mən.
Bəlkə sözün varmış mənə deməyə,
Sən anda yanında olmamışam mən.

İndi ikimizik bir tavan altda,
Susma! Ürəyində nə sözün var, de!
Mən ki, əzilirəm dağ vicdan altda,
Sən ya günahsız de, ya günahkar de!

Sirli şəkil

Günəş, odlü günəş, qiblə daşının
Fövqündə qızarır al bayraq kimi.
Yox! Nahar zamanı kəndin başının
Üstündə alışır gur ocaq kimi.

İşə bax! Gül dolu gen sinəsilə
Təngiyir Savalan ətəkləri də!
Günəş, odlü günəş, öz nəfəsilə
Yandırır dözümlü çiçəkləri də!

Sanki cəhənnəmdir boz asiman da,
Cənnətli torpağa rəvnəq deyildir.
Büllur çeşmələrdə parıldayan da
Alov parçasıdır, şəfəq deyildir.

Dərələr dolduqca günəş oduyla,
Qayalar gizlənir bürkü torunda.
O kimdir, nəçidir, yüklü atıyla
Yamaca dırmaşır yayın qorunda?

Gümandır! Atıyla qalxıb sahildən
Dəyirmanı gedir dən üyütməyə.
Ürəyi sözlərlə dolu Sahildən
Hələ deyilməmiş söz eşitməyə.

O görür dəyirman önündən keçən
Arxın qırağında yatıbdır Sahil.
Alnında qayçıtək kədəri biçən
İti qaşlarını çatıbdır Sahil.

– Sahil, dur ayağa! Tez ol! Əl yetir!
Deyə amiranə çağırır Güman.
Sahil öz adını eşitmir, nədir,
Yenə – Sahil! – deyə bağırır Güman.

Ancaq nə yerindən tərpənir Sahil,
Nə də gözlərini açır bir anlıq.
Güman düşünür ki, bu hörmət deyil,
Yox! Ya lovğalıqdır, ya da yamanlıq.

Əbədi yuxuya dalan Sahili
Güman silkələyir quru ağactək.
Təkan qaldıranda nalan Sahili
Gözündən dağıla yuxu taractək.

O yenə tərpənir... Rəqib rəqibin
Döşünə dirəyir qulaqlarını.
Ürəyi dayanmış qərrib rəqibin
Kölgələr dolaşır yanaqlarını.

Könlünün fərəhli təlatümüylə
Qalxır dəyirmanın damına Güman.
İstəyir üzünün təbəssümüylə
Çevrilə bir bayram şamına Güman.

O damdan düz kəndə tutub üzünü
– Gəlin! Sahil ölüb, camaat! – deyir.
Bir demir, beş demir ölüm sözünü,
Sanki xəbər deyil, nəqərat deyir.

Sanma o, vicdanla yad torpağında
Sahil nadir gültək saralıb – deyir.
Yox! Tənbəl bir adam su qırağında
Yəqin susuzluqdan qaralıb deyir.

Atalar deyib ki, murdar əskiyə
Od düşməz! Kim bilir, bəlkə düşübdür.
Həsərdən yoğrulan büllur güzgüyə
Bəs niyə ahdan da ləkə düşübdür.

Həsərdir bir nadir gülün ətrinə
Qısqanlıq odunda yanır Güman da.
Gözü görə-görə, nəfsi xətrinə
Canlı həqiqəti danır Güman da.

Deyirlər ilhamsız doğulsa əgər,
Mın dastan bir nadir şeiriyyət olmaz!
Deyirlər bir yerə yığılsa əgər,
Mın güman bir canlı həqiqət olmaz!

Döyüşə-döyüşə öz vicdanıyla
Güman həqiqəti yozur gümana.
Bəli! İki gözlü bir yalanıyla
Güman bütün kəndi salır gümana.

Bilmirəm nədənsə toya gedən kəs
Ləngimir... Bir yoldaş aramır gözü.
Tarın simlərindən pərvazlanan səs
Gedəni sevinclə çağırır özü.

Ancaq yasa gedən yollara baxır,
Yubanır... Bir yoldaş arayır gözü.
Çiyində kədərini ağırdan ağır
Yükünü tək çəkmək istəmir düzü.

Güman haraylayır... Cahanda bəzən
Oğru doğru olur, doğrusa oğru.
Günəş də gizlənir dumanda bəzən
Bir kənd də axışır yalana doğru.

Evləri gəzdikcə bu müdhiş soraq,
Qoca da, cavan da, uşaq da gəlir.
Könlü səksəkəli Gülyazsa ancaq
Hamıdan, hamıdan qabaqda gəlir.

Gah məsum kəkliktək – məhəbbət! – deyə
Daşlardan-daşlara səkib gəlir o.
Gah cəsur qartaltək – sədaqət! – deyə
Dağlarda odlu qıy çəkib gəlir o.

Bir ürək vüsaldə atəşləşməmiş,
Hicran tufanından həycanlanıbdir.
Şəfəqli zirvəsi günəşləşməmiş,
Qönçəli ətəyi tikanlanıbdir.

Yollarda yamyaşıl əlaq qarışıq,
Qapqara tikanı ayaqlayır qız.
Torpaqsız Sahili torpaq qarışıq
Şümşad qollarıyla qucaqlayır qız.

Dünən puçur-puçur tərləyən alın
Bu gün nə qədər də soyuqdur buztək!
Ancaq başı açıq, ayağı yalın
Gülyaz buz alını yalayır duztək.

Məhəbbət duzunu dadmayan ürək
Şitləşər! O gərək alışa duzla!
Kim bilmir, məhəbbət şirindir? Gərək
Şirinlik ürəkdə qarışa duzla!

Qız yanan könlündə bir kəhriz qazır,
Dolur kirpiyinin qatarı yaşla.
Daha sevgisini aşkar yazır
Sahilin üzündə mirvari yaşla...

Axı indiyədək deməmiş o kəs
Heç yanda, heç kimə öz sevgisini.
İndi də deməsə, haçan deyər bəs
Tarda sarı simə öz sevgisini?

Dalğalı saçını sanki sevgidə
Qara şələləyə döndərir Gülyaz.
Özü bir qurtum da içmir bürküdə
Sahilin üstünə əndərir Gülyaz.

O, tozu-torpağı istər elə bil
Sahilin üstündən-başından yuya.
Bu gözəl dünyaya toz-torpaq deyil,
Əbədi məhəbbət ətəri yaya...

Bəlkə də sevginin nakam nəşini
Qara örtüyünə bürüyür Gülyaz.
İtirib taleyin al günəşini
Şəvə od içində əriyir Gülyaz.

Yox! Gülyazın eşqi aşib-daşdıqca
Gümanın köksündə tufan qoparır.
Həyat ölüm ilə qucaqlaşdıqca
Güman ölümə də həsəd aparır.

Aman! Dəyirmanın ağ divarından
Qarasaç, qaragöz bir gözəl baxır.
Sanki ayrılmışdır öz dildarından,
Dalğın baxışından intizar yağır...

Kömürlə çəkilmiş o şəklə hamı
Diqqətlə, həycanla, maraqla baxır.
Əllərdə yandıqca muradın şamı
Gözlər işığında soraqla baxır.

Adamlar düşünür, görən hansı kəs
Çəkibdir bu şəkli? Sən de, dəyirman!
Sahil çəkibdirsə, şəkil özü bəs
Kimdir belə cavan, gözəl, mehriban?..

Bilinmir! Sahilin sirləri kimi
Açılmamış qalır şəklin sirri də.
Üzlərin düyülən tərləri kimi
Dillərdə "Sirlərin" artır biri də.

Gülyaz da heyrətli adamlar təki
Şəklin qarşısında sakit dayanır.
Hissləri dindikcə eyhamlar təki
Arxayın könlündə şübhə oyanır.

Yanağına axan göz yaşları da
Şübhəni könlündən yuya bilməyir.
Şəklin gözlərində təlaşları da
Duymaq istəyirsə, duya bilməyir.

O qərib bir qızın gözəlliyini
Neçə yol süzsə də doya bilməyir.
Ancaq bir sevginin əzəlliyini
Duymaq istəyirsə, duya bilməyir.

Gülyaz o gözəllə öz arasında
Böyük bir təfavüt qoya bilməyir.
Bəs nə var bu iki qız arasında,
Duymaq istəyirsə, duya bilməyir.

Sahilin gənc ömrü talan olur, ah,
Nakam sevgisinin sərgisi kimi.
Aşkar ölümü də sirlə qalır, ah,
Hələ sirlə qalan sevgisi kimi...

Sahili sahildə dəfn ələyir kənd,
Yanından çay axır su diləyənin...
Qəbrinə gözündən yaş ələyir kənd,
Xamır tabağına un ələyənin...

Ağır zərbə

Axşam gözəl Gülyaz, qərib Sahilin
Tənha məzarına dəyməyə gedir.
Arxalı Gümana rəqib Sahilin
Önündə başını əyməyə gedir.

Bu ucsuz-bucaqsız qədim dünyada
Nə qədər sərhəd var, qərrib olacaq.
Bu çılğın dünyada, həlim dünyada
Nə qədər zəfər var, rəqib olacaq!

Gülyaz addımlayır yar ünvanıyla
Dərədə önünü kəsdirir Güman.
İndi şər carçısı öz böhtanıyla
Daha rəqib deyil, düşməndir, inan!

Döyüşdə ağrıdan inləsən pəsdən,
Düşmənin rəhm edib, can deməz sənə.
Yox! Fərsət gözləyər... Zərbənin üstədən
Yeni-yeni zərbə endirər yenə.

Bəli! Düşmən alar sənin canını,
Sənsə düşmənidən – “can!” – gözləmə heç!
Gözləsən də gözlə fərsət anını,
Sərrast endirməyə ağır zərbə seç!

– Daha dəyirmançı Sahil ki, yoxdur,
İndi sözün nədir? Mənim afətim!
Özün də bilirsən nə qədər çoxdur
Sənə məhəbbətim, sənə hörmətim...

– Sahil könlümdədir, sevgim yoxlayıb,
Bəlkə də görünür gözünə sənini?
O könül qapımı elə bağlayıb,
Bir daha açılmaz üzünə sənini...

Kim deyir sözlərdən dağlar quranlar
Yalnız azadlığı zirvə bilməmiş?
Hər şeydə azadlıq sevən insanlar
Sevgidə azadlıq sevə bilməmiş!

Sevgilər ətirli güllərə dönsə,
İçində ilk sevgi qönçə kimidir.
Üstünə nurlar yox, qırovlar ensə,
Yenə ayı doğmuş gecə kimidir.

Mən Sahildən sonra sevgi boynuna
Nə almaz taxaram, nə də ki, zümrüd!
Girsəm də, girərəm yerin qoynuna,
Ərin qoynuna yox! Biryolluq eşit!

– Bilirsən, başımdan aşır dövlətim.
Mənsə qul olaram qarşında sənini.
Ulduzlar almağa çatar qüdrətim,
Kəhkəşan yaradam başında sənini!

– Sahil kişi idi! Sevirdim onu,
Sənsə istəyirsən bir qul olasan.
Qızıldan biçilsə sevginin donu,
Sən elə sevgidə yoxsul olasan.

İllər dəyişdikcə sülalə kimi,
Bir qul yox, bir kişi olmalıdır ər!
Sevgi tərənəli şələlə kimi
Qadın ürəyinə dolmalıdır ər!

Bəlkə də şəhvətdir, sevgi deyildir
Sənini ürəyində çağlayan ilham?
Adamın sifəti güzgü deyildir,
Ürəkdə coşanı göstərsin tamam.

Şəhvətli ürəkdə kim bilmir məgər
Qaynarlıq, daşqınlıq, pozğunluq olar.
Ancaq cilovunu yığmasan əgər,
Axırda hardasa azgınlıq olar!

Nadir naxışlarla dolu cahanın
Ən böyük dəyəri əlvanlığıdır!
Rütbələr altında qalxan insanın
Ən uca mənsəbi insanlığıdır!

Sahil... O munisin, o mehribanın
Ürəyi nə qədər mərhəmətliydi!
Nəcib əməlləri daş dəyirmanın
Nadir unu qədər bərəkətliydi...

Hayıf bərəkətin içində ancaq
Ömrü bərəkətsiz oldu Sahilin.
Sevgisi könlümdə açanda yarpaq,
Cavabı qönçədə soldu Sahilin.

Sən duman çeşməkli gümanlarınla
Gümansız yamaqsan doğma torpağa.
Həqiqət pərdəli böhtanlarınla
Böhtan heykəlisən başdan-ayağa.

Gülyaz qətiyyətlə keçib gedir ki,
Bəlkə qarşısından çəkilə heykəl.
Hirsli addımları fəryad edir ki,
Səsindən uçulub-tökülə heykəl...

Təşnə səs

Sahil... Təzə qəbir... Dövrana düzü
Sahil qəbirdə də sinə gəribdir.
Dünən dəyirməndə qəribdi özü,
Bu gün yol üstündə qəbri qəribdir.

Sanki bir dəmirçi kürəsidir ay,
Közərə-közərə qalxır üfüqdən.
Sanki qaranlığı doğrayıb lay-lay,
Axşam günəş özü baxır üfüqdən.

Göyün qızıl xallı dodaqlarında
Sakit ay parlayır gümüş qıfiltək.
Ulduzlar “Kəhkaşan yaylaqları”nda
Susur, öz yerində dinən aqiltək.

Sanma ki, göy yerin dik başı kimi,
Döşündə ulduzlar sayrışır şən-şən.
Yox! Ulduzlar göyün göz yaşı kimi
Soyuq yanağında sozarır dən-dən...

Hüsnün dəyərini qaldırsın deyə,
Bir şeir yazanda sevgiyə dair –
Qənirsiz gözəli bilmirəm niyə
Marala, ceyrana bənzədib şair?

Kim deyir maraldan, ceyrandan gözəl
Dünyada füsunkar bir surət yoxdur?
Gözəlliklər tacı insandan gözəl,
İnsandan ecazkar bir xilqət yoxdur!

Göyün qaralanda sallaq dodağı,
Gümüş yağışıyla ağarır üzü.
Qızın tutulanda qaş-qabağı,
Şəffaf göz yaşıyla açılır düzü.

Bəli! Bir gözəlin ağlamağı da
Ömür növrəğində gözəl görünür.
Büllur göz yaşının çağlamağı da
Lalə yanağında gözəl görünür...

Çiyinlərində şal, əlində yaylıq
Tək qəbrin üstündə Gülyaz ağlayır.
Sanki Gülyaz deyil, telləri qırıq,
Notları dağınıq bir saz ağlayır.

– Sən yandın ömrünün bahar çağında,
Könlümdə atəşli güllərin qaldı.
Sən getdin... Qönçəli sevgi bağında
Çətirlər açmamış güllərin qaldı.

Mən özüm də güldüm... Pardaxlanmamış
Nəfəsi yanıqlı vağama düşdüm.
Taleyimin şamı çıraqdanmamış,
Baxışı zülmətli axşama düşdüm.

Mən elə güləm ki, gözümdə şehlər
Səhəri parlardan jalələrindir!
Mən elə ayam ki, saçımda zehlər
Gecəni ağardan halələrindir.

Sahil! Başdan-başa məzələnsə də
Sevgisiz bir həyat həyat deyildir!
Təbiət hər bahar təzələnsə də
Sevgin ürəyimdə boyat deyildir!

– Sən çıxdın dağlara çəndən xəbərsiz,
Məhəbbət yolunda önümə düşdün.
Sən qərrib Sahili məndən xəbərsiz
Sevdi... Sonra mənim günümə düşdün.

Fəqət, bu yangılı nisgilinlə sən
Məndən bəxtiyarsan ilqarda, bacım!
Görüşə bilərsən sevgilinlə sən,
Mənsə tamarziyam məzarda, bacım!

Ürəyin dolduqca gənclik yaşında
Kirpiklərin sıxır göz bəbəyini.
Sən sevdiyin gəncin qəbri başında
Boşalda bilirsən öz ürəyini.

Ancaq ağlayanda elə ağla ki,
Sabaha da qalsın gözünün yaşı!
Kövrək xatirində möhkəm saxla ki,
Bələyçin yaranmış insanın başı!

Demə ki, dünyada neçə cavanın
Nakam arzusu da özüylə gedir.
De ki, məğrur zaman hansı insanın
Arzusuna baxır, sözüylə gedir?

Unutma ki, yalnız şəvə telə yox,
Qətran kirpiyə də dən salır zaman.
Öz gözəl ömrünü aya-ilə yox,
Uğurlara bölsə yaxşıdır insan!

Sanma ki, qərarla dolu varaqtək
Əhdə yazılıdır uzun ömür də!
Yox! Dayə əlinə baxan uşaqtək
Baxtdan asılıdır uzun ömür də!

Demə ki, gözləri bulaqlaşsa da,
İnsan yaraşıqdır cahana, bacım!
Eh! İnsan ölümdən uzaqlaşsa da,
Ölüm yaxınlaşır insana, bacım!

Ölənin dalınca ağlama nahaq,
O qayıtmayacaq həyata bir də!
Döndər göz yaşımı sellərə, ancaq
Ağla sağ qalanın çəkdiyi dərddə!..

Yox! Ağlama, bacım, onsuz da zaman
Onu da, məni də unudacaqdır.
Sənin də hıçqıran sevgini inan
Oxşaya-oxşaya ovudacaqdır!

Bu kimin səsidir bir çeşmə kimi
Çağlayır Gülyazın qulaqlarında?
Göz yaşına dönüb ağ düymə kimi
Düzülür saralmış yanaqlarında?

Desələr haçandır ölüb intizar,
İnanma! Açıqdır gözü məzarda.
Cismini ikiyə bölüb intizar,
Gözü yolda qalıb, özü məzarda.

Nə gündüz dincəlir ruhu, nə gecə,
Asta pıçıldayır görüş sözünü.
Axı necə ölsün intizar, necə,
Doğma əl basmasa axan gözünü...

Sanki, bu özgə səs məzardan deyil,
Doğma bir çeşmənin gözündən gəlir.
Bu yanğılı nisgil kənardan deyil,
Tanış dəyirmanın özündən gəlir.

Bəli! Bu Sünbülün səsidir ancaq,
Gülyaz da bu səsdən diksinir, aman!
Ölüm öz canını almazdan qabaq
Can vermiş şəkildə insana insan!

O canlı insandır indi danışan,
Divardakı şekli tanıyır Gülyaz.
Açıb-ağartdıqca yolu kəhkəşan,
Özünü o ki, var, qınayır Gülyaz...

Epiloq

Məcnun da, Fərhad da, Kərəm də müdam
Sevginin dərini daşdı ancaq.
Sevginin dərdisə hər səhər-axşam
İtdi dərə-dərə, ucaldı dağ-dağ.

Deyirlər ədalı gözəllər kimi
Dünya həm can verən, həm can alandır.
Bahar ömürləri xəzəllər kimi
Tufanlara atıb özü qalandır.

Yox! Özü qalsa da sanma ki, ancaq
O elə-elədir, həmə-n-həməndir.
Yaxşı bax! Dünyanın kədəri dağ-dağ,
Dünyanın sevinci çəmən-çəməndir...

İnsan milyon-milyon... Dünyasa yalqız...
Bir həyan axtarır o da, bir həyan!
Bütün dəhşətləri törədən yalnız
Ömürlə çarpışan taledir, inan!

Haçandır yağışlı dəyirmanında
Günəşli günləri üyüdür dövrən.
Sahildən yadigar dəyirmanın da
Döyür qapısını dən yüklü karvan...

Unundan yoğrulmuş çörəyin dadı
Gözəldir bir ömrün ərməğanıtək.
“Sahil dəyirmanı” olsa da adı,
Qalır “Qarahündür dəyirmanı”tək...

Bəzən bir nəfərin vurduğu ləkə
Ağ üzdə qaralır bir kömür kimi.
Pozanı olmasa kim bilir, bəlkə
Hələ qaralacaq bir möhür kimi.

Doğrudur, hər gedən ömrün dalınca
Ağlayan gözləri ovudur dövrən.
Ancaq öz ömründə son an qalınca
Yaxşını, yamanı unudur dövrən?

Sahil də haraysız əməllərilə
Fəqət yaxşılığın carçısı oldu.
Yollar sarı simkən xəzəllərilə
Sahil yaşıl nəğmə tarçısı oldu.

Həmzətək gəlsə də dəyirman o,
Getdi dəyirmandan Koroğlu kimi.
Ömrünü döndərib kəhkəşana o,
Neştəridə qoydu nur oğlu kimi.

Zirvə keşməkeşlər yolu olsa da,
Uğur dönə-dönə həqiqətidir!
Rəvayət hikmətlə dolu olsa da,
Şöhrət sonda yenə həqiqətidir!

Sanki Neştərinin sol sahilində
Dəyirman – patefon, daşlarsa valdır.
Dinlə rübabını daş mənzilində,
Bir xalda çağlayan gör neçə xaldır?!

Axı o patefon üç məhəbbətin
Bir simfoniyasını çalır hər zaman!
Hüsnündən dedikcə əbədiyyətin
Nə patefon doyur, nə dəki, insan...

1982.

VƏFANIN DÖZÜMÜ

*Vəfa var eyhamlıdır,
Vəfa var inamlıdır,
Bir vəfanın dözüümü
Min dağdan davamlıdır.*

I

Zaman yollar keçmiş bir memar kimi,
Yalçın qayaları bir hasar kimi,
Kəndin dövrəsinə çəkmiş əliylə,
Sanki qranitdən tökmüş əliylə,
Qayalar qalxsa da daş qala təki,
Kənd anaya möhtac bir bala təki,
Hələ uşaq yaşı sanır yaşını,
Büllur Neştəridə yuyub başını,
Qoymuş Savalanın dizləri üstə,
Sakini saxlamış gözləri üstə.
Çox da ki, sadədən sadədir bu kənd,
Nə yaşıl eyvan var, nə ağ aynabənd.
Olsun! Burda yer-göy gözəl deyilmi,
Bu kənd gözəlliyə heykəl deyilmi?
Çəmənlər geydiyi zümrüd donudur,
Çəşmələr taxdığı medalyonudur...
Güllər dodağının təbəssümüdür,
Çaylar həyatının tərənnümüdür...
Burda yol daşlaşmış tarix sətridir,
Hava zəmi, tarla, bostan ətridir.
Bağlar meyvə yüklü karvan kimidir,
Dəyirman gün dartan dövrən kimidir.
Şələlə qayanın gümüş saçıdır,
Zirvə aşırımın almaz tacıdır...

Bu gün göy varaqdır, günəş möhürdür,
O möhürü basan hansı ömürdür?
Möhürün üstündə nə yazılıb bəs?
Gərək torpaq alsın bu kənddə hər kəs!
Ana Vətəninin vətəndaşıtək,
Təbriz fəhləsinin can sirdaşıtək!
Milli dövlətindir bu təzə fərman,
Tarixdə ilk dəfə eşidir İran:
Bu nadir, bu aydın, bu qəti əmri,
Yenidən başlayır insanın ömrü...
Ağa torpağında bayaqdan bəri
Kəndlilər sicimlə bölür hər yeri...
Etibar həm aqıl məsləhətçidir,
Həm də ki, mötəbər nəzarətçidir.
Axı o bələddir ana kəndinə,
Hər yaxın mərzinə, uzaq səddinə.
Deməyin nəçidir Etibar, nəçi?
O həm fədaidir, həm də firqəçi!..
Öz doğma oğludur bu kəndin o da,
Yanar ürəyində çağlayan sevda
Yalnız burda tapmış səadətini,
Sədaqət timsallı Sədaqətini.
Yerlər bölünübüdür...

                    Təpə qaşında,
Ətəyi yarpızlı bulaq başında,
Kəndlilər yığışib məclis düzəldir,
Mehriban bir ülfət necə gözəldir!
Sədaqət sevinir azad elilə,
Böyük süfrə açır kiçik əlilə,
Təbəssüm yağdıqca gülgün çöhrədən,
Qızılgül ətiri gəlir süfrədən...

Arzusu, əməli, eşqi, qeyrəti,
Yox! Yox! Dünyadakı hər səadəti
Tək pulla, tək pulla ölçən Bəxtiyar,
Bu yolda vicdandan keçən Bəxtiyar,
Sanır Etibar da belə adamdır,
Pula, yalnız pula kölə adamdır.
Cavan fədaini çəkir xəlvətə,
Ədalət baş əyə bəlkə rüşvətə.
Qaçır, evə qaçır ehtirasla o,
Gəlir bir bağlama əskinasla o.
Masanın üstünə qoyur pulları,
Sanır bağlamışdır bütün yolları.
Deyir al, bu pullar öz malın olsun,
Hamısını apar, halalın olsun!
Ancaq torpağıma dəyməsin əlin,
Səadət qapımı döyməsin əlin!
Sonra Etibara tutub üzünü,
Nigaran-nigaran döyür gözünü...
Eh, ona nə var ki? O pullar məgər
Öz zəhmət haqqıdır? İstəsə əgər,
Qat-qat əskinasdan ocaq qalayar,
Sonra daxma-daxma kəndi talayar...
O pullu-silahlı, bir oğrubaşı
Bəzən qan axıdır, bəzən göz yaşı...
Eh, ona nə var ki? Pul nəzərində,
İşrətlərə gedən yol üzərində
Payızda tökülən xəzəl kimidir,
Əldən-ələ keçən gözəl kimidir.
Yox! Məğrur başına noğul yağsa da,
Əskinas, cəvahir, qızıl yağsa da,

Alınıb-satılmaz nadir azadlıq!
Yox! Yox! Ya çətinlik, ya da kasadlıq
İqtidardan salsa iqtidarını,
Etibar itirməz etibarını!
Təmizlik dünyada varın-dövlətin,
Məqamın, rütbənin, şanın, şöhrətin,
Zirvəsində durur şah vüqar kimi,
Hər ləkədən uzaq təzə qar kimi...
O duru dənizdir, büllur çeşmədir,
Çayların dilində nəğmə-nəğmədir...
O ana südünün özü deməkdir,
Ata öyüdünün sözü deməkdir...
Qeyrətli oğlanın ləyaqətidir,
Sədaqətli qızın məhəbbətidir...
Etibar gözləri qəzəblə dolu,
Qoltuğuna vurur bir ətək pulu...
Sonra da dişini sıxır dişinə,
Bəxtiyarı salır atın döşünə...
Şəhərə aparır pulla qarışıq,
Xəyalı uzanır yolla qarışıq...
Deyir bu alçağın niyyətinə bax,
Səxavətlə dolu rüşvətinə bax,
Xalqındır, dönsə də dağa bu pullar,
Gərək qaytarılsın xalqa bu pullar!
Meşədən kəsdiyi tər budaqları,
Yaşıl palıdları, ağ qovaqları,
Qaytarıb yerində əkməsə adam,
Meşə boş səhraya çevrilər tamam.
Dənizdən buxarla qalxan damlalar,
Buluddan-buluda axan damlalar,

Dənizə yağmasa tarixlər boyu,
Bəlkə də quruyar dənizin suyu.
Muzeyin dövləti nadir şəkillər,
Qəlblər fəth etməyə qadir şəkillər,
Soyulsa, muzeyə gəlməsə bir də,
Zəngin müflisləşər durduğu yerdə.
Xəzinə yansa da kəhkəşan kimi
Qaralar, daş-qaşı talanan kimi,
Parlaq sərvətinə çatmasa əgər,
Zülmətə dönməzmi xəzinə məgər?
İndi Bəxtiyar da düşünür yolda,
Gözünə atası görünür yolda...
Haçan ki, dəyişdi kəndin havası,
Kükürəyən üsyanın alov dalğası
Qapı-pəncərədən axdı içəri.
Atanın təlaşla dolu nəzəri
Oğluna dikildi...

Dedi ki, bala,
Görürsən, yanırıq odda az qala –
Evimiz zindandır, günümüz acı,
Ceyran dərisindən düzəlmiş qamçı
Alov sellərini yatıra bilməz,
Bir qəzəb min səsi batıra bilməz!
Sən də Tehrana get, əfsərlik oxu,
Silah həm qüvvətdir, həm də ki, qorxu.
Durmasa o kəndin başının üstə,
Daş qalmaz evimin daşının üstə.
Oğulsa getmədi... Üsyansa bir də
Alovlu şimşəyə dönəndə yerdə,

Atanı bir ütük quşa çevirdi,
Evini bir yığın daşa çevirdi.
Bəli! Ata getdi odda-alovda.
Üsyançı kəndlilər qarda-qırovda
İsti yuvasından sürgünə getdi,
Bilmədi yüz günə, min günə getdi.
Getdi Etibarın mərd atası da,
Gah yumşaq, gah da ki, sərt atası da.
Fəqət nə sorağı, nə özü gəldi,
Bir parça kağızda son sözü gəldi.
Özünü düşünür Bəxtiyar indi,
Bəs hanı əvvəlki iqtidar indi?
O gümüş dəstəli qamçı əlində,
Bir şələlə saçlı atın belində
Şəhərə gedərdi məğrur ağatək.
Özündən, işindən razı lovğatək
Papağı endirib gözləri üstə,
Sevdiyi mahnını deyərdi pəstdə.
Havanı yardıqca qamçı əlində,
Sanki yoxlanardı kəndli belində...
İndi yel gedişli, əlvan naxışlı,
İnsan sədaqətli, maral baxışlı
Atların hamısı qalib pəyədə,
O, daşlı yollarda payı-piyadə
Düşüb Etibarın önünə gedir,
Yanıb etibarsız gününə gedir.
Gedir cinayətkar dustaqlar kimi,
Zirvədən salınmış bayraqlar kimi.
Dünən bu zalımdı, o isə məzlum,
Bu gün o hakimdir, bu isə məhkum.

Hakim də, məhkum da çatır şəhərə,
Etibar hər şeyi alıb nəzərə,
Komitə sədrinə verir pulları,
Yox! Yox! Masa üstə sərir pulları.
Danışır başının macərasını,
Məğrur bir həyatın təmənnasını...
Artır baxışlarda bir az da qədri,
Təbrizə zəng vurur komitə sədri.
Bəli! Adam dolu sakit bir otaq
Rəhbərdən məsləhət istəyir ancaq!
Telefon xəttində qısalır yollar;
Məsləhət belədir: sayılsın pullar,
Son riyalınadək verilsin banka!
Xalqa məxsus pullar yetişsin xalqa!
Xərclənsin o kəndin ehtiyacına,
Lütünə, acına, yalavacına...
Fəqət sahibini bir yatab kimi,
Köhnə əqidəli bir cənab kimi,
Sərhəddən ötürün Tehrana getsin,
Bir də qayıtmasın bu yana, getsin.
Danışsın ki, bizdə ədalət də var,
Cəza da, güzəşt də, mərhəmət də var!
Sabah bu mövzunu yazsın qəzetlər,
Sütunun başından assın qəzetlər.
Qoy rüşvət verən də, rüşvət alan da,
Əyri yolda azıb darda qalan da,
Bizdən gözləməsin mərhəmət daha,
Rüşvətsiz yaşasın cəmiyyət daha!
Bəxtiyar Tehrana yollanır, fəqət
Nə ayrılıq duyur, nə də ki, həsrət.

Böyrək yağ içində bəslənən kimi,
Rübab tellər üstə səslənən kimi,
Şən günlər keçirir orda Bəxtiyar,
Təntənə də görür, var da, Bəxtiyar.
Dolaşır min işrət yollarını o,
Tehran bankındakı pullarını o
Əliylə havaya sovurur yenə,
Bəlkə qızılları günəşə dönə,
Ömrün qürubunda hələ sarala,
Ümidi nə sönə, nə də qarala...
Sədaqət bilir ki, qoca dünyada,
Şöhrəti özündən uca dünyada,
Tərif sadə də, lovğa da sevir,
Üzdə sevməsə də, arxada sevir...
Tərifdir qəlbləri vüqarlandıran,
Tərifdir gözləri xumarlandıran.
Etibar tərifə layiq olsa da,
Ülvi dağlarına sadıq olsa da,
Qartala dönsə də min quş içində,
Sədaqət öyünmür tay-tuş içində...

II

Düşmən tapdalayır şəhəri, kəndi,
Təbrizi, Urmunu, Xoyu, Mərəndi...
Yenə də döyüşür ölümlə həyat,
Şəhər qorxuludur, kəndsə narahat...
Yolun qırağında çağlayan bulaq
Döyüş təranəsi oxuyur ancaq...
Başının üstündən baxan tək söyüd
Sanki öz-özünü edəcək şəhid.
Açıb saçlarını tökür ağ suya,
Sanki qatı göylük çökür ağ suya.

Yox! Yox! Qəzəbindən göyərir su da.
Deyir ki – Mən təslim olmaram yada!..
Etibar öz ilkin məhəbbətilə,
Bir kəndin gözəli Sədaqətilə,
Burda görüşmüşdü neçə ay qabaq...
Bəli! O göy söyüd, o büllur bulaq
Sözdə etibarın təcəssümüdür,
Andda sədaqətin tərənnümüdür.
İşləri başından aşan Etibar,
Çağlayan, kükrəyən, daşan Etibar
Macal tapmamışdı elçi yığmağa,
Sevdiyi gözələ nişan taxmağa.
Nişan bir tərəfə! Hələ Etibar
Yetim taleyində duyub iftixar,
Macal tapmamışdı öz dilbərini,
Eşqində açılan ilk səhərini,
Kəndində gəzdirə bağlar boyunca,
Ala gözlərinə baxa doyunca...
İndi söyüd altda, bulaq başında,
Ömrün baharında, fəslin qışında,
Qızın barmağına bir üzük taxır,
Ala gözlərinə həsrətlə baxır...
Yox! Öpdükcə öpür dodaqlarından,
Alnından, saçından, yanaqlarından.
Deyir sağlıqla qal! Unutma ki, sən,
Haraya getsəm də gələcəyəm mən!
Nə darıx, nə yorul, nə küs, nə ağla,
Nişan üzüyümü yadigar saxla!
O yanıb,
parlayıb hərarətilə,
Mehri, təsəllisi, sədaqətilə,

Sənə sevgimizdən söz açasıdır,
O baxt ulduzumun bir parçasıdır!
Yox! Parçası deyil, tamam özüdür,
Sevgimin şəfqətlə dolu gözüdür...

Mən kiməm? Vətənin döyüş əsgəri,
Sanma əməlimdən peşimanam mən.
Arxada sönsə də tale ülkəri,
Cəbhədə yerinə alışanam mən.

Neçə şəfəq saçan qəhrəmanım var,
Şeyx Məhəmmədim var, Səttarxanım var,
Məhəmmədağım var, Heydərhanım var,
Ulduzlarla dolu kəhkəşanam mən.

Yox! Yox! O tarixdir, mənim nəyim var,
Hələ iradəyə dönən səyim var,
Günəşi doğmamış bom-boş göyüm var,
Təzəcə qızaran asimanam mən.

Mənəm Təbriz, Urmu, Mərənd, Ərdəbil,
İnqilab döşündə yanan qərənfil...
– Haqq! – deyə döyüşdüm nəsilbənəsil,
Səhəndəm, Büzgüşəm, Savalanam mən!

Həyatım susmamış bir sual kimi,
Çağlamış nəğməli bir xəyal kimi,
Səadət carçısı bir qartal kimi
Gərək ənginlərə havalanam mən!

Sən də xeyir-dua verəsən gərək,
Öz baxt ulduzunu dərəsən gərək,
Gözlərin dolusu görəsən gərək
Tarixin döşündə bir nişanam mən!

İbarəylə dolu söhbətdə bəzən
Təmtəraq da olur, zinət də bəzən.
Elə ki, səs səsi, söz sözü örtür,
Fikir gah dodağı, gah gözü örtür,
Görə bilməyirsən həqiqəti sən,
Dumana bürünmüş aqibəti sən.
Etibar bu gündən duyur sabahı,
Odlu nəfəsilə yuyur sabahı...
Dağ var, ulduz dolu göylərə dayaq,
Bir yer təkanından uçulur ancaq.
Qaya var, öyilmir daşqın sellərə,
Bir şimşək çaxanda dönür küllərə.
Çay var, haray salır sahillər boyu,
Bir bürkü düşəndə quruyur suyu.
Bulaq var, nəğməni nəğməyə qatır,
Bir tufan qopanda nəfəsi batır.
Ağac var, titrəyir ağır yükündən,
Bir külək əsəndə qopur kökündən.
Sirli bir aləmdir insan ürəyi,
Yerin zəlzələsi, göyün şimşəyi,
Vaxtlı da, vaxtsiz da səslənir orda,
Titrəyir, alışır, hirsələnir orda.
Sevgi quraqlığı, vüsəl qıtlığı,
Sərhəd ayrılığı, nisgil otluğu,
Güzəran buludu, tənə yağışı,
Tufan nəriltisi, alov axışı
Orda toplasa da iradəsini,
Möhtəşəm vəfanın abidəsini
Tərpədə bilməyir... O göyə qalxır,
Uğurlu sabaha inamla baxır...

Dinir Sədaqətin gül dodaqları,
Rəng alır, rəng verir al yanaqları.
Deyir səsin külək, yoxsa dalğadı,
Niyə ürəyimi belə çulğadı?
Hicranın arxanca çəkdikcə məni,
Səni bu dünyada axtaracağam!
Gündüzlər həyatda tapmasam səni,
Gecələr rüyada axtaracağam!

Sevinnəm döyüşdə sən odlu olsan,
Nə fərqi ya adsız, ya adlı olsan,
Sən şimşək qanadlı bir atlı olsan,
Mən payi-piyada axtaracağam!

Döyüş xətlidir, sən əmanəttək,
Səni kəmfürsətlər bir xəyanəttək
Quyuya salsalar Məlikməmmədtək
Mən düşüb quyuda axtaracağam!

Sevgimi dəyişməmə dürrlə-almasla,
Düşmənlər dəryaya atsa qisasla,
Mən yarışa girib neçə qəvvasla,
Sevgimi dəryada axtaracağam!

Qara fikirləri öz başından qov,
Ömrüm səhra olsa, məhəbbətim ov,
Yorğun gözlərimdə qalmasa da toy,
Mən dönüb səyyada, axtaracağam!

Vəfa mərdliyindən desə də sözdə,
Dözümü sınanır ürəkdə, gözdə...
Mən öz sevgilimi pələngli düzdə,
Qartallı qayada axtaracağam!

Sonra qız xəyalla çatır qaşını,
Örəkədən sıyrılmış açıq başını
Söykəyir oğlanın dik sinəsinə.
Sanki ürəyinin döyünməsinə
Durub qulaq asır bir loğman kimi,
Gücünü yoxlayır bir ümman kimi.
İnanır ürəyin qüdrətinə o,
Fəqət yana bilmir həsrətinə o.
Qızı dövrən özü atsa da oda,
İnsanlar içində insandır o da!
Sədaqət dolmuşdur buludlar kimi,
Baxışları tutqun umudlar kimi,
Ala gözlərindən iki damla yaş,
Al yanaqlarına süzülür birbaş.
O yaşlar nə çaydır, nə göl, nə bulaq,
Ürəkdə umudu göyərdir ancaq...

Yaşa ürək! Yaşa! İnsan naminə,
İnsanlar anası cahan naminə!..
Özün ürəksənsə, adın insandır,
Duyğun, eşqin, səsin, odun insandır!
Sənsiz nə ömür var, nə də ki, həyat,
Sənsiz nə zəfər var, nə də ki, büsat.
Şair də, memar da, alim də sənsən,
Rəssam da, təbib də, hakim də sənsən!
Məhəbbət, sədaqət, şəfqət qolları,
Bir sözlə, dünyanın qayğı yolları
Sənin keşməkeşli sinəndən keçir,
Zirvəyə yol açan binəndən keçir.

Dünyada gövhərlər gövhəri sənsən,
Dünyanın özünün mehvəri sənsən!
Etibar tələsir, səfər üstədir,
Sanki qazacağı səngər üstədir.
Qızla dönə-dönə qucaqlaşır o,
Gedir, öz kəndindən uzaqlaşır o.
Sevənlər ayrılır... O göy söyüdü,
Hər nəgməli şaxı bir ney söyüdü
Qoşa budağını qoparıb həyat,
Atır hərəsini bir səmtə, heyhat!
Təpədən təpəyə qalxan Etibar,
Dönüb arxasına baxan Etibar
Görür ki, Sədaqət gül camalıyla,
Əlində yellənən ağ dəsmalıyla
Dayanır gözəllər gözəli kimi,
Sədaqət sədaqət heykəli kimi –
Ucalır söyüdlü bulaq başında,
Sanki buluddadır ay, dağ başında.
Etibar eşqindən xətir cam gedir,
Könlündə vəfalı bir sənəm gedir.
O gedir... Qoşulur fədailərə,
Salam, uğurlarla gələn illərə!

III

Neçə yol əriyir Savalanda buz,
Büllür bir heykələ dönür yerdə qız.
Sanma ətsiz, qansız heykəlləşir o,
Daha da, daha da gözəlləşir o...
Dəyirman yolunda, ocaq başında,
Süfrə qırağında, bulaq başında,
Oğlan nişanında, qız “həri”sində,
Üç gün, üç gecəlik toy məclisində

Sədaqətdən deyir oğlanlar, qızlar,
Yanıqlı tütəklər, haraylı sazlar...
Məğrur cavanlardan neçə nəfəri,
Sevir o mehriban, o şux dilbəri.
Kim ki, öz eşqini oda döndərir,
Qızın qapısına elçi göndərir...
O min vədəylə də gəlməyir yola,
Elçilər ümitsiz qayıdır dala.
Qisas niyyətilə Tehrandan gələn,
Səsi zülüm dolu dövrədən gələn,
Bəxtiyar olsa da kəndin ağası,
Başında o gözəl qızın sevdası,
Gah sadağa deyir, gah da ki, nəzir,
Qızın qapısına elçi göndərir...
Yenə inadkar qız gəlməyir yola,
Elçilər ümitsiz qayıdır dala.
Bəxtiyar düşünür... O xıslın-xıslın
Danışır bəlkə də qızı zorlasın,
Yaxud da qaçırınsın. Birdən duruxur,
O susur, çəkinir, titrəyir, qorxur
Kəndli hücumunun axınlarından...
Üsyan alovunun yanğınlarından...
Asiman buludsuz, hava da xoşdur,
Darısqal küçələr hələ bom-boşdur,
Kəndin qırağında tanış bulaqdan
Bir qız su doldurur... Lakin bayaqdan
Bulaq başındakı söyüdə baxır,
Ala gözlərindən yerə qəm yağır...
Hələ də gah məyus, gah şən Bəxtiyar,
Bir gündə min fikrə düşən Bəxtiyar,
Gah yol ayrıcında izləyir qızı,
Gah bulaq başında gözləyir qızı.

Qız ya dəvət ilə toya gedəndə,
Ya da səhəng ilə suya gedəndə,
Sanki yas paltarı geyinir ana,
Nigaran-nigaran deyindir ana.
Bir qıza gündüzün günorta çağı
Niyə qorxuludur kənd yolu axı?
O bilmir Sədaqət kənd yolunu da,
Yolda bitib qalan xan oğlunu da
Ovcunun içində baş-başa çatar,
Sonra barmağına dolayıb atar...
Sanki ilk baharın qızıdır söyüd,
Təbəssümü yaşıl, gözləri zümrüd.
Sədaqət baxdıqca tanış söyüdə,
Xəyalının sapı dönür şəridə,
Başqa bir ünvana uzanıb gedir,
Məhəbbət oduyla qızınıb gedir...
O bomboz gödəkçə geymiş əyninə,
Şəlalə saçları axmış çiyinə,
Qara gözlərindən qaradır suyu,
Sərin yel əsdikcə yaxası boyu
Qızıl pullar əsir yarpaqlar kimi,
Nəsə pıçıldayır dodaqlar kimi...
Sanki hicran yağan günün birində,
Xatirələr dolu vida yerində
Sədaqət tək-tənha bitən ağacdır,
Sakitcə xəyala gedən ağacdır...
Bahar! Əlvan bahar! Qanad açsa da,
Həm yerdə, həm göydə büsat açsa da,
Gözünü bahara dikən adamın,
İçində intizar çəkən adamın,
Günəşli könlünə duman da dolar,
Güllü yorğanına tikan da dolar...

Sədaqət beləcə düşünən zaman
Arxadan tappıltı gəlir nagahan
O birdən diksinir... Odur! Xan oğlu!
Atını suvarır, kəsdirir yolu...
Deyir ki, tələsmə! Bir məni dinlə,
Bəs deyil mənimlə danışdın kinlə?
Neçə zamandır ki, evlənmirəm mən,
Sənin də saçına daha düşür dən...
Axı mən doğrudan sevirəm səni,
Niyə incidirsən bu qədər məni?
Səndə insaf yoxdur, sən axı qızsan,
Ürəyin daşdandır? Nə qayğısızsan?
Nə olar, hə sözü dilinə gəlsə,
Günahdır eşqindən bir adam ölsə.
Qızın baxışları yol çəkir hələ,
Bəxtiyarsa susmur, dil tökür hələ.
Sirli ürəyində alışan şəhvət
Soyuq gözlərində əks edir fəqət.
Gözləri qızarır al çiçək kimi,
Yox! Yox! Parıldayır bir şimşək kimi.
Kinini diş altda gizlədən dodaq
Süni təbəssümlə açılır ancaq:
O ki, gəlməyəcək, hədər gözləmə,
Yıxılmış ağacdan bəhər gözləmə!
Çıxart o üzüyü bir yana tulla,
Ya da nişanlının evinə yolla!
Sanki kirpiyinin ucuna düşən,
Sonra yuvarlanıb ovcuna düşən
Gözünün bir damcı yaşını atdın,
Yoxsul güzəranın daşını atdın.

Bəxtiyar yalvarır qıza haçaqdır,
Bəlkə məhəbbətdən ağlayacaqdır?
O bilmir bir ürək sevsə doğrudan,
O yanmaz yanğından, qorxmaz qorxudan!
Tək bir gündə deyil, gün sırasında,
Günün həm ağında, həm qarasında
Bir cəfakeş olar ana torpaqda,
Sirri qəlbə yaşar, andı dodaqda!
Yox! Yox! Məhəbbəti qanmır Bəxtiyar,
Nemətlər neməti sanmır Bəxtiyar.
Dinsə də vicdanın lal dodaqları,
Yenə də eşitmir kar qulaqları...
Sədaqət qaldırır dolu səhəngi,
Az qalır qəzəblə sulu səhəngi
Naşı Bəxtiyarın başına cırpa,
Bir daha baxmaya göz qırpa-qırpa.
Deyir: Çəkil yoldan, çalxama kəndi,
Yoxsa xata çıxar əlimdən indi.
Səndə nə vicdan var, nə də ki namus,
Qarşımda şeytansan, arxamda kabus!
Başqa birisini sevən xilqətə
Göz dikmək sizlərdə dönüb adətə.
Unutma, sevginin öz vüqarı var,
Hakim ədalətin öz qərarı var!
Birinə kim quyu qazarsa düzü,
Qazdığı quyuya düşəcək özü...
Məni şəhvət deyil, sevgi yaşadır,
İsmətdən yoğrulmuş güzgü yaşadır!
Məni əyə bilməz nə çörək dərdi,
Nə paltar qayğısı, nə kömək dərdi.

Özümdən yüksəkdir diləyim mənim,
Bir qızılgül deyil ürəyim mənim
Ömrün gözü şehli bağından dərim,
Məndən ətir uman hər ələ verim.
İnsan ürəyində sevgi qor olar,
Hansı sevgininsə gözü kor olar,
Tale ulduzu da sönər axırda,
Can evi zülmətə dönər axırda.
Uca bir papağı kim vurur yerə,
Aranı kəssə də dağ, meşə, dərə,
Başımın üstünə düşür kölgəsi,
Doğma şəfqətini duymaz özgəsi.
Sədaqət əyilmir bayraqlar kimi,
Döyüşlərdə dolan daraqlar kimi,
Havada yoxlayır barmaqlarını,
Həyəcan titrədir dodaqlarını:
Sanma tək bir nişan üzüyüdür bu,
Bütün almazların böyüyüdür bu,
Bəli! Bir üzükdə min xəzinə var,
Hələ açılmamış min dəfinə var,
Bu nadirdən nadir bir mənzerədir,
Adicə halqası bir pəncərədir –
Mənim sabahımın üfüqlərinə,
Tale günəşimin şəfəqlərinə...
Demə ki, şairdir, nədir Sədaqət?
Mərd şair yoluyla gedir Sədaqət,
Ata gözlərinin baxışlarıyla,
Ana gözlərinin yağışlarıyla,
Bir qız vüqarına baxan daxmaya,
İlk tale ulduzu doğan daxmaya...
O boz daxmaların damında belə
Mənim ayaq izim qalıbdır hələ.

Çərşənbə axşamı yoldaşlarımla,
Uşaqlıq dostlarım-sirdaşlarımla,
Bacanın üstünə gəlib hənirsiz,
Qurşaq sallamışam səssiz-səmirsiz...

IV

Demə ömür-ömür, dövrən-dövrandır,
Yox! Min-min xeyirxah insan haçandır
Bu doğma diyardan uzaq düşübdür,
Xeyir-bərəkət də qaçaq düşübdür.
Qarsız zirvələrdən enən quraqlıq,
Alovsuz yanğına dönən quraqlıq,
Köynək geyməyə də oddan-atəşdən,
Nəhənglər nəhəngi qızıl günəşdən
Qopub yerə düşən halələr kimi,
Həsretdən alışan lalələr kimi,
Nəfəsilə qarsır ətəkləri də,
– Su! – deyə mələyən ürəkləri də...
Gecə söhbət edir arvad ilə ər,
Arvadın səsində ağır bir kədər,
Deyir ki, çuvalda urvalıq un yox,
Mini ac yaşayır, biri isə tox...
Bəs nə yeyəcəyik, ay kişi, sabah,
Kişi deyir: – Arvad, allaha pənah,
Xanlığa gedərəm sabah birtəhər,
Borc taxıl alaram xırmana qədər.
Sədaqət eşitcək xanlıq sözünü,
Sanki daş zindənda sanır özünü.
Az qalır gözləri yaşlarla dola,
Tələtömlü könlü bir haray sala.
Deyir: Ora getmə ata, amandır,
Bir rəiyyət olsan da neçə zamandır

Hələ tanımırsan, yox, tanımırsan
Nə deməkdir xanlıq, nə deməkdir xan?
Ata dinləsə də təlaşlı qızı,
Ah, nə qane olur, nə də ki razı.
Səhər al günəşə baxır ümidlə,
Ümid də evindən çıxır ümidlə.
Ağır addımlarla gedir xanlığa,
Doğrudur, o nifrət edir xanlığa,
Getmək istəməyir...

Fəqət ehtiyac
İgidi ac qoyar, mərdi yalavac...
Ehtiyac güclüdür nəhəng dalğadan,
Sanki itələyir onu arxadan...
Ümid batır, qalxır ümman içində,
Baxır dilsiz göyə həycan içində,
Dalğanın altında baş əyir göyə,
Titrək dodaqları nə deyir göyə?
İlahi! Bilirsən son nəfəsdəyik,
Bircə dənə həsrət daş qəfəsdəyik.
Dadımıza yetiş ağır ayaqda,
Sənindir günəş də, su da, torpaq da.
Məğrur yaradıbsan sən ki insanı,
Utancaq atanı qıtlıq zamanı
Sırtıq dilənçiyə döndərər uşaq,
Düşmən qapısına göndərər uşaq.
Fəqət uşaqdan da yamandır aclıq,
Ocaqlar söndürən tufandır aclıq.
Çox da bəndələrin mətindir, allah,
Aclıq imtahanı çətindir, allah!
Onsuz da döyüşən yurda sadağa
Ömür imtahandır başdan-ayağa.

Qranit qayadan süzülən bulaq,
Döşdə inci-inci düzülən bulaq,
Batsa, başqa yerdən yol tapıb çıxar,
Sonra ulduz-ulduz parlayıb axar.
Yorulmuş yolçuya dönsə də günəş,
Dağlar arxasına ensə də günəş,
Bu gün saralsa da bir yarpaq kimi,
Sabah göyə qalxar al bayraq kimi...
Ağacı qamçıyla soysa da tufan,
Körpə çiçəyinə qıysa da tufan,
Gələnlər il tufana sinə gərər o,
Çiçək də gətirər, bar da verər o!
Torpaq, ana torpaq qısır olubsa,
Beli ayaq altda yağır olubsa,
Dikələr, göstərər ülviyyətini,
Yer də, göy də tutmaz bərəkətini.
Sən təkcə ümidi dörd gözlə qoru,
Təsəlliylə dolu min sözlə qoru!
Bir ömür qeyb olar bir igid itsə,
Hər şey itə bilər bir ümid itsə.

V

Daş qəlblə Bəxtiyar daş eyvandır...
Xəyalı gah kənddə, gah xırmandadır.
Düşünür, nə qədər olacaq bəhrə...
O Tehran boydakı gözəl şəhərə
Gedə biləcəkmə yenə bu dəfə,
Seyrə, təntənəyə, qumara, keyfə...
Ümid ağır-ağır gəlir qabağa,
Utana-utana deyir ki: – Ağa,
Evdəkilər acdır, gəlmişəm ki, mən,
Borc taxıl verəsən anbarından sən.

Xırmanda qaytarram, iki o qədər...
Bəxtiyar kişiyyə salıb bir nəzər,
Tanış istehzayla danışır yenə:
– Sənin də bir işin düşərmiş mənə?
Bil ki, xan oğludur qabağındakı.
Get, indi qızının barmağındakı
O üzüyü gətir! Sonra naçar sən,
İstədiyini qədər taxıl apar sən.
– Üzüyə satırsan?
– Bəli, üzüyə!
Deyərək Bəxtiyar dönür geriyə.
Ümid daş eyvandan aralanaraq
Evinə peşiman qayıdır... Ancaq
Bir yandan qəhətlik, bir yandan təhqir,
Dağ boyda kişini çarmıxa çəkir.
O nə arvadına, nə də qızına
Bir kəlmə söz demir, yox, yox ağzına
Elə söz alarımı? Axı nə desin,
Üzüyü qızından necə istəsin?
Bəs aclıq? Bir külfət necə qalsın ac?
Gah üzük söhbəti, gah da ehtiyac
Didir içəridən Ümidi qurduq.
Sifəti bozarır soyuq buludtək...
Ataya baxdıqca əzab çəkir qız,
Gözündən yaşlar yox, odlar tökür qız.
Deyir ki: Nə oldu niyyətin, ata,
Yoxsa hədəf getdi zəhmətin, ata?
Ümid nə danışır, nə də ki, dinir,
O üzük sözündən yenə çəkinir...
Qız isə əl çəkmir: – Nə oldu axı?
Ata öz qızına kədərlə baxır.

– Yox, ala bilmədim, nahaqmış arzum.
İndi əlac sənə qalmışdır, qızım!
Deyir o üzüyü gətir naçar sən,
İstədiyini qədər taxıl apar sən.
– O hansı üzükdür?

– Sənin üzüyün!
Qızın canında od, səsində düyün
Bir dəhşət içində qıvrılır birdən.
Az qalır yığıla durduğu yerdən.
– Hə? Bəlkə aparım? Axı acılıqla
Oyun olmaz qızım! Birdən acılıqla
Qız ağlayır... Deyir: – Ata, axı, sən
Bilirsən ki, bunu o... o verib... Mən
İndi necə satım bir az taxıla,
Nə qəlbə sığışır, nə də ağıla.
Axı o gələcək, bilirəm, ata!
Yağışa, çovğuna, doluya, oda
Düşsə də gələcək! Bəs onda nakam
Bir gəncin üzünə necə baxaram?
Bilirəm ki, acıq, tapmırıq çörək,
Acından ölsək də namusla ölək!
Arvad da dinləyir söhbəti odur,
Fəqət göz yaşını içinə udur,
Bir ərinə baxır, bir də qızına,
Sanki qar ələtir güllü yazına...
Körpəsi dil açıb kəkələyəndə,
Tozlu yumruğunu silkələyəndə,
Üzünü-gözünü ləkələyəndə,
Uğuna-uğuna gülər analar.

Yerdə dalğaların bir ləngəri var,
Göydə ulduzların öz bənzəri var,
Görsə yerin-göyün ilk mehvəri var,
Hüsnünü övladla bölər analar.

Bilsə ki, küləkdə, yağışda, qarda,
Ya oğlu dardadır, ya qızı darda...
Kövrələr kamanda, sərtləşər tarda,
Övladın hayına gələr analar.

Səsdən fikri bilər, üzdən həsrəti,
Dildən dərdi duyar, sözdən həsrəti,
Ürəkdən yaranı, gözdən həsrəti
Dəniz şəfqətilə silər analar...

Yorulsa başını atmaz balınca,
Səfərə yollanan övlad dalınca,
Məğrur baxa-baxa tənha qalınca,
Su atar, içində mələr analar...

Əlvida desə də ömrün yazına,
Qışı yaxın qoymaz könül sazına.
İstəklili oğluna, əziz qızına
Nələr arzulamaz, nələr analar?

Nə yası unudar, nə də ki toyu,
Gah axar, gah batar gözünün suyu...
Yaxşı adamlara həyatı boyu
Fərəhli güzəran dilər analar.

Əlləri bahadır əlləri kimi,
Telləri yasəmən telləri kimi...
Deyirlər Afrika filləri kimi
Öləcəyi vaxtı bilər analar.

Öz uşaqlarını yığar başına,
Min xəyal karvanı sığar başına,
Bəlkə də kəhkəşan yağar başına,
Gözündən ulduzlar ələr analar.

Ürəyi çapalar döş qəfəsində,
Oğul arzusunda, qız həvəsində,
Yatağa düşsə də, son nəfəsində
– Bala! – deyə-deyə ölər analar.

Ata qəhərlənir. Öz həyatının –
Yeganə meyvəsi tək övladının
Başını söykəyib gen sinəsinə,
Sanki qulaq asır od nəfəsinə...
Pərişan saçına nisgillə baxır,
Ah çəkir, dalğalı sinəsi qalxır.
Durur Savalanla qabaq-qabağa,
Dalğın gözlərilə baxır uzağa.
Deyir: – Əziz qızım, incitdim səni,
Sən doğru deyirsən, bağışla məni!
Mənim bircəciyim, mənim yalqızım!
O harada olsa gələcək, qızım!..
Deyirlər dünyada hər şeydən qabaq
Dözümün timsalı dağlardır ancaq!
Sübut qədlərinin şaxlığı olur,
Bir də başlarının ağılığı olur!
Ümidin saçını boyayan ağ rəng
Qalın qaşına da düşübdür tək-tək.
Ancaq yanılmayı öz gümanında
Sinəsi döyüslü ər meydanında
Ümid dayanmışdır bir ümid kimi,
Ömrünün yolusa bir şəriid kimi –
Gah dərədən keçir, gah dağdan keçir,

Hər böyük, hər kiçik sınaqdan keçir...
Şirinli-acılı həyatda inan
Yaxşı təsəlli də olur pis yalan.
Ümidin dediyi sözlərsə fəqət
Yaxın həqiqətdir, mehriban şəfqət...
Düşünməz hanı dinc həyatım deyə,
Çalışar, yaradar övladım deyə,
Dincliyin ömrünü uzadım deyə,
Yorğun olduğunu danar atalar!

Döyüşə atılar inadı üstə,
Zəhmətə tablaşar muradı üstə,
Kölgəsini salar övladı üstə,
Yaraşılıq boyu çinar atalar.

Deməz güldən ağır söz uşağına,
Doğruluq öyrədər öz uşağına,
Özgəsi yetirsə göz uşağına,
Kiçik eyhamı da qanar atalar.

Özü övladlarçın güzgüyə dönər,
Sözü düşmənlərçin süngüyə dönər,
Qaranquş qanadlı sevgiyə dönər,
Doğma ürəklərə qonar atalar.

Meh dilər alova-qora düşəndə,
Od istər yağışa-qara düşəndə,
Fəqət haradasa dara düşəndə,
Yalnız övladını anar atalar.

İmarət uçarmı özüldə qalsa,
Məhəbbət sönərmə könüldə qalsa,
Mənzilindən uzaq mənzildə qalsa,
Övladı yanında sanar atalar.

Atalar əyilməz göydən od yağsa,
Mərd durar arxada övladı dağsa...
Ya oğlu, ya qızı üzünə ağsa,
Kölgə altında da sınar atalar.

Ata hörmətini qurutsa övlad,
Övladlıq borcunu unutsa övlad,
Göz dağına dönən umudsa övlad,
Nankor balasını qınar atalar.

Yox! Yox! Mərd övladlar sadıq böyüdü,
Həyat dərsi oldu ata öyüdü!
Qayğıkeş bəslədi neçə igidi,
Nigaran şübhədən kənar atalar.

Yaşayar bir nəslin günəşi kimi,
Saçları payızın küləşi kimi...
Alovlu ürəyin atəşi kimi
Övladın yolunda yanar atalar...

Qız susur...

Mərd ata, mehriban ana
Mənalı sükutla baxdıqca ona,
Bilir inadında haqlıdır qızı,
Sədaqət andına bağlıdır qızı,
Düşünür öz ilkin məhəbbətini,
Sevənin sevənə sədaqətini...
Ac, susuz, yalavac qalsa da kasıb,
Səxavətli olur dünyada kasıb!
Kəndin kasıbları bilir o külfət
Yaman aclıq çəkir... Çörəksə qəhət...

Yığılıb düşünür neçə ağsaqqal,
Ac qalan külfətə o kənd, o mahal
Gah təsəlli verir, gah da ki çörək,
İnamla döyünür yenə üç ürək...
Qız tez-tez eşidir, igid dildarı
Toplayıb başına sadıq dostları,
Gah postla atışır, gah xəfiyyəylə,
Gah xanla döyüşür, gah əmniyyəylə...

VI

Axşam, sakit şəhər, geniş bir otaq...
Tavanda yandıqca büllur çilçıraq,
İşığı çağlayır şəlalə kimi,
Gözlər nurla dolur piyalə kimi.
İçkilər sərindir, xörəklər isti,
Al-əlvan bəzənmiş masanın üstü –
Bir tovus quşunun lələkləritək...
Sanma ağaların ürəkləritək
Xəsisdir, kiçikdir, dardır süfrə də,
Quş südü istəsən vardır süfrədə.
Tərzən tar çaldıqca dizləri üstə,
Meydən ağırlaşmış başlar tərpənir.
Kişi var, fikirli gözləri üstə
Heyrətdən çatılmış qaşlar tərpənir.
Kişi var, laqeyddir qara-qırova,
Tarın səsindəki oda-alova,
Üzüklü əlini atır plova,
Büllur nimçələrdə aşlar tərpənir.
Qadın var, itsə də daş-qaş içində,
Darıxır bir dəstə əyyaş içində,
Tarı dinlədikcə tələş içində
Kirpiyində səf-səf yaşlar tərpənir.

Qadın var, əndamı bir fillik yükçə,
Ürəyi incəlmir o səsdən tükçə,
Ulduz-ulduz yanan döşündə təkçə
Gözlər qamaşdıran daşlar tərənir.
Bəxtiyar pul, işrət, gözəl hərisi,
Nə tarı dinləyir, nə də məclisi.
Yox! Yox! Sağ əlini qoyub üzünə,
Bir yanda düşünür özü-özünə:
Ağalar, xanımlar yığışır axşam,
Həsrəti, kədəri unudur tamam,
Zəngin otaqlarda məclis düzəldir,
Sanır yaşadığı həyat gözəldir.
Yox! Yox! Burda sevgi, etibar, hörmət
Ürəkdə deyildir, gözdədir fəqət.
Hara istəsələr səpələnirlər.
Bir gündə min yerə qəlpələnirlər.
Burda toplaşanlar nəfəs alsa da,
Yaxşıya-yamana nəzər salsa da,
Bilinmir adamdır, yoxsa kölgədir,
Bilinmir doğmadır, yoxsa özgədir,
Bilinmir böyükdür, yoxsa kiçikdir,
Bilinmir razıdır, yoxsa incikdir,
Bilinmir ucadır, yoxsa alçaqdır,
Bilinmir məğrurdur, yoxsa yaltaqdır,
Bilinmir dalgındır, yoxsa xumardır,
Bilinmir kövrəkdir, yoxsa qəddardır,
Bilinmir arifdir, yoxsa nadandır,
Bilinmir sakindir, yoxsa mehmandır.
Sədaqət dalından xəyanət baxır,
Nəzakət ardından cinayət baxır,
Qayğının üzündə tamah görünür,
Savabın gözündə günah görünür...

Xoşbəxtlik nə malda, nə dövlətdədir,
Nə mülkdə, nə toyda, nə işrətdədir,
Nə pulda, nə zərdə, nə daş-qaşdadır,
Nə tülde, nə şalda, nə qumaşdadır,
Dağlardan dözümlü sədaqətdədir,
Dənizlərdən təmiz qüdsiyyətdədir,
Üfüqlərdən dərin məhəbbətdədir,
Şəfəqlərdən isti ünsiyyətdədir.
Mənim olmuşsa da bu var, bu dövlət,
Adım Bəxtiyardır... Həyatda fəqət.
Cibimə axsa da dünyanın pulu,
Mən kiməm? Arzumun bir miskin qulu!
Dünyada kimin ki, bəxti zəngindir,
Kamının üfuku daha əngindir...
Yanıram... Deməli sərvət kov deyil,
Günəş də yanmaqda mənə dov deyil,
Çox da can dərmanı bir bulağım var,
Suyundan dadmasam, neynirəm daha?
Çox da güllə dolu bir yaylağım var,
Ətrini udmasam, neynirəm daha?

Quru gözlərimin yaşdır o qız,
Sanma ki, həyatda naşdır o qız,
Ağıllı qızların başdır o qız,
Vəslinə çatmasam, neynirəm daha?

Hakiməm bir kəndin torpaqlarına,
Şöhrətim sığışmaz qucaqlarına,
Fəqət o gözəlin ayaqlarına
Ürəklə atmasam, neynirəm daha?

Bir saray almışam, ünvanı şəhər,
Sütunları qızıl, daşları gövhər...
Sevdiyim afətlə baş qoyub əgər
İçində yatmasam, neynirəm daha?

Könlümün ilahi bir əzizi var,
Ömrümü nurladan ağ bənizi var,
Gözündə sevginin lal dənizi var,
Qoynunda batmasam, neynirəm daha?

Bir tarım var! Səsi bahar nəsimi,
Harayım zilimi, yanğım pəsimi?..
Həyatda fərəhlə dolu səsimi
Səsinə qatmasam, neynirəm daha?

Yəqin fikirləşir həm dost, həm özgə,
İçirəm qüssəli dünyada bəlkə
Nəşənin qoynunda məst olum bir az,
Xumar baxışlardan zövq alım bir az.
Yox! İçirəm dərdi unudum deyə,
Könül hönkürtümü ovudum deyə...

VII

Qızın gözlərinə dolan aclıqdan,
Baxışı düşsə də bir az işıqdan,
Yanır, şölələnilir inam ulduzu,
Kəhkəşana dönür axşam ulduzu...
Qönçələr yansa da dodaqlarında,
Lalələr solsa da yanaqlarında,
Görüş cığırından keçməyə də o,
Vüsal çeşməsindən içməyə də o,

Könlündə boy atır məhəbbət gülü,
Qanıyla suvarır Sədaqət gülü...
Bilir anasını üzən aclığa,
Bilir atasını əyən qıtlığa
İndi odur bais, odur səbəbkar,
Bir qızdan intiqam alır Bəxtiyar.
Vaxt vardı azaddı bu mehriban kənd,
Nə gözdə yaş vardı, nə ürəkdə dərd,
Xoşbəxt Sədaqət də nə hökmdarın,
Nə bəyin, nə xanın, nə mülkədarın,
Nə də ağsaqqalın rəiyyətiydi,
Yalnız istiqlalın rəiyyətiydi.
Qız indi baxdıqca daxmalarına,
Şam-şam əritdiyi doğmalarına,
Könlündə mələyir körpə bir ahu.
Sanki sinəsinin yanıqlı ahı
Yanan doğmaların tüstüləridir,
Odu əzizlərin istiləridir...
Yox! O məğrur gözəl nə pəşimandır,
Nə küskün, nə yorğun, nə pərişandır,
Kədərli səsindən şikayət yağa,
Neçə sentimental romanı yığa
Yastığı altına...

Hər səhər-axşam
Solğun dodağıyla oxuya tamam...
Özü də sarala varaqlar kimi,
Sevgisi tökülə yarpaqlar kimi...
O qız həm gözəldir, həm də fədai,
Sanki sevinc gəzir qəmdə fədai!
Ana Savalanın sərin küləyi
Məhəbbətlə dolu yanar ürəyi

Həmişə yelləyir ətəklərilə,
Sanma ulduz-ulduz diləklərilə
Dağın havasında sönür məhəbbət,
Ömür günəşinə dönür məhəbbət!
Bəzən bir insandan qalan xatirə,
Ürəkdə dərin iz salan xatirə,
İnsanın özündən vəfalı olur,
Ürəkdən qoparmaq cəfalı olur.
Fəqət Etibarın özü də indi,
Hər böyük, hər kiçik izi də indi
Ürəkdə vəfanın abidəsidir,
Dözümdə sevginin iradəsidir...

Özünə siqlətli bir peşə seçər,
Qarlı zirvələrə vurular dözümlər.
Dağlarda gah geniş ətəkdən keçər,
Gah da dar cığırla burular dözümlər.

Ümidin yolunda bir körpü olar,
Nə məxfi, nə mülki, nə hərbi olar.
Nə bayrağı olar, nə gerbi olar,
Gələcək eşqilə qurular dözümlər.

Tarix yazılarda cild-cild dastantək,
Dözüm sətirlənər canlı divantək,
Zaman çalxananda coşğun ümmantək,
Qoynunda bulanar, durular dözümlər.

Həm yazı, həm qışı əynində saxlar,
Qəlbi istəyini beynində saxlar,
Bu boyda dünyanı çiyində saxlar,
Nə uçar, nə də ki, yorular dözümlər.

O sakit dursa da ehtişam kimi,
Dəmir iradəli intizam kimi,
Zirehi qopanda, istehkam kimi
Döyüşdə hardansa yarılar dözümlər.

Zamandan-zamana uzansa əgər,
Boyun qaçırmaqdan utansa əgər,
Daim uzanmaqdan usansa əgər,
Axır ki, bir yerdən qırılar dözümlər.

Bayrağı göylərdə günəşə dönər,
Özünə yerlərdə atəşə dönər,
İnamı sönəndə küləşə dönər,
Küləkdə havaya sovrular dözümlər.

Barışmaz taleyin aqibətilə,
Üzləşər zamanın fəlakətilə,
Dalğalı inqilab hərərətilə
Döyüş silahına sarılar dözümlər.

VIII

Yerdə gül yuxulu, göydəsə ulduz...
Hələ nə it dinir, nə də ki, xoruz.
Kim isə qapını astadan döyür,
Hərdən həzin səslə – Sədaqət! – deyir.
Qız təşviş içində qalxır ayağa...
– Kimsən?

– Açı qapını vaxtsız qonağa!
– Nə qonaq? Nəçisən?
– Mənəm, Etibar!

O, səsi tanıyır. Daşlaşmış qubar
Könlündə əriyir... Açı qapını,
Unudur hicranın hər əzabını...

Şümşad qollarını qaldırıb göyə,
Qışqırmaq istəyir – Etibar! – deyə...
Bəs necə? Həsərətli ürək haçandır,
Odlu sevgisinə soyuq zindandır.
Yerdən də, göydən də bir görüş umur,
Bir ülfət, bir sevinc, bir gülüş umur,
Könüldə dinsə də təzətər həvəs,
Fədai Etibar istər-istəməz
Qızın gül ağzını yumur əlilə,
Yalamaq istəyir təşnə dililə...
– Hay salma! Necəsən? Nə xoşbəxtəm mən,
Adına bənzədin sədaqətdə sən.
Bərk-bərk qucaqlaşır iki sevgili...
Qovuşan görəndə iki nisgili,
Kişi də, arvad da qalxır yataqda,
Daş çıraq sozalırsan hisli bucaqda
Kömürün üstünə düşən köz kimi,
Yox! İntizar çəkən yorğun göz kimi...
– Salam, Ümid dayı! Mehriban xala!
– Xoş gördük, bu xalan qurbanın ola!
Yaman başsız qoydun bizi, ay oğul.
Əvvəldən talesiz yaranmış yoxsul.
– Xala, bu nə sözdür? Talesiz kasıb
“Taleli” şahlara ittiham yazıb...
Düzdür, ayrılmışığı doğma külfətlə,
Gah xanla vuruşub, gah da dövlətlə,
Dərədə dincəlib, dağda yatmışığı,
Sizi nə unudub, nə də atmışığı.
“Vaxtsız gələn qonaq” susmur, danışır,
Ümid qulaq asır... Hərdən qımışır.

Lap bəraət verən bir hakim kimi.
Etibar günahsız bir məhkum kimi,
Gülür... Palaz üstə əyləşir külfət,
Söhbət davam edir... Etibar fəqət
Dözməyi məsləhət görür Ümidə...
Bir dəstə əskinas verir Ümidə...
– Al! – deyir, nə paydır, nə də ki, minnət,
Qoy korluq çəkməsin hələlik külfət!
Ümid o pulları əlinə alır,
Üstündəki əksə bir nəzər salır.
O şahın əksidir! Baxdıqca Ümid,
Min-min dağılan ev, günahsız şəhid,
Gözləri önündə dayanır bu an
Kişinin imkanı olsaydı, inan,
Mübariz xalqının başına əngəl
Adamın üzünə tüpürüb əvvəl,
Sonra da pulunu əksi qarışıq,
Küdurətlə dolu köksü qarışıq,
Ya cırrar, ya da ki oda atardı,
Torpağa, peyinə, külə qatardı.
Neyləmək, qarşını kəsir ehtiyac.
Nə mərhəmət bilir, nə sirr ehtiyac.
Hələ də sinsidir min-min möhtacı,
Nə dərdi tapılır, nə də əlacı!
Etibar tələsir... Ayağa qalxır,
– Gecdir, mən gedirəm! – Sədaqət baxır,
– Bəsdür – deyir qaldım intizarda mən,
Yox! Yox! Gedəcəyəm Etibarla mən.
Nə fayda, daxmada ağarsa baş da,
Gərək bir xeyirə yaraya daş da!

Məsləki yolunda insan can verər.
Bir əsrin hökmünü bircə an verər.
Ümid fikirləşir. Get – deyir – bala!
Sənə də, ona da uğurlar ola!
O yerdə fərəhlə deyib-güləcək
Cürət, hünər, inam, zəfər, gələcək!..
Yır-yığış eləyib ananla mən də
Arxanızca gəllik! Etibar, sən də
Sədaqəti qoru!

– Arxayın olun!

Biz getdik! Siz isə sağlqla qalın!
“Ala qapı”dakı çayçı Hünərə
Parol əvəzinə deyiniz ki, siz,
Qardaş! Günəşlinin adamıyıq biz!
Bəli! Siz Hünəri tapsanız əgər,
Mənə də tezliklə yetişər xəbər.
Ümid – Yaxşı! – deyib vida zamanı
Sinəsinə sıxır qızı, oğlanı...
İki gənc sevgili düzəlir yola,
Dallarınca baxan Mehriban xala
Xeyir-dua verir dodağı altda,
Göyün milyardlarla çıraqı altda...

1983.

ƏBƏDİ NİSGİL

*Ürəyimdə göz anam,
Sənətimdə söz anam,
Kim ağlayar dərdimə
Ağlamasa öz anam?*

Dumanlar üfüqləri
Bürüdüyü zamanlar,
Mənim də ürəyimi
Çulğalayır dumanlar.
Səni xatırlayıram
Mən dumanlar içində,
Az qalırım boğulam
Burulğanlar içində.
Ömrün fırtınasında
Qanad çalanda ölüm,
Sənin ana əlindən
Üzülür körpə əlim.
Yox! Yox! Mehriban əlin
İsdir yanağımı,
Xatirən təbəssümə
Bürüyür dodağımı.
Yadımdadır, beləcə
Dumanlı bir axşamdı,
Al köynəkli, al güllü,
Al çıraqlı bayramdı.
Mənimsə qapandığım
Dünya özgə dünyaydı,
Çoxlarına işıqlı,
Mənə kölgə dünyaydı.

Zülmətliydi gözlərim
Qara gecələr kimi,
Könlüm açılmayırdı
Bağlı qönçələr kimi.
Demirəm ki, könlümdə
Bahar həvəsi yoxdu,
Vardı! Pardaxlatmağa
Ata nəfəsi yoxdu.
Sən məni geyindirib
Mağazaya apardın.
Zülməti gözlərimdən
Zərrə-zərrə qopardın.
Sən mənə mağazada
Qırmızı köynək aldın.
Qayıdanda yolüstü
Qırmızı çiçək aldın.
Deyirlər ki, qız sevər
Qırmızı rəngi ancaq.
Ya geydiyi don olsun,
Ya döşündəki zanbaq.
Sən demə oğlanlar da
İstədiyi məqamda,
Al geyinə bilərmiş
Təntənəli bayramda!
Sənin bu bayramını
Təbrik etməliydim, mən!
Mənim bayramımisa
Sən təbrik elədin, sən!
Qırmızı çiçək sənin
Özünə yaraşırdı!
Həmişə yaz şəfəqli
Üzünə yaraşırdı!

Gördüm sən sevinirsən,
Mən də güldüm, ay ana!
Sevincimi səninlə
Yarı böldüm, ay ana!
Al çiçəyin şöləsi
Titrəmədi gözümdə.
Sənin al yanağının
Odu yandı üzümdə...
İkicanlı analar
Doqquz ay zillət çəkər.
Bir ata təbəssümlü
Oğula həsrət çəkər.
Sənin nübar oğlunsa
Beş yaşa doldu, ana!
Oğul ana həsrəti
Çəkməli oldu, ana!
Ana böyük anası
Həyatdan ayrılanda,
Sevgisinin töhfəsi
Övladdan ayrılanda,
Nigaran gözlərini
Çırağına tapşırır.
Mehriban ürəyini
Ocağına tapşırır.
Gözlər qalır nurunu
Çırağa verə-verə,
Doğmasıyla xeyri də,
Şəri də görə-görə.
Ürək qalır odunu
Ocağa qoya-qoya.
Əzizlə sevinc də,
Kədər də duya-duya...

Mənimsə nə çırağım,
Nə də ocağım vardı.
Axı səndən savayı
Hansı dayağım vardı.
Sən mənim hikmət dolu
Sirlə əfsanəm idin.
Ağzından dürr saçılan
Canlı xəzinəm idin.
Səndən nə qaldı mənə.
Yalnız köhnə bir üzük!
Qaşının parıltısı
Taleyin qədər sönük...
Halqasının qırağı
Ömrünün yolu kimi,
Yetim qalan balanın
Qanadı-qolu kimi.
Qayaların anası
Buz tacı dağ sınında,
Çəmənlərin anası
Yaşıl meşə yananda,
Tələtömlü dənizi
Qurudanda sahillər,
– Ana! – deyə göz yaşı
Səpəndə bala göllər,
Doğrudur, həm bir anlıq
Xəyala gedirəm mən,
Həm də təkcə bir dəfə
Təəssüf edirəm mən.
Bəs canlı insan necə?
İnsan anası insan?
O, anası dünyadan
Köçünü çəkən zaman,

Həftələrlə, aylarla
Unuda bilməyirəm.
Haray çəkən könlümü
Ovuda bilməyirəm.
Anaların içində
Yadıma sən düşürsən.
Bəzən dalğın baxışlı,
Bəzən də şən düşürsən.
Yuxuma da girmirsən,
Yuxuda görəəm səni.
Axı necə girəsən,
Sən ki, dünyada məni
Yetim qoyub gedibsən,
Hələ beşcə yaşında.
Az gördüyüm üzün də
Qalmayıb yaddaşımda.
Yox! İnsan neçə-neçə
Gözəl diyarda olsa,
Ziyafətdə, nişanda,
Toyda, mağarda olsa,
Vətənə neçə-neçə
Layiq övlad böyütsə,
Həm mehriban, həm cəsur,
Həm də azad böyütsə,
Könlündə neçə-neçə
Acı fəryad kiritmə,
Savalanın buzundan
Ağır qubar əritmə,
Yaxında səadət
Cəlalına yetişmə,
Uzaqda intizarın
Vüsəlinə yetişmə,

Heç nə, heç nə ananın
Yerini verə bilməz!
Heç kim ana əvəzi
Bir nemət görə bilməz!
Körpə dağ tufanlara
Açsa da yaxasını,
Ana dağa söykəyə
Bilməsə arxasını,
Tufanlar əvvəl-axır
Sinəsini sökəcək.
Torpağını-daşını
Uçuracaq, tökəcək.
Ana! Kaş bu dünyanın
O başında olaydın.
Öz bahar həyatının
Sərt qışında olaydın.
Biləydim ki, əlçatmaz,
Ünyetməz xəyalatsan,
Ancaq yer kürəmizdə
Sən sağsan-salamatsan.
Nəfəsimiz havada
Bir-birinə qarışır,
– Oğul! – deyə sinəndə
Nakam könlün alışı.
Sən məbədə çevrilsən,
Mən zəvvarın olaram.
Hər gün dəstəməzimi
Göz yaşıyla alaram.
Adını möhür edib,
Şəfqətini canamaz,
Daşlaşmış ətəyində
Diz üstə qıllam namaz.

Yox! Sən söz dünyasında
Mənalar mənasısan.
Neçə məbəəd ucaldan
Sənətkar anasısan!
Dedilər ki, ananın
Torpağı-sanı yaşa!
Diləyinin qanadı
Kaş ki, dəyməsin daşa!
Eh, nəşib olmasa da
O qədər ömür mənə,
Gərək torpağın sanı
Sözlər həsr edim sənə!..
Mən həyatda yaşadım
Anasız quzu kimi,
Sənətdə gülşən-gülşən
Gül açdım arzu kimi..
Ancaq məhrəm sözlər də
Dərk etmədi oğlunu.
Ömür dostum-həsrətin
Tərk etmədi oğlunu.
Sən ala gözlərinlə
Baxsaydın öz balana,
Canlı şahid olardın
Sənsiz könlü talana..
Bilirsən sübutları
Görərdin harasında?
İşıqlı gözlərinin
Nisgilli qarasında.
Qətranlı saçlarının
Dən-dən işartısında.
Təşnə dodaqlarının
Köz-köz qızartısında.

Sən ana, mənsə bala,
Sümüyüm-ətim ana!
Kaş nə ayrılıq ola,
Nə ölüm-itim, ana!
Ey köküm, əslim, ulum,
Qırılmış tale yolum,
Qəbrinə qurban olum,
Otunda itim, ana!

Ata deyilən dayaq
Evdə olsa da çıraq,
Anadan qalır ancaq
Uşaqlar yetim, ana!

Mən yolçu, sənsə məbəd,
Daş qapın bağlı sərhəd...
Bəs sənə de mən həsrət
Nə təhər yetim, ana?

– Ana! – deyən dil oldum,
Yandım, yandım, kül oldum,
Xəyalımda gül oldum
Qəbrində bitim, ana!

Sən ki dünyaya gəldin
Məni gətirmək üçün.
Niyə dünya tələsdi
Səni itirmək üçün?
Ömür şirindir! Kimsə
Qıymaz öz həyatına.
Yalnız ana bağışlar
Ömrünü övladına.

Bəs dünya da anadır,
Nəfəsi gül, ömrü yaz.
Sənə bağışlayaydı
Uzun ömründən bir az.
Bağışla! Unutmuşam
Şəfqətini insanın.
Dünya daşdır... Duymayır
Həsrətini insanın.
Təbiət də nə qədər
Bərəkətli olsa da,
Səxavətli olsa da,
Mərhəmətli olsa da
O sənə nə vermişdi
Səndən aldı, ay ana.
Sanma ki, aldığından
Razı qaldı, ay ana!
Yox! Üstəlik mənə də
Nəzər saldı, ay ana!
Sən mənə nə vermişdin,
Məndən aldı, ay ana!
Fırçasıyla şəkildən
Şəkilə saldı məni.
O sərgiyə də qoydu,
Seyrə də daldı məni.
Bəli! İstədiyini
O edə bildi mənə.
Mən inad göstərəndə
O zor da gəldi mənə.
Mən çarpışdım... Ziddinə
Gedə bilmədim ancaq.
Etmək istədiyimi
Edə bilmədim ancaq.

Mən şöhrət zirvəsinə
Qalxıb çatmazdan əvvəl,
Sənin boz torpağına
Enməyi bildim əfzəl.
Mən qızımın saçına
Sığal çəkməzdən əvvəl,
Sənin lal məzarını
Öpməyi sandım əfzəl.
Gəldim qəbristanlığa
Qəbrini soraqlayım,
Elə alağ qarışıq
Yerində qucaqlayım.
Qollarımı qoynumda
Həsərlə aardım yana,
Fəqət itmiş qəbrini
Tapa bilmədim, ana!
Qəbrinin boş yerinə
Qollarımı qoyunca,
Mən Vətən torpağını
Qucaqladım doyunca...
O ünvanlar ünvanı,
Aynalar aynasıdır,
O atalar atası,
Analar anasıdır!
Bəli! İtkin qəbrindən
Nigaran qalmadım mən,
Yox! Gündüzlü-gecəli
Xəyala dalmadım mən.
Həssas duyğularım
Bildim ki, özün kimi,
Əvəzsiz məhəbbətin
Təbərrik sözün kimi,

Əbədi itirdiyim
O müqəddəs məzarın,
Torpağına qarışıb
Doğulduğun diyarın...
Bilirəm niyə şirin
Doğulur ömür, ana!
Şirin ana südüylə
Yoğrulur ömür, ana!
Nə tale acılığı,
Nə kədər dərinliyi,
Yuyub apara bilməz
Bu nadir şirinliyi.
Odlu-alovlu günəş
Göyü-yeri isidir.
Ana qoynu günəşin
Qoynundan da istidir!
Buludlar qızınmasa
İstisinə günəşin,
Dönər qara köynəkli
Tüstüsünə günəşin.
İnsanlar sığınmasa
Ananın qucağına,
Yay mövsümü qar yağar
Könlünün otağına...
Sən ömrün üfüqündə
Batdınsa günəş kimi,
Mənim həyat yolumda
Sönmədin atəş kimi.
Bəli! Şəfəq dənizin
Çağladı ləpə-ləpə...
Sən qız nəvələrinlə
Doğuldun körpə-körpə...

Gənc həyatın qaldısa
Yarımqıq nəğmə kimi,
Əks-sədası gəldi
Üç büllur çeşmə kimi...
Nəğmələr dolu həyat
Simfoniyası yaratdın!
Özün ülviyyətinlə
Nəqərata qanaddın!
Nədir o simfoniya?
Mənim doğma ailəm!
Səsini səhər-axşam
Dinləməyə mailəm!
Üç qızım var, ay ana!
Üçü də gözəl-göyçək...
Üçü də canlı şəfəq,
Üçü də nadir çiçək...
Üçü də iki ömrün
Gülşənini bəzəyir.
Ancaq mən bilmirəm ki,
Hansı sənə bənzəyir?
Hansı övladım, hansı
Hüsnü alıbdır səndən?
Mən sənə sığınanda
Sən ki, ayrıldın məndən...
Qohum-qardaşdan sordum
Sənin surətini mən.
Dumanlarda dinlədim
Sənin söhbətini mən.
Dumanlar dona-dona
Ürəyimdə daş oldu.
Dumanlar axa-axa
Gözlərimdə yaş oldu.

Sən elə tez yanıbsan
Baxt ulduzu odunda,
Əksin bütöv qalmayıb
Bir kimsənin yadında...
İndi gərək sinəmi
Qələmimlə sökəm mən.
Əksini varaq üstə
Sözlərimlə çəkəm mən.
Yox! Mən rəssam deyiləm,
Canlı naxışlar salam,
Bəlkə nəvələrinin
Özüdür üç qız balam!
Babalar hər məsəli
Çox sevə-sevə deyib.
Ancaq dövlətdə dəvə,
Övladda nəvə deyib.
Yaşasaydın öz sərraf
Gözlərinlə görərdin.
Gözəllik meyarıyla
Dəqiq qiymət verərdin.
Necədir sənə nəvən,
Necədir mənim nəvəm.
Dünənəcən bir evdim,
Bu gün gör neçə evəm.
Sənin öz nəvələrin
Pardaxlanan qızılgül!
Mənim öz nəvələrim
Yarpaqlanan qızılgül!
Ana! Ay ana! İndi
Baba olsam da özüm,
Elə dolur ürəyim,
Elə tutulur üzüm,

Təsəlli üçün bir ata,
 Bir ana axtarıram.
 Dörd gözlə boylanıram
 Dörd yana, axtarıram.
 Məni yetim qoydusa
 Bu daş ürəkli zaman,
 Mən özümü qayğıyla
 Yetim qoymadım, inan!
 Dedim gərək dözümdən
 Bir körpü toxuyantək,
 Taleyin dik üzünə
 İttiham oxuyantək,
 Bir əbədi nisgilin
 Nəfəsində yaşayam,
 Sənin də, atamın da
 Əvəzində yaşayam!
 Dedim gərək bir əsər
 Yazam ana adına,
 Sözlərim də özümtək
 Yansın həsrət oduna...
 Bu analar anası
 Keşməkeşli həyatda,
 Havası həm dumanlı,
 Həm günəşli həyatda,
 Bir insan ömrünü də
 Vurmamısan başa sən.
 Heç olmasa sənətdə
 Əbədilik yaşa sən!

1984.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Əli Tudə	5
Zirvələrdə yanan əbədi ocaq	9
<i>Həsrət nəğmələri</i>	
Mənim xalqım	14
Vüsal donu	16
Araz	16
Araz üstə palıd	17
Bütövlük	19
Gecələr	19
Yubanan görüş	20
Vətən	22
Qərar	24
Vətən bayatıları	25
Deyil	28
Ağ gəmi	29
Dözüm	30
Ay ürək	31
Bilmərəm	33
Hələ unutmamışam	34
Sən deyən olsun	36
Bir də	38

Savalan qarı	39
Zirvələr	40
O gördü...	42
Prometey	43
Simurq quşu	45
Dədə Qorqud	47
Ülkər	48
Qoca Şərqin Günəş həsrəti	49
Təbriz xalçası	50
Telefon dəftəri	51
Badam ağacı	52
Xidmətlər	53
Sən də ümmansansa...	54

İllər nə tez keçir

Tale ülkərim	56
Ən uca	58
Etiraf	60
Yaşıl işıqlar	60
Mənim ürəyim	62
Dönmüşəm	64
Su	65
Təki	65
İllər nə tez keçir?	68
Dedim	69
Başqa	71
Bir qədər də özümdən	72
Soyumaz	79

Vətən rübəbləri

Bayatılar	82
Azərbaycan musiqisi	85
Doğma muğamatım	89
Muğamat səslənir	93
Ona görə...	95
Segah	96
Kəsmə şikəstəm	97
Qarabağ şikəstəsi	98
Xalq havaları	101
Mahnılar	104
Təranələr	105
Bəstəkar musiqisi	107
“Koroğlu”nun uvertürası	107
Məqamlar	108
Tar-kaman	109
Tar	110
Sarı sim	112
Kamança yanğısı	114
Ney təbiəti	115
Ney	116
Balaban	119
Klarnet	120
Nağara	123
Toy	125
Həm də	126
Orqan	126
“Gülbağçalar kənarında”	127

Sənətkar və tale

Mahir barmaqlar	130
Tarzən	132
Sonsuz tarzən	134
Qoca tarzən	137
Çəlikli rəqqasə	139
Kör rəssam	141
Rəssamın taleyi	144
Sənətkarın faciəsi	147

İthaf

Aşiq Abbas	150
Sarı aşiq	151
Sərkərdə	152
Sənət fərhadı	153
O elə gövhərdir...	158
Səni ananda	159
“Dünya”lı dünya	161
Dan ulduzu	164
Zeynəbpaşa	167
Təbriz həsrəti	169
İki kənd	170
Səs	174
Çobanbayatı	176
Ud	180
Yanğılardan doğan günəş	183
Çinar	185
Savalan balı	186
Körpüsalan	187
Gəlsin	188

POEMALAR

Çanaxbulaq dastanı	190
Həqiqət notları	224
Vəfanın dözümü	309
Əbədi nisgil	347

ƏLİ TUDƏ
ARAZ ÜSTƏ PALID

VIII cild

Redaktor   *Natıq Cavadzadə*
Rəssam   *Nazim Rzaquliyev*
Korrektor   *Fidan Ramazanova*
Kompüter yığıcı *Yaqut Rəhimova*
Kompüter işləri *Sevda Allahverdiyeva*

Kitab Natıq Əli Tudə oğlu Cavadzadənin
şəxsi vəsaiti ilə çap olunub.

Çapa imzalanmışdır 12.12.2016. Kağız formatı 60x90¹/₁₆.
Fiziki çap vərəqi 23,0. Şerti çap vərəqi 23,0. Qarnituru Times.
Sifariş 3568. Tiraj 500.

“Azərbaycan” nəşriyyatının mətbəəsində çap edilmişdir.
Az 1073, Bakı, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə.
Tel.: (99412) 5380010. Faks: (99412) 5380014.
E-mail:azerb_nesch@mail.ru

